DEUTSCHLAND 3.40 - OSTERREICH 3.50 EUR - SCHWEIZ 6.50 CHF - NEDERLAND 3.50 - BELGIQUE 3.50 - FRANCE 3.50 - GB 2.70 - KKTC 3.250.000 tl.

SAYI:41 • EKİM 2006 • 3 YTL. kdv dahil

KAÇAK YAYIN

ISSN 1304-1037-0-6

Gelin Odası

GOTİK ÇİZGİ TİYATROSU

'AKIL HASTANESİ'NDEN İNSAN MANZARALARI ve SEÇME ŞİİRLER

Dünyanın Sokakları

OTRA CAMPANİA

Metin Yeğin

"Ben hiç bir zaman ateist olmadım."

HİLMİ YAVUZ

NECİP MAHFUZ

Adnan Özer

"ÖLÜM"ÜN FETVASINA DİRENEMEDİ

Yazarlar için dilenecek en güzel şey, ünden, kazançtan daha çok 'bir türlü doygunluğa ve yorgunluğa kapılmamaları' olmalı. Sağlık ve mutluluk da var elbet, ama gerçekte nedir onları mutlu eden? Yazma isteği ve gücü. Gerçek yazarlar seçmek zorunda kalırlarsa bunu seçer... Hani Temel'e sormuşlar; 'güzelliği mi seçersin, aptallığı mı?' 'Aptallık' demiş bizimki. Sebep..?! "Güzellik geçicidir." Burada 'aptallığı' 'saflık' yapalım, yani, işte, "yazma isteği ve gücü". Hep şaşabilme, hep merak duygusu; hep şaşırtma, hep merakımızı kışkırtma gücü.

"Doksan yaşıma basmama az bir zaman kaldı; iki temel duygum var şimdi: doygunluk ve yorgunluk," demişti. Bir yazar için 'yolun sonu' denilen şey daha başka nasıl ifade edilebilir..? Hüzünle okumuştum, Necip Mahfuz konuşuyordu, dört küsur yıl gibi bir zaman önce, İspanya'nın en çok satan saygın gazetelerinden biri olan El Pais elimden düşecekti, gerisi okunmazdı.

Böyle demiş olsa da onun Nil ile konuşacak daha pekçok şeyi olduğunu, Kahire'nin o korkunç sıcak, yapışkan uğultularla sarmalanmış sokaklarından aktaracağı daha pekçok hikaye olduğunu düşünmekten kendimi alamıyordum.

Tüm dünya basınında yer aldı, 11 Eylül günüydü; Modern Arap edebiyatının en büyük kalemi Necip Mahfuz Kahire'de tedavi gördüğü hastanede 94 yaşında hayata gözlerini yumdu! Tedavi görüyordu, ama yaşlılığın yol açtığı vücüt direncinin yitmesinden dolayı değil, Kahire sokaklarında gezinirken üstadın birden tonsiyonu fırlamış -orta yaştakilerin de başına gelebilir- ve neredeyse asırlık o beden yere düşmüş. Sakınacak durumda da değil, başını taşa çarpmış. 30 Ağustos'ta oluyordu bu, Kahire'nin Nil'den esen meltemlerle ferahlayan o güzel günlerine daha biraz vardı. (İsveç Kraliyet Akademisi'nin -kulağa ne hoş geliyor!- Nobel edebiyat ödülünü takdim etmek üzere yaptığı daveti -Batı'nın en güzel daveti!- 'o güzel günleri' bahane ederek reddetmişti, bunu bir anımsayalım.) Sonrası malüm, her faninin bir gün tadacağı... oraya doğru yolculuk, yazarlar için son olmayan...

Bizde halk sözüdür, "insan hayal etikçe yaşar". Yazarlar için daha bir geçerli bu. Yazarlar öldükten sonra da yaşarlar. Hele Doğu'da. Doğu'da yazar öldüğünde başlar (yeni) yaşamı. Çünkü o ölene kadar yaşamaması için her şey yapılır. Doğu'da kültür daha çok hayatın içinde aktarılarak yürür. Felsefede "bilmiyorlar ama yapıyorlar" diye söz vardır, işte o "bilmeyip de yapanlar" bilinmesini de istemezler pek. Yazar ise "kurgulayıp da yapandır". Yani daha da fazla! Sen misin bunu yapan, öyleyse...

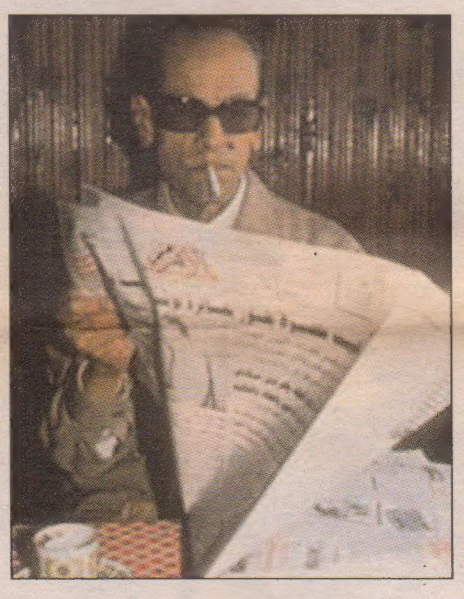

Necip Mahfuz'un başına gelen işler vardı; 1959 yılında yayımlanan "Cebelawi Çocukları" adlı romanı için Kahire'deki El Ezher Üniversitesi okunma yasağı çıkardı, böyle bir fetva. Bu fetvanın etkisi tüm Arap dünyasına yayıldı. Lübnan hariç, bu dünyada okunması yasaklandı. Kitapda "Cebelawi çocukları"ndan kasıt Mısırlılardı. Büyük bir aile öyküsü içinde Mısırlılar ele alınıyordu. Kahramanlar: Habil, Kabil, Musa, İsa, Muhammed peygamberler. Aile içinde kuşaklar süren bir kavga. Yazarın alegorilerdeki cüreti Arap-İslam aleminde büyük bir tepki gördü. "Batı aklı"na, Batı medeniyetine hayranlık da cabası.

90 yaşına basmasına günler kala Kahire'deki evinde çekilmiş.

Necip Mahfuz bir 'kurgulayıp yapan' olarak deyim yerindeyse, yangına körükle gitti; 1961'de yayımlanan "Hırsız ve Köpekler" adlı romanında "Tanrı ve din" inancına karşı çıktı. Ve ardından Ömer Abdül Rahman'ın onu "sapkın" ilan etmesi geldi. Şeyh Ömer'di bu, şimdi ABD'da tutuklu. Bu arada, oldukça ironik, Mahfuz Mısır Din İşleri Bakanlığı'nda memur. Uzun yıllar da çalıştı burada, 1939'da girip 1971 yılında emekli olarak ayrıldı. Hemen bir parantez açalım: Mahfuz uzun yaşamında İngiliz işgalini, bağımsızlığı, Cumhuriyetin kurulmasını -yarı monarşik-, Kral Faruk dönemini, Cemal Abdülnasır ve Enver Sedat dönemlerini yaşadı. Bu dönemlerde kimi zaman sert modernleşme-sekülerleşme-Batılılaştırma programları uygulandı. Mahfuz bu dönemlerdeki toplumsal değişmeleri konu edinirken, küçükburjuva ve halk kesiminden insanları ele alsa da, bu programlar hakkında kendi yorum ve çizgisinden taviz vermedi. Bunun özeti: Mısırlı bir jakoben, bir Arap ateist, Kahireli bir kozmopolit, Ali Baba Kahvesi'nin müdavimi bir Batı hayranı. Bir de şu var, Nobel Edebiyat Ödülü'nü kabul eden, ama ödül törenine katılmayan, bunun yerine "Gitsem gitsem, gençliğimde olduğu gibi Sidi Gaber istasyonundan trene biner İskenderiye'ye giderim," diyen bir yerli.

Necip Mahfuz 1994 yılında yolda giderken saldırıya uğradı bıçakladı, kolundan ve bacağından. "Sapkın"ı sonunda cezalandırmışlardı. Zar zor yazabilir hale geldi. Konuşmasına etki etti bu saldırı, o da zar zor. Yaşı dolayısıyla kulakları da zayıfladı. Yine bu halde çok sevdiği Kahire kahvelerini bırakmadı. Bunca keskinliğine rağmen halk içinde olmaktan son derece hoşnut bir yazardı. Ülke Mısır olanca bunun anlamı başka.

Necip Mahfuz'un edebiyat yaşamı ve eserleri hakkında daha çok bilgi verilebilir. Ancak uzmanlık dışı bilgiler bugün el altında, dileyen rahatlıkla erişebilir. XX. yüzyılın en verimli yazarları arasındaydı. Bir büyüklüğü varsa, verimliğinin yanısıra sadeliğinden gelmektedir: Sokaktaki insanlar adeta onun ezberinde konuşur, sokağın ve hayatın ritmi.

Neyi, nasıl yaptı? bu ayrı bir değerlendirme konusu, kurgulayıp yapandı. Onlar yaşar.

Akşamsefası

Metin Yeğin

OTRA CAMPANİA

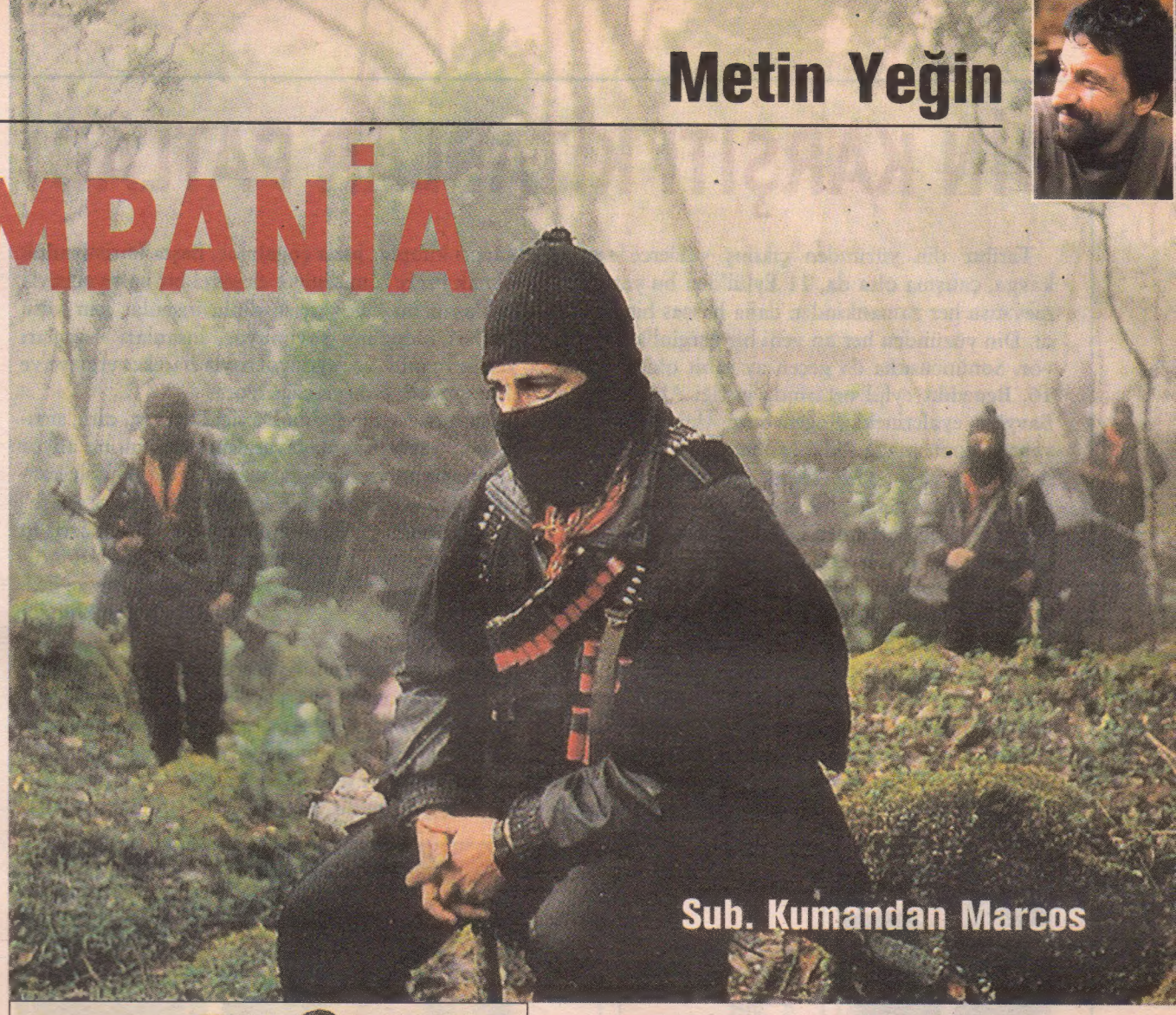

Sub. Kumandan Marcos

Geçen aylarda yine yüzünde maskesi ve muhtemelen de cebinde bir çok yazısında sohbet ettiği **Duritti** ile yola çıktı **Sub. Kumandan Marcos**. Bu sefer altında siyah atı yoktu ama yine değirmenlere saldırdı. **'Otra Campania'** (**Başka kampanya**) da egemenlerin karikatür demokrasisine vurdu. Meksika seçimlerinde, her seçimde olduğu gibi demokrasiye biraz da olsa daha yaklaştıkları için sub Marcos'un Mexsico City sokaklarında dolaşmasına göz yumdular. Hata yaptılar. Bu sefer **'Delagado Zero'** adını aldı. Bir motosiklet edindi. Üstünde Che tişörtüyle Meksika'nın bir çok şehrinde motosiklet günlüğü yazdı. Cezaevlerinde diğer devrimcileri ziyaret etti. Onları dinledi. Yeniden ve yeniden kendisini anlattı. 1998'de **Chipas**'da konuşuyorduk. Ne istiyorsunuz? Görmüyor musun şu yaşanılan yerleri küçük tahta sıralarla çevrili, birbirine tutuşturulamamış ve nemin artık bütün olarak eski ağaç parçalarını işgal ettiği, yağmurun istediği her zaman içeri girebildiği ve gecenin güzelliğini saklayamadığı bir çatının altındaki bizim evde konuşuyorduk. Yerlilerin evi farklıydı. Çatıda iki fazla tahtaları ve zayıflıkları güzelliklerini saklayamayan 5-6 çocukları vardı.- Bu koşulların değişmesini istiyoruz. Sağlık ve eğitim istiyoruz. Haa bir de dünyayı...' diyordu.

Attenco'yu ziyaret etti. Attenco, Meksico City'nin hemen yanı başında küçük çiftçilerin bir yeriydi. Yetiştirdikleri sebzelerle, meyvelerle ve tabii ki mısırla Meksico City'yi besliyorlardı. Sonra doymak bilmeyen kent, kendisine uçarak gelecekler için yeni, daha büyük bir havaalanı inşa edilmesi kararı aldı. –Yanıltmayalım, bu kararı yine muhakkak ki egemenler aldı. Ama onlar ne yaparsa yapsın ismini farklı yazdıkları için böyle diye yazdım. Irak'a demokrasi getirdiler ya mesela ve özgürlük. ABD'de de Princeton Üniversitesi'nde doktora yapan kuzenim anlattı. Aynı üniversitede doktora yapan bir ABD'li kız, **'Burada ne güzel bir demokrasi var. Marketten istediğim blendırı satın alabiliyorum,'** diyordu. Irak da artık çok şükür ki bu demokrasiye kavuştu. Artık bu blendırı 50 ABD doları ve 100 bin ölü karşılığı satın alabilecekler ve özgürlük.- Egemenlerin doymak bilmez koca karnına yeni pazarlamacılar, ithalat ve ihracat uzmanları, yaban ellerde çalışıp onların verdikleri küçük yıllık izinlerinde sılaya dönen gurbetçi işçiler, otantik yaşam biriktiricisi turistler ve birkaç serseri gezginciyi de uçakla taşıyacak bir havaalanı inşa edeceklerdi. Ehh bir de bunun arkasında ülkemin insanının çok çok iyi bildiği müteahhit endüstrisi vardı. Havaalanının yaralı olup olmadığı, oradaki mısırların çok güzel olduğu onları ilgilendirmez. Sadece ne kadar kazandıklarına bakarlar. Ama aslında herkesin gözü onların ne kadar kazandıklarındadır. Çünkü ona göre rüşvet dağıtmaları gerekir. Yani herkes kazanır sadece mısırlar ve mısır insanları küçük çiftçilerden başka. Uluslararası büyük bankalar krediler verirler. Paralarını satarlar. Dünyanın her tarafından toplanmış insan soluklarından, alın teri ve kandan yapılmış. Büyük inşaat şirketleri betonlarını satarlar öldürücü kalınlıkta ve ağırlıkta. Askerler, polisler koruyabilecekleri, istendiğinde işgal edebilecekleri ve emredildiğinde yok edebilecekleri yeni bir yer edinirler. Kendilerine ihtiyaç duyulmasının ağırlığıyla büyüyen rütbeleri taşırlar. Ama çiftçiler ilerleme ne demek bilmediklerinden nedense boyun eğmediler. **'Toprak ve Özgürlük'** sloganı ile direndiler. Sub. Kumandan Marcos bu yüzden onları ziyaret etti. Aynı güneşin altında inatçı mısır taneleri gibi bir araya geldiler. Başka kampanyada yürüdüler.

Attenco günlerce direnişte kaldı. Yüksek mahkemeye başvurdu. Bununla yetinmedi, kapitalizmin can damarı otobanları kesti. Mücadelesini her yere duyurdu. Sadece kendi topraklarında mısır yetiştirmek istiyordu. Bunun büyük bir suç olduğunu bilmiyorlardı. Bundan 10 yıl kadar önce aynı kıtanın öte ucunda, **Peru'da Tupoc Amaru** gerillaları Japon asıllı **Fujimoro** diktatörlüğüne karşı, ani, şenlikli bir baskınla, içinde büyükelçinin de bulunduğu Japon Büyükelçiliği'ni ele geçirmişlerdi. Tupoc Amaru gerillalarının ilk istekleri diktatörlük tarafından tutsak alınmış arkadaşlarının serbest bırakılmasıydı. İkincisi ise kendi topraklarında tarım yapmak. Günler sonra dostluk kurdukları rehinelerin gözü önünde hepsi ölü ele geçti. Attenco'nun direnişinin de katledilmesi gerekiyordu. Katliamlara ve linçlere kamuoyu hazırlayıcılar harekete geçti. Sopalar, gazlar ve gerektiğinde kullandıkları silahlarıyla barikatlara saldıran polislerden biri yere düştüğünde halk tarafından tekmelenmesi görüntüsünü buldular. Yerdeki polise üç kişi koşarak yaklaşıp, itinalı şiddet içeren tekmeler savuruyorlardı. Bunu televizyon ekranından günlerce ve defalarca tekrar tekrar gösterdiler. Hep aynı şeyi söylediler. **'Güvenlik nerede kalmıştı. Bu ne büyük zafiyetti. Devlet neredeydi.'** Önemli güvenlik uzmanları ve önemli köşe yazarları endişeli yüzlerle konuşmalar yaptılar. Bütün cümlelerinde demokrasi ve şiddet kelimeleri geçiyordu. Bu arada direnişçilerin arasında yaşamlarını yitirenlerin olması pek önemli değildi. Kendi halkının, kendi toprağında mısır yetiştirebilmesi terörist talebine karşı devlet harekete geçti. Bir sabah polis köpekleri eşliğinde, panzerler, dozerler ve silahlar, yani rüşvetçiler, müteahhitler, uluslararası kredi kurumları, beton firmaları yani topyekün 'havaalanı' saldırıya geçti. Küçük çiftçileri evlerinde kıstırdılar. Gözaltına aldılar. Şiddetli işkenceye ve tecavüze tabi kıldılar. Yani mutat münferit uygulamalarda bulundular. Bütün dünyada olduğu gibi. Brezilya'da **Sao Poula** yakınlarında bir gecekondu mahallesinin içinde kendi yaptıkları gecekonduda ünlü rap grubu **'Familya'** ile konuşuyordum. Son şarkıları, bu gecekondunun tuvaletini nasıl inşa ettiklerini anlatıyordu. Nasıl bir dünya istiyorsunuz? diye soruyordum, **'polislerin ve bankerlerin olmadığı bir dünya'** diye cevaplıyorlardı.-

—Bir Amerikalı anarşist arkadaş anlattı. Bir evde birlikte kalan 25 kişinin arasında tecrübeli birisi vardı. O, polis köpekleri onları bulamasın diye sirke ve sidikten yaptıkları karışımı bütün evin etrafına sürdürdü. Bir tek basılmayan ev o olmuştu.— Son model uçaklar küçük mısır çiftçilerine saldırıyor evsiz bırakıyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın ya da son İsrail saldırılarının yıktığı hava bombardımanları gibi bir kenti uçaklar yok edeceklerdi. Uçakların ve müteahhitlerin bekaası adına!

Yıllar önceydi. Chipas'da uluslararası insan hakları gözlemcisi olarak Meksika ordusunu sayıyorduk. Her gün **Zapatista** komününün önünde onlarca tank, zırhlı araç, askerler sabah geçiyordu. Sayıyorduk. İki saat sonra tekrar geri dönüyorlardı. Yine sayıyorduk. Eğer aralarından araç ya da asker eksik olursa onu uluslararası kamuoyuna bildiriyorduk. Dış mihraktık. Bizi Avrupalı zannedip doğrudan öldürmüyorlardı. Bir gün komünde öğretim üyeleri toplantısı vardı. Onlar da yanımıza geldi. Askerlere slogan attılar. **'Silaha değil eğitime yatırım,'** dediler. **'Tank değil okul istiyoruz,'** diye bağırdılar. O gün tepemizde bir de askeri uçak peydahlandı. Kafamıza kafamıza pike yaptı. Bütün askerler sloganların eşliğinde geçip gittiler. Uçak kaldı. Yükseklerden aşağı dalarken korkunç sesler çıkarıyorlardı. Öğretim üyeleri slogan atmaya devam etti. Sonra içlerinden biri **'Bizi nasıl olsa duyamıyorlar. Sadece slogan atıyormuş gibi yapsak yeter.'** Sonra yüzlercesi yumruklarını sıkıp havaya salladılar. Ağızlarını açıp kapadılar. Dudaklarının kenarında gülümsemeleri vardı. Gülümseme o gün kazandı...

Dünyanın sokakları devam edecek...

DİN KARŞITI KİTAPLAR PATLADI

Tarihte din yüzünden çıkmış yüzlerce savaş, kavga, çatışma olsa da, 11 Eylül'den bu yana din mevzusu her zamankinden daha hassas bir hal aldı. Din yüzünden her an yeni bir gerginlik yaşanıyor. Sonuncusuna da geçen ay şahit olduk: **Papa 16. Benedikt** eylül ortasında gittiği Almanya'nın Bavyera eyaletineki Regensburg Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada "Hz. Muhammed, İslam dini ni kılıç ile yaymaktan başka bir yenilik getirmedi," deyince ortalık yine karıştı. Papa'nın İslamiyeti ve Hz. Muhammed'i dini yaymak için şiddet kullanmakla itham etmesi Müslümanlar'ı ayağa kaldırdı. Tepkiler anında çığ gibi büyüdü: Somali'de bir İtalyan rahibe öldürüldü, Batı Şeria'da 2 kilise ateşe verildi, Irak'ta El Kaide'ye bağlı Ensar El Sünnet grubu, internet üzerinden Batılıları ve özellikle İtalya'yı tehdit ederken, Endonezya'da İslamı Savunanlar Cephesi adlı örgüt gösteri düzenleyerek, Papa'nın çarmıha gerilmesini istedi...

Din dünyayı karıştıran en büyük mesele olmuşken farklı alanlarda da bu durumun yankı bulması kaçınılmazdı. Nitekim edebiyat dünyasından da dine dair bir hareket geldi. Son dönemde bütün bu radikal dinci tutumlara karşı çıkan yazarların ve eserlerin çoğalmasıyla edebiyat dünyasında şimdi yeni bir alt kategori oluşuyor: Din karşıtı edebiyat.

Sam Harris'in farklı dinler arasındaki ilişkileri sorgulayan ve dinin insanı vahşete yönelttiğini söyleyen 2004 tarihli kitabı *The End Of Faith: Religion, Terror, and the Future of Reason / İnancın Sonu: Din, Terör ve Aklın Geleceği* ile başlayan ve filozof - yazar **Daniel Dennett**'in bu yıl yayımladığı *Breaking the Spell: Religion as a Natural Phenomenon / Büyüyü Bozmak: Doğal Bir Olgu Olarak Din* ile birlikte bir furyaya dönüşen din karşıtı kitaplar hızla çoğalıyor. Başta Hıristiyanlık olmak üzere tüm dinlere eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşan bu bakış açısı, dinin insanlar için kötü etkileri olduğunu savunuyor, insanları inançları yerine mantık ve sağduyularıyla hareket etmeye ve dini gözardı etmeye çağırıyor.

Akımın öncülerinden Daniel Dennett, dini, sırtını evrim teorisine dayayarak mercek altına alıyor ve dünyanın varoluşuna nazaran çok yeni bir kavram olan organize dinin kullanım alanının abartılıp çığırından çıktığını iddia ediyor. Sam Harris'in bakış açısı ise daha kışkırtıcı, çünkü dinin doğrudan bir tehdit ve tehlike kaynağı olduğunu ve herkesin bir an önce gerçeği görmesinin gerekliliğini savunuyor.

Kimi çevrelerden büyük tepki toplaması muhtemel bu provokatif bakış açısı edebiyat dünyasında öyle hızlı yandaş buluyor ki, yayıncılar da bu sonbahar ve kış döneminde yayımlanacak yeni din karşıtı kitapları tek bir alt kategori altında toplamayı uygun buldu. Bu yeni katgeoride yayınlanacak yeni kitaplar arasında en iddialı ve çarpıcı görünenlerden biri de yine **Sam Harris** imzalı *Letter to a Christian Nation / Hıristiyan Toplumuna Mektup*. Harris'in bu yeni kitabı, dini karşısına alan ilk kitabına gelen binlerce eleştiri mektubuna cevap niteliğinde ve söylenenlere bakılırsa Harris'in bu cevabı öfkeli okuyucuları daha da kızdıracak. Bu kategoride öne çıkan bir diğer kitap ise **Michael Onfray**'in Ocak 2007'de yayımlanacak olan *Atheist Manifesto / Ateist Manifesto*'su. Kitabında dinin negatif bir etmen olduğunu iddia eden Onfray, Musevilik, İslamiyet ve Hıristiyanlığın bilgi, bilim, zevk ve tutkuyu bastırarak insanlığa karşı günah işlemekle suçluyor. Aynı kategoride bu örnekler kadar sert olmasa da dine daha dikkatli yaklaşmak ve aklı öne çıkarmak konusuna dikkat çeken onlarca yeni kitap daha önümüzdeki günlerde piyasaya çıkmaya hazırlanıyor.

İngiltere'nin önde gelen entelektüellerinden, bilim adamı ve yazar **Richard Dawkins** ve tanınmış gazeteci, yazar ve eleştirmen **Christopher Hitchens** da yakın gelecekte bu furyaya katılacak gibi görünüyor. Görünen o ki dinin zehirli yüzünden dem vuran bu yeni ve tehlikeli kitaplar bu yılın en ateşli tartışma konularından biri ve tabii ki yayıncıların en büyük bombası olacak.

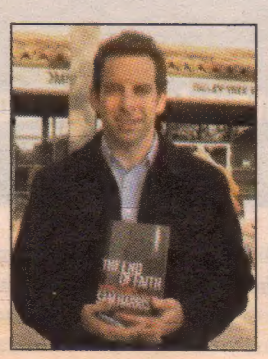

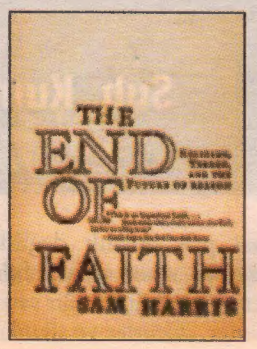

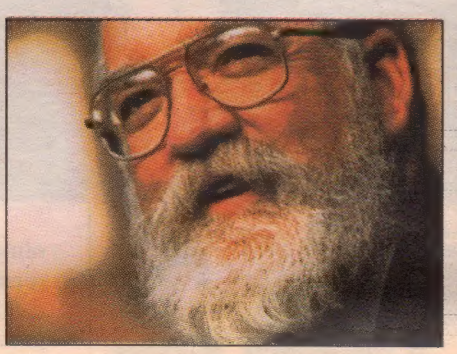

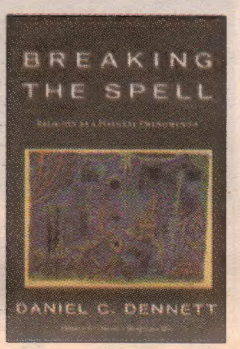

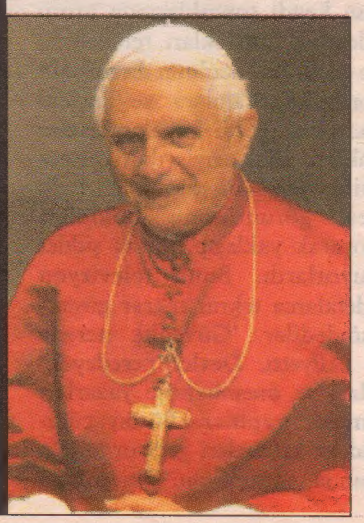

Papa' nın Hz. Muhammed ve İslam dini ile ilgili açıklamaları bütün İslam dünyasında tepkiyle karşılandı. LeMan mizah dergisi Papa' nın hoşgörüye sığmayan bu yersiz çıkışını gündemine taşıdı.

Teoman

KASTİNG 2

Demiştik ki; kendine benzemek, hayatın, doğanın veya tanrının doğru yaptığı kastingdir ve içeriğini bildiğimiz her portre bize kasting konusunda yazma olanağı verir. Ve insanı da bir ortaçağ algısına inandırır; iyiliğin, kötülüğün suratlarda yansımasına...

Bu seferki başlangıç kaynağımızdaki (Resimlerde Nazi tarihi; Gestapo) isimler çok yakın olmadıklarımız ama Gestapo, Nazi gibi üst başlıklar ve isimlerin önündeki titreler herkes için çok anlamlı zaten. Görmenize veya daha önce gördüyseniz hatırlamaya çalışmanıza hiç gerek yok, Milli Eğitim ve Propagandadan Sorumlu Devlet Bakanı Dr. Joseph Goebbels, Herman Göring, Reich Güvenlik Mekezi Başkanı Reinhard Heydrich tam tahmin ettiğiniz gibiler ve inanılmaz derecede kendilerine benziyorlar.

Haydi Nazi Almanyasını bir kenara bırakıp Türkiye' ye gelelim ve tanıdık isimlere geçelim. Mesela faşist dünyada bir kasting harikası olan Haluk Kırcı' nın enternasyonel

perspektifle iki açıdan mükemmel uyumu ve uyumsuzluğu var.

Eğer açımız katillik, özellikle de seri katillik ise de, o dünyanın her yerinde çevrilen ve çevrilecek filmlerin hepsinde rolü alır. Göründüğü sahnede ilk andan itibaren seyirciyi nefret ettirebilecek, korkutacak o doğadan gelen mükemmel tipiyle bir over-cast (Böyle bir kavram varsa) yaratabilir ve aşırıya giderek film inandırıcılığını yitirebilir. Çünkü Kırcı, yaşayan bir karikatür olarak, "Gerçekten de gerçek" bir katil portresi.

Enternasyonel anlamda baktığımız zamanda ise, biraz önce bahsettiğimiz Nazi kitabına uymadığını görürüz Kırcı' nın. Göring, Goebbels ve diğerlerinin o incitilmiş, iğrenç, zarif vahşeti Haluk Kırcı' da yok. Onun tipi bizim kültürümüze özgü kalın vahşete örnek; adam boğarken Wagner dinlemeyen...

Faşist dünyanın Türkiye ayağına devam edeceksek, doğanın kastinginin en büyük başarısızlıklarından birinin karşımıza çıktığını görürüz; Abdullah Çatlı. Melek yüzlü biri olduğundan hepimiz onunla ilgili bildiğimiz her şeyin yalan olmasını dileriz içimizden ve kalbimiz onu Kırcı ile aynı kampa koymaya el vermez. Yaptıklarını bilmemize rağmen, ondaki bu pozitif kasting hatası, nefretimizin yönünü Kırcı' ya çevirerek (Ve de kendimizi kandırarak tabii ki) derecesini de azaltır.

Nedeni, uzun yıllar Çatlı' nın avukatlığını yapmış bir kişinin bir zamanlar Aktüel dergisine söylediklerinde daha açık; Çatlı' yı gördüğünüzde bir piyanist zannedersiniz.

Yukarıda bahsettiğimiz ortaçağ inanışını baz alışımızla biz de politik biyolojiyi baz alan Nazizimle suç ortkalığı mı yapmaya başlıyoruz yoksa?

Politik Biyoloji, Politik Soyaçekime inandığı için doğal olarak ırkçı bir sözde-bilim ve bir ırkın olumsuz yönlerini ortaya çıkarıp onu suçlamaya yarıyor. Bizimki ise ırkla ilgili olmadığından (bireysel) ve deneklerimiz de katiller olduğundan belki içimiz rahatlayabilir.

Ve bütün çıkarımlarımızı yanıltan ve "kendine benzeme-benzememe" meselesi söz konusu olduğunda suçlumuz da hazırdır. Doğanın kastingi; bizi aldatan o' dur.

Akşamsefası

Derleyen: **Mine Akverdi**

Cemal Dindar

AKIL HASTANESİNDEN "KAÇAK" ŞİİRLER!

'Akıl Hastanesi'nden İnsan Manzaraları ve Seçme Şiirleri

Bu dosyadaki şiirlerin ortak özellikleri Bakırköy Akıl Hastanesi'nde yazılmış olmalarıdır. Yararlanılan kaynaklar: Yetmişlerde hastanede rehabilitasyon çalışmaları sırasında oluşturulmuş *İnilti* adlı şiir kitabı, yine aynı dönemde akıl hastanesinde yayınlanmış *Kendi Sesimiz* adlı dergi, doksanların başında yayımlanmış *Şizofrengi* dergisi, yine doksanların sonlarında çıkmış *Aura* dergisidir. Bu kaynaklar incelendiğinde, Bakırköy Akıl Hastanesi'nde öteden beri, 'canlı bir şiir ortamı'nın olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu kaynaklarda, psikiyatri ödevbilgisine uygun olarak genelde şairlerin adlarının baş harfleri verilmişti. Bu seçkide de aynı tutumu benimsedik.

Her şairin öyküsünü yazmamız mümkün değil. Öncelikle büyük bölümünün dosyasına ulaşmak zor, neredeyse imkânsız. Niye?

Çünkü Bakırköy arşivi, nice su baskınından, belki yangınlardan arta kalan bir arşiv. Hatta, 27 Mayıs İhtilali'ni izleyen günlerde 'gereksiz matbuat'ın SEKA'ya bağışlanması kararı sonrasında tüm arşivin fabrikada kâğıt hamuruna dönüştürülmesi bir iki hekimin gayreti ile engellenmiş.

Burada, memleketimizin en eski akıl hastanesinde, Bakırköy'de uzun yıllar yatmış birkaç şairin öyküsünü anlatmakla yetineceğiz.

...Sadakatin, namusun
Öyküsüne, binlerce
Mum
Ve binlerce tohum
Açılır düşlerde
Tıpkı istiridye kapakları/gibi
Acıdır görünen içlerinde!
Bir küçük avuç
Bir buruşuk kalp
Bir kokuşmuş et gibi
Korkular sarar içini...

YOSUN İŞLEYEN ELLER

M.Ş. benim kuşağımın, yani doksanlı yıllarda Bakırköy'de psikiyatri asistanlığı yapmış kuşağın şairlerinden. Şiirden sohbet ediyoruz. Defterinden şiirler okuyor. Kitaplaştırmak istiyor. Adı: **'Yosun işleyen eller'** olacak. Niye Yosun işleyen eller?.. *"Bir gün gelebilir"*, diyor *"yeryüzünü tamamen sular kaplayabilir. O gün, gökdelenler olmayacak... binalar denizin derinliklerine doğru inecekler ve insanlar, en çok bulunan şeyi, yosunu işlemeyi öğrenecekler."* Kitap, neredeyse hazır. Tek bir eksiği var. Kitaba adını veren 'Yosun işleyen eller' şiiri henüz yazılmamış. Ve ben ne vakit görsem M.Ş.'yi hep o şiiri bekleyen bir çift gözle karşılaşıyorum. Yazmış olduğu şiirler özgün, tuhaf, şaşırtıcı. 'Günah üzerine sanat'ta ise felsefenin kıyılarına vuruyor:

Rodin' in "Düşünen Adam" heykelinin kopyasını yapan heykeltraş hastanede yatmıştır. Dönemin başhekimiyle yaptığı pazarlıkta taburculuğu karşısında bu işi üstlendiği rivayet edilir.

...KENDİM GELDİM / İHTİLAL BU İŞTE

Evet, Bakırköy'den geçmiş her kuşağın nevi şahsına münhasır şairleri vardır. Benim kuşağımın şairlerinden biri de B.U. idi. *Yuvasız Kuşlar Gibi* adlı kitabımda onun öyküsünü yazmıştım:

"Bakırköy Akıl Hastanesi'nde asistanım. Birkaç hekim arkadaşla ve birçok hasta ile birlikte haftalık Aura Gastesini çıkarıyoruz. Hastanede yıllardır yatanların olduğu kronik hasta servisleri var. Bu kişilerden biri de B.U. Yaklaşık kırk yıldır hastanede. Bildiğimiz kadarıyla hukuk okurken hastalanmış... Kırk hafta çıkan gasteye, uzun süre düzenli bir şekilde yazı-şiir verdi. Gaste pazartesileri çıkardı. B. U. hastanenin Tabip Odası Temsilciliği'ne gelir, gastesini alır, bir boş kâğıt ve kalem ister, yandaki toplantı salonuna geçer, yarım saat, en geç bir saat içinde yazısını bitirir, teslim eder ve giderdi. Şizofreni tanısı vardı. Çağrışımları gevşekti, dili öylesine hırpalıyordu ki, sonuçta birikimiyle birlikte kendine has bir üslup ortaya çıkıyordu. Tedavisinden sorumlu olan hekim arkadaş, sağlığına iyi gelmediğini söylemiş. Yazılarını kesti.

B.U.'yu anlatmak zor... Başka bir adamdır; bir gün olanca dalgınlığımla, polikliniklerin bulunduğu binanın yanından kantine doğru yürüyorum. B.U. ya rastladım. "B. merhaba." "Merhaba, Cemal ağbi..." Biraz yürüdükten sonra, sesini tekrar duydum, hiçbir çağrışım bozukluğu olmadan, düzgün bir Türkçe ile: "Cemal ağbi, ben böyle, seni durdurup, konuşuyorum, canımı sıkmıyorum, değil mi?" dedi. Aceleyle, şaşkınlıkla: "Hayır... her zaman konuşabiliriz" gibi bir şeyler geveledim... şimdi bu diyalogu başlı başına ele alıp psikopatolojik açıklamalar getirenler olabilir. Olsun. Olsun da, işte psikiyatrinin tıkandığı yer de burası... Kişinin hastalığa indirgendiği dehliz. Oysa, şizofren tanısını da alsa, insan bir hastalıktan her zaman daha başkadır...

Bakırköy hastanesinin güzel bir kreşi var. Kızımı her sabah bırakıyorum, iş çıkışı alıyorum. Hastanenin güzelim bahçesinden kızımla birbirimize nazlana nazlana yürüyüşümüz, yıllar sonra bile tanıdıklarımın bizimle ilgili anımsadıkları anılardan biri... Kreş çıkışı B.U.'yu bir gün görmesem diğer gün mutlaka görüyorum. "Cemal ağbi, kızımı bekliyorum," diyor..."

Bakırköy'de çalışanların akşam iş çıkışı çocuklarını almak için uğradıkları kreşin kapısında çalışanlarla aynı saatlerde düşsel kızını bekleyen B.U. insülin komalardan, elektroşoklardan, bağlanmalardan söz ediyor. Bir de, ihtilallerden. Türkiye'de ihtilallerin cuma günleri yapıldığını ondan öğreniyorum. Belki diğer ülkelerde, mesela Latin Amerika'da da öyledir. Bir de, çok daha kıymetli bir şeyi öğretiyor, B.U.:

İlk buraya yattığımda
1965 yaz
Hukuk fakültesinde okuyordum
Ankara'da
Burası Bakırköy Hastanesi
Bakırköy Istanbul'da
O yatış.

İlüstrasyonlar: M.K.Perker

Akşamsefası

1950' lerden bir hastane manzarası. Baba kızını zincirleyip getirmiş...

Sıkıyı görünce ağlayış
Bakırköy Hastanesine yatarken.
1965 yılı yattığımda.
1965 yılı yattığımda.
Adil Üçok amca bağlayıp
Getirseydiniz dedi.
1969 yılı haziran 9
Cumartesi.
Babamın ahbabıyla kendim geldim.
İhtilal bu işte!

"...kendim geldim/ İhtilal bu işte!" Tüm bunlarla ve bunlara rağmen kendi ömrünün ihtilalini, bağlanmadan, polis zoru olmadan akıl hastanesine gönüllü gidişini ne güzel yazıyor.

B.U.'nun akıl hastanesi ile tanışıklığı altmışlı yıllara denk düşüyor. Kısa taburculuk dönemi dışında yaklaşık kırk yıldır hastanede. 1966 Haziran ayında doktoru şu görüşmeyi kaydetmiş:

"Bu hasta evvelce uzun süre muhtelif tetkik ve konvulzif tedaviye tabi tutulmuştur. Faydalanmadı. İnsülin koma tedavisi yaptırıldı. Nispeten düzeldi. Fakat taburculuğundan 15 gün sonra yeniden çok konuşmaya, saçmalamaya ve etraf ile kavgaya başlamış. Yeniden getirildi..."

Konvulzif tedavi, elektroşoktur. 'Saçmalamak' deyimi ise en azından doktorun ayıbı, en çoğundan öyle ya da böyle hastanın kullandığı dili anlamaya gönülsüzlüğün şahikası. B.U.'nun hastaneye ikinci yatışı. Doktor soruyor:

"Şimdi kendinizi nasıl hissediyorsunuz?.." Yanıtın güzelliğine bakın:

"Rahat ve yalnız."

Doktor meraklı, soruyor:

"Niçin yalnız hissediyorsunuz?..."

B.U.'nun yanıtıdır:

"Akrabalarımdan, yakınlarımdan, kardeşlerimden uzağım. Dışarıdaki sıkıntılarımdan kurtulduğum için rahatım fakat kardeşlerime bağlı olarak yaşadığım için bu rahatsızlık geçecek. Tabii insan hayata karşı biraz kalleş olmalı. Kardeşlerini bilmeli. Evdekilerle ilgim yoktur. Tamamen ilgim dışarıya çevrilmiştir. Hayatı eğlence olarak göreceksin... Ailemin fertleri olarak ev bölünmüş vaziyette, politik bakımdan, kardeşlerimle. Babama ve anneme bunun sıçramasını istemiyordum. Bu bakımdan belki onlarla konuşmazdım, geçirdiğim eğitim sistemiyle de asabi olabiliyorum. Sonra çok gururluydum, mağlup olmak istemezdim. Ayrıca ihtilal ortamında da batı ihtilali ile Türk ihtilalini ailevi çerçeve babında olacağını düşünüyordum. Bu bakımdan yaşadığım hayat mücadelem.... bakımından vücutça çırpınıyor, ıstırap çekiyor, hayatım itibariyle tıbbi görüşte kurtuluşu bekliyorum. Ne diyebilirim ki. Allah var kurtuluşumuz ondan olur..."

Aynı yıllarda babasına yazdığı bir mektupta, akıl hastanesine 'atılmışlığın', beklentilerin, hayattan kopmama gayretinin nice izleri var:

"Sevgili Babacığım,

...Babacığım ben buraya geleli epey oldu. Ziyaretime gelmeyecek misiniz? Gelirken de, buraya gelirken üstümde olan elbiselerimi getirirseniz çok memnun olurum. Zira pijamalar kirleniyor. Pantolonu gömleği gündüzleri giyer, hava rüzgârlı olduğu zamanda ceketimi üstüme geçirirdim.

...A. Ağabey'in, Ş. Baba'nın ve C. Dayı'nın ağzından selam ederim. Ayrıca bütün soranlara, dayımlara ve dönek Artvinli komşularımıza da selam ederim. Artvinlilere dönek deyişimin sebebi cinsel bakımdan olmalı. O kadar genç kız-gelin. Ben bekâr erkek. Tavırları, bir yüzüme gülüyorlar bir gülmüyorlar. Kısacası bizim eve bir prenses lazım artık. Gönlümün prensesini bulmayı sizlere bırakıyorum. Benim bildiğim V. Dayıların N. var ama, o da çok büyük. Allah sahibine bağışlasın.

Burada mektubuma son verirken hiç para kazanmaksızın evlenmek istememi mazur görmenizi rica ederim. Ayrıca büyük iddialardan da vazgeçtim. Bunun sebebini ben şöyle buldum babacığım. Biliyorsunuz B. Ablacığım M. Abla nişanlı deyince ben de hayalimdeki şeyleri yapmağa başladım. Neydi o ihtilaller, o polis müdürlükleri, polis şeflikleri, o ağalıklar, o Konya ovasının sahipliği, o Kilis ağalığı. Bunlar hep geçti. Ben bu sefer B....n'ımın ismiyle söyleyeceği bir kızla evlenmek istiyorum. Münasip görürseniz tabii. Fakat bunu çok istiyorum. Terliyim. Ter damlaları mektuba düştü. Okuyamazsanız kusura bakmayın. Ben artık küçük bir memur olduğumu anladım. N. ağabeyin yanına girip çalışmak istiyorum. Arazi davalarına gelince, hiç karışmayacağım. Büyüklerimin sözü kanun olacak benim için. Mektubuma burada son verirken anneciğimin ellerinden, B.....n'ımın yumuk yumuk ellerinden, A.....n'ımın ve N.....n'ımın gözlerinden öperim. Ziyaretime geleceğiniz zaman B.....n'nımla, N.....n'ımı getirmenizi rica edeceğim babacığım..."

DENİZ PERİSİ GÜLÜŞÜR

Bu öykülerde adı sıklıkla geçen Adil Amca ise ellili yıllarda asistan olmuş, yarım asırdır Bakırköy'de psikiyatrist. Aynı anda hem psikiyatristlerin, hem Bakırköy'de yatmışların amcası olmayı başarmış bir Anadolu çelebisi. Onun da kendi şairleri var. Bunlardan biri S.Ü. Birlikte hazırladığımız 'Simsiyah Leylekler/Bünyan'dan Bakırköy'e bir psikiyatristin seksen yılı' adlı biyografisinde S.Ü.'yü şöyle anlatıyor:

"Ressam S. bunlardan biri. Güzel sanatlarda okurken rahatsızlanmış. İtiraz etmez, bir tek kötü söz söylemez, öyle terbiyeli. Biz de çok acımasızmışız, bu çocuğa kömür taşıtmışız. Eli yüzü kömür. Asistanların tezleri var, o tezlerin içlerine şablonlar, resimler konacak. S. fotokopi makinası gibi. S. çini mürekkeple üstü başı kömür içinde bir leke yapmadan fotokopi makinası gibi çıkarır. Yaptığı işte tek leke yok. R.A.'nın yazdığı şiirlerin etrafını süsler. Öbür taraftan da bu çocuğa kömür taşıtırız.

...S. hastaneye gelmeden önce, güzel sanatların kapıcısına pardösüsünü bırakmış, yirmi yıl sonra taburcu olmak istiyor. "Niye?" dedik, "Gidip paltomu alacağım" diyor."

S.Ü'nün öyküsü, Türkiyeli, has öykülerden biri. 22 yaşında talebe. Hastaneye 'Sanatlar okulu serhademesi' İ.P. getiriyor. 1940 Mayısı. Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü, serhademeye S.Ü. ile birlikte şu yazıyı da emanet ediyor:

Emrazı Akliye Hastahanesi
Başhekimliğine, Bakırköy
Akademi resim şubesi talebesinden S.Ü. vaziyeti umumiyesinde bir haftadan beri gayrı tabiilik müşahede edilmektedir. Muayenesi hususuna emir ve müsaadelerini derin saygılarıma terdifen rica ederim.
Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü

Yazının altına "müşahede için yatacaktır" notu düşülmüş ve aynı gün yatırılmış. Dosyasındaki 'Ulusu' bölümünün karşısında "Türk (babası rum)" yazıyor. Gelişinden bir gün sonra kendisiyle yapılan görüşmede hastaneye yatış serüvenini anlatıyor. Doktor soruyor, o da yanıtlıyor:

"Niye geldin buraya?.."

"Dün mü, evvelsi gün... onun ehemmiyeti var mı, doktor bey beni bir sihir kapladı. Güzel Sanatlar Mektebinden çıktım, Dolmabahçe'ye doğru geldim, orada biraz dinlendim, sonra deniz kenarına gittim orada ayakta durdum, bana deniz kabarmış göründü; toprağın üstüne doğru yürüyordu..."

"Sihir ne demektir?.."

"Siz Faust'u okudunuz mu? Onda bir sihir sahifesi vardır. Faust baştan aşağı bir sihirdir. O eserin tesirine çok kapılmıştım. Ondan sonra aynı şeyleri duymaya başladım."

(Hastamız bazen etrafına bakarak manasız gülüyor.) notunu düşen doktor devam ediyor:

"Siz Sanayii Nefisede ne tahsil ediyorsunuz?"

"Resim. Gözlerimin önünde bütün renkler. Hâlâ rüya gibi geliyor... Beyefendi, Faust'un tesiri de asırlar yaşadı."

"Faust'u kim yazmış?"

"Alman şairi Goethe."

"Faust'u ne zaman okudunuz?"

"O günün gecesi okumuştum. Mektepten çıkınca tesiri başladı."

"Buraya kim getirdi?"

"Buraya kim getirdi farkında değilim. Galiba otomobillen."

"Bizde hangi ressamları seviyorsunuz?"

Dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay' ın Bakırköy Akıl Hastanesi' ni ziyareti

"Çallı, Profesör Leopot Levi..."

"Eski ressamlarımızdan kimi beğenirsiniz?"

"Şeker Ahmet Paşa, Osman Hamdi..."

"İçki kullanır mısınız?"

"Eskiden bazen şarap, rakı içerdim."

"Bu gün ayın kaçı?"

"Unuttum."

"Hayatınız normal mi geçti?"

"Fakir bir ailenin çocuğuyum. Biraz hayatım bozuk geçti."

Bu görüşme sonrasında doktor, 'asabi muayenesi' bölümüne, *"Şayanı kayt bir şey yok."* notunu ve 'servis hayatı' ile ilgili bölüme de *"kimse ile konuşmaz, mütemadiyen bir noktaya bakar, yemeklerini az yer, sakin, temiz."* şeklinde gözlemlerini düşmüş. Bu ilk yatışı altı ay sürüyor. T vilayetindeki babası, oğlunun yatışı sırasında bulunduğu şehrin resmi kurumlarına sağlık durumu ile ilgili dilekçeler veriyor.

Bunun üzerine, T. Vilayeti Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğü'nden hastaneye gönderilen yazıdır:

Bakırköy akliye ve asabiye hastanesi Baştababetine, İstanbul

Bakırköy Akliye ve Asabiye Hastanesi'nde tedaviye alınan oğlu S.Ü.'nün sıhhî halinin bildirilmesini isteyen T. D.... mahallesinde Osman oğlu A.Ü.'nün dilekçesi ilişik olarak sunulmuştur. Oğlu S.'nin ..... yatmakta olduğunu beyan eden babasına malûmat verilmek üzere sıhhî duru-

Bakırköy Akıl Hastanesi' nin ilk kuşak psikiyatristleri. İlk sırada soldan üçüncü Mazhar Osman.

Akşamsefası

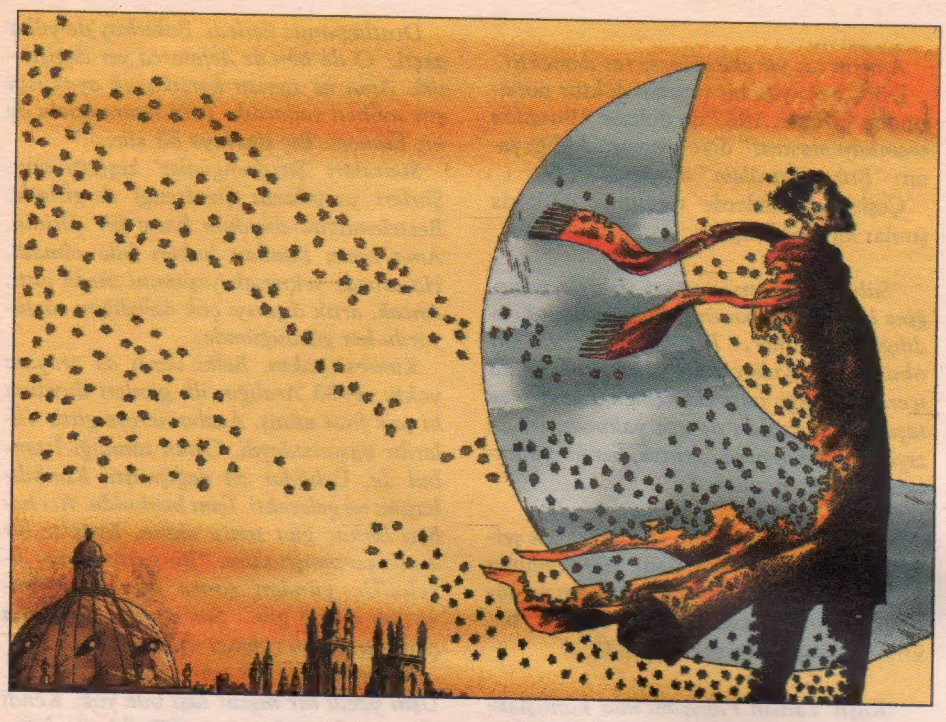

munun bildirilmesini saygı ile rica ederim.
T. Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Müdürü

Yatış dosyalarında Yorgo olan baba adı, bu dilekçede Osman oğlu Ahmet'e dönüşüyor.

1940 Kasım'ında hastaneden 'Çok salah bulmuştur' yazısıyla taburcu ediliyor. Taburcu edilmeden önce kendisine imzalatılan matbu kağıtta şunlar yazmaktadır, aynen aktarıyorum:

"Ben..... Emrazı Akliye ve Asabiye Hastanesi'nden bu gün çıkarken katiyen silah ve bıçak taşımayacağıma, içki içmeyeceğime, afiyon, esrar kullanmıyacağıma, morfin ve kokain ve sair mükeyiflerden sakınacağıma, kendimde bir hassaslık his eder etmez hükûmete müracaat edeceğime namusum üzerine söz veriyor ve yemin ediyorum."

Yaklaşık bir yıl sonra tekrar yatışı yapılıyor. Bu kez tanısı erken bunama ve hastanede kalış süresi on sekiz yıl. 1959'da teyzesinin kefaleti ile taburcu oluyor. İkinci yatışında doktor soruyor: *"Niçin geldin?"* S.Ü.'nün 1941 yılında verdiği yanıt, bugün Bakırköy acil polikliniğinde hâlâ geçerli: *"Gece yatacak yer yoktu. Polislere müracaat ettim, beni oradan oraya sürüklediler sonra buraya getirdiler."* Sekiz yıl sonra düşülmüş doktor notunda da S.Ü. ile ilgili ilginç ayrıntılar vardır:

"Buraya niçin getirdiler?"
"Hasta diye getirdiler."
"Hastalığın neydi?"
"Melankoli dediler, erken bunama dediler..."
"Şimdi nasılsın?"
"Geçti, iyiyim."
"Neden Müslüman olmak istedin?"
"Mektebe girmek için."
"Buna lüzum var mıydı? Rum olarak da girebilirdin."
"Bilmiyorum."
"Bir arzun var mı?"
"Taburcu olmak, memlekete gitmek isterim."
"Reisicumhur kim?"
"İsmet İnönü"
"Biz muharebeye girdik mi (ikinci cihan harbi)?"
"Girdik Yunanlılarla harb ettik."

Bu uzun yatış öyküsünde, doktor imzaları değişiyor, lakin sorulan sorular çok az değişiyor ve bu sorulara verilen yanıtlar zamanla çok değişiyor. Bu görüşmeden iki yıl sonra *"Bir arzun var mı?"* sorusunun yanıtı artık kısaca *"Hayır"* oluyor.

1959 Ağustos'unda kefaletle taburcu ediliyor. Bir yıl geçmeden tekrar hastaneye yatırılıyor. Hasta kabul kağıdında 'Dönüş yol parası, Üzerinden çıkan para, üzerinden çıkan kıymetli eşyası, üzerinden çıkan sair eşyası' maddelerinin karşısında 'Yoktur' yazılmış. Üzerindeki elbise ve çamaşırları bölümünün karşısında yazılanlar ise biricik serveti olsa gerek: "Ceket, pantolon, kayış, kravat, mintan, don, fanila, yorgan telis." Doktor notlarında artık akıl hastanesini tanımış, hastaneden geçmiş bir kişinin yanıtları var:

"İçeri girdi ve sert bir eda ile müşahademi mi alacaksınız? Ben en büyük doktorun yanında bulundum diyerek sandalyeye oturdu."
"Nerelisiniz?"
"E.'li olup, uzun bir müddet T. vilayetinde bulunuyorum."
"Ne iş yapardınız?"
"Ressam."
"T.'de ne iş yapardınız?"
"Ressamlık."
"Buraya niçin geldiniz?"
"Burada benim bir resim sehpası vardı. Resim sehpasını almaya geldim."
"Ne resmi, ne sehpası?"
"Doktor A. Bey'de bir resim sehpam vardı. Birinci gelişimde burada bıraktıydım, onu almaya gelince A. Bey tuttu beni buraya yatırdı."
"Hasta olmayan bir kimseyi doktor neden hastahanede tutsun?"
"Doktor A. Bey'de kabahat. Başka ne yapabilirim ki?" S söylediklerinin daktiloya geçirildiğini anladığında bir an durdu: "Münasip bir şey değil efendim. Allah aşkına bırak, öyle boktan şeyleri yazma!"
"Daha evvel, birinci yatışınızda niye yatmıştınız?"
"Mektep müdürü yollamıştı. İstanbul Güzel Sanatlar Akademi Müdürü Mazhar Osman Bey'e bir kağıt yolladı. Eskiden. Güya bakacaklardı. O zaman da bakmadılar. On üç sene karantinada ve muhtelif yerlerde kaldım..."
"Şimdi nasılsınız?"
"Şimdilik iyiyim, iyiyim canım... Yok bir sıkıntım. Bir an evvel işimin başına gitmek istiyorum. Bu benim birinci yatışımdır. Bunu yatış saymıyorum. Çünkü çok mantıksız bir şey oldu. Ben buraya sehpa için geldim. Tuttu beni yatırdılar. Halbuki ben fevkalade iş yaparım."
"Burası neresi?"
"Burası akıl ve sinir hastahanesi."
"Bugün nedir?"
"Salı."
"Ayın kaçı?"
"Beşi mi altısı mı? Kaçı yahu? Altı tamam."
"Daha bir arzun var mı?"
"Daha bir arzum yok."
"Öyleyse bu gelişte de geçen ki gibi on sene yatınız?"
"(Sert bir sesle) Canım niçin burada alıkoyuyorsunuz. Daha bir arzun var mı diyorsun. Arzum bir an evvel çıkmaktır. Doktorun da niçin alıkoyduğunu anlamak istiyorum."

Bu konuşmanın sonuna S'nin 'servis hayatı' ile ilgili doktor gözlemi iliştirilmiş: "Hasta sorulan sorulara gayet sert cevaplar veriyor, tecavüzü yok. Umumiyetle sakindir. Yemesi, uykusu normal." Bu kez on sene değil, ölümüne değin akıl hastanesinde kalıyor. Ölümünden dört ay önce, Mart 1980'de aktif tüberküloza yakalandığında Tüberküloz servis şefince yapılan psikiyatrik muayenesinde şunlar kaydedilmiş:

"Kendisi hakkında oryantasyonu yerinde. Etrafı hakkında verdiği cevaplar tatmin edici. (Algılama) illüzyon(Algı yanılgısı) yok. Halüsinasyon görgü ve duyma halüsinasyonu yok. Hafızası normale yakın. Normal hudutlar içerisinde gerektiğinde dikkatini yoğunlaştırabiliyor. Halen persefisyon hezeyanı yok, kıskançlık hezeyanı yok mistik hezeyanı yok. Pratik zekâ az çok yeterli. Duygu nisbeten künt. Belirli bir irade kusuru yok. Konuşma az çok normal. Uyku normal. İştah normal. Duygusal davranış künt."

Gün altında sanki kuğu, / Sudan çıkar altın buğu...
Her taraf bir bir yaldızlı/Ne kadar da sema yıldızlı!

Bu dizelerin şairi S.Ü.'nün son yatış dosyasının "SONU NE OLDU?" bölümüne, bir çoğumuzun asker mektubundan bildiği 'görülmüştür' damgasını benzeyen kırmızı kahverengi arasında bir damga vurulmuş:

"ÖLMÜŞTÜR."

Altına el yazısıyla şunlar yazılı:

"1. 7. 1980, Saat 07.00'da Dolaşım yetersizliğinden vefat etti."

SUYUN ŞAMAR SESİ

Yine aynı dönemin şairlerinden R.T.B. ise "Ne iş yaparsın?" sorusuna "Bakkal çırağıyım" yanıtını veriyor. Birinci Şube memurları eşliğinde akıl hastanesine getiriliyor. Gerekçe; çeşitli gazete ve kurumlara sıklıkla yazdığı mektuplar. *"İş aramak için mektuplar yazarım gazetelere. Mektuplarımı beğenmemişler herhalde şikâyet vaki oldu onun için beni buraya getirmişlerdir."* diyor. En büyük, daha doğrusu tek hedefi yurtdışına çıkmak. Görüşmede yurtdışına çıkmak istemesini şöyle anlatıyor:

"Burada evlenemedim, para kazanamadım, oralarda şans değişir diyorum... Yani ben burada anlaşamıyorum, halkla ailemle... Amerika Konsolosluğu'nda kaydım var, muhacir olmak için."

Öyküsünü, onun kaleminden, Cumhuriyet gazetesine yazdığı bir mektupta izleyelim:

"Cumhuriyet İstanbul P.K. İstanbul 246

22 Haziran 1960 günlü nüshanızda "Menderes'in tımarhaneye attırdığı şoför" başlıklı yazıyı okudum. Akıbeti bana benzediği için gazeteniz sütunlarında yer alacağını ümit ettiğim bu mektubumu takdim ediyorum.

1947 senesinde yedek teğmen olarak terhis oldum. 13 senedir hiçbir partiye girmedim. Siyasi makaleler okumakla kendimi avuttum. 26.3.1956 günü son kararımı vermiş bulunuyordum. Riyaseti cumhur bürosu adresine İzmir hükümet postahanesinden 889 sayılı ve 26.3.956 tarihli, iade ilmühaberli, teahütlü, bir mektup attım. Mektubun özünü şöyle anlatabilirim: "T.C. hükümetinin bu şartları ile yaşamama imkân kalmamıştır. Kendime bir vatan bulup bana yaşatılan bu hayatın tazminatını aldıracağım. Mevcut evrakım olan lise diplomamı, askerlik teskeremi ve nüfus cüzdanımı iptal ederek Türkiye'yi terk pasaportumun verilmesini rica ederim." Bu teahhütlü için üç ay kadar bekledim. Geri gelen sahte iade ilmühaberini hükümet postahanesi müdürüne gösterdim-alakaya değmez- buldu. İstilam yaptırdım. Gelen evrakta Mustafa gibi bir polis imzası gördüm asabım çok bozuldu. Benim için artık bütün ümitler kaybolmuştu. O gün bugün Türkiye'nin hem iç hem dış siyasetinin bozuk taraflarını, gazetelerin yazamadığı bir lisanla mektuplar halinde yazarak meşhurlara, gazetelere, resmi zevahire, kuryelere çok kopyalı olarak göndermeğe başladım.

Benim bu aciz mücadeleme İstanbul Emniyeti I. Şube memurları el attılar. 3 defa tevkif edilerek 2 defa tımarhaneye, 1 defa mektup yazmaktan vazgeçtiğime dair imza aldılar. İşte şimdi yalnız I. Şube müdürünün imzasıyla 11.8.1959 senesinden beri .... no ile Bakırköy Akıl Hastanesi'nin 35 nolu servisinde bulunuyorum. Yalnız son iki aydır büyük bahçede serbestçe gezebiliyorum. Ondan evvelki aylarda azılı delilere karşı gururumdan feragat ederek anlaşmağa çalıştığımdan başka, bir defa da Ahmet T. T. ismindeki bir intihar hastasının paspas denen bir sopa ile hücumuna maruz kaldım. Atiklik yaparak darptan kurtuldum. Ranzaya vuran sopanın yarısı koparak fırladı ve diğer yarısı da elimden çıktı. Geç de olsa yetişenler sayesinde korkunç bir mücadele önlendi. Bu hasta iki ay önce Londra asfaltında ölü bulundu ve intihar ettiği ilan edildi.

Bu günkü arzum zararlı olan bu hastaneyi halka tanıtmak, kurtuluş günlerimin heyecanı kaçmadan taburcu edilmektir. Çünkü Alman Bergen-Belsen kampına benzeyen bu hastanede uyumak, yemek yemek ve şahsiyetini korumanın, hatta otururak dahi kafa dinlemenin imkânı yoktur. Orgnl. ve başbakan Cemal Gürsel'in bu hastaneyi unutmuş olmasına çok üzülüyorum.
R.T.B.

Adı geçen şairlerin hastanede kaldığı pavyonlardan biri

Akşamsefası

'Akıl Hastanesi'nden İnsan Manzaraları ve Seçme Şiirleri

Anayasa ile alakalanan 60 münevver arasına girebilirim, amma ben sadece lise mezunuyum. İstanbul radyoevi kumandanlığına bir tane gençlik marşı, bir tane Cemalpaşa marşı şiiri ile Anayasa tasarısı göndermiştim. Acaba Or. Prof. Sıddık Sami Onar'a göndermek lütfunda bulundular mı delaletlerinizi rica edeyim, gençlik bayramında marşlarımı Radyoda duyarsam neşemden belki de çıldırırım."

1959 yılı hasta tabelasında ilaç olarak 'polivital no:3' verildiği anlaşılıyor. Üç yıl sonra yapılan görüşme şöyle geçiyor:

"Nasılsınız?.."
"Sıhhatim iyi."
"Ne zamandan beri buradasınız?..." "3 seneye yaklaşıyor, Ağustos'ta 3 sene olacak."

Hastaneye bağlanarak getirilmenin resmidir.

"Niye buraya geldiniz?..."
"Yazışma."
"Kime yazdınız?.."
"Vekâletlere."
"Ne yazdınız?..."
"Mevzu aklımda kalmadı, 3 sene geçti. Yaptığım bir şey varsa... Türkiye'den çıkmak için yaptığım müracaatlara alaka gösterilmiyor."

On gün sonra yapılan başka bir görüşmede geliş sebebini şu sözlerle anlatıyor: *"Tanınmış şahıslara mektup yazardım. O zamanları bende hezeyanlarım var imiş ondan sonra buraya getirdiler."* Görüşmeyi yapan doktor, *"Ben kimim?"* diye sorduğunda *"Doktorsun"* diyor, altı ay sonra aynı soru, aynı doktor tarafından soruluyor ve *"Kusura bakmayın tanımıyorum"* yanıtını alıyor.

R.T.B.'nin şiirleri, akıl hastanesine kapatılmışlığa, hastane koşullarına birer eleştiri oku gibi...

RÜYAMDA BÜTÜN BİR GECE HEP EVDEYİM ARTIK

R.G.Ö. ise bir orta kuşak şairidir. Doksanlı yılların başında *Şizofrengi* dergisinde yayınlanmış şiirleri ile, kendisi ne kadar haberliydi bilmiyorum, hatırı sayılır bir okuyucu kitlesi oluşmuştu. Tanıklıklara ve hakkında yazılanlara bakıldığında Bakırköy'ün Şair-i Azam'ı olduğunu söyleyebiliriz. Gerek hastaların gerekse doktorların yazdıklarında şair diye anılan odur. Ş.K., hastanenin meşhurlarını anlattığı şiirlerinde onu şöyle anlatır:

"Orta boylu ne zayıf
Hatta ne de şişman
Kırk yaşından
Aşağı görünür şairimiz
Esmerce bir yüz üzerinde
Zeki bakışlı gözler
Dilinden hiç eksilmez
Şairane sözler
Der: "Yeni bir şiir yazacağım."
"Bunu herkese okuyacağım"
Elinde gazeteler mecmualar
Her servise dalar çıkar
Durmadan yolları arşınlar
Hiç durmadan mekik dokur
Genç kızlara, kadınlara
Şiir okur..".

R.G.Ö., 1930 E. Doğumlu. İşi, hastane kayıtlarında *"Boş"* geçiyor. Kendisi ise, *"Ne iş yaparsın"* sorusuna *"Şairim"* yanıtını veriyor. Kayıt yapan memur "Nerede şairlik yaparsın" diye soruyor, o da *"İstanbul'da bazı mecmualara para mukabilinde şiir yollarım... Amatör şairim, kendimi eylendirmek için şiir yazarım"* diyor.

Akıl hastanesine getirilmiş olması ile ilgili şu açıklamayı yapıyor:

"Sinirli diye validem ve pederim getirdi. Fakat ben sinirli kelimesini kabul etmiyorum. Ben keloğlan gibi bir insanım. Allah'tan korkan, çalışkan bir çocuğum. Bana tımarhanede değil dışarıda çare arasınlar. Tımarhaneye gelmek beni sinirli yapıyor."

Art arda gelen sorulara verdiği yanıtlar başlı başına şiir:

Suçun var mı?... Yok.
İçinde korku var mı?... Yok...
Evham kuruntu var mı?... Yok.
Ağlamak gelir mi?... Gelir. Ağlamayı çok severim.
Ne için ağlarsın?...
Annem ve babamla bir arada yaşayamadıklarımız için ağlarım.
.....
Arzun nedir?...
Beni Annem eve taburcu alsın
.....
Annem taş yürekli. Hacer taş demektir.

Dört beş ayda bir tutulan doktor notlarından birinde, 1967'de doktor *"Buradan memnun musun?"* diye soruyor. Aldığı yanıt: *"Burası bir âlem"* oluyor.

Çeşitli dönemlerde tutulmuş notlarda şunlar kaydedilmiş:

"Sabahleyin servisten çıkar, öğle yemeğine bazen gelir bazen gelmez, akşam kendiliğinden döner... her önüne gelene şiir okur. Mütemadiyen şiir yazar, çok sigara içer... Özelliği: başında hemen daima bere taşımak, sigaraları uç uca yakmak, bazen taşımak, sigaraları uç uca yakmak, bazen ziyaretçilerden para istemek, her gün muntazaman şiir yazmak."

Bakırköy hastanesinin şimdiki servis şeflerinden **Dr. Latif Alpkan**, 1998 yılında R.G.Ö.'yü anlatan bir yazı yazmıştı ve aura'da yayınlamıştık. Yazının başlığı, 'Bakırköy'den bir şair geçti: R.G.Ö.'

"Raşit Tahsin Pavyonu'nda konuşlanmış olan birimimizin iç bahçede de birkaç kronik servisi vardı. Yemek dönüşü birimin asistanları (Nezih, Faruk, Şahap, Cem vd.) buralara uğrar vizit yapardı. Bakırköy'de ilk günlerim, ben de onlara takılıp çevreyi keşfediyorum. 38. Servisteki pingpong masasını o günlerde farkettim. Ve artık her öğlen mutlaka uğrar oldum. Kısa bir süre sonra 38'in servisleri bana devrolmuştu. Bembeyaz saçları üç numara tıraşlı, renkli gözlü, göbekli, elli yaşlarında bir hasta. Devamlı burnunu çekiyor. Emzik gibi ağzındaki sigarası hiç eksik olmaz. Külü düştü düşecek. İlk bakışta diğer hastalardan hiç farkı yok. Belki de ilk vizitti. "Doktor bey şiir sever misin?" demez mi! Sevmez miyim hiç? İnanılır gibi değil. R.G.Ö. isimli bu hasta birçok şairimizin onar on beşer şiirini ezbere biliyor. Yahya Kemal'i, Faruk Nafiz'i, Nazım Hikmet'i, Orhan Veli'yi, Nezip Fazıl'ı, Ümit Yaşar'ı, Bekir Sıtkı'yı...
Daha önemlisi, kendisi de şair.

İstanbul'da Beyoğlu, Taksim, Maçka
Bakırköy'de sinirler laçka

Artık her öğlen 38. Servis'e gidiş sebeplerime bir de R. G. Ö. katılmıştı. Ancak onun şiirlerini dinleyebilmek için sigara ikram etmem gerekiyordu. Ne kadar sigara, o kadar şiir.

Akıllıdır aslında "deli" denilen başlar.
Bakırköy'de mevsimler geçer ve artar yaşlar

"Deli" denilen velidir, taburcu edilmelidir
Bitsin artık yetişir bu bitmeyen tıraşlar.
Dostluğumuz ilerledi. Bakırköy'de yıllar geçti. O da ben de defalarca yer değiştirdik. Ama ne zaman karşılaşsak ayaküstü şiir sohbeti yapardık. Tabi sigara talebi de hiç bitmedi. Bir sigaraya bir şiir...
Sonraları 'Şizofrengiciler' keşfetti onu. Şiirleri yayınlandı Şizofrengi dergisinde. Bestelendiğini duydum hatta bir şiirinin. Ama onun bundan haberi bile olmadı. Hastanede yeknesak yaşamını sürdü gitti. Ancak, artık dışarıyı çok özlediğini söylüyordu her gördüğümde...
Kimsesi yoktu. Belki vardı da arayanı yoktu. 1993 Aralığın ilk günleri duydum ki şair firar etmiş. Acaba nereye gitti. Yıllardır hastanedeydi. Onun tanıdığı İstanbul da, Üsküdar da değişmişti. Kimbilir başına ne gelecekti. İçim burkuldu. Acı haberi birkaç gün sonra aldım. Eyüp'te bir araba çarpmıştı şaire. "Bir garip ölmüş diyeler/Üç günden sonra duyalar." Yunus'un dediği gibi. Şair son yolculuğuna çıkmıştı. Allah rahmet eylesin.
Bakırköy'den bir şair geçmişti. R.G.Ö. Üstü yazılı bir mezar taşı bile yok. Kendi el yazısıyla şiirlerini yazdığı iki şiir defterinden biri bende kaldı, ondan hatıra..."

Günde on altı paket sigara içtiği kaydedilen R.G.Ö.'nün serüveni de bu!..

Evet, bu seçkideki şiirlerin tümü akıl hastanesinde yazıldı. Hemen tümünde kapatılmışlığın, hayat meselesinin kılcal damarlarının değil atar damarlarının tıkanmışlığının yükünü hissetmek, şiirin temelde bir özgürlük çığlığı, kendini aşma, yeniden kurma çabası olduğunu görmek mümkün. İçlerinde kanımca bu aşma çabasıyla 'kendi dilini' yaratmış olanlar dahi var. Buna iyi bir örnek, R.G.Ö.'nun şiirleridir:

Dıştan görünürsek te (Divâne!...) gibi bizler!...
Vardır nice (Âlim!...) ve (Ozan!...) lar... içimizde!...
Bakmaktasınız bizlere (Çatlak!...) diye sizler!...
Bir (Kurt!...) gibidir heyhât o (zan!...) lar... içimizde!..."

Ya da, psikiyatride psikopatolojinin belirgin işaretlerinden olan klang çağrışımın, "pasta...hasta... tasta...usta..." şairin bir şiirinde, şiire bir olanak olarak ortaya çıkmasına ne demeli:

Dışarda herkes içerken!...
Çay, süt!...
Ve yerken
Muhallebi, tavukgöğsü, pasta!...
Burada adın (HASTA) !...
Çorba
TASTA!...
Bence hastaların çoğu (USTA!...)

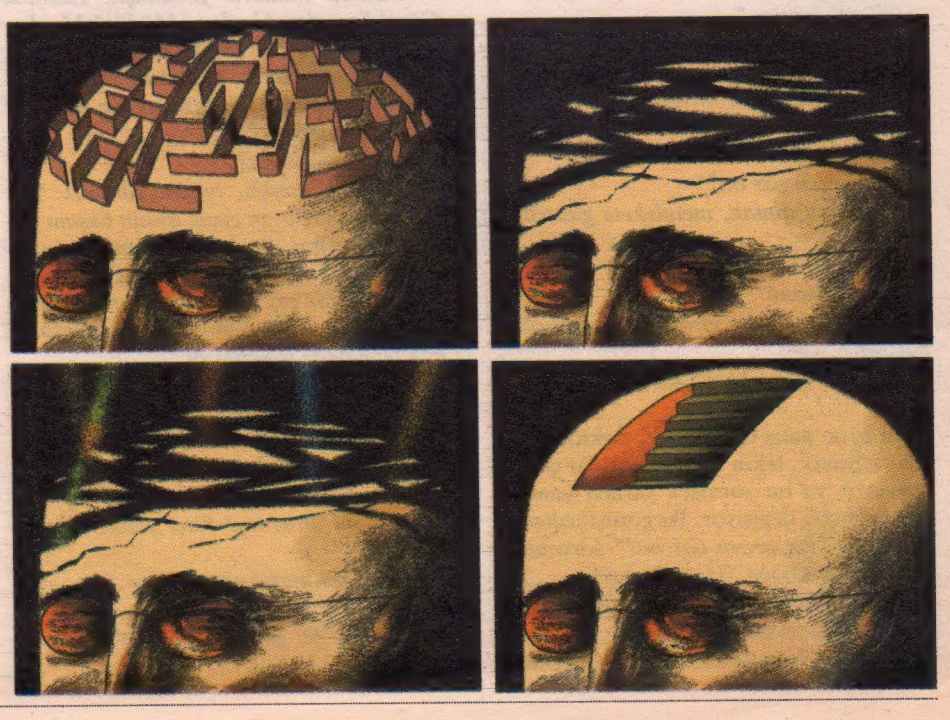

Akşamsefası

Ş.K. Hastanemizin meşhurları adlı manzumesinde R.G.Ö. için şunları yazar:

Daima kazanır
Şairimiz bir gün gelir
Belki de alkışlanır...

İyi olanın da inadı vardır. Hayata akacak bir damar bulur işte... R.G.Ö.'nün şiirleri Şizofrengi dergisinde yayınlanır. Bu satırların yazarı o yıllarda tıbbiyede öğrencidir ve onun dizelerinin üniversite öğrencileri arasında dillerde olduğuna tanıktır. Daha da ötesi var... epeydir göbek bağını Türkçenin büyüsünden iyice koparmaya başlamış mevcut şiir söyleyicisinin düşlerine girecek bir şey olur: Şizofrengi dergisi, Amerika'da psikiyatristlik yapan bir Türk hekime de ulaşır. O bu şiirlerin bazılarını İngilizceye çevirir. Bir rock gurubu şiirlerden birini besteler... şarkı listelere girer...

Bakırköy Akıl Hastanesi handiyse Cumhuriyet ile yaşıttır. Üsküdar Topbaşı Bimarhanesi'nde sefillik içine kapatılmış hastaların gemilerle karşıya geçirildiği ve ortalığın tenha olduğu saatlerde 'vatandaşları' ve şehri rahatsız etmeden Reşadiye Kışlası'na, bugünkü Bakırköy Hastanesi'ne taşındığı günden bugüne değin yaklaşık bir seksen yıl geçti. Günümüzde de ruh sağlığı siyasasının ana teması hala 'vatandaşın ve şehrin rahatsız edilmemesi' olarak özetlenebilir. Sadece kapatma biçimleri çeşitlendi...

Bakırköy Akıl Hastanesi'nde 1995-2000 yılları arasında çalıştım. Bazen bir haftasonu nöbetinde tek bir hekimin 'psikoz servisleri'nde elli-altmış hastaya elektroşok uygulaması yapması gerekmekteydi. Meslek yaşamımda bir şiirle tanışır gibi okuduğum bilimsel çalışmalar da oldu... Yine de, en çok "hastalarımdan" öğrendim, öğreniyorum ve öğrendiklerim psikiyatriyle sınırlı değil... Bu inceleme onlara bir vefa borcudur...

Aşağıda elektroşoktan geçirilmiş şiirlerden örnekler okuyacaksınız... Ne demişti ateş hırsızlığının kıymetini iyi bilen, Neruda?

"Şiir boşuna yazılmış olmayacak..."

GÜNAH ÜZERİNE SANAT

Yaşanmış bir ölü;
Doğmamış bir beyin...
Günlerce açılmamış
Gökyüzü, akmamış
Su!
Günah üzerine,
Kurulan bulut,
Kırılan umut
Gibi
Doğar içine pusu pusu!
Sen, ışıkların perisi
Zevk ve arzuların
Ürpertisi.
Dağılır zaman zaman
Ahlaksızlık sınırları
Yüreğimden
Ve
Bilmem hangi şehirdeki
Kurulan hayatlarda
Gerçekten !
Gelelim geleceğin
Bitmeyen güneşine...
O, yakar eritir.
Sadakatin, namusun
Öyküsüne, binlerce
Mum
Ve binlerce tohum
Açılır düşlerde
Tıpkı istiridye kapakları/gibi
Acıdır görünen içlerinde!
Bir küçük avuç
Bir buruşuk kalp
Bir kokuşmuş et gibi
Korkular sarar içini...
Senin ve onların,
Nedendir doğmamış
Beyne olan sorular?
Yaşanmış ölünün
Doğduğu mezarlıkta
Islanmıştır toprakları...

M.Ş.

HASRET

Ekliyerek biribiri arkasına
Asker! Üçüncü! İkinci! Birinci!
Bafra! Kulüp! Yenice! Gelincik!
Yeniharman! Yaka! Çamlıca!
Winston! Subay!
Her nevinden sigara üstüne sigara!...
Bekliyorum (Akıl Hastanesi!...)
(38) inci serviste, elbiselerin gelmesini!...
Gitmek için (Bakırköy!...) den
(Üsküdar!...) a...
Ve bazen efkârlanıyorum sebepsiz!...
(Ziyaretçiler!...) e sesleniyorum!...
(Ziyaretçi Beyefendi!...)
(Ziyaretçi Hanımefendi!...)
(Versene bir sigara!...)

R.G.Ö

RÜZGÂR

Üstünlük için çırpınıyor Rüzgâr...
Köpürüp patlıyor dalgalar...
"Suyun şamar sesidir" diyor
Sahildeki yıpranmış kayalar
Direklerdeki gacırtılar
Sanki konuşuyor palangalar
Güverte altında köpürterek
Çamaşır yıkıyor hırçın kadınlar
"İçindeyiz acı bizlere" diyor
Bütün çeşitli balıklar
Ama hep bunlardan
Gururlanıyor "Sebebiyim"
Diyerek rüzgâr.

R.T.B.

PERİLER YIKANIYOR

Dalgalar dalgın ve baygın,
Sahile doğru pek yaygın...

Gidip gelişi... köpürür,
Sanki kumları süpürür...

Oynatır çöpü yerinden,
İnler sanki ta derinden...

Bir yengeç asılı kayada
Sallanır durur orada...

Doğar semadan mavi ay
Sanki çekilmiş okla yay!...

Aksetmede o geceyi,
Andırıyor bir heceyi...

Parlıyan sular yanıyor,
Sema denizi anıyor...

Kuzgun sular öpüşür,
Deniz perisi gülüşür...

Gece, gece uyanıyor,
Periler yıkanıyor!...

S.Ü.

"Bu dosyayı, psikiyatri asistanlığına başladığım günlerden yakın zamandaki vefatına değin dostluğunu hiç esirgemeyen, bu incelemenin oluşmasında da yeğin emeği olan Adil Amca'nın, Dr. Adil Üçok'un anısına adıyorum... Toprağı bol olsun..." C.D.

Akşamsefası

ARZIN MERKEZİNDE
BULUŞMALAR
MEETINGS
AT THE CENTER OF THE WORLD

claudio magris
doğan hızlan

modern eleştiri | edebiyatta sınırlar

cemal reşit rey
konser salonu · harbiye
4 kasım 2006 · saat: 14.00
katılım ücretsizdir | www.bulusmalar.com

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

www.kucukiskender.com
thesouljam@gmail.com
küçük İskender

Short Story Board

brokeback mountain

Çoktan porno sektörü harekete geçip Oscarlı bu güzel roman/filmi kendi alanına uyarlamıştır diye düşündüm geçen gece akvaryumdaki denizatlarına vurulmuş eyerleri çıkartırken; Batı(lı)'nın huyu bu; sonra konu parkur değiştirdi kafamda: Animelerin çoğu da güzel gözlü, hüzünlü Japon çizgifilm kızlarının lolitalaştırılmasıyla doğmadı mı sanki?! Nedir bu büyüklerin küçükleri düzme arzusu?! Üstünde durmadan patolojik ruh durumlarının, fazla bilimselleştirmeden birkaç organın rutin hareketlerini; bir daha bakmak lazım sanki: Kötü. Kötü işte. İnsanın doğasının körpeye yönelirken hâlâ inatla evrimini tamamladığı iddiası. Yalan. Hayvanız daima. Bunu bütün gezegen kabullendiğinde herkes çok rahat edecek, bürokrasi kalkacak.

bir kahramanın iç dünyası

"Sonra durup bir köşede yavaş yavaş üzerimdeki ceketi sıyırdım; içimdeki kostüm bir sır değil, tamamen beni ifade eden bir gerçek, bir mahşer fısıltısıydı; herkesin sessizliğinde ben, belki de en çok kendimden gizlediğim kahramanlığımın kölesi olmuştum."

imza: peter parker

Oğulları olduğu söyleniyor; bazen neşeli, bazen aşırı ciddi biri.. Bir dolu projesi, bir dolu acı tatlı hatırası, bir dolu hobisi/fobisi, bir gün karşılaşırsa çok seveceği hayali bir sevgilisi var.

bay kişilik / bayan kimlik

Kimlik, insanın stratejisidir diyenler yanılıyor; aslında strateji boyutuna getirilen kişiliktir. Kişilik ile kimliği ayırmak gerek. Kişilik, genetik bir varyasyondur, elinde tuttuğun sahip olduğun ve gerektiğinde ailenden de destek alabileceğin uzantılar taşır; oysa kimlik sosyal bir değişimdir; olgudur. Soruyorlar:" Yani diyorsun ki kişilik sende olandır; kimlik ise sende olanın çevreye uyarlanmış biçimidir? Öyle mi?!"

Hayır, uyarlanmak denemez ona. Uyarlanmak, bir değişim değildir. Benzeme, bir karşılık gelme biçimidir. Çeviridir aslında. Kimlik; çevrenin ve hayatın etkisi altında kalmaktan çok onlarla birlikte kişiliğine yenilik ya da farklılık eklemektir. Örneğin yeşil gözlü bir anne-babanın çocuğu yeşil gözlü olabilir; bu genetiktir. Ama bakmayı sosyal çevreden öğrenir. Sonuçta göz kişiliktir, bakmak kimliktir.

Kişilik, olduğu gibi gelir genden. Değişmez, bükülmez. Kimlik ise, yaşadıkça şekillenebilen bir yandır. Ne kadar zeki olsan da kıskançlığını yenemeyebilirsin. Bu kişilik parçasıdır. ama insanın parti, ülke, ideoloji değiştirmesi ise kimliğiyle ilintilidir. Yaşadıkçadır. Öğrenilebilen bir şeydir kimlik.

Kişilik sabit kriterlerden oluşur. Kimlik göreceli ve yer yer gevşektir. Âşık olduğunuz, insanın kişiliği mi, kimliği mi? Bunu irdelemek lazım. "Sen değiştin" dediğin insanın kimliği değişmiştir. "Ben değişmedim" diyen ise kişiliğini savunmaktadır.

işte o zaman şekillenen kişiliği değil, toplumsal kimliğidir. psikiatrlar böylesi bir kimliğin altındaki kişiliği bularak onu iyileştirmeye çalışırlar. sakatlanan kimliğin altındaki kişilik, bulunursa o kişi bir şekilde iyileşebilir.

kişilik bir ağaçsa kimlik onun meyvesi durumundadır. aslında çok da ayrı düşünemeyiz.

ama insan meyve vermeye meyilliyse aslında şunu da düşünmeli; elma ağacı elma verme meyili taşır, ancak bu aynı zamanda zorunluluktur o ağaç için. yani elma ağacı yalnızca elma verir. bu da yer yer tutucu bir kimliğin oluşmasına yol açabilir.

demek istediğim şu: elma ağacı, iyi tutunur ve sulanırsa elbette meyve verecektir, ama meyvesi yalnızca elma olacaktır, başka bir meyve verme şansı yoktur. bana göre aslolan her meyveyi verebilecek bir kişilikle hareket edebilmek (çok yönlü düşünmek ve duyumsamak).

tarlayı daha çok toplum olarak görebilirim; yani farklı bireylerden oluşan bir topluluk. ben çoğu kere kişinin kendi düşünsel / duyusal olanaklarını zorlamasının faydalarına da inanıyorum; elbette dediğin gibi riskli bir olaydır bu. ağacın biyolojisi bozulabilir; ancak, adı üzerinde DEĞİŞİM. Bu kimliksel değişimi, çeşitliliği sağlıklı bir yol üzerinde tutabilmek de işte baştan beri konuştuğumuz kişiliğin gücüne bağlı. Güçlü kişilik, her türlü evrimsel kimlik değişimlerini denetleyebilir.

risk, hızı artıran bir şey bu durumda. ters de tepebilir. ancak hayatı ve evreni merak eden beyinler ve organizmalar fikrimce bu tehlikeyi göze almalı. basitçe söylersek çoğu çılgın bilim adamının çılgın diye anılması bu yüzden değil mi? ya da idolleştirilmiş kimi sanatçıların sonunda intihara sürüklenmesi bu riskle bağlantılı değil mi sence?

ıssız ada

Issız bir adaya düşmüştü adam; dileği gerçekleşmiş, yanına üç şey almıştı: Örs, üzengi ve çekiç olmak üzere fazladan üç tane kulak kemiği. Artık bir tek iyi işitmeye ihtiyacı vardı.

gerçek, yalanın profilidir

Gerçekliğin içindeki insanın sıkıntısı ile sanaldaki insanın gereksiz rahatlığı bazen birbirine karışabiliyor; bunun orta noktasındaki birey, hangi hayatın neye karşılık geldiğini algılamakta sorun yaşıyor.

Dengede matematiksel bir ifade geliştirmemiz lazım, örneğin 2=2 gibi. Oysa sanaldaki denge 2'nin 3'e eşitsizliğiyle mümkün. Gerçek hayatta karşılık gelme, sanal hayatta bunun imkânsızlığının realize edilmesiyle tatmin ediliyor. Gerçek hayat 2=2 tipi bir denge geliştirir, sanal hayat ise 2'nin 3'e eşitsizliğinde denge arar. Üstün güçlerle kişisel güçlerin çatışması sanalda ancak bu eşitsizliğin maksimum limite çekilmesiyle mümkün görünüyor. Açarsak, gerçek hayattaki sevgilinizle birlikteliğinizi orantılarsınız. Eşitlik sağlamaya çalışırsınız. Bu olabilirlik taşır. Ancak sanal ortamdaki sevgiliniz ya da rakibiniz sizden üstün müdür, sizden aşağıda mıdır; bunu bilememenin hazzı farklı bir denge unsurunu ortaya çıkarıyor. Eşit olmama ihtimalinin riskini üstlenme. Patolojik bir varyant. Gerçeklikten tamamen kaçıp

sanalı akılcılaştırma uğraşı. Uyarlaması mümkün olmayan bir bilinçaltı birikimi gerektiren durum.

Sanalla gerçeklik arasındaki kesin ayırımı, o ince çizgiyi bulmak gerekiyor; yoksa çekim kuvveti yüksek olan her iki taraf da kişinin benliğinde onarılmaz yaralar açabilir: Bunu tamamen acı, yenilgi diye görmemek de lazım. Fazla mutluluk da insanın dengesini bozabilecek bir kavramdır. Çünkü o durumda, diğer insanların mutluluk seviyeleriyle bir çatışma yaşanır ve gerçekliğin yıprattığı yerleri sanalda sağaltmak hatalı olabilir. Yani sanalın gerçeklik payı insanın bilinçaltının kapasitesiyle doğru orantılı. Kapasite ne kadar genişse o kadar etkileniyorsun ve kapılıyorsun. Derin suda yüzebilirsin de, dalabilirsin de. Sığ denizde ise sadece ve sadece ıslanırsın. Sanal derinliğe inanmak, farklı bir eksiklik duyusunu algılamanın kapılarını açabiliyor.

yanılgılar tangosu

Kirpi diye bir şey yok: O, Robin Hood'un çocukluğundaki deney hayvanı. Acısını anlayın.

*: Salı geceleri 20.30'da Beyoğlu Veli Bar'da şiir akşamlarım başladı. Eşe dosta bilgidir J

Akşamsefası

Mehmet Esen

12 EYLÜL, OMURGASIZ SANATÇILAR ve AHMET KAYA YAŞIYOR

22 Eylül 2006, İstanbul

Sevgili Ahmet,

Bu sana ilk mektubum. Düşündüm de, tam otuz yıl olmuş biz tanışalı ve hiç mektup yazmamışız birbirimize. Şimdi Cihangir'de baba evinde seni dinleyerek yazıyorum bu satırları. Açmışım sonuna kadar müziği, bana, Cihangir'e moral olsun diye. **Benden sonra da Gülten gelir yan binadaki ofise, karşılıklı seni çalarız birbirimize.**

Hani hep sabahladığımız salon vardı ya, orayı boyadım. Bir duvar turkuaz, bir duvar gül kurusu.

Melis kocaman oldu. Yakında yönetmen olacak. Biliyor musun senin gözlerin Melis'in gözleri. "Artık bizi oynatırsın," diye takılıyorum ona. Hatırlarmısın ne meslek seçecek çocuklarımız diye az mı konuştuk seninle? Oğlum şimdi onüç yaşına bastı. Doğum gününde **Şener Şen** ona bir kamera almış. Teknolojiyi çabuk çözüyor çocuklar. Öyle güzel kullanıyor ki kamerayı. Seyredeceklerin birikiyor bak...

Gülten ile kulaklarını çok çınlatıyoruz. Meğer biz ne kadar çektirmişiz ona. Şimdi gülerek anlatıyor yaptıklarımızı. Hatırlasana bir gün göbeklerimiz büyüdüğü için spor yapmaya karar vermiştik. Evet, spor yapıp göbekleri eritecektik. Levent'te ki evde bu kararımızı Gülten'e anlatınca çok sevinmiş hemen Akmerkez'e gidip kullanacağımız spor aletlerini satın alıp eve getirmişti. Biz de spor odası kurulunca "süper güzel be," deyip aletlere bakıp rakımızı içmiştik. Hiç kullanmadık onları. Gülten o aletleri hâlâ saklıyor.

Ben şimdi **Şerif Gören** ile bir sinema filmine başlayacağım. Ardından **Ulaş Ak**'la başka bir filme. Her gün sabah 06:50 vapuruyla Burgazada'ya gidip tam iki saat yüzüyorum. Göbeği erittim sayılır. Filmlerin konuları öyle güzel ki anlatamam. Ha birde, 12 Eylül ile ilgili Bilgi Üniversitesi'nde toplandık, konuştuk. Sinemadan da **Tarık Akan, Reis Çelik** ve ben katıldım. Tarık'a sitem ettim biraz.

Hatırlar mısın Tarık Akan demeç vermişti. **Yılmaz Erdoğan** *Vizontele*'yi çektikten sonra "ikinci Yılmaz Güney geliyor," diye. Benim de çok ağırıma gitmişti söyledikleri.

Bilgi Üniversitesi'nde kalktım konuştum. Bunlar 12 Eylül sanatçıları diye. **Yılmaz Güney**'i benzettiği adama bak. *Bir Demet Tiyatro*. **Atila Atalay**'ın *Sıdıka*'sı, *Sen Hiç Ateş Böceği Gördün mü?*, **Haldun Taner**'in *Ay Işığında Şamata*'sı, *Vizontele Tuuba* ise, Hatırlarsın Yugoslav filmi vardı, kısa film, adı *Balyoz*, seninle çok sevip konuşmuştuk bu filmi, filmindeki civciv hikâyesini ordan al, kebapçı dükkanı aç, **Mehmet Ağar, Fatih Terim** en yakın arkadaşların olsun, **Recep Tayyip Erdoğan** "Tayyip Ağabeyin!" olsun, MHP'li **Mehmet Gül** yaptıklarından dolayı televizyonda **"alnından öpüyorum"** Yılmaz Erdoğan'ı desin, Hürriyet gazetesi tam sayfa barış yazıları yazdırsın, ama *Özgür Gündem*'de Kürt halkına mücadele edin, direnin diye çağırılar yapan ağabeyi **Mustafa Erdoğan, Gülben Ergen**'le evlensin, Gülben Ergen gitsin **Kenan Evren**'in elini öpsün, "Allah sizi başımızdan eksik etmesin" desin, Sonra bu Yılmaz Erdoğan **Şeyh Said**'in torunu ile evlensin ve Tarık Akan onu ikinci Yılmaz Güney olarak ilan etsin. "Ayıp," dedim Tarık Akan'a "söylediğin ayıp. **Yılmaz Erdoğan bu yaptıklarıyla Yılmaz Güney'in ayakkabısının üzerine bile çıkamaz,"**

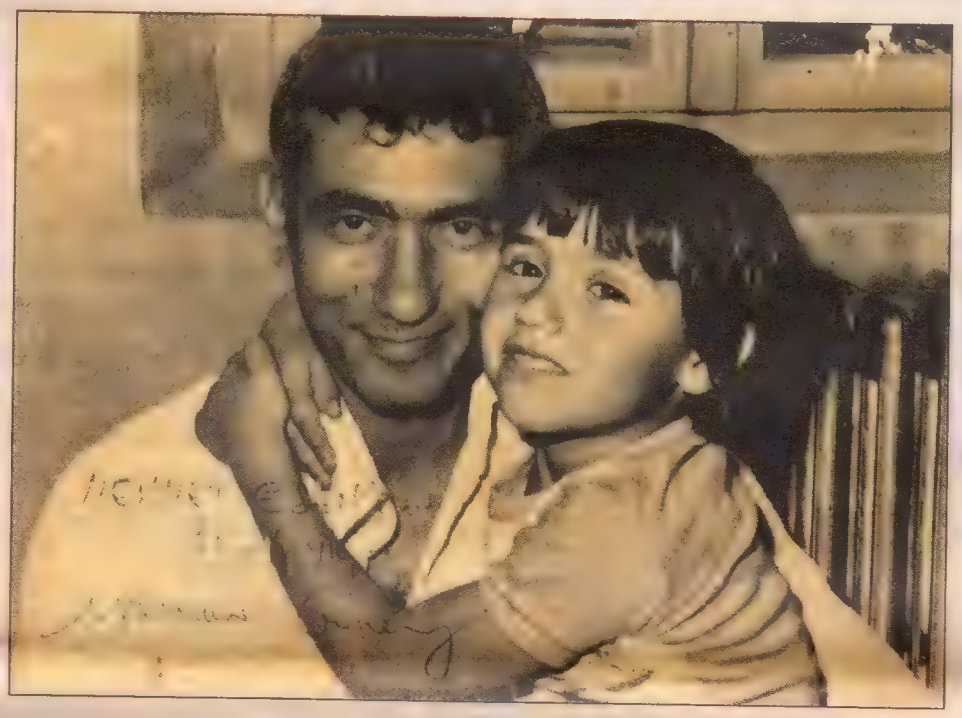

Bu söylediklerimi, iki sene önce Star TV'de **Nejat Yavaşoğulları** ile katıldığımız bir canlı yayında söyledim. 6 sene önce de, *Sabah* ve *Milliyet* Gazetelerinde de aynı şeyi söylemiştim. Cevap olarak Yılmaz Erdoğan ne dedi biliyor musun? 19 Ağustos 2000, cumartesi *Sabah Rapsodi* ekinde, "Adam kafayı sıyırmış, insanlara saldırıyor ki, kendisine cevap versinler, böylece de adından söz ettirsin. Yok öyle yağma, onun reklamını yapmaya niyetim yok, bu nedenle konuşup da ona yeniden söz hakkı vermeyeceğim. İnsanlar kimin ne yaptığını biliyor." Tam bu yazıdan bir hafta önce, aynı gazetede aynı ekte, Yılmaz Erdoğan'a "Yüreğini sattın, yazdıklarını çaldın," diyorum, bana verdiği cevap 'Mehmet Esen delidir' oluyor!

Sevgili Ahmet, 12 Eylül küçük insanların gölgelerini büyüttü, hani derdim ya sana **BİR ÜLKEDE KÜÇÜK İNSANLARIN GÖLGESİ BÜYÜYORSA O ÜLKEDE GÜNEŞ BATIYOR DEMEKTİR.** İşte şimdi bu güneş, yeniden doğacak bu gölgeler yok olacak. Ben her sabah seni dinleyerek başlıyorum güne. Zaten hep moral olmuyor muydu bana senin şarkıların. Hapishanede, çıktıktan sonra, bizlere sen hep umut verdin söylediklerinle.

Ha bir de benim yazılarımdan sonra Yılmaz Erdoğan'ın ortağı **Necati Akpınar**, telefon edip beni tehdit etmişti. Ben de ev adresimi verip bekledim adam zannedip bunları. Ne gelen var ne giden. "Ulan ben 12 Eylül zindanlarından başımı eğmeden geliyorum, siz kimsiniz?". Hatırlarsın, bunlar bizim masamıza gelebilmek için ceket ilikleyip beklerlerdi karşımızda.

Kavgamız büyük Ahmet. Bu omurgasız insanlarla kavgamız büyük. Kendini düzene satmış, paraya yenilmiş. Susuruk çeteleriyle arkadaş olan bu omurgasızlarla kavgamız büyük. Biz bu ülkede, geldiğimiz yere bedel ödeye ödeye geldik. Hâlâ da ödüyoruz ve ödemekten korkmuyoruz. Bizim silahımız sanatımız; sesimiz, yazımız, filmimiz, tiyatromuz, türkümüz. Bizim yapacaklarımız bu omurgasızların suratlarına hep bir tokat gibi inecek.

Bu sabah dışarıda yağmur yağıyor ve ben seni çok özlüyorum Ahmet. Ben hiçbir şeyi unutmuyorum. Sana çatal atanlarla, sana bu ülkede yaşamayı çok görenlerle hesabım var. İnan Ahmet inan biz kazanacağız. Senin sesin, şarkıların türkülerin canımız kadar çok sevdiğimiz ülkemizde bizi hep dimdik ayakta tutacak.

Sevgili arkadaşım, dostum, sırdaşım, kardeşim Ahmet sana söz veriyorum, **BU ÜLKE BİR GÜN MUTLAKA ÇOCUKLUĞUNU KAYBETMEDEN BÜYÜYEN, ÇOCUKLARINI KATLETMEDEN YÜRÜYEN BİR ÜLKE OLACAK.** Seni ışıl ışıl gözlerinden öper hasretle kucaklarım.

Not: Beni merak etme, benim için kaygılanma Ahmet ben çok iyiyim. Bir de bilirsin eski bir Mısır Atasözü vardır benim çok sevdiğim. **DÜŞMANIN VARSA OTUR, NİL KIYISINDA BEKLE, CESETİ ÖNÜNDEN GEÇER.**

EYVALLAH,
DOSTUN...
Mehmet Esen

Devam edecek.

Ahmet Kaya Türkbükü, 1992 -
Fotoğraf: Mehmet Esen

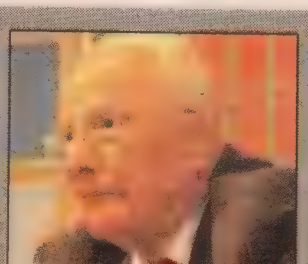

Cüneyt Özdemir

REPLİKA

Teveccüh ile tevekkül arasındaki bir harfe tekabül ediyor "kader".
Ya sen belirliyorsun kaderini sevgili dostum ya da kaderin seni belirliyor.
İyilik bulaşıcı bir hastalıktır.
...ve kötülük bir tek kötülüğü doğuruyor.
Sana hayallere inanma demeyeceğim ama inanıyorsan da güvenme.
Güvendin diyelim, o zaman korkma. İşler ne kadar karışırsa karışsın, hiçbir yumak çözümsüz değil.
Hayat kendi meşrebinde her şeyi toparlıyor.
Bazen büyük felaketler büyük mutlulukları doğuruyor, bazen büyük mutluluklar büyük felaketleri.
Böyle duvar yazısı gibi eğreti durduğuna bakma şu sözlerimin, hayat tekrarlardan oluşuyor.
Takiplerden... Kaçışlardan...
Ve herkes kaçtığına tutuluyor.
Senaryoyu elinde tutmana güvenme derim.
O kelimeleri o senaryoya sen koymuş olsan da, sonunu biliyor olsan da güvenme.
Replikler replikleri kandırıyor.
Hiçbir senaryo yazıldığı gibi hayata geçmiyor.
Bak arkadaşım, benden duymuş olmanı istemem ama din iman biriktiriyor.
Aşk bir dine benziyor.
Yeter ki kime iman edeceğini bil. Yoksa insan...
Neyse.
Peygamberler diyarında ateist olmak nasıl bir saçmalıksa, Buda'ya inanırken öküz eti yemeye yeltenmek ne kadar aykırıysa, "olmayacak şey", şairin dediği gibi "bir insanın bir insanı anlamasıysa", sen de vazgeç nafile bir aşkı anlamaya çabalamaktan.
Yenilmeden yenmeyi, kaybetmeden bulmayı, sevmeden terk etmeyi, terk edilmeyi bilemiyorsun işte canım arkadaşım.
Kolunda bir saat gezdirsen de, zaman dediğin umman.
Ama umman dediğin de altı üstü bir kuru göl. Umudun varsa kara da vardır nasıl olsa.
Bak sevgili dostum, uzlaşmaya başladığın an, yaşlanmaya da başladın demektir. Benden söylemesi, uzlaşmaya doğru attığın her adımda kendi defterinden sana ait bir şeyi siliyorsun.
Silme demeyeceğim ama sil de demeye gönlüm varmaz, aklım karışır, bir insanın kendine yenilmesini istemek, bilmem hangi hoyrat kalbe yakışır.
Kalbinle ne istersen, o istediğin şey oluyor. Ama her olan istek senin için iyidir anlamına gelmiyor.
Böyle cümleler kurunca hayat daha bir tenha, daha bir güvensiz, daha bir arka sokakları gibi büyük şehirlerin, gelmesin sana. Korkutmasın seni demeyeceğim.
Kork!
Kork ki korkuyla baş etmeyi öğren.
Herkes kendi hikâyesinin kaptanı.
Dümeni tutmak denizi dizginlemek anlamına denk düşmüyor.
Kavgan yoksa, riskin yoksa, kaybedecek bir şeyin yoksa üzgünüm kazanacak da bir şeyin yok.
Beyaz siyahın içinden doğuyor, siyah beyazın içinde ölüyor.
Bu yüzden düşmanın düzeyi, nefreti ve öc'ü kadarsın.
Kavgan kadarsın o kavgada alnından süzülen terin tuzu kadar varsın.
Bak sevgili dostum sen dahil, ben dahil kimseye güvenme.
Güven, güvensizliği saklar içinde. Zıtlar kardeştir bu kahpe evrende.
Nefretlerini şehvetle biriktireceksen zamanı gelince biriktirdiğin çuvalı denize atmayı da bileceksin.
Sevmek özgürleştiriyor insanı, bunu da belki zamanla öğreneceksin.
Ölüm yaşamın tadıdır. Kanser sağlığın anlamıdır. Ayrılık aşkın yoncasıdır.
Ah benim aklı başında dostum, yaşamı tanımak istersen ölümü göreceksin.
Ancak öldüğümde şu dediklerimi boş vereceksin.
Hemen ölme ama ölümsüzlüğe de pek güvenme.
Sen en iyisi ben dahil kimseyi de dinleme...
Çünkü dinlemek, uzlaşmaya sürükler seni, uzlaşmak senden uzaklaştırır seni, kendinden uzaklaşmak başkalarına sığınmaktır ve her sığınılan kalbin zulasında ihanet saklıdır.
Mutlu musun şu an, şimdi?
Senaryolara inanma demeyeceğim bir kez daha...
Replikler, ah o klişeler, onlar açıyor ya tüm dertleri başına, başımıza...

Aslan Özdemir

Kokluyorum Seni Çiçek Açıyorsun İçimde

Bilemezsin sen kendini
başkası bakmadan göremezsin de.
Öylesine güzel dokunuyor ki bakışların
hareketsiz tenime yapışıyor yüzün
soluğumdan kaçıp çiçek açıyorsun içimde
damarlarımda akıyorsun bir bahçede geziniyorsun
sonra bir mevsimi kapatıp bir mevsimi açıyorsun
çiçeklerin rengi değişiyor
solgunlaşıyor gün
ellerini
yağmurun ilk damlasına tutuyorsun
bir ırmak gibi akıyorsun ki geçeyim seni
güneşi örtüyorsun aya bakıyorsun
aynı tona ulaşıyor gizli yerlerinde tenin
sonra kumlar savruluyor ayak izlerin siliniyor kıyıda
soluğumdan içeri kaçıp okyanusa dalga oluyorsun
ufukta beliriyorsun
gökyüzünde mavi bir parça olup
düşüyorsun
sesinin damıttığı sözcüklere örtünüyorum
karnında gezdiriyorum ellerimi tüylerin yumuşuyor
uzun bir yolculuk oluyorsun ağaçlı yolculukların
bir geceyi bitirip gün başlayınca tenime sızıyorsun
seni sevmekten yorgun düşüyorum.
Bilemezsin kendini
kokluyorum seni
çiçek açıyorsun içimde.

Emre Varışlı

Ebedi Metinler

su
ana damarlardan geç .. hizasını boz taş ellerin
senin nefretin cihanı alır bilirim
şimdi tam karşımda
deniz adında bir yokluk gibisin

toprak
efendini tanır ve kıta çizersin kağıda
göm bedenleri çöl fikrinin altında
bir yarına geçmek lazım belki
şimdi yenilmişlerde sıra

ateş
zindan aynası bakışmalar biriktir
ejderha ağzından çaldık seni ,
bunu en çok yaşlı ağaçlar bilir
kül olmuş tapınaklarda adın lanettir

LENNON'UN POE'YA BAKIŞI

Metin Aksoy

'Dostum' diyor John Lennon, 'Nasıl tekmeliyorlardı Edgar Allan Poe'yu'

Zor yıllardı. Rock starları şeytanın temsilcileri diye yargılanıyordu 1960'larda. Ve rock müziği vebaya benzetiliyordu. Yükselişi önlenemeyen rock müziği dünyayı değiştirmekte kararlıydı. Marjinal karakterler, marjinal şarkılar, marjinal yazarlar birer yol gösterici olmuştu. Polis müdürleri ise mafyayı bırakmış rock starlarının evlerini basmakta, birkaç gram marihuana yakalayıp ün yapma peşindeydi. Tam da o yıllarda **The Beatles** diye bir grup çıkıp rock müziğine yeni bir boyut kazandırmıştı. Asi, anarşist ruhlu rock starları; hükümetler için tehlike, gençlik için ele avuca sığmaz birer ilahtılar adeta. The Beatles'ın koruyucusu ve solisti **John Lennon "I am the walrus"** adıyla bir şarkı yazdığında herkes; serseri bir psikolojinin edebiyatı, müziği ve isyanı bir şarkıda nasıl dile getirdiğine şahit olmuştu.

Lennon'un "I am the walrus" parçasında yukarıdaki söz aynen geçiyordu; "**dostum nasıl tekmeliyorlardı Edgar Allan Poe'yu**". Tabi ki bu tesadüfen yazılmış bir söz değildi. Polis müdürü Pilcher, Lennon'un dairesini basıp **marihuana** ararken Yoko Ono'nun okuduğu **Edgar Allan Poe**'nun kitaplarını çiğnenmeleri Lennon'u fazlasıyla etkilemiş olmalıydı ki; adını anmadan edememişti. Dahası **Poe**'nun çalkantılı hayatı, yetim büyümesi, sıra dışı aşkları, dikiş tutmaz yerleşme sevdası ve en önemlisi de; aşk, korku, dehşet, insanın içindeki sırlar, ürperti ve ironi içerikli eserleri Lennon gibi bir starın dikkatini çekmemesi imkânsızdı.

Lennon **James Joyce'a** hayran olduğu kadar Poe'ya olan hayranlığını da gizleyemiyordu. The Beatles'ın çıkardığı **"Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band"** albümün kapağında Poe'nun bir fotoğrafının bulunması bir kanıt ya da yol gösterici niteliğindeydi.

Lennon ya da The Beatles'ın bakış açısı böyleydi Poe söz konusu olunca.

Elbette ki sadece John Lennon, Poe'dan etkilenmemişti, başka rock starlar ve gruplarda etkilenmişlerdi. **The Alan Parsons Project** 1974 yılında Edger Allan Poe adlı ilk albümlerini piyasaya çıkarmışlardı. Ancak albüm istenen başarıda hazırlanmadığından grubun söz yazarı Eric Woolfson **tam otuz yıl sonra 2004** yılında o albümün devamı olan **More Tales Edgar Allan Poe'yu** çıkartı. Eric Woolfson 2004'te yaptığı albümde **"Prtand the Pendulum"** (Sarkaç) ve **"The Murders in The Rue Morgue"** (Morg Sokağı Cinayetleri) hikâyelerini işlemişti. 200 kişilik bir grupla müzikal bir altyapıyla bu hikâyeleri yorumladılar Edgar Allan Poe anısına.

Edgar Allan Poe alışılmışın dışında korkunun ve şiddetin çirkin yönüyle değil ürpertici yönüyle okurun karşısına dikilir. Bu onun yaşadığı trajedinin etkisi mi bilinmez ama yaşamının her evresinde trajedi onu pençesinde tutmaktadır. Tam yaşamında huzur ve denge aradığı dönemde kuzeni **Virginia**'ya aşık olur. Aşkı evlilikle sonuçlanır ama Virginia vereme yakalanır ölür, bu talihsiz olay Poe'yu alkole, psikolojik bunalımlara sürükler. O dönemde yazdığı eserleri dünya edebiyatında unutulmazlar arasına girer.

Poe'nun yaşamında çalkantılar eksik olmaz, çalkantılar beraberinde ölümsüz eserler de getirir.

İşte o Peo'yu anmadan geçemezdim (7 Ekim 1849) ölüm yıldönümünde.

Kuçuk yaşta ailesini yitiren, **evlat edindiği ailenin soyadını** alan Poe'nun ilk şiirleri; manevi babası tarafından askeri okula yazıldıktan kısa bir süre sonra itaatsizlikten okuldan atılınca 1827 yılında yayımlanmaya başladı. Poe denince ilk akla gelen Annabel Lee şiiridir. Çoğunlukla öykü yazan Poe, **Kuzgun** adlı eseri yayımlanınca büyük ilgi görür. Şiir ve öykülerinin yanı sıra birçok edebiyat dergisinde editörlük yapan Poe, önemli edebi eleştiriler de kaleme almıştır. Antik çağların üç birlik kuralı temelinde modern edebiyat kuramını oluşturması nedeniyle Fransız simgeci şairler tarafından öncü sayılmıştır. Poe'nun **"Philosophy of Composition (Tümleme Felsefesi)** başlıklı denemesi ise 19. ve 20. yüzyılın birçok şairine esin kaynağı olmuştur. Poe ise esin kaynağını romantizmle gizemcilikte bulmuştur. Bir dönem üçüncü sınıf edebiyat sayılan polisiye, fantastik edebiyatının fikir babası sayılan Poe, dehşeti, korkuyu, insanın içindeki sırları, kötülüğü, çaresizliği öylesine ustaca dile getirmiştir ki; yazılarında bu öğeleri denemeyen, etkilenmeyen tek bir yazar yoktur.

Belki de Edgar Allan Poe adalet arıyordu ve o adaleti eserlerinde ürpertici korkularla, aşk şiirleriyle arıyordu. Ama öldükten sonra ona hak etiği saygıyı göstermişti John Lennon ve diğerleri. Rock'ın asi ruhu yaşamaya devam etikçe Edgar Allan Poe'nun eserleri yıllarca birilerine yol göstermeye devam edecek.

Arka Sokak Hikâyeleri

ÇIKMAZ SOKAĞIN ÜRKEK KEDİLERİ

Bülent Karaköse

İzo, uykusunu kaçıran kara düşüncelerine lanetler yağdırarak doğruldu yattığı yerden. Yuvalarından fırlamış, yaşama dair hiçbir şey ifade etmeyen yarı açık gözlerini sehpanın üzerinde mezar taşları gibi duran ve onca paralar harcayarak aldığı ilaçlara dikti. Haplar, iğne tüpleri, fitiller, şuruplar, antidepresanlar... Onu sağlığına kavuşturacak ilaçlara duyduğu nefret, mide bulantısı eşliğinde bir kat daha arttı. İki büklüm olmuş cılız gövdesinden çıkan inilti, loş odasının basık atmosferine yayıldı. Uyuşuk bedeniyle usulca yerinden kalkıp, kirli perdesi olan pencereye doğru ayaklarını sürükleyerek gitti. Hızlı bir hamle yapıp, pencereyi açtı. Bulanan midesini ve bunalan ruhunu çıkmaz sokağındaki evinin dördüncü katından aşağı boşalttı. Boşalan midesi kadar rahatlamamıştı bunalan ruhu. Ölüme yatmış bir hastanın son nefesini alıp vermesi gibi zorlanıyordu her soluğunda. Sümüğü salyasına karıştı. Bir süre yaşlı gözleriyle pencerenin önünde dikildi. El yordamıyla bulduğu çiçek desenli, kirli perdeyi yüzüne doğru çekerek, şakaklarından boşalan terini ve salyalı ağzını sildi.

Titriyordu.

Düşüncelerini bir türlü toparlayamıyor, onu böyle aciz bir insan kılığına sokan sistemin aşağılık değer yargılarını, yaşamın katı kurallarını, doğanın acımasızlığını, var olma nedenini, yok olma biçimini hazmedemiyordu. Adına 'zaman' denilen, insanlığın en aptalca icadı olan kavramı aklının dışına bir türlü atamıyordu. Bütün bunlar düşüncelerinde bir karmaşa yaratıp, iç organlarının, ağzından fışkırıp çıkacağı hissine kapılıyordu. İzo bu halinden de nefret ediyordu. Nefret denilen duygu, ruhuna yapışmış iri, siyah bir et beni gibiydi. Onu taşımak zorundaydı. Kesip atmaya bir türlü cesaret edemiyordu.

İzo'nun başı, çöken omuzlarıyla birlikte iyice pencerenin dışına taştı. Yuvalarından fırlamış gözlerini sokaktaki çöp yığınının etrafına toplanmış, sokağın kıdemli sakinleri olan köpek ve kedilere iliştirdi. İzo'nun cılız gövdesi bin bir türlü sorundan bunalmış, külçe gibi ağırlaşan başını daha fazla taşıyamadı. Gövdeden kopan baş, çöp yığınının ortasına saplandı. Şaşkınlıktan donup kalan kıdemli sakinler sokağın dört bir yanına savruldular.

Sokağın façası en bozuk köşesinde eylemsizliğin erdemine ulaşmış Şarapçı Zeko'nun uyuşuk bedeni, yattığı yere işgaliye ödemediği gerekçesiyle ereksiyon halindeki

zarbo copunun makatına girmesiyle uyandı. Şarapçı Zeko'nun siren sesi kıvamındaki feryadı kısa bir sonra çıkmaz loş ışıklı sokağın kulak zarına çizik atıp, tersoluktan sinyale düşmüş emekli torbacılara ulaştı. Torbacılar birbirleriyle işaretleşip, tilki sessizliğinde sokağın zifiri köşelerine yol aldılar. Erketeye yatmış muhabbet tellalı ayakta durmakta zorlanan yaşlı sermayesine gecenin puslu geçeceğini söylemekte gecikmedi. Tavanı ve duvarları görünürde olmayan dükkânını bu gecelik düşük ciroyla kapatarak, barındıkları sekizinci sınıf otelin yolunu tuttular. Zarbo, Şarapçı Zeko'nun makatından copunu kurtarmaya çalışırken, yanından geçen tiner kokulu Cuma Ali'ye pek aldırış etmedi. Sokağın anlık sükûnetini sıvaları dökülmüş, demir kapılı salaş evinden çıkan Dönme Derya'nın sivri topuklu ayakkabıları bozdu. Dönme Derya görevi başındaki zarboyu fazla meşgul etmeden, elindeki bir deste yeşil kâğıdı ayaklarının dibine fırlatıp, çıktığı sıvası dökülmüş demir kapılı salaş evine olağan kırıtışlarıyla döndü.

Zarbo sulanan ağzını kıllı parmaklarıyla silerken, büyüyen gözlerini yerdeki yeşil kâğıt destenin üzerinde gezdirdi. Bir kedi çevikliğiyle desteyi yerden aldı. Sokağın parke taşlı yokuşundan aşağı topuklamadan önce copunu bir geceliğine Şarapçı Zeko'nun makatına ödünç bıraktı.

Eroinman İzo'nun cılız bedeni olup bitenlerden bihaber, çıkmaz sokaktaki lambanın puslu ışığı altında çöplüğe düşürdüğü başını arıyordu.

İzo'nun başı çöplüğün sota yerinde, sokağın en uyuz köpeği Cino tarafından kemirilmekteydi.

Özgül Apaçe - Aslan Özdemir

HİLMİ YAVUZ

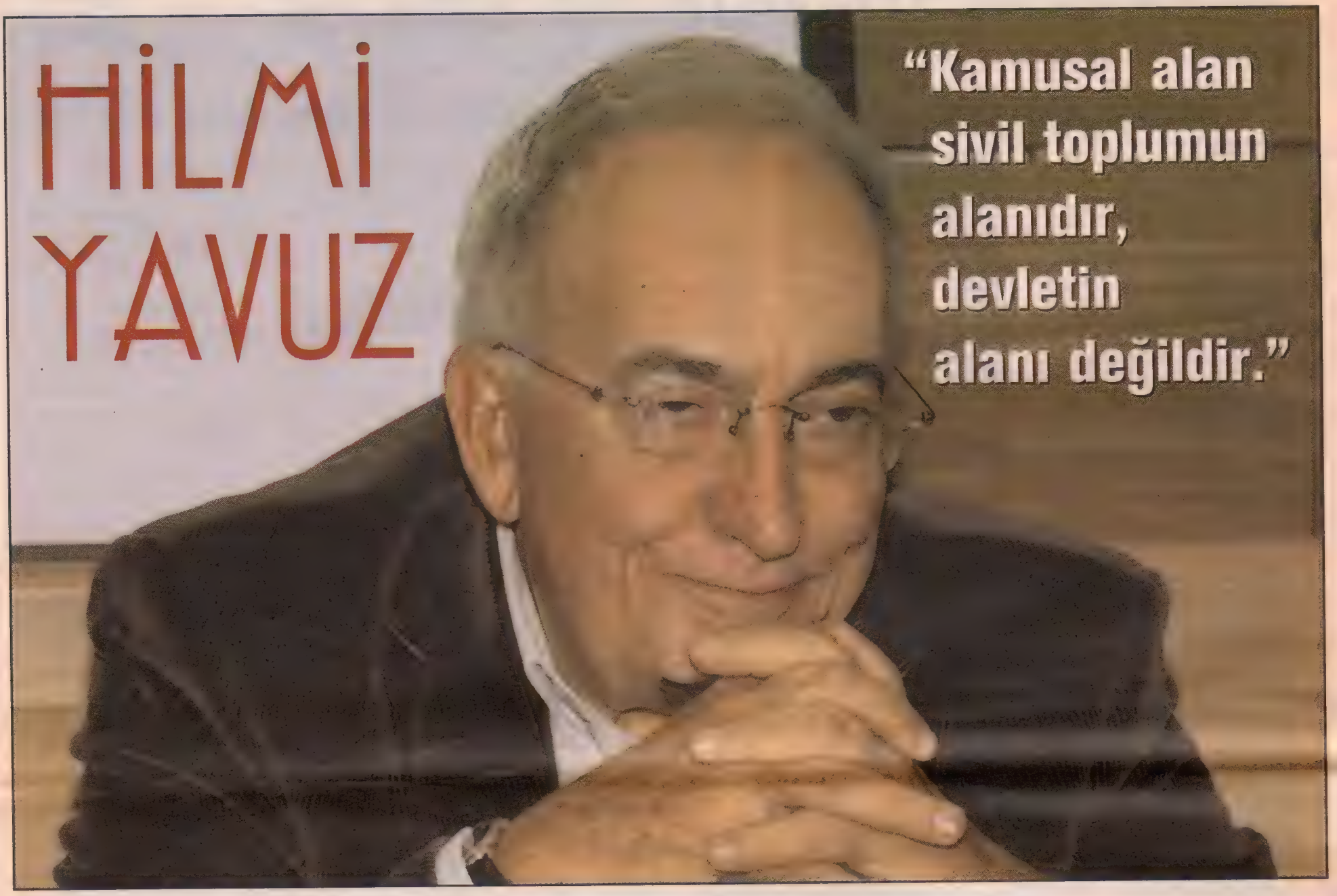

"Kamusal alan sivil toplumun alanıdır, devletin alanı değildir."

Şair Hilmi Yavuz "Şiirim Gibi Yaşadım" isimli kitapta kültür dünyasının tanınmış isimlerini eleştiri bombardımanına tuttu. Yavuz'un görüşleri birçok yazar-şair tarafından tepkiyle karşılandı. Polemik daha da süreceğe benziyor. Hilmi Yavuz ile kitapta yer alan görüşleri ve bu görüşlerin yankılarını konuştuk.

Aslan Özdemir: Hilmi Bey, öncelikle 70. yaşınız kutlu olsun. Bu münasebetle bir çok etkinlik düzenlendi, şiirleriniz bestelendi, konuşmalar yapıldı. Sağcısı, solcusu bütün medyada yer aldınız neredeyse. Her şaire sağlığında kısmet olmadı böyle kutlamalar... Ne çok seveniniz varmış... Elbette sizin yarattığınız bir durum bu ama yine de kendinizi diğer şairlerden daha şanslı görüyor musunuz?

İnsanın sağlığında, yaşarken bir takım etkinliklerle onurlandırılmış olması önemli bir şey. Ben doğrusu buna çok memnun oldum. Memnun olmamak diye bir durum zaten söz konusu olamaz da bunun yanı sıra olumlu birtakım şeyler olduğu gibi, olumsuz şeyler de oldu. Onlar da oyunun kuralı gereği, diyelim. Benim bu tür etkinliklerle onurlandırılmamın bazı kişilerce çok anlamlı bulunmadığının da tanığıyım. Tabi bunu da anlayışla karşılamak lazım. Aslan, seviliyorsunuz dediniz ama insanın seveni olduğu kadar sevmeyeni de var.

Özgül Apaçe: Sizin çocukluğunuz Fatih'te geçmiş. Fatih'te, geçtiğimiz günlerde bir tarikat cinayeti işlendi. Aslında Fatih Çarşamba radikal İslamcılarıyla, tarikatlarıyla da bildiğiniz gibi sık sık gündeme geliyor. Siz de izliyorsunuzdur herhalde. Ne düşünüyorsunuz bu olanlara ilişkin? Sizin döneminizde de böyle miydi Fatih?

Asla. Ama Fatih Çarşamba her zaman İstanbul'un muhafazakâr semtlerinden biri olmuştur. Belki de annemin ve babamın İstanbul'a geldiklerinde Fatih'i seçmelerinde dini bütün olmalarının da belli bir payı vardır. Ama hiç bir zaman bugün olduğu gibi muhafazakârlığın sınırlarını çok aşan, çok daha farklı bir konumda Müslüman yaşayış tarzı doğrusu benim gençlik yıllarımda söz konusu değildi.

Ö.A.: Kitabınızda bir anekdot dikkatimi çekti, çocukluğunuzda babanızın elinizden tutup sizi bir tarikat şeyhine götürmesi. O dönemde Fatih'te yoğun bir tarikat hayatı yaşanıyor muydu?

Doğrusu bilemiyorum. Fatih'te 1964'ten sonra pek oturmadım. Ancak İngiltere'den geldikten sonra, annem oturduğu için bir süre orada kaldık, sonra eşim ve annemle birlikte Şişli'ye taşındık. Yani 64'ten sonra zaten 70'e kadar İngiltere'deydim, o arayı da bilmiyorum. 70'ten sonra orada oturduk ama o sürede de ben askerdeydim. Fatih'te o dönüşüm nasıl oldu, bizim bildiğimiz, tanıdık diyelim, Müslümanca yaşam tarzı nasıl dönüştü bugünkü biçimini aldı, izleyemedim. Ama Fatih her zaman muhafazakârdı.

A.Ö: Zaman gazetesindeki köşenizde tarikat cinayetinde yaşanan linç girişimini yaban topluma dönüşüm olarak nitelendirmişiniz. Ne kastediyorsunuz yaban toplumdan?

Bana göre yaban toplumun en belirgin özelliği kaba gücün ve zorbalığın öne çıkması. Her şeyin kaba güçle çözümlendiği bir toplum olması. Giderek böylesine bir dönüşümün bizim insanımızı yavaş yavaş kuşattığını görmenin getirdiği bir tedirginlik var. Bu dönüşüm bu kentte yaşayan bir insan olarak beni tedirgin ediyor. Gümüşsuyu'nda oturuyorum ben. Ve genellikle The Marmara'ya, buraya çıkıyorum. Akşam belli bir saatten sonra, çok yakın benim evim, hemen Alman Konsolosluğu'nun arkasında, oraya giderken bile doğrusu korkuyorum demiyorum ama tedirgin oluyorum. Bir de birtakım meşrulaştırıcı argümanlar var. Sayın Cerrah'ın linç olaylarını onaylar biçimde demeç vermiş olmasıyla da suyun yüzüne çıkan bir tür ideolojik meşruiyet kazandırma. İyi yapmışlar, diyor mesela. Bir şairimiz, nöbette uyuyan askerlerin kurşuna dizildiği bir ülke istiyorum diyor. Linç olayları birbiri arkasına süregidiyor. Magandalık almış yürümüş durumda. Tüm bunlar bir yurttaş olarak beni rahatsız ediyor.

Ö.A: Kitabınıza dönersek, siz babanızın işi dolayısıyla çocukluğunuzda sürekli şehir değiştirmişsiniz. Bölük pürçük bir hayat yaşamışsınız yani. Bu sizin karekterinizi nasıl etkiledi?

Kendi yaşamımdan yola çıkarak verebileceğim bir yanıt var, o da şudur: Süreklilik duygusunun çok fazla yerleşmemiş olması gibi bir durum söz konusu. Mesela ilkokulu okuyorsunuz. Birinci sınıfta diyelim sınıf arkadaşlarınız var,

ikinci sınıfta yeni sınıf arkadaşlarınız var. Çünkü bir başka kentte ikinci sınıfı okuyorsunuz. Üçte ve dörtte de böyle... Aynı şey ortaokul için de geçerli, bu insan ilişkilerinde sürekliliği, önleyen demiyelim, örseleyen, süreklilik duygusunun yerleşmesini bir anlamda engelleyen bir tecrübeyi getiriyor. Yani ben bir şeyi sürekli yapamıyorum. Böyle bir etkisi oldu bana diye düşünüyorum.

Ö.A.: Kimi ilişkilerinizdeki başarısızlıkları buna bağlayabilir miyiz?

Tabi sizin de çok iyi bildiğiniz gibi insani olan hiçbir şey bir tek nedene indirgenemez, dolayısıyla bu, etmenlerden ya da nedenlerden biri olabilir, belki de başat olan neden olabilir ama tek neden değil.

A.Ö: Cenazenizin Fatih Camisi'nden kalkmasını vasiyet ediyorsunuz, Teşvikiye, Şişli gibi camilerden kalkan cenaze törenlerini kokteyllere benzetiyorsunuz Bu benzetmelerin başka sebepleri olabilir mi?

Bizim kültürümüzde ölümün belli bir anlamı var. Ölümün, ölen kişinin yakınları tarafından yaşanma biçimi var. Mesela İrlanda'yı düşünün. İrlanda'da ölüm, çok eğlenceli bir şeydir. Ölümden sonra evde yemekler verilir, içkiler içilir. Keyifli eğlenceli bir biçimde ölüm yaşanır. Yas arka plandadır. Bizde daha dinimizle ilgili bir mesele olduğu için, yasın öne çıktığı bir şeydir ölüm. Kuranlar okunur, dine ilişkin ritüeller vardır. Ritüellerden oluşan bir ruhaniyet var. Bu ruhaniyetin kalmadığını, ölümün yaşanma biçiminin popüler bir anlam kazanmaya başladığını görüyorum. O ruhaniyetin kaybedilmesi beni tedirgin ediyor. Ölen kişiyi seven insanların duyarlılıklarının herhangi bir biçimde örselenmeden, belli bir ruhaniyetle cenaze töreninin yapılabilmesinden yanayım. Benim gördüğüm, Teşvikiye ya da Şişli Camilerinden kaldırılan cenazelerde bu yok. Onun için beni seven insanlar, ben öldükten sonra Fatih'e gelsinler diyorum, çünkü hâlâ orda bir ruhaniyet var. Fatih Camii'nin de hâlâ bir ruhu var. Orda insanlar ölüyü alkışla son yolculuğuna göndermiyorlar.

A.Ö.: Zaman gazetesinde yazmaya başladığınızda çevrenizden tepkiler aldınız mı? Bu durum sizi edebiyatçı arkadaşlarınızdan uzaklaştırdı?

Hayır beni yakından tanıyanlar açısından bir değişiklik olmadı. Kendi aramızda zaman zaman şakalaşmalara konu olmuştur bu, ama beni bilen, bilir. Beni tanımayan insanlarda daha çok reaksiyonlar oldu. Ben değişik gazetelerde de yazdım. Diyelim ki Özgür Gündem gazetesinde yazdım, bu benim Kürtçü olduğum anlamına gelmez. Cumhuriyet gazetesinde yazdım, bu benim Kemalist olduğum anlamına gelmez. İnsanların şu ya da bu biçimde yazdıkları gazetelerle olan ilişkilerini, bizde çok farklı bir değerlendirmeye tabi tutuyorlar, ki bu rahatsızlık verici. Çok güzel bir roman vardır, orda insanların siyasal eğilimlerini öğrenmek için bir grup görevli faşist, bir köye gider ve insanlara siyasal eğilimlerini öğrenmek için "kim yaşattı sizi" diye sorar, biri "papa" der, o da "yaz, bu adam dinci" der yanındaki faşiste. Bu romanda bir tür mizahla dile getirilen durumu, biz burada trajedi olarak yaşıyoruz.

Ö.A.: Ama Hilmi Bey, gazeteciliğe ilk başladığınız dönemlerde sıkı bir CHP'lisiniz ve o dönem Cumhuriyet gazetesinde çalışmaya dikkat ediyorsunuz. Zaman gazetesinde çalışmaya başladıktan sonra ise "ben zarf yerine mazrufa" bakarım diyorsunuz. Bir çelişki yok mu ortada?

Arada bir nüans var. O zaman ben o gazetede bilfiil muhabirlik yapıyordum. Burada ise ben muhabir değilim, köşe yazarıyım. Köşe yazarı olmakla muhabir olmak arasında bir fark var. Muhabir işin içindedir, haberi yapar, haberi üretir vs. Gençlik yıllarımda benim açımdan, muhalif olmak ve o muhalefeti dile getiren gazetede çalışmak çok önemliydi. Doğrudur, ama bugün böyle bir şey düşünmüyorum.

Ö.A.: Muhaliflikten istifa mı ettiniz?

Hayır, şunu söylemek istiyorum. O dönemde muhalif bir kimlikle muhabir olmakla, bu dönem muhalif bir kimlik olarak köşe yazarı olmak arasında fark var. Muhabir, haberle bağlantılıdır, bir haberi vermek durumundadır. O haberin mahiyeti beni çok ilgilindiriyordu o yıllarda. İsmet Paşa'nın söyleyecekleri beni çok daha fazla ilgilendiriyordu. O yüzden ben muhalif bir gazetede çalışmayı, o haberi takip etmek bakımından, o haberi yazmak bakımından istiyordum. İsmet Paşa'ya çok önemli bir sevgim ve hayranlığım vardı. Çok önemli bir muhalefet lideri olduğunu düşünüyordum İsmet Paşa'nın o yıllarda. Dolayısıyla onu izlemek ona yakın olmak ve onun söylediklerini aktarmak bir tür misyon gibiydi benim için.

Ö.A.: Ama şimdi değiştim ve her gazetede yazarım diyorsunuz, Hürriyet'te de mesela...

Beni İbrahim Tatlıses gibi konuşturacaksınız (gülüyor). Hani Urfa'da Oxford vardı da okumadık mı diyor ya, Hürriyet'ten böyle bir teklif geldi de yazmadık mı? Sevgili Özgül, ben kendimi belli bir yaşa gelmiş bir okur yazar olarak gerek asıl uğraş alanım olan edebiyat alanında bilinçli bir yurttaş olarak Türkiye'ye ve dünyaya ilişkin bir görüş sahibi olan birisi olarak bu görüşlerimi selahiyetle ifade edebileceğim bir ortam ihtiyacı içindeyim. Bir şeyler söylemek istiyorum ben. Bu imkân bana Zaman gazetesinde verildi. Son 10 yıllık Zaman gazetesi koleksiyonuna bakılabilir, klşasik Zaman okurlarının da fevkalade yadırgayacağı, gerçi klasik manasıyla bir Zaman okuru diye bir şey var mı, ondan da çok emin değilim, yazılar kaleme aldım.

Ö.A.: Hilmi Bey, kitabınızda, Zaman gazetesini, Yeni Şafak ve Milli Gazete'den ayırmak lazım, her ikisi de bağımlılıkları olan gazeteler diyorsunuz. Sizce Zaman gazetesi bu iki gazeteden o kadar da farklı mı? Onun da bağımlılıkları yok mu?

Ben hiç bir zaman ateist olmadım. Ben zaten dini bütün bir aileden geliyorum...

FETHULLAH GÜLEN'LE FELSEFE SOHBETİ YAPTIK

A.Ö.: Fethullah Gülen'le de görüştünüz, bu görüşmelerde neler konuştunuz?

Bir felsefe sohbeti yaptık. Daha önce Eyüp Can'ın Ufuk Turu'nda kendisiyle yaptığı bir konuşma vardı. Vaizken Erzurum'da bir vaaz sırasında Hocaefendi Kant'tan söz etmiş. Vaazdan sonra bir Kürt, Hocaefendi'ye gidip, "Kant çiye?" diye sormüş. Enteresan bir şey. Bir kere, bir vaiz Anadolu'da bir ilde bir camide vaaz veriyor ve Kant'tan söz ediyor, ikincisi bir Kürt geliyor, Kant nedir diye soruyor. Bir kere gazetecilik açısından haber. Bir konuşmamızda bunu sordum, hangi bağlamda Kant'tan söz ettiniz, dedim. Bu minval üzere konuştuk.

A.Ö.: Niye Kant'tan söz etmiş, ben de merak ettim.

Kant'ın ahlak anlaşıyından söz etmiş.

A.Ö.: Dikkat ettim genelde "Hocaefendi" sözcüğünü kullanıyorsunuz?

Bir saygıdır bu. Bu saygıyı göstermek gerekir diye düşünüyorum. Ben kabalığın bizim dilimizde giderek yaygınlaştığını görüyorum. Tuhaf bir şekilde dilde de zorbalığa doğru gidiliyor. Mesela Recep Tayyip Erdoğan Türkiye Cumhuriyeti'nin başbakanıdır. Beğeniriz ya da beğenmeyiz. Adama Tayyip diyorlar, ayıptır. Öbür adama Fethullah deniyor, ne kertede samimiyetiniz var. Bir insana onun adıyla seslenebilmenin de kuralları vardır. Benim seninle bir geçmişim vardır, bir hukukumuz vardır, ahbaplığımız vardır, tanışıklığımız vardır, ancak o zaman adınızla hitap edebilirim size. Türkiye'de bazı köşe yazarları da yapıyor bunu.

Siyasal bağımlılıktan, siyasal bir angajmandan söz ediyorum ben. Milli Gazete'nin de, Yeni Şafak'ın da siyasal angajmanı var. Zaman'ın siyasal bir angajmanı olmadığı kanısındayım. Elbette muhafazakâr bir gazete, elbette onun da kendine göre bir tavrı var ama Yeni Şafak ve Milli Gazete'nin Türkiye'deki belli siyasal partilerle ilişkileri var, Zaman'ın yok diye düşünüyorum. Ama tabi bu üç gazetenin de belli bir ortak paydası olabilir. Muhafazakârdır bu gazeteler, muhafazakârlıkları da büyük ölçüde dine dayalı bir muhafazakârlıktır.

Ö.A.: Fethullah Gülen deyince tabi akıma hemen "Dinlerarası Diyalog" geldi. Pek de masum gibi görünmeyen bu kavrama siz nasıl bakıyorsunuz?

Önce Fukuyama'nın söylediği bir Medeniyetler Çatışması olduğu ve bu medeniyetler çatışmasının arkasında medeniyetlerin dinlerle ilişkilendirilerek ifade edilmesi meselesi beni bu konuda düşünmeye sevk etmiştir. Eğer Doğu medeniyetini İslam medeniyeti olarak düşünürsek, _ki öyle görülüyor_ Batı medeniyetini de bir Hıristiyan medeniyeti olarak düşünürsek, medeniyetlerarası çatışma aslında İslamla Hıristiyanlık arasındaki savaş gibi. Ama buna İsrail dolayısıyla Musevilik de giriyor. Musevi-Hıristiyan ittifakına karşı İslam. Ortadoğu'da olup bitenlerin arka planında ben böyle bir siyasetin var olduğunu düşünüyorum. O yüzden bir diyalog belki de bu tür çatışmaların ortaya çıkmasını engelleyici bir etken olabilir. Lübnan'da, Afganistan'da giderek çok radikalleşiyor bu işler. Bush yönetiminin radikalleşmesinin ardında ciddi bir Evangelizm olduğunu düşünüyorum. Bin Ladin ne kertede fanatikse bana sorarsanız Bush da o kertede bir fanatiktir. Belki meseleye biraz daha arka planından bakmak gerekiyor. Bütün tek Tanrılı dinlerin arka planında birleştirici şey var. Bunun araştırılması gerekir. Belki bunu Hz. İbrahim'e götürmek gibi yaklaşımlar da söz konusu. Bu ayrıntılara girmek istemiyorum ama Dinlerarası Diyalog meselesi, gelin konuşalım hoşgörü gösterelim, birbirimizi sevelim, öldürmeyelim bağlamında bir mesele değil. Mesele şudur: Avrupa uygarlığı bir Hıristiyan uygarlığıdır. Ve İslamın sadece bir din olduğunu düşünür Avrupalılar, medeniyet olduğunu kabul etmezler. Medeniyetlerarası diyalog sözü, İslamın Hıristiyanlar ve Museviler tarafından sadece bir din değil, medeniyet olduğunun kabul edilmesini gerektiriyor. Böyle bir kabulü gerektiriyor. Dolayısıyla meseleye bu yönünden bakmak lazım. Mesela oryantalizm meselesi. Benim son derece üzerinde durduğum ve Türkiye'nin entelektüel gündemine taşıma konusunda çok büyük gayretler gösterdiğim bir meseledir. Batılı gelip Doğu'ya bakı-

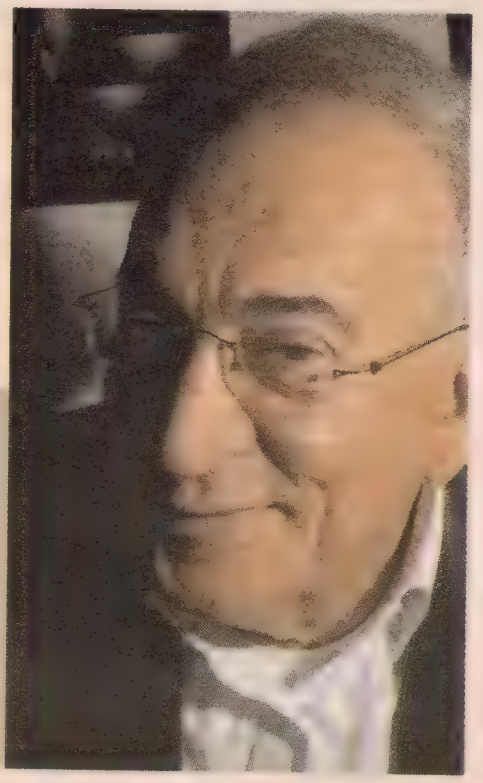

yor ve bir şey yok diyor. Müzik çok seslidir, o zaman Doğu'nun ki müzik değildir diyor, resim pentür diyor, siz de minyatür ve pentür yok, öyleyse, sizinki resim değildir diyor. Felsefe yok diyor. Bütün bunların arka planında İslamın bir medeniyet üretmediğine dair bir fikir var.

Ö.A.: Türkiye'de de benzer fikirleri benimseyen pek çok "aydın" var aslında... Türk aydınının dine ve İslama mesafeli tutumunun etkisi mi bu?

Sevgili kızım, Batılıların ateistleri bile kendi dinlerini çok iyi bilirler. Bizim entelektüellerimiz ise dini, özellikle de İslamı bir bilgi objesi olarak edinmekle, bir inanç objesi olarak edinmek arasındaki o ayırt edici çizgiyi çizemiyor. Bütün mesele bu. Sanıyor ki İslamla ve İslam düşüncesiyle ilgilendiğinde, İslamın entelektüel tarihi ile ilgilendiğinde dindar olmak zorunda. İslamı bir bilgi objesi olarak görmekle bir inanç objesi olarak görmek arasında hiçbir fark yok zannediyor. Bu neden kaynaklanıyor, asıl bunun üzerinde durmak lazım.

Ö.A.: Nereden kaynaklanıyor peki sizce? Cumhuriyet ideolojisinin bir parçası mı bu tutum acaba?

Bir anlamda Cumhuriyet ideolojisinin yerleştirdiği bir durum bu. Bir anlamda da laikliğin Türkiye'deki yorumlanış biçimiyle ilgili. Türkiye'deki entelektüel için, laiklik nasıl dinle devlet arasına bir ayırt edici sınır çizgisi çiziyorsa, bu sınır çizgisi İslamın bir bilgi objesi olarak edinilmesi ile bir inanç objesi olarak edilmesi arasına bir çizgi çekilmesini de önlüyor. Daha somut bir şekilde ifade etmek gerekirse, ateist de olabilirsiniz ama bir entelektüelin görevi dini bir bilgi objesi olarak yani bir konu olarak, "Ne diyor bu din kardeşim?" diye düşünerek, herhangi bir konuyu inceler gibi incelemek gerekir. Bu, zorunlu olarak dine inanmanı gerektirmez. Benim tanıdığım bir sürü Avrupalı oryantalist var, bunlar İslam dini uzmanıdır, bunların İslama inanmışlıkları gibi durum söz konusu değil ama biliyorlar İslamı. Avrupa da İslamı iyi bilen o kadar çok oryantalist âlim var ki...

Ö.A.: Türkiye'de var mı?

İlahiyatçıların dışında mı?

Ö.A.: Ama onların zaten hepsi Müslüman...Ateist var mı?

Ben tanımıyorum. Yok. Ben bu anlamda da çok yadırganmışımdır biliyor musunuz? Boğaziçi Üniversitesi'nde 1981 yılından başlayarak, zaman zaman ara versem de 2006' ya gelinceye kadar her yıl İslam düşüncesine giriş dersi verdim. Her dönem elli, altmış öğrencim oldu. Emekli oldum, hâlâ istiyorlar ders vermemi. Benim bu dersi vermemi, Zaman gazetesinde yazmam kadar hatta ondan daha çok, benim arkadaşlarım, bana yakın olan arkadaşlarım, yadırgadı, tuhaf karşılıyorlar... Ne alakası var, Avrupa'da okumuş bir adam, oturup Müslümanlık gibi ipe sapa gelmez şeylerle uğraşıyor, diye düşünüyorlar.

A.Ö.: Siz Marksist olduğunuz dönemlerde de Müslümanım der miydiniz?

Ben hiç bir zaman ateist olmadım. Ben zaten dini bütün bir aileden geliyorum ve benim çocukluğum çok ciddi bir dini eğitimden geçmiş bir çocuğun çocukluğudur. Babamın bana, "Gel bakalım evlat, otur şuraya, sana mekteplerde öğretilmeyen şeyleri öğreteceğim," dediği tarih 1944'tür. Tabi dini konuları anlatırdı, tasavvuf falan. Annem mesela, ehli tarikti. Zaman zaman annemin arkadaşlarıyla yaptığı zikirleri, çok net hatırlıyorum.

Ö.A.: CHP'li ama dini bütün bir baba, tarikat ehli ama başı açık bir anne... Sizin bugünkü duruşunuzda ailenizin etkisi büyüktür tabi...

Ben bunları yaşadım. Özel yaşamla kamusal yaşam arasına gerçekten çizgi çekmiş insanlardı bunlar... Benim annem bir memur eşiydi, memur eşi olarak kamusal alanda nasıl görünmek gerekiyorsa, normlar ne ise, ona uyardı. Ama evine gelmiştir, orası özel alandır, orda başka bir kadındı.

Ö.A.: Kamusal alan-özel alan muammasını sizin aile çözmüştü yani...

O dönemde herkes çözmüş müydü, bilmiyorum ama bizim evde çözüldüğünü biliyorum. Asıl önemli olan şudur: Tabi tam manasıyla kamusal alanın tanımı yapılamadı. Eğer kamusal alanın tanımı yapılabilseydi, bu işi çözmek daha kolay olurdu. Şimdi zihinler karışık. Latif Demirci'nin o muthiş karikatüründe olduğu gibi, yolda giden bir taksi içinde yaşlı bir kadın var, başörtülü bir kadın. Bu kadın diyor ki taksi şoförüne, "Aman evladım, kamusal alana gelmeden haber ver bana." Kamusal alan neresi? Sayın cumhurbaşkanımıza göre kamusal alan, Çankaya'dır, Bülent Ecevit için kamusal alan Millet Meclisi'dir, Kemal Alemdaroğlu için kamusal alan üniversitedir. Bunların ortak bir paydası olması lazım. Devlet dairesi mi ortak payda? Devletin alanı ise o zaman postaneye giderken de başörtüsünün çıkarılması lazım, böyle bir sınırlama koymuyorsun, ya da karakola gittiğin zaman hanım başörtünü, türbanını çıkar demiyorsun. Kamusal alanın tanımı yapılırsa, mesele açıklığa kavuşur. Şunu söylemeye çalışıyorum, kamusal alan kime aittir? Kamusal alan devletin alanı mıdır? Yoksa sivil toplumun alanı mıdır? Bu soruyu sormak gerekir, bu konuda çok ciddi bir literatür var Avrupa'da. Bence kamusal alan, sivil toplumun alanı, devletin alanı değil, yani devletin nüfus alanının dışında kalan alandır.

Ö.A.: Başka bir konuya geçersek Hilmi Bey, kitabımızda sosyalizme alternatif, çevrecilerden gelecek diyorsunuz. Çevrecilik hareketini acaba fazla mı büyütüyorsunuz? Yoksa biz mi gelişen büyüyen böyle bir hareketi göremiyoruz?

Marksizm işçi sınıfının kurtuluşunu söylüyor. Ama dünya elimizden giderse işçi sınıfının kurtulması ya da kurtulmaması ne anlam ifade eder? Bütün mesele bu kadar basit. Önce şu "dünya"yı kurtaralım yahu, dünya elden gidiyor, ondan sonra işçi sınıfına gelelim. Öncelik işçi sınıfının kurtuluşunda değil, öncelik dünyanın kurtuluşunda, insan türünün kurtuluşunda. Bunun anlaşılması lazım. İşçi sınıfının bütünüyle gözardı edilmesi ve Marksizmin ortadan kaldırılması değil bu. Bugün insanın karşı karşıya kaldığı en büyük mesele, kendi biyolojik ve ekolojik var olabilme savaşıdır. Biz farkında değiliz, benim için öncelik doğanın kurtuluşu. Amerika Kyto Sözleşmesini neden imzalamıyor? Başka dünya var mı, Amerika nereye gidecek?

Ö.A.: Kendinizi Marksist olarak tanımlıyor musunuz hâlâ?

Evet tanımlıyorum, niye tanımlamayayım. İnsanın Müslüman olduğunu söylemesi, çevreci olduğunu söylemesi, onun Marksist olduğunu söylemesi ile çelişmez ki.

Ö.A.: Hem Marksist hem, Müslüman, hem çevreci olarak tanımlıyorsunuz kendinizi bu durumda?

Ece ayhan ın şiiri yol gösterici bir şiir değil. Ece ayhan'ın şiirini taklit ederek işe başlamak ancak onun şiirini yinelemekle sonuçlanabilir.

Evet. Sorunuzun arkasında bir ironi var, bunu anlamamak için budala olmak lazım.

Ö.A.: Hayır Yok.

O zaman sizi tenzih ederek söylüyorum, bunun benim açımdan entelektüel bir gerekçesi var. Ben parçalı düşünceden yanayım. Ben bunu kendi entelektüel durumumu temellendirecek bir yaklaşım olarak ifade ediyorum. Nedir bu parçalı düşünce? Önüme somut bir mesele konuldu. Bu somut meseleyi çözmek için kendime göre en ideal kuramsal yaklaşım hangisi diye düşünürüm? Benim önüme getiriyorlar, 19. yy. ya da 20.yy. kapitalizmini. Bunu çöz diyorlar veya bunun çözümü için ideal teorik yaklaşım nedir? Ben Marksistim diyorum. Peki diyor bir başkası, insanın Allah'la bir takım meseleleri var, sen Allah'a inanıyor musun? Evet inanıyorum diyorum. Hangi Allah'a inanıyorsun? Müslümanların inandığı Allah'a inanıyorum. İnsanın Allah'la bir takım meseleleri var, bunu çözümlemek için ne yapmak lazım, diye soruyorlar? Ben de Kuran-ı Kerim'i okumalısınız diyorum. Bir başka mesele geliyor, Kurtuluş Savaşı'nda böyle böyle olmuş diye, diyorum ki Nutuk'u okuyacaksınız. Bana o meseleye bakarken Marksist diyor, diğer meseleye bakarken Kemalist diyor, diğerinde de sen Müslümansın diyorlar. Ben bir anlamda hepsiyim, bir anlamda da hiçbiri değilim. Ben tümden gelmiyorum. Önüme somut bir mesele konulduğu zaman, tikelden yola çıkıyorum.

A.Ö.: Bir röportajınızda diyorsunuz ki "biz sola dair ne biliyorsak Attila İlhan'dan öğrenmiştik. Daha sonra onun da bir şey bilmediğini fark ettik diyorsunuz? Gençliğinizde Attila İlhan'a hayranlık duyduğunuzu düşünüyorum?

Tabi doğru. Gerçi Atilla İlhan bir söyleşisinde ben Hilmi Yavuz'un şiirlerini hiçbir zaman sevmemiştim demişti ama, bu doğru değildir. Benim de fikirlerine değer verdiğim ve sevdiğim bir insandı ama öylesine bir entelektüel çölde yaşıyormuşuz ki 1950'li yıllarda. Ortada kitap yok. Olan kitaplar 1921 tarihli, dün bugün tercümeler külliyatından... Atilla İlhan'a gidiyorsunuz, bir kere zaten o Paris'ten gelmiş. Paris'ten gelmiş olmak o yıllarda, her şeyi biliyor olmak anlamına geliyor idi, Türkiye de böyle şeyler vardı. Sonra Selahattin Hilav'lar gibi bir iki isim daha geldi Türkiye'ye. Onlarla konuşuyorum, Atilla İlhan'dan duyduklarımızı söylüyorum, nereden öğrendiniz bu saçmalıkları diyor. Doğrusu nedir diyorum, anlatıyorlar adamlar doğrularını...

A.Ö.: Sizin Hürriyet'in manşetine haber olduğunuz kitap aklıma geldi... Bir ara sanat için soyunmuştunuz (!) nasıl bir deneyim oldu?

Yahu bu haber olur mu? O sergide entelektüeller bir proje için üstsüz pozlar vermişlerdi. İyi güzel de, ben zaten böyle dolaşıyorum Bodrum'da. Bunun anlamı ne? Bir bakıyorsunuz Hürriyet'in birinci sayfasında benim fotoğrafım manşette, 32 tane adamdan beni seçiyorlar nedense. Yanımda da Naz Erayda'nın fotoğrafı var. Naz da benim akademiden öğrencim. Sorular kimlere soruluyor, haber kime yorumlatılıyor, Hülya Avşar'a soruluyor, düşünebiliyor musunuz? O da, ben gördüm entellerin soyunduğunu diyor, entel diyor. Ve soframdaki zeytinler kahvaltıda bana yılan gibi göründü diye de ekliyor. Ama bunu bir sanat tarihçisine, bir estetikçiye sormak kimsenin aklından geçmiyor. Ciddi muhatap krizi yaşanıyor Türkiye'de.

Ö.A.: Benim burada merak ettiğim, bu yol nasıl egosantrizme ulaşıyor?

Bu konuda güzel bir söz vardır, "Şeyh uçmaz, müritleri uçurur," diye... Bu böyledir. Bir de maalesef Hilmi Yavuz'un müritleri var diye ortada bir söz dolaşmaya başladı, benim bir tane müridim yoktur. Kriteri nedir müridin? Bu arada tehlikeli bir şey, insanın müridi olması... Ben Ece Ayhan için bir yazı yazdım, Özdemir İnce de yazdı. Gazetelerde, kitap eklerinde, akıl almaz küfürler hakaretler yazıldı bize... Bir tane adam da çıkıp, bu adam bir şey söylüyor bir dakika, bu adama niye bu kadar hakaret ediyorsunuz demedi. Şimdi kimin müridi var, benim mi müridim var Ece Ayhan'ın mı müridi var. Yanındaki insanlar, ağbi sen her şeyi biliyorsun, her sorunun cevabı sende derse, mürit olur. Benim çevremde bir tane böyle adam yok. Ayrıca ben hiçbir şey için çok açık veyahut da çok basit demiyorum.

Ö.A.: Siz de çok iddialı bir kişiliksiniz ama. Kitabınızda bir bölümde diyorsunuz ki Servet-i Fünun'dan bu yana, Türkiye'de şiir yazmış herkesten çok daha fazla sayıda iyi şiirim var diyorsunuz?

Bu benim iddiam... Bir hanım gazeteci kızımız benimle bir röportaj yapmıştı. Gazetenin, derginin adını vermeyeceğim, muhabirin adını da, önemli değil çünkü. Röportaj bitti, eklemek istediğiniz bir şey var mı diye sordu. Dedim ki, bu kitap son 50 yılın en iyi kitabı... Zaman Şiirleri kitabı, 87 de ödül aldığım kitap. Ama efendim dedi, mütevazı değilsiniz dedi, ben de, ben mütevazıyım dedim, 150 yılın en iyi şiir kitabı da diyebilirdim. O da bana, ben bunu yazabilir miyim dedi. Ben de yaz, dedim. Derginin çıktığı hafta Kadıköy iskelesinde bir şair abimize rastladık, adını vermeyeceğim, nasıl böyle bir şey söylersin, nasıl böyle bir şey söylersin diye feryat ediyor. Abi dedim, sen de söyle. Bir iddiadır yani bu. Ben böyle bir şey söylüyorum. Şair iddialı olmalı; "elimizden geleni yaptık, üç beş şey karaladım," diyemem ki.

A.Ö.: Ece Ayhan'ın şiirini "çıkmaz sokak" olarak niteliyorsunuz. Ne anlamda kullanıyorsunuz çıkmaz sokak kelimelerini?

Ece Ayhan'ın şiiri yol gösterici bir şiir değil. Ece Ayhan'ın şiirini taklit ederek işe başlamak ancak onun şiirini yinelemekle sonuçlanabilir. Ordan yeni bir şey çıkmaz. Çok yetenekli iki genç şair, bana da çok kızdılar böyle söylediğim için. Biri Mustafa Irgat, öldü Allah rahmet eylesin, öbürü de İzzet Yasar. Her şair önüne bir babayı koyar. Şiirsel babaları vardır şairlerin ve onları aşmaya çalışırlar. Bu oidipal ilişkidir. Böyle bir kitap da var. Şairin biyolojik babası olduğu gibi, bir de şiirsel babası vardır, onunla hesaplaşır. Onun üzerindeki etkisini silmek gibi, bilinçdışı bir misyonu vardır. Bu manada Ece Ayhan şiiri ancak onu yineleyerek sonuçlanır. Ancak, onun şiirini yazarak onu aşmanın mümkün olmadığı manasında söylüyorum çıkmaz sokak tabirini.

A.Ö.: Şunu merak ediyorum., polemiğe girmeyi seven bir yapınız mı var, bunlarla besleniyor musunuz acaba? Ya da şöyle sorayım çatışmacı bir kişilik misinizdir?

Bana bunu niçin bir kimlik olarak dayatıyorsunuz. Hayır öyle biri de değilim. Birisi bir şey yazıyor diyelim, bir yanlışlık var içinde. Bunu gözardı mı edelim ? Adam tasavvuf hakkında bir yazı yazıyor "vahdet-i vücut"taki "vücud" kelimesini gövde zannediyor. Halbuki vücud, mevcud'dan gelir ve varlık anlamındadır. Ben bunu söylemeyeyim mi? Şimdi bir de Türkiye de insanlar nedenlere bakmıyorlar, gerekçelere bakıyorlar. Ben bunu yazdığım zaman bana hiç kimse bir şey demedi, hatta ne kadar iyi olmuş, Enis Batur'un bir yanlışını bulmuşsun dediler. Arkasından da Enis Batur'la ne alıp veremediğin var diye sordular. Böyle konuşuluyor. Ya diyorum, ben Enis Batur'u tanımam, adamla hiçbir münasebetim yok, sevgilimi de elimden almış falan değil... (Hemen belirteyim, böyle bir şey yok.) Adam bir yanlış yapmış bunu yazıyorum. Bak kardeşim, tasavvufta vücud, gövde anlamına mı gelir, varlık anlamına mı gelir, buna bakın diyorum. Bu yanlışları söylemesen, kimsenin tavuğuna kış demiş olmuyorsun tabi.

Ö.A.: Başkalarını bu denli eleştirirken, herhalde, kendinize de aynı şekilde eleştirel yaklaşıyorsunuzdur. Kitabınızda bir bölümde 12 Eylül döneminde korkak davrandığınıza ilişkin bir tespit yapıyorsunuz. Çünkü yayımlamak istediğiniz kimi şiirlerinizi, 12 Eylül baskısına maruz kalmamak, cezaevine girmemek için yayımlamıyorsunuz. Yine kitabın başka sayfalarında ise ahlakla ilgili tanımlamalar yaparken, ahlak gündelik hayattaki davranışlarla değil, aşırı durumlarda gösterdiğimiz tepkilere bakarak anlaşılır diyorsunuz. Aslında 12 Eylül de benzer bir aşırı durum. Bir yazar olarak siz bu aşırı durum halinde göstermeniz gereken tepkiyi gösterememiş oluyorsunuz. Bu durumda kendinizi yeterince sert eleştirememiş olmuyor musunuz? Yani sadece korkak tanımı yaparak... Ahlak dışı davrandığınız da söylenemez mi? Madem ahlakın böyle bir tanımı var.

Güzel bir soru ama şunu söyleyeyim, 12 Eylül'ün bir aşırı durum olduğu kesindir ve bir seçme yapmak durumunda kalıyorsunuz. Bu da, ya şiirlerimi yayımlamak ve onun getireceği sonuçları hesaba katmak, göze almak ya da yayımlamamak. Şimdi cesaretle budalalık arasında bir çizgi var. Bu cesaretin ne tür sonuçlar getirebileceğini hesaba katan, tamam bunu yayımlıyorum beni alsınlar, 12 Eylül'ün zindanlarına atsınlar demek ne kertede insanın ahlakını kurtarır, üzerinde durulması gereken bir durum. Yani ekstrem durumların da ekstrem durumları vardır.

Ö.A.: Bir de kitabınızda İngiltere de felsefe okurken mantığı öğrendiğinizi ve hayatınıza onu hâkim kılmayı öğrendiğinizi söylüyorsunuz. Ben 12 Eylül dönemindeki davranış biçiminizde bu eğitimin de etkili olduğunu düşündüm. Doğru mu düşünmüşüm?

Doğrudur. İnsanın kendisini göz göre göre cezaevine attırması ne kertede insanın ahlakını kurtarır, belki de ahlakını kurtarır ama başka şeyler gider, gerçi ben ahlakını kurtarır mı ondan da çok emin değilim doğrusunu söylemek gerekirse.

Ö.A.: Pişman değilsiniz yani?

Hayır değilim. Zaten benim korkak olduğumu tabansız olduğumu söyleyebilmem de bir ahlak göstergesi. Ben kıvırmıyorum. Diyelim ki ben tabansız davrandım. Tabansız davrandığımı söylemek cesaretini gösterdim.

A.Ö.: Orhan Pamuk ile aranızda ki gerginliğin sebebi nedir?

Orhan Pamuk'un Amerika'ya gidip döndükten sonra radikal tavır değişiklikleri konusundaki eleştirilerimdir bizim aramızın açılmasına sebep. Ben Orhan Pamuk ile ilgili birkaç İrfan Külyutmaz yazısı yazdım. Sonra Orhan'la karşılaştık bir kitap fuarında, kulağıma eğilip, "Dikkat et, İrfan Külyutmaz'ın şöhreti, Hilmi Yavuz'un şöhretini gölgede bırakacak," dedi, yürüdü gitti, ben de güldüm geçtim. Sonra ben bir yazı yazdım, "Pamuk Prens ve Oryantalizm" başlığıyla. Bir gün The Marmara'da oturuyorum, yanıma geldi. Kulağıma eğilerek, "Eğer böyle yazmaya devam edersen, senin kulağını çekerim," dedi. Gitti arkadaşlarıyla oturmaya. Ben kahvemi içtim, kalktım, çıkarken kulağına eğilerek "Sen bana hiçbir şey yapamazsın. Çünkü ben eski kulağı kesiklerdenim," dedim. Yürüdüm gittim. Böyle, yoksa ailece de görüşürdük.

"BEN ESKİ KULAĞI KESİKLERDENİM"

A.Ö.: Orhan Pamuk ile aranızda ki gerginliğin sebebi nedir?

Orhan Pamuk'un Amerika'ya gidip döndükten sonra radikal tavır değişiklikleri konusundaki eleştirilerimdir bizim aramızın açılmasına sebep. Ben Orhan Pamuk ile ilgili birkaç İrfan Külyutmaz yazısı yazdım. Sonra Orhan'la karşılaştık bir kitap fuarında, kulağıma eğilip, "Dikkat et, İrfan Külyutmaz'ın şöhreti, Hilmi Yavuz'un şöhretini gölgede bırakacak," dedi, yürüdü gitti, ben de güldüm geçtim. Sonra ben bir yazı yazdım, "Pamuk Prens ve Oryantalizm" başlığıyla. Bir gün The Marmara'da oturuyorum, yanıma geldi. Kulağıma eğilerek, "Eğer böyle yazmaya devam edersen, senin kulağını çekerim," dedi. Gitti arkadaşlarıyla oturmaya. Ben kahvemi içtim, kalktım, çıkarken kulağına eğilerek "Sen bana hiçbir şey yapamazsın. Çünkü ben eski kulağı kesiklerdenim," dedim. Yürüdüm gittim. Böyle, yoksa ailece de görüşürdük.

A.Ö.: Peki Enis Batur'la ilgili hiç olumlu bir fikriniz yok mu, mesela yayıncılığı konusunda?

Valla belki bir yayıncı olarak çok başarılıdır, olabilir, iyi bir aile babasıdır, olabilir, çok iyi satranç oynuyordur, olabilir. Ama bu meziyetlerinden benim haberim yok, olsa söylerdim. Tanımıyorum ki adamı. Veya şöyle diyebilirdim, adam kötü bir şair, vasat bir denemeci ama çok iyi satranç oynuyor. Oynadık, beni yendi. Tanısam, bunları söylerdim. Sadece yazılarından tanıdığım için, eleştirilerim yazılarıyla ve eleştirileriyle sınırlı kalıyor.

Ö.A.: Anı yazma meselesiyle ilgili de şöyle demişsiniz: "Ben anı yazıyorum, anı bellekte kalandır, doğru muydu, yanlış mıydı diye sürekli sağa sola sormanın onu anı olmaktan çıkaracağını düşünüyorum." Ama bu da kitabınıza da aldığınız gibi kimi yanlışlıklara yol açabiliyor. Sizce anı yazmak bu kadar basit bir uğraş mıdır?

Valla anı bellekte kalandır. Eğer bunu bir araştırma, inceleme v.s gibi düşünürseniz, o zaman kontrol edersiniz. Ben belleğimde kalanları yazıyorum. Mesela ceviz sandıktaki anılarda sınıf arkadaşlarımı sayıyorum. Rona Aybay'ı da hatırlamış yazmışım. Ama bizim sınıfta değilmiş. Düzelt, dediler. Valla aklımda öyle kalmış, ben öyle yazıyorum dedim.

Ö.A.: Gazeteciler için "edebiyatı askıya almak tehlikelidir" diyorsunuz kitabınızda. Bir de "gazetecilik şiire en uzak duran meslektir" diyorsunuz. Siz de gazetecilik yaptınız uzun zaman. Şiir neden en uzak meslektir bizim mesleğe?

Ben kendi deneyimlerimden yola çıkarak böyle bir tespitte bulundum. Ben 1957 yılında gazeteciliğe başladım Vatan gazetesinde, önce düzeltmen olarak, sonra da muhabir olarak. Daha sonra gece sekreteri olarak, Cumhuriyet'te de dış haberler sekreteri olarak. Toplam 7 yıl ama yoğun bir gazetecilik geçmişim var. O dönemde hiçbir şey yazamadım. Bohem hayattan tabi. 57 ile 64 yılları arası, benim hayatımda bohemin sınırsız bir biçimde yaşandığı bir dönemdi. Mesleğin de etkisiyle tabi. Bir defa, gazeteler ikide bağlanıyor. Ondan sonra bir şeyler içmek istiyorsunuz, bir yerlere gitmek, sohbet etmek istiyorsunuz, bir yerlere takılıyorsunuz, sabaha kadar. Sonra da gelip uyuyorsunuz. Sonra tekrar işe gidiyorsunuz. Böyle olunca da şiir yazılmıyor.

Ö.A.: Bir de Fazıl Hüsnü Dağlarca ile ilgili bir anı var, bu beni çok hayal kırıklığına uğrattı. 212 yasası

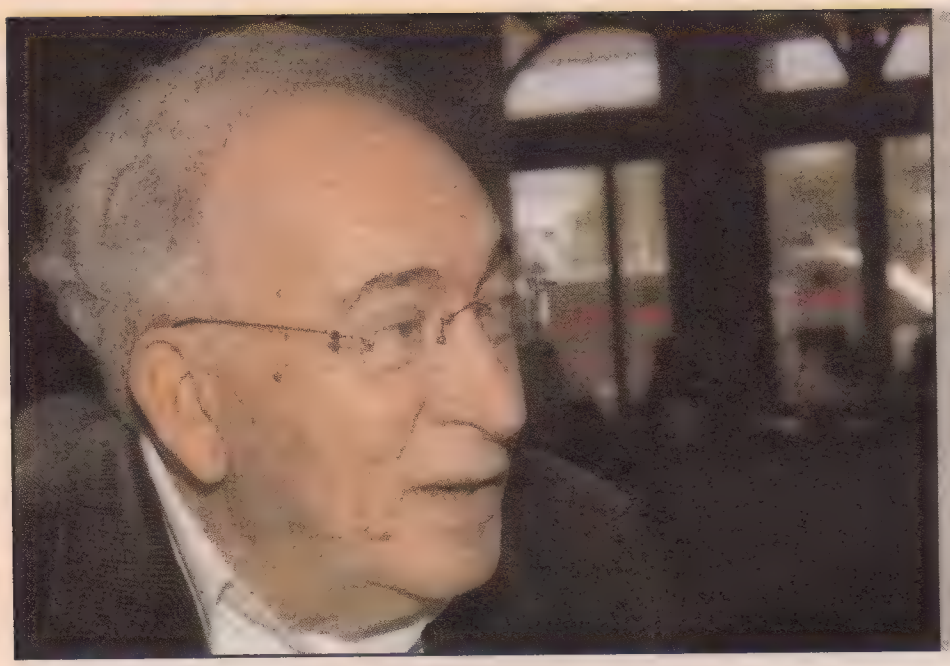

İsmet Özel benimle ilgili bir iddiada bulunuyor. İspat etsin, ispat edemezse şerefsizdir.

çıktığında Fazıl Hüsnü Dağlarca bütün gazete çalışanlarına bir istifa mektubu imzalatıyor, tabi onları ertesi gün tekrar işe alacağını söyleyerek. Tazminat vermemek için yapıyor bunu. Sizin de bu olaya eleştirel bir bakış açınız var. Gerçi ama kitabın sonraki sayfalarında Türkiye'den birine Nobel verilecekse bu şiir dalında olmalıdır, çünkü Türkiye'de romanın değil, şiirin geleneği vardır ve verilecek isim de Fazıl Hüsnü Dağlarca olmalıdır, diyorsunuz. Bir sanatçının gündelik hayattaki tavırları, yaşam biçimi ya da yapıp ettikleri, onun sanatına bakışınızı etkilemiyor mu?

Tabi etkiliyor, etkiliyor ama. Daha geniş bir düzlemde meseleye bakmak lazım. Şairle onun kişiliği arasındaki ilişkiye bakmak lazım. Fazıl Hüsnü'nün mesela insan olarak bendeki imgesiyle, şair olarak imgesi arasında çok büyük fark var. Ben mesela Fazıl Hüsnü ile özel bir takım meselelerden dolayı konuşmuyorum, Oktay Akbal'ın eşinden ayrılması sırasında takındığı tavırdan dolayı, başka şeyler de var, onunla konuşmuyoruz. Ancak kişiliğiyle şairliği arasına bir çizgi çekmek gerekiyor diye düşünüyorum. Adam çok güzel şiirler yazmış. "Söyle sevda içinde türkümüzü" gibi bir şiir yazmış olan birine, yapıp ettiklerinden dolayı kızarım, ama bu o şiirin güzel olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. Dağlarca ile çok yakın olduk, özellikle Londra'dan döndükten sonra. 70'li yıllarda,. dünyanın en büyük "posta kutusu" dediği bir dükkânı vardı. Sadece ona gelen mektupları, dergileri v.s almak için açar dükkânı, sonra da kapatıp çıkardı. Laleli'de Kimya Fakültesi'nin hemen arkasındaki caddedeydi bu dükkân. O dükkânda çok oturmuşuzdur. Dağlarca ile herhangi bir entelektüel mesele konuşulup tartışılmaz. Benim merak ettiğim, Dağlarca gibi birinin o şiirleri nasıl yazıyor olduğudur. Entelektüel donanım açısından söylüyorum, çünkü yani insan okumadan nasıl yazar. Dağlarca şunu söylemiştir, "ben yabancı dil öğrenmedim, çünkü öğrenseydim siz bana Baudelaire'in etkisi var senin şiirinde, Eliot'ın etkisi var derdiniz." Okumadı ve okumamış olmayı dil bilmemiş olmayı bir erdem sayar gibi bir yaklaşımı vardı.

Ö.A.: Bir de eski dönemlerden bahsederken, Baylancılar ya da Yenikapıcılar gibi bir edebiyat çevresi var. Bugün de hâlâ edebiyatçıların, yazarların, şairlerin bir araya geldiği yerler var mı? Yani biz bir şey kaçırıyor muyuz, bir yerlerde bir çevre var da biz dışında mı kalıyoruz? Yoksa bitti mi bu entelektüel çevrelerin bir yerlerde toplanma işi?

Hayır bitmedi ama bu kadar kamusal değil. Yani şu manada, benim bazı arkadaşlarım var. Onlarla toplanıp sohbet ediyoruz, bir konu üzerine konuşuyoruz, tartışıyoruz. Var, ama kamuya açık değil, o zaman kamuya açıktı. Yani Baylan'a gittiğiniz zaman görüyordunuz bu insanları, aralarına katılabiliyordunuz.

Ö.A.: Çocukluğunuzda Hikmet Sami Türk sizin yakın arkadaşlarımızdan biri ve o dönemde çok âşık olduğu bir hanımefendiden bahsediyorsunuz. Ama adını vermiyorsunuz. Hâlâ adının bilinmesinde bir sakınca var mı?

Şimdi o hanımefendi değerli bir arkadaşımızın eşi. Ben kendi hayatım hakkında da bazı şeyleri söylemiyorum, yazmıyorum. Benim bundan 50 yıl önce sevgilim olmuş bir takım hanımefendiler var, onlar bugün 70 yaşında büyükanne oldular. Ben isim vereceğim, sonra çocukları gidecek, torunları gidecek "Vay büyükanne, sen ve Hilmi Yavuz ha?" diyecekler. Olmaz tabi.

Ö.A.: Hazır büyükannelerden söz açılmışken, sizin de çocuklarınız var. Siz iyi bir aile babası olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Ben aslında keşke bazı şeyleri yaşamasaydım diye düşünmüşümdür, çünkü o zaman çocuklarımla daha iyi ilişki kurabilirmişim. Gerçi şimdi çok memnunum, gerek Ali'den, gerek Ömer'den onların benimle olan ilişkilerinden çok memnunum. Gene de o şeyleri yaşamasaydım diyorum.

Ö.A.: Bir aşkın peşine takılarak, çocuklarınızın annesini terk etmeniz sebep olabilir mi hâlâ böyle düşünmenize? Bir de kitabınızda çocuklarınızın annesi Esin Hanım'dan bahsederken aşk sözcüğünü hiç kullanmazken, Nuran Hanım'dan bahsederken yoğun bir aşktan söz ediyorsunuz? Neydi sizi o dönemde bu kadar çok etkileyen ve hayatınızı değiştirmenize yol açan?

Cevabım hayır değil. Nuran'la ilgili de benim onu Sander Kitabevi'nde görüşüm var. Geldi. Necdet'le konuşuyor, ben de Necdet Sander'in yanında oturuyorum. Ben o dönem akşamları eve gitmeden önce Necdet'e uğruyordum. Necdet bana hep bahsediyordu benim bir editörüm var diye. Nuran Hanım... Ben böyle yaşlı gözlüklü, hani vardır ya rahibe tipli birtakım kadınlar siyah çoraplar giyerler. Sonra geldi işte bir gün ben Necdet'le otururken, onunla konuştu gitti, beni hiç görmedi bile. Fark etmedi bile beni. Ben böyle kalmışım. Necdet'e, kim bu hanım ya, dedim. Benim editörüm Nuran Hanım dedi. Budur yani. Ama sonra tabi.... Cemal Süreya'nın güzel bir dizesi vardır, "Aşklar da bakım istiyor öğrenemedin gitti," diye.

Ö.A.: Bizde bir felsefe geleneği yok, felsefi düşünce var ama şiirde geçiyor. Felsefe geleneği olmaması sizce Türkiye'ye, bize neler kaybettirdi?

Felsefe var ama felsefi söylem biçimi yok. Bunun böyle olması felsefi düşüncenin kavramsallaştırılmamasına 'yol açıyor. Ama bütün bir oryantalist gelenek, felsefi söylemin olmayışını yani felsefi düşüncelerin dile getiriliş biçiminin Batı'daki gibi olmayışını yani içselleştirilmiş ve kavramlaştırılmış olmayışını, felsefi düşüncenin olmayışı biçiminde yorumlamış ve öyle okumuşlardır.

Bu beni fevkalade rahatsız eden bir düşüncedir. Felsefi söylem biçiminin olmayışını, bu kaybı bir tür Doğu medeniyeti eleştirisi biçimine dönüştürmek ve tahakküm mekanizması olarak kullanmak, o benim kabul etmediğim edemeyeceğim bir şey. Ben bir konferansımda şunu söyledim : Bakın, İslam aleyhine Batı'da ciddi bir takım okumalar var, bunlardan bir tanesi Ernest Renan'ın okuması. İslam terakkiye manidir, İslam ilerlemeye manidir diye Sourbonne'da verdiği bir konferans. Bu konferansa hemen Namık Kemal'in cevabı var. "Renan Müdafaanamesi" diye verdiği bir cevap. Cevapsız bırakılmıyor. Hemen ardından bir Amerikalının bilim ve din arasındaki çatışma diye bir kitabı var, orada İslamı yerle bir ediyor Ahmet Mithat Efendi'nin de buna neredeyse beş yüz sayfalık cevabı var. Yani cevapsız bırakılmıyor. Çok önemli bir şey, Türk aydınının İslam konusunda geçirdiği bilimsel dönüşümü göstermek bakımından çok önemli bir şey bu. Bugün mesela İslam aleyhine herhangi bir şey söylendiği zaman bizim aydınımız ne diyor: "Adamlar haklı." Mesele budur. İsmi savunma meselesi değil bu. Birtakım şeylere sahip çıkmak, tamamen bilgi düzeyinde sahip çıkmak, Namık Kemal'in yaptığı Ahmet Mithat Efendi'nin yaptığı olgusal düzeyde bilimsel düzeyde bir cevap verme. Bunu böyle, "bunlar tabi canım yobaz, elbette bunu böyle savunacaklar," diye bakmak bir şeydir, bir de kendi geleneğimizin çok önemli inşa edici faktörlerinden biri olarak bunu gözardı edemeyiz. Bir tasavvuf geleneği var, şimdi Yunus Emre'yi İslam'dan soyutlayarak alıp okumak mümkün müdür? Hümanisttir diye okumalar yapılıyor ama bu onun ne kadar büyük bir şair olduğunu gösterir. Eğer bir şair birden çok bağlamda okunabilme olanağını veriyorsa, yani hem hümanist olarak, hem tasavvuf olarak her neyse, o büyük bir şairdir, ama ne olursa olsun Yunus'u tasavvuftan ve İslamdan soyutlayamayız, Bu manada İslam bizim kültürümüzü inşa eden önemli bir etmen olarak ele alınmalıdır. Böyle bakıldığı zaman bunu söylemek Müslüman olmak demek değildir. Ben Müslümanım, başka; ama **bunu söylemekle Müslüman olmak arasında hiçbir ilişki yok.** Ama bunu söyleyince yobaz oluyorsun, hüzün verici bir şey bana sorarsanız.

A.Ö.: İsmet Özel'in kötü bir şair olduğunu söylüyorsunuz, herhalde bunu polemik olsun, medya benden alıntılar yapsın diye söylemiyorsunuz... Bir de aranızdaki gerginliğin sebebini öğrenebilir miyiz?

İsmet Özel bir gazeteye verdiği röportajda, benim için "bir etnik cemaatten veya kulübümsü bir topluluktan güç alıyor," bu manaya gelen sözler söyledi. Ben de diyorum ki, benim hiçbir etnik grupla kulübümsü bir oluşumla ilişkim yok Dolayısıyla oralardan güç almam gibi bir durum söz konusu değil. Madem İsmet Özel böyle bir iddiada bulunuyor, ispat etsin. İspat edemezse şerefsizdir. •

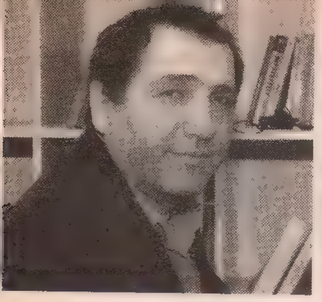

Felsefe
www.oktaytaftali.com
otaftali@hotmail.com
Oktay Taftalı

YAZININ İCADI II

Batı'da **sistematik biçimde** ilk kez Antik Yunan dünyasında ortaya çıkan ve birikmeye başlayan yazılı kültür, yaklaşık olarak İ.Ö II. yüzyıldan itibaren Romalılar tarafından üstlenilmeye başlamış ve oradan da yavaş yavaş orta Avrupa'ya taşınmıştı. Ancak Roma'nın Hıristiyanlaşmasıyla birlikte, "altın çağlar"ın geride kalmasına koşut olarak, etkisini yitiren greko-romen yazın külliyatı, tüm ortaçağlar boyunca kilisenin denetimi altında saklı ve yasaklı tutulmuştu.

Ortaçağların sonuna doğru, bugünkü kapitalist Batı medeniyetinin sıçrama noktalarından birisini oluşturan Hümanizm, greko-romen külliyatı yeniden keşfetti. Ve Hümanizm bu zemin üzerine inşa ettiği kendi dünya görüşünü yaymak için, en az üç yüzyıl boyunca yaygın kitle iletişiminde tek bir imkânı, yani yazıyı kullanmak zorundaydı.

Avrupa ortaçağının yıkılmasıyla birlikte siyasi ve ekonomik sürece damgasını vuran burjuvazinin, hümanist kitle pedagojisi aracılığıyla, ilk iş olarak standart eğitim veren okullar ve okur yazar ağları tesis etmeye giriştiğini görüyoruz.

Hümanizm açısından okuma yazma öğrenmek, yabanilikten, barbarlıktan medeniyete geçişin tek koşuluydu. Buradan bakınca Hümanizmin, kendisinden önceki Avrupa'yı barbar ve yabani bir coğrafya olarak tanımladığını algılamakta güçlük çekmiyoruz. Bu dönemde Avrupalı için medenileşmek, alfabeyi çözmekle aynı anlama geliyordu. Hümanist okulların yaygınlaşması ve matbaanın icadı, okuma yazma **imkânı sayesinde "medenileşen" bireyler arasında** bir "kardeşlik" bağının oluşmasına yol açıyor ve kamuoyu fikrinin ilk belirtilerini sunuyordu. Siyasi erki eline geçiren burjuvazi, kuşkusuz bu kardeşliği kendi sınıfsal çıkarlarıyla pekiştirmekten de geri durmayacaktı. Aslında burada "medenileşen" ve "kardeşleşen" kesimin, ağırlıklı biçimde şehirlerde egemenlik kuran o dönemin burjuvaziden başkası olmadığını kestirmek hiç de zor değildir.

Yukarda özetlemeye çalıştığım ve neredeyse yirminci yüzyılın ilk yarısına kadar belirleyici biçimde cereyan eden bu süreç, özellikle ikinci dünya savaşından sonra, artık bambaşka bir mecraya akmaktadır.

YAZI KARDEŞLİĞİNİN SONU

Günümüzde yazı'nın ve yazılı kültürün, toplum yaşamında etkisini hızla yitiridiği bir sürece tanık oluyoruz. Artık insanlığın, matbaanın icadıyla geliştirdiği ve yaygınlaştırdığı yazılı iletişim, yerini görsel ve sesli iletişime terk ediyor. Yeryüzünde elden ele dolaşan yazılı metinlerin, klasiklerin, okurlar arasında yüzyıllar boyunca tesis ettiği ilişkiler ve bu ilişkiler dolayısıyla şekillenen, örgütlenen çeşitli toplumsal yapılar, hızla nitelik değişimine uğruyorlar. Yazının yüzyıllar boyu önayak olduğu okur yazar kardeşliği, atomize olarak, yerini sesli ve görsel yalnızlığın derinliklerine savrulan "birey"lere terkediyor. İlk ulak'lar ve posta güvercinlerinden beri, insanlığın binlerce yıl boyunca tesis ettiği posta-mektup iletişimi, onbeş yirmi yıl gibi kısa bir sürede yitip gitmiş görünüyor.

Beri yandan ulus devletlerin ilanında ilk göze çarpan ve ulus devletin meşruiyetinin; ulus olmanın en önemli göstergesi sayılan **ulusal posta idareleri** özelleştirilerek tasfiye ediliyor. Kapitalist Batı medeniyeti bu bağlamda kendi uygulamalarına ilişkin yüksek bir bilinç sergilemektedir. Meseleye örnek olarak, bir parantez açıp, başrolde **Kevin Costner**'in oynadığı bir Hollywood yapımını; *Postacı* filmini anımsayalım. Bilindiği gibi film, ABD'nin yaşadığı büyük bir toplumsal yıkım nedeniyle, ulusal birliğinin dağılması ve bu dağılma sonrası ülkeye egemen olan çeteleri ve kaos ortamını anlatmaktadır. Vahşi bir kaos süreci içinde, kendi canını kurtarmak için, daha önce ölmüş bir postacının kimliğine bürünen Kevin Costner, kendi iradesi dışında ulusal posta taşıma ağlarının yeniden örgütlenmesine önayak olur. Bu örgütlenme, aynı zamanda ABD'nin ulus devlet olarak yeniden birliğini ve iradesini inşa etmesiyle sonuçlanır. Film, ABD özelinde kapitalist medeniyetin olası bir aşamasını anlatıyor.

Dünyaya, hayal, imaj ve illüzyon satan Hollywood yapımcıları, ulusal bir posta idaresinin, ulus devletin teminatı olduğu hakikatinin farkındadırlar. Çünkü, **sonuçta her hayal kendi hakikatini içerir.** Dolayısıyla "posta birliği", okur-yazar kardeşliğinin ve ulusal birliğin ifadesinden başka bir şey değildir.

Bu süreci, henüz bitip tamamlanmadan, ardımızda bırakmadan önce, anlamak ve algılamak zorundayız. Yeryüzünde yazının icadına ve onun abartılı bir insanlık buluşu olarak sunulmasına müdahil olamayan bizim gibi kuşakların, yazının tasfiyesine ilişkin sürece müdahil olmaları teorik olarak mümkündür. **Dolayısıyla artık yaygın ve yatay değil, tam tersine, seçerek derinlemesine okumak ve daha çok düşünce yazmak, düşünce metni okumak gereken yüzyıllara adım atmış bulunuyoruz.**

Toplumsal maddi karşılığı olmamasına rağmen roman yazımının yaygınlaştığı, popüler yayıncılığın köpük üreterek şiştiği ve şiirin dışlandığı bu dönem, yazı'nın tasfiyesiyle ve kültürsüzleşmeyle içiçe gelişiyor. Buradaki diyalektiği kavramakta zorlanmıyoruz.

Fakat her şeye rağmen talihli sayılabiliriz: içinde bulunduğumuz tarihi zaman dilimi yazıyı tasfiye ederken, **meselenin farkında olanlar açısından da, yazı kardeşliğinden düşünce kardeşliğine geçişin imkânlarını içeriyor.** Bunu tartışmak ve değerlendirmek zorundayız.

BARBARLIĞIN DÖNÜŞÜ

Yazının tasfiye edildiği bir dünyada, çeşitli güç merkezleri ve oligarşiler açısından sadece gazeteleri, yayınevlerini kontrol etmek doğal olarak yeterli gelmiyor. Çünkü yazı, Hümanizm yıllarında tüm Avrupa'yı kapladığı biçimiyle, tüm dünyayı hiçbir zaman kaplayamamıştır. Bugün için ise durum daha da vahim görünüyor.

Bu nedenle, dünyanın en ücra köşelerine kadar sızmaya çalışan tekelci uluslararası sermaye, kendisine uygun, tekelci uluslararası yeni iletişim ağları örmek zorunda kalmıştır. Ve bunun kaçınılmaz sonucu olarak iletişim alanında, dünyanın her yerinde kapsamlı bir holdingleşme eğilimi gözlüyoruz.

Gazete patronları aynı zamanda yayınevi ve TV. patronu oluyorlar, yetmiyor. Aynı zamanda internet şirketleri kuruyorlar, kesmiyor. Aynı zamanda telefon şebekelerini, sinema şirketlerini de satın alıyorlar, haber ve fotoğraf ajansları kuruyorlar, müzik yapım şirketlerine, reklam ajanslarına hâkim oluyorlar. Yazının ötesinde, insanoğlunun sesli, sözlü yakın, uzak hangi iletişim imkânı varsa, hepsinin birkaç tekelde toplandığını ve insanlığın bu tekeller üzerinden, amaca yönelik bir iletişim bombardımanına tabi tutulduğunu görüyoruz. Bugün bu durumdayız.

Fakat yüzyıllar önce yazıyla nitel bir yaygınlık kazanan kitle iletişimi ve toplumların bu iletişim sayesinde belli istikametlere ve amaçlara yönelik biçimlerde örgütlenmesi, giderek daha karmaşık, kontrol edilmesi daha zor alanları kapsıyor. Aslında oligarşiler, bir yanda daha fazla kâr amacıyla kendi çanak tuttukları gereksiz bir teknoloji sayesinde, kendi işlerini zorlaştıran süreçlere maruz kalıyorlar. Burada sürekli artan dünya nüfusu ve sömürgecilik amacıyla dünyada ayak basılmadık yer bırakılmamış olması, iletişim yoluyla geliştirilen denetim ağlarının, küresel boyuta taşınmasını zorunlu kılıyor.

Ancak, **insanlığa ve bu gezegene hâkim olmak akıl dışıdır**, mümkün değildir. Avrupa'da, Amerika'da okur-yazar "medeni" nüfusu eliyle şehirler kuran Hümanizm'in, bugün gelinen noktada şehirleri, dağları ve tabiatı bombalamasını, yazı'nın, yani kendi medeniyetinin tasfiyesiyle ilişkilendiriyoruz. Artık Shakespeare okumak anlam taşımıyor. Çünkü geçmişte onun anlamlı olduğunu varsayan ve dayatan irade, bugün kendi kendisiyle çelişmektedir. Ve bu çelişki olgusal değil, tarihi öze ilişkin bir çelişkidir. Batı'yı Batı yapan yazılı metinler, dünyadaki maddi karşılıklarını ve işlevlerini tahrip etmektedirler. Deyim yerindeyse: kendini, kendi kuyruğundan başlayarak yiyen bir canavarla karşı karşıyayız.

YAZININ YENİ SAHİPLERİ

Nasıl ki yazı, tarihin başlangıcından Hümanizm dönemine kadar, binlerce yıl boyunca sadece seçkin bir azınlığın uğraşısı olarak karşımıza çıkıyorsa, önümüzdeki dönemde de benzer bir durumla karşılaşacağımızı varsayabiliriz. Bir yanda sadece görsel ve sesli iletişimle yetinen geniş yığınlar, öte yanda sadece kendi düşünce kardeşleri için metin yazan ve okuyan bir azınlık... Aslında verili durumun ve maruz kaldığımız hayat pratiğinin, bugün itibarıyla çok farklı olduğunu zaten söyleyemeyiz. En gelişmiş baskı tekniklerine, en hızlı dağıtım ve ulaşım imkânlarına rağmen, ciddi metin okuma sabrının giderek azaldığı seziliyor. Çünkü, **dünya hızlandıkça insan algısı yavaşlamaktadır.** Internet bunun tersini kanıtlamak bir yana, sabır ve yoğunlaşma katsayısını azaltan etkisiyle, haftada yüz sayfalık bir metnin okunmasına bile imkân vermiyor. Hız karşısında şapşallaşan, şehrin meydanındaki bir olaya, anında müdahale edemeyen, sadece bön ve **algısız** bir bakışla seyreden insan sayısı giderek artıyor.

Bundan başka, kişi başına yıllık kâğıt tüketim miktarı örnek verilerek "gelişmişlik" atfedilen Batılı ülkelerde, kâğıt tüketiminin en büyük yüzdesini, ambalaj ve el ilanı-reklam sanayiinin gerçekleştirdiği unutulmamalıdır. Avrupa metrolarında insanların işe gidip gelirken okudukları en ciddi kitapların, burçlar, tatil rehberleri, üçüncü sınıf polisiyeler, bahçe bakımı, vb. konuları içerdiğini, oraları gezenler gayet iyi bilir. Zaten tramvayda, belediye otobüsünde şiir okunamayacağını biz de biliyoruz.

Demek ki, kapitalist Batı medeniyeti eliyle üç yüz yılı aşkın süredir şişirilen, köpürtülen okur-yazarlık eylemi, son yirmi yıldır, tarihte asıl olması gereken mecrasına geri çekilmektedir.

Metin okuyanın ve metin yazabilenin; yani hakiki okur-yazarın, kendisi tercih etmese bile, otomatikman ayrıcalıklı konuma geçeceği bir döneme yaklaşıyoruz. Bu aynı zamanda kitle kültüründen, yeni tür bir azınlık kültürüne geçiş dönemi olarak da anlaşılabilir. İyi midir, kötü müdür? Ayrı mesele. Ama yakın gelecek ve tıpkı yazı'nın abartılmasında olduğu gibi, teknolojik verilerin abartılması bunu gösteriyor.

Henüz Ömer Seyfettin'i, Kemalettin Tuğcu'yu okumadan, bilgisayar canavarı olan çocukların dünyasının, farklı bir gelişime olanak tanımayacağını söyleyebiliriz. Dolayısıyla şans ve zenginlik tanımı tersine dönmüştür. Bilgisayardan ve TV reklamlarından önce, Jules Verne'i tanıyabilen bir çocuğun daha şanslı ve daha zengin olduğunu düşünebiliriz. Çünkü Hümanist okuma istikametlerinin (kanonların) gelecekteki eleştirisini, yine ancak o çocuk yapabilecektir..

KÜLTÜRSÜZ BELEDİYEL

Her ne hikmetse, yaz ayları başlayınca yerel yönetimleri, daha çok da taşra belediyelerini bir etkinlik telaşı sarıyor! Olur olmaz sebepler icat edip bir "kültür hizmetinin" ardına düşüyorlar. İyi hatırlıyorum, bir zamanlar, Bor Belediyesi, Türkçedeki bir deyimden ötürü festival düzenlemişti. "Geçti Bor'un Pazarı, Sür Eşeğini Niğde'ye" Festivali!

Söz konusu "festival"de ne tür etkinlikler vardı bilmiyorum, ama herhalde, ilçe halkı topluca eşek sürüyordu Niğde'ye doğru, kim bilir...

Kimseye bir yararı dokunmasa da, böylesine yaratıcılıktan uzak, yerelliğin kısırlığı içinde debelenen birtakım yöneticilerin, boy gösterme vitrini oluşturuyor sanırım bu tür festivaller!

O yerel kişilikler, adlarını bir defalığına da olsa, ulusal "medya"da gündeme taşımaktan yarar umabilirler; kendi çaplarına uygundur böyle bir yatırım hesabı. Bunu anlayabiliyorum. Anlayamadığım şu: Yazar çizer takımı neden bu karikatürize festival sofralarında çerez olmaktan kendini korumuyor? Neden illa ki, her festivalin - sünnet düğünü hokkabazları gibi -bir yazar çizer ekibi olmak zorunda? Yılın bütün ayları, bütün haftaları boyunca, yazarlarla, kitaplarla, kültürle, sanat ve edebiyatla ilgilenmeyen yerel siyaset erbabı, neden festivallerinde mutlaka yazar çizer görmek isterler?

Nedeni basit aslında: Ucuz çerez olduğumuz için! Bizi o gözle görmelerine yardımcı olduğumuz için!... Bugün burun kıvırdığımız hangi popçuyu, ya da arabeskçiyi, hangi kenarın dilberi mankeni, tozlu yollardan, külüstür otobüslerle ilçelerine gelmeye ikna edebilirler? Hangisinin iki saatlik sahne ücretini ödemeyi göze alabilirler? Ama yazar çizer takımı ucuzdur; birkaç günlük kayıntı sofrası, dört beş okura imzalanacak kitap onları "mesut ve bahtiyar" sanatçı duygusuyla avutmaya yetiyor da artıyor! Sonra, yazar çizer takımı halkçıdır, halk adamıdır, halkının içinde olmak, okurlarıyla söyleşmek onun tek gıdasıdır...

İlk kez ne zaman keşfedildi bu zavallı piyasanın ucuzluğu, bilemiyorum... Ama yetmişli yıllardan beri, çarpıcı örneklerle izliyorum bu kör satıcının kör alıcısı olan pazarı!

FERİT AVCI VE FIRÇA ARKADAŞLARI...

Çocuk ressamı ve karikatürcü **Ferit Avcı**'dan dinlemiştim: Bir tarihte Antalya'nın Kaş Belediyesi'nce düzenlenen festivale renk katsınlar diye, birkäç çizer talebinde bulunmuşlar Karikatürcüler Derneği'nden... Dernek de, Ferit Avcı ve fırça arkadaşlarından oluşan bir ekibi görevlendirmiş... Gitmişler ve kendilerini otobüs garajında bir zabıta memuru karşılamış. Sonra, elindeki telsizle Belediye Başkanı'nı aramış zabıta memuru. "Başkanım, hani şu sanatçılar vardı ya, onlar geldi, ne yapayım?" Başkanın söylediklerini de ayan beyan duyuyor bizimkiler, telsizden: "Yav, götür işte bi yere! Götür bir parkta çay may içir. Oyalansınlar. Buraya getirme, ne yaparsan yap!"

Avcı'nın anlattığına göre, Sayın Başkan'ın böylesine "samimi konukseverliği" gözlerini yaşartmış ordakilerin; gözyaşına boğulmadan, biletlerini kestirip İstanbul'a geri dönmüşler.

"MİSAFİRLİK ZOR ZANAAT"!

Yıl, 1980'di, aylardan Ağustos. Şimdi gibi aklımda. Sovyetler'in, Afganistan'ı işgal ettiği günler... **Radi Fiş** ve bir Sovyet yazarı daha, Akşehir Nasrettin Hoca Şenliği'ndeyiz. Konuklar, TYS'nin çağrılısı olarak Türkiye'ye gelmişlerdi. Türk yazarlarını SSCB Yazarlar Birliği ağırlıyor, biz de onları ağırlıyoruz hesapta... Şenlikçiler de, konukları ağırlamak üzere, Akşehir'e davet etmişler özellikle!

Akşehir'e vardığımızda sabahtı. Bendeniz de TYS'yi temsilen, konuklara rehberlik ediyorum... Dış gezilere sendika yöneticileri gidiyor, dışardan gelenleri gezdirmek de biz üyelerin (özellikle genç üyelerin) üstüne "devrimci görev" olarak yıkılıyordu! Akşehir'e vardığımızda, Birinci Dünya Savaşı'ndan çıkmış Türk milleti gibi "harap ve bitap" durumdaydık. Yaz sıcağında bütün gece otobüsle yolculuk etmiştik. Türkiye'nin, Balkanların ve Ortadoğu'nun birçok yerinden karikatürcü, mizah sanatçısı çağrılmış; halk sokaklara dökülmüş "sanatçı" seyrediyor, tezahürattan yer gök inliyor (!) Programa göre, önce yahşi bir kahvaltı edeceğiz, ardından ilçenin top sahasında bir geçit resmi olacak... Aynı zamanda Tapu Müdürü olan Şenlikçibaşı, yol yorgunluğunu, dinlenme ihtiyacını asla mazeret olarak kabul etmiyordu nedense. Çaresiz, kahvaltı edilecek restorana gidip –düğün evi misafirleri gibi– üç kişi bir masaya kurulduk. Bekliyoruz ki, kahvaltı tabaklarımız, çaylarımız servis edilsin, güç toplayıp top sahasındaki yürüyüşe katılalım sert adımlarla... Masalar arasında dolaşan garsona işmar ediyorum, sesleniyorum, bize şöyle bir bakıp, öteki masaların hizmetine koşmayı şahsına daha uygun görüyordu... Bir ara bizim masaya da uğradı, elindeki bir tabağı üçümüzün ortasına bıraktı ve çekip gitti. Üçümüz de tabaktan gözümüzü alamıyoruz; bir dilim ekşi peynir, birkaç tane kara kuru zeytin, ipince domates dilimleri bize bakıyor, biz de onlara... Ben, ev sahibi sayıldığım için konukların önüne özellikle sürüyorum tabağı; onlar da ince insanlar, herkesin tabağı gelmeden ellerini sürmek istemiyorlar... Biraz daha bekledik. Sonra kalkıp garsonu bir kıyıya çektim, masadaki konukların Sovyet yazarları olduğunu, bir saattir servis yapmadığını, ayıp ettiğini söyledim. Ben bunu söylerken, o, katı bir yüz ifadesiyle masadakilere bir göz attı ve: "O masaya tek kişilik servis yapılacak!" dedi kesin bir dille. Tartışmaya bile yanaşmadan çekti gitti.

Benim bir "görevliyle" tartışmaya çalıştığımı gören Sovyet yurttaşları tedirgin olmuşlardı. Hemen masadan kalkıp restoranı terk ettiler. Bir kavga, bir rezalet yaşanırsa, iki devlet arasında sorun olur diye korkuyordu fukaralar! Sovyetlerin Afganistan'ı işgalinin mahcubiyetini üzerinde kirli bir gömlek gibi taşıyan Radi Fiş'in, bu türden sorunları büyük bir olgunlukla karşılayışını hiç unutamam. Türkiye'yi ve Türkleri iyi tanıdığı için, hem yanındaki yazar arkadaşını yatıştırmaya çalışıyor, hem de bana açıklama yapıyordu: "Biz, birbirimize benziyoruz, azizim. Rezalet vardır, ama problem yok! (Nema problema.)" Sonra arkasından ekliyordu üstat: "E, ne yapacaksın, misafirlik zor zanaat!" Bunu da, yaşamı boyunca Bulgaristan'da misafir kalmış olan **Fahri Erdinç**'i anarak söylüyordu. Onun sözüymüş...

Neyse ki Ruslar Türkiye'nin meyvelerine bayılıyordu: Restorandan çıktıktan sonra, –kahvaltı edecek başka yer olmadığından, ya da biz bilmediğimizden– bir manava uğrayıp bir okka şeftali, erik aldık, bakkalın birinden de bir paket bisküvi... **Nasrettin Hoca**'nın konuksever torunlarının şerefine, park sıralarında oturup kahvaltı ettik!

Bu olayın bir tanığı daha vardı: O yıllarda çiçeği burnunda bir karikatürcü olan **Semih Poroy**. Aynı zamanda Karikatürcüler Derneği'nin reisiydi Poroy. Konuklara karşı yapılan bu anlaşılmaz uygulamanın utancıyla, bizi yalnız bırakmak istememişti. (O yıllarda öyleydi Semih, evet!) Şenlikçilere durumu bildirmek istemiş, ama duyarsız adamlar, pişkinlikle karşılamıştı garsonun anlaşılmaz tutumunu... Nedenini sormamışlardı bile!

TELİF OLARAK MEZAR YERİ!

Bir gün de, Susurluk Belediyesi adına, bir kitapçı arkadaşım aradı: İyi bir okur, yaşamını kitapçılığa adamış biri. Zaman zaman İstanbul'a gelir, konuğumuz olur... Ona güvenerek, çağrısını geri çeviremedim; şair Eray Canberk'le kalkıp gittik. Belediye Başkanı bizi makamında kabul buyurdular. Kasaplıktan gelme, kültürle, edebiyatla ilgisi yok ama, belli ki birtakım işlerde becerikli biri... Makamında çaylarımızı içerken, Susurluk Belediyesi'ni nasıl zenginleştirdiğini, festivalde tanker dolusunca ayran yapıp halka bedava dağıttığını uzun uzun anlattı... Emekli öğretmenlerden iki de danışman atamış kendine; kültürel etkinlikleri onlara bırakmış... Öğretmenler bizden, biz de onlardan memnunuz. Ama onlar bizi ağırlamaktan ziyadesiyle memnun olduklarını, bir ara şu sözlerle dile getirmekten kendilerini alamıyorlardı: "Biz aslında **Ataol Behramoğlu**'nu çağırmak istedik buraya. Telefonla görüştük; gelmeyi kabul etti... Ancak, elli bin lira ücret istedi bizden... Biz de ondan vazgeçip sizi çağırmaya karar verdik! İyi ki de sizi çağırmışız..."

Ne demiş şair? Merdi Kıpti şecaat arz ederken sirkatin söyler...

Daha elim ve daha vahim olanı da şu: Ataol'a, para yerine, Susurluk Mezarlığı'nda yer vermeyi önermişler! Üstat geri çevirmiş bu öneriyi.

Belediye Başkanı, ayrana doymuş **Susurluk halkına, tanker dolusu ayranı bedava** dağıtmakla övünürken, Kültür(!) Müdürü, kalemiyle geçinen bir insanın, kendilerinden ücret talep etmesini yadırgıyordu! Hatır için bedavaya getirttikleri bizlerin bu enayiliğiyse övülmeye değer görüyordu... Anlayış şu: Mademki şairsin, yazarsın, bize zaman ayırmak zorundasın; biz halkız ve senin zamanını tepe tepe kullanırız!

BAŞKAN BEY MANKEN AĞIRLIYOR!

Bir defasında da Trakya'dan bir belediye, Babaeski Belediyesi TYS'yi araya koymuştu... **Melisa Gürpınar**'ın Sendika yönetiminde bulunduğu dönemde. Dışardan bakınca bir konser bürosu izlenimi veren sendikayı aramış, düzenleyecekleri kültür etkinliğine yazar gönderilmesi talebinde bulunmuşlar. Sendika da müzmin parasız ya, belli bir nakdi yardım vaadi karşılığında yazar göndermeyi kabul etmiş. Melisa, beni aradı ve birlikte gitme önerisinde bulundu; ayrıca bunun sendikaya karşı bir görev olduğunu da vurguladı.

Kararlaştırılan günün sabahı, Babaeski Belediyesi'nin gönderdiği bir araçla evlerimizden alındık. Sıcak bir mevsimde, yorucu sayılacak bir yolculuk geçirdik. Öğlen yemeği için mola verip yine yollara vurduk. Babaeski'ye vardığımızda güneş devrilmiş, akşamın ucu görünmüştü. Panayır biçiminde düzenlenen Belediye Parkı'nda tek tük insanlar vardı artık... Ne okur, ne kitap, ne imza! Ancak Başkan talimatınca, konuklara akşam yemeği verilmeden gönderilmeyecek... Bunu açıklayan görevliye, Başkan'ın nerede olduğunu sordum; onun daha önemli konukları varmış meğer! Festival için İstanbul'dan çağrılan mankenleri ağırlıyormuş Başkan Bey! Biz de anlayışla karşıladık durumu.

Aynı günün gecesinde, bu yorucu ve anlamsız ziyaretin ardından kös kös döndük geriye.

Melisa Gürpınar, daha sonra anlattı: Belediye ile defalarca telefon görüşmesi yapılmış; vaat edilen para asla ödenmemiş! Bunun nedenini tahmin etmek güç değildi elbet; belli ki Başkan tüm parayı mankenlere harcamış... Sendikaya da avucunu yalamak düşmüştü.

"ONUR VERDİNİZ..."

Fethiye'ye ne zaman gitmiştik? Yılı aklımda değil. Bir gazeteci arkadaşımın ricası üzerine, Fethiye Belediyesi'nin kültür etkinliğine katıldık. Birkaç yazar arkadaş daha var; çocuk öyküleri yazarı **Sevim Ak**, Diyarbakır'dan **Yılmaz Odabaşı**... Belediye, kültür etkinliklerini bir taşerona havale etmiş. Duvarlarında yağmur sularının izi bulunan Turizmcilik Okulu'nun yatakhanesinde yerlerimiz ayrılmış... Lokanta olarak da üçüncü sınıf bir dönerciyle anlaşma yapılmış: Dönerci, Belediye Meclisi'nin üyesi ve Başkan'la aynı partiden! Gel gelelim, dönerin eti buram buram kokuyor! O cehennem sıcağında, etleri kokuşmadan saklamak özen ister biraz. Ama, ne gam! Takarsın dönerin şişine, biraz ateşe gösterir, sonra da dayarsın turistin ağzına! Ye-

direbildiğin kadar yedirirsin... Belediye'nin çağırdığı konuklar, dövizi cebinden taşan turistlerden daha değerli değil ya! Onlara da yedirirsin.

Ama yiyemedik!.. Etkinlik süresince, şurda burda, kendi paramıza diş geçirdik!

Ha, bir de, Fethiye'ye gitmemiz için ricada bulunan gazeteci arkadaş, etkinliğe katılırsak, Belediyenin bir ücret ödeyeceğini belirtmişti. O zamana göre hatırı sayılır bir para... Aynısını öteki konuklara da vaat etmişler. Etkinliğin son gününde Sevim Ak, söz konusu vaadi, taşeron kişiye resmen hatırlattı. Bu hatırlatma üzerine ona bir ödeme yapıldı. Bana da, ödenecek tutar dışında birtakım lafların yazılı olduğu bir belge imzalattı aynı kişi. Anlaşılan, taşeron, belediyeden farklı bir para tahsil edecek, bize de birazını ödeyecekti... Ancak, ne vaat edilen ödeme yapıldı, ne de ben bu kurnaz taşerona hatırlatma gereği duydum! Bir an önce belediye sınırlarının dışına çıkmak için üste para vermeye bile razı olabilirdim!

Orada bulunduğumuz süre içinde yüzünü bile görmediğimiz Belediye Başkanı'ndan birkaç ay sonra bir mektup aldım: Fethiye kültür etkinliklerine onur verdiğim için bana teşekkür ediyordu Bay Başkan.

Çizgi: Behiç Pek

ERİN KÜLTÜR ŞOVU

Necati Güngör

PROFESÖRLER YİYEBİLİR, YAZARLARA YASAK!

Bir kez de Bandırma Belediyesi'nin dolduruşuna geldik! Yine, tanıdığım o kitapçı aracılığıyla... Kuş Cenneti festivali düzenliyorlarmış; bir yandan memleketin namlı profesörleri "cennetteki" kuş türlerini sayıp dökerken, bir yandan de biz yazar ve çizer taifesi, halkla iç içe, burun buruna bütünleşerek onlara kitaplarımızı imzalayacakmışız... Kulağa da ne kadar hoş geliyor! Tıpkı masallardaki gibi, üç gün üç gece, onur konuğu sıfatıyla okurlarla buluşmak! Tabii bir kitapçının kaygısını da anlamak gerekir. Bulunduğu kasabanın bir avuç okumuşundan kendine bir müşteri potansiyeli yaratacak... Kitaplarımızı satacak ki, dükkân kirasını ödesin, evinin geçimini sağlasın, çocuklarını okutsun... Böyle birine destek vermek boynumuzun borcu... diye düşünüyordum.

Bu tür çağrılarda kullandığım bir güzel mazeretim vardı o yıllarda: "Köpeğim var, gelemem!" diyordum. Kitapçı arkadaş: "Senin de, köpeğinin de, başımızın üstünde yeriniz var abi!" deyince, yüreğimin yağı eridi,

mazeretim geçersiz kaldı. Bir bölük yazar çizer, kalkıp Bandırma'ya çıkarma yaptık: Ekipte kimler yoktu? **Tarık Dursun K., Eray Canberk, Semih Balcıoğlu, Kâmil Masuracı, Semih Poroy.** (**Necmi Rıza** da var mıydı? Belki.) Bandırma'ya vardık, bize ayrılan konukevine yerleştik, yeniliyor, içiliyor, denize giriliyor. Balcıoğlu, fıkralarıyla ortalığı kırıp geçiriyor... Gel gelelim, bunca insanı çağıran kitapsız kitapçı ortada yok! Telefon ediyoruz, yok; dükkânına gidiyoruz, yok; evine haber bırakıyoruz, yok! İki gün, kırk sekiz saat boyunca adama ulaşamadığımız gibi, bizimle ilgilenecek başka bir görevli de yoktu ortada. Araştırmalarımız ve yılmaz takibimiz sonunda öğrendik ki, o günlerde hepimizden daha ünlü olan bir yemek yazarı da çağrılılar arasındaymış; kitapçı dostumuz bizzat onun rehberliğini yapıyormuş!

Ben derhal geri dönmeyi önerdim bazı arkadaşlara; ama "halka karşı sorumluluğumuz var" gerekçesiyle, bu ilgisizliği sineye çekmeyi uygun buldu edebiyatçı arkadaşlar.

Yemek için çarşı içinde iki lokanta ayarlamıştı belediye. Biri tuhaf bir açık hava lokantası; ortalık yere kurulmuş bir ocakta tencere yemekleri pişiyor, derme çatma masalara kâğıt serilip tabldot usulü yeniliyor; öteki de kasabanın turistik bir köftecisi... Açık hava lokantasından iğrenç salça, soğan, yanık yağ kokusu yayılıyor ortalığa ki, mide bulandırıcı!.. Burnumuzu tutarak şöyle bir durduk kapıda. Hemen karşımıza dikilen görevliye, inanmaya inanmaya: "Gerçekten burada mı yeniliyor yemek?" diye sorduk. "Evet" dedi görevli. "Ama giremezsiniz!" Neden demeye kalmadan, yapıştırdı nedenini: "Çünkü yanınızda köpek var! Dışarıya bağlayıp öyle girin!"

Oysa köpeğim, on altı yıllık yaşamı boyunca böylesine iğrenç kokulu tencere yemeği yememişti! Şöyle bir koklar, yüzünün mutsuz ifadesiyle gerisin geri döner ve aç kalmayı göze alırdı her zaman. Bir gün, alışveriş yaptığım kasap sormuştu: "Neden köpek için de bir şeyler istemiyorsunuz?" E, bu aldıklarım ne? deyince, kulaklarına inanamamıştı kasap: "Bu etleri köpeğe mi yediyorsunuz?" diye adeta isyan edişi gözlerimin önünden hiç gitmez.

"Biz köfteciye gidiyoruz!" dedim, temyiz mahkemesi kararı gibi bir kesinlikle.

"Orası size yasak! Orda yiyemezsiniz!" demez mi?

"Neden yiyemezmişiz? Paramızla değil mi?"

"Para önemli değil, yiyemezsiniz. Çünkü orası profesörlere ayrıldı!"

Akademik kariyer sahibi olmayışımın yüzüme vurulmasına mı üzüleyim, İngiliz soylusu köpeğimin horlanışına mı kızayım, başkası yapsa belediyenin sağlıksız diye ceza yazacağı iğrenç yemekhaneye layık görülüşümüze mi hayıflanayım, bütün bunları sineye çekme yanlısı şair arkadaşımın tavrına mı içerleyeyim, doğrusu ne yapacağımı bilemedim... O öfkeyle gidip kendimizi kasabanın tek beyaz örtülü masaları olan köftecisine attık. Izgara kokularını anında ciğerlerine çeken Boni'nin de keyfi yerine geldi.

Ertesi sabah, yazar ve çizer arkadaşları, Bandırma halkına karşı duydukları sorumlulukla baş başa bırakarak, Boni'yle birlikte vurduk yollara...

Ne tuhaf, ne mazoşist bir aşktır bu bizdeki, anlamak mümkün değil: Dil dökülüp çağrılarak, gittiğiniz bölgenin halkını temsil eden yerel yönetim sizi aşağılıyor; ama, siz ora halkına olan saygınızdan ötürü bu aşağılanmayı içinize sindiriyorsunuz! Hiçbir zaman anlayamayacağım böylesine tek taraflı aşkları!

TÖVBE EDİP USLANMAK...

Bu konuda "tövbekâr" olmak için bir yaz da Karabük Belediyesi'nce çağrılıp, ertesi günkü etkinlik saatine kadar adeta tutuklanırcasına, ilçe dışındaki kuş uçmaz kervan geçmez bir misafirhaneye paket halinde atılıp; geçirdiğimiz şoku atlatır atlatmaz, öteki yazar arkadaşımla derhal garajlara bir araç ayarlayarak yüz geri dönmemiz gerekiyormuş.

Gerçekten yıllardır hiçbir belediyenin ya da başka bir kuruluşun etkinliğine katılmamaya özen gösteriyordum. Hatta birkaç yıl önce Ankara'da bir etkinlik için adım geçmiş: "O bir yere gitmez, köpeği var," demişler. Boni'nin varlığı beni koruyordu.

Boni terk-i dünya edeli beri o mazeretim de kalmadı. Yine de kendimi "etkinliklerden" korumaya özen gösteriyordum on yıldan beri... "Kültür etkinliklerinden" uzak durdukça, insan yazı yazmaya daha fazla zaman bulabiliyor, yazdıkça da huzuru yerine geliyor. Başınız ağrımıyor, sinirleriniz gerilmiyor, pişmanlık yaşamıyorsunuz. Napolyon ne demiş? "Konukseverlik görmediğim yerde bulunmaktansa, lağımda olmayı yeğlerim!" Başkalarını bilmem ama, bu ilkeli tutum benim için de geçerli. Paranızla yemek yediğiniz lokantada, bahşişinizle yevmiyesini doğrultan garsondan bile adam gibi davranış beklemez misiniz? Kaldı ki, tanımadığınız insanların evinde, hassasiyetlerin katsayısı da artar.

ANA YURDUMDAN ÇAĞIRI...

"Annem Babam Malatya" adlı kitabım çıkınca, Malatya'daki gazeteci arkadaşlarım bunu haber yaptı, kitapla ilgili yazılar yazdılar. Internette, yazılı ve görsel basında yayımlanan bu haberler, yerel yöneticilerin de ilgisini çekmiş. Bir sabah Malatya belediyesinden aradılar. Arayan kişi, belediyenin Kültür Müdürü diye tanıttı kendini. Her cümlesine "Hocam!" diye başlıyor, böyle bir kitap yazarak Malatya kültürüne yaptığım hizmeti yere göğe sığdıramıyor. "Sizinle aynı siyasi görüşten değiliz ama, bunun ne önemi var Hocam?" diyordu. "Yüzde yüz benim gibi düşüneni nerden bulayım? Varsın farklı görüşte olalım; ama bizim ortak kültürümüz var..." Beni Malatya'da görmekten, ağırlamaktan, benimle toplantılar yapmaktan onur duyacaklarını belirtiyordu.

Annemin de ölümünden sonra beni Malatya'ya çekecek bir neden kalmamıştı doğrusu. Benim o kitapta anlattığım yılların Malatya'sı, kültürel yapısı, komşular, tanıdıklar kalmamıştı. Ben şimdiki Malatya'ya, paranın en geçerli değer sayıldığı şimdiki Malatya da bana yabancıydı! Gidip de orda, kaybolmuş değerler arasında hoşluk aramak benim için kötü bir serüven olurdu... İçimden böyle geçiyordu ama, telefonda ilk kez konuştuğum kimseye ne diye anlatacaktım bunları... O an aklıma başka bir bahane geldi: "Yahu," dedim. "Malatya'da kitabım doğru dürüst satmadı ki, gelsem kim tanır, kim dinler beni?"

Karşımdaki o kadar ısrar ediyordu ki, gereksiz yere konuşma uzamasın diye, "peki" demek zorunda hissettim kendimi. Telefondaki ses, yeniden arayacağını söyleyip kapattı.

Birkaç hafta sonra yine aradı. "Hocam mevsim kış, bugünlerde olmasın, baharın güzel günlerinde inşallah..." dedi. Nisan mayıs aylarında Malatya'da bütün kayısı ağaçları tepeden tırnağa çiçek açar, koca kent bir bahar tablosu albenisine bürünür... Hiç itiraz etmeden, yine "peki" dedim... Derken aylar birbirini kovaladı, bahar yaşanıp tükendi, yaz gelip geçti... Onlar çağırmadı, benim de işime geldi, kafamdan siliverdim...

Bir süre önce öğrendim ki, beni telefonla arayıp da yazdığım kitap için övgüler düzen kişi; kitabım hakkında ileri geri konuşuyormuş belediyede! "Bizim gibi düşünmeseniz de başımızın üstünde yeriniz var!" diyen o değilmiş gibi: "Bu kitapta siyaset yapılıyor, tesettüre karşı çıkıyor, bize yaramaz..." diyormuş.

Ne derler? İnsanoğlu çiğ süt emmiştir, ondan her çiğlik beklenir.

"PARAYI BASTIR BİLETİ AL!"

Edebiyat dünyasındaki en eski arkadaşlarımdandır **Burhan Günel**. Evime gelebilen ve evine gittiğim az sayıdaki insandan biri... Olur olmaz çağrılara uyup kendimi misafir ettirmekten, birilerinin üstüne yıkılmaktan, beleş sofra bulunca yanaşmaktan titizlikle kaçındığımı bilir. Belediyelerin yazar çizer milletine ucuz kültür öğesi gibi bakmalarından rahatsız olduğum kadar, bazı arkadaşların vakarlı davranmayışlarını yadırgadığımı da bilir... Bütün bunları bilerek, kendisinin de düzenleyicileri arasında bulunduğu "Kuşadası Öykü ve Şiir Günleri"ne çağırdı. Çağrıyı yaparken de güvence verdi: "Senin bu konularda duyarlı davrandığını biliyorum. Bunlar farklı arkadaşlar. Herhangi bir terslik olmaz. Zaten ben de orada olacağım. Seni yazılı olarak çağıracaklar, lütfen kabul et." Falan filan...

Yazılı çağrıyı kabul ettikten sonra, "Bir hikâye yaz gönder" diye bir talimat geldi Kuşadası'ndan. İşlerimin yoğunluğu arasında ona da zaman ayırıp "talimat"a uydum. Bir kez kabul etmişsiniz oraya gitmeyi; "herhangi bir kitabımdan istediğiniz bir hikâye seçin, olsun bitsin" demek kabalık olur diye düşündüm. Telefonla görüşürken, bir ara, "Ne zaman ve nasıl?" gelebileceğimi soracak oldum: Karşımdaki kesin bir dille: "Ben, iaşe ve ibade'den sorumlu değilim. O konuda sizi ayrıca arayacaklar." Diyerek, sorumu ağzıma tıkadı! (Sarf edilen sözün doğrusu; "ibâte ve iâşe" olacaktı. Barındırma, doyurma anlamında.) Devlet görevlileri bir yerden bir yere gönderilirken, ibâte ve iâşesi de yine devletçe karşılanır. Memur zihniyetli kişiler, bulundukları yere gelmesini rica ettikleri kişilere bile "görevli" gözüyle bakmaktan kendilerini alamıyorlardı! Oysa o soruyu sorarken hiç de doymak ve barınmak kaygısı taşımıyordum. Hatta, umurumda bile değildi bu. Doymak ve barınmak kaygısıyla kimsenin kapısını çalmamıştım bu yaşıma kadar... Benim kaygım yalnızca, işyerinden izin almak içindi...

Üzerinde durmadım: Burhan, "Birkaç gün bir arada oluruz!" demişti çünkü... Yüzünü özlediğim başkaları da olacaktı orada...

Sonra o, "sorumlu değilim" diyen kişiden bir "mail" aldım; tarih bildiriyor ve gidip "Pamukkale" firmasından biletimi almamı söylüyordu. Dediğine göre yerimiz, Kuşadası Belediyesi'nce ayırtılmıştı.

Otobüs firmasının yazıhanesine başvurduğumdaysa, bilgisayara bakan görevli önce, böyle bir yer ayırtılmadığını söyledi. Israr edince de, "Dediğin gün ve saatte Kuşadası'na gidecek otobüsümüz var, ama biletin parasını siz ödeyeceksiniz!" hükmünü tefhim etti. (Tefhim: Cezayı, suçlunun yüzüne karşı söylemek!) Öyle bir tavır içinde ki adam, bir an kendimi, parası olmadığı halde bilet dilenen biri durumunda sandım. Kuşadası Belediyesi'nin yer ayırttığını, çağrılı olduğumu söyledimse de; adamın yüzündeki ifadeden, boşuna dil dökmekte olduğumu anlamak zor değildi. Son sözü: "Bastırırsın parayı, alırsın bileti!" oldu ki, artık buna karşı söyleyecek bir şey kalmamıştı! Hızla, sözün bittiği noktaya gelmiştik!

Diyelim ki, otobüs firmasının kâtibi ısrarla para isterken bir yanılgı içindeydi. Peki, para isterken sergilediği küstahlık neyin nesiydi? Bu küstahça tavır da bir yanlış anlamadan kaynaklanmış olabilir miydi? Bana karşı terbiyesiz olmakta sakınca görmeyen adam, asıl, bu çağrıyı yapanları adamdan saymadığını göstermiş olmuyor muydu?

Olayı içine sindirip üstüne bir bardak su içmeyi yeğleyen kırk yıllık arkadaşımsa, yalnızca ve yalnızca: "Hay Allah yahu, bir yanlışlık olmuştur..." demekle yetiniyordu. "Sana bunu yapıyorlarsa, orda benim işim ne?" diyemeyecek kadar angaje olmalıydı Kuşadası Belediyesi'ne!

Evet, ortada bir yanlışlık vardı: O da, arkadaşlık hatırına, bir kez daha, bilmemne belediyesinin kültür şovuna malzeme olmayı kabul etmemdi! Tecrübe, yenilen kazıkların toplamına denilirmiş...

Taşra kasabası belediyelerine söyleyeceğimse şu: Vazgeçin şu ucuz kültür etkinliklerinden. Sanat, edebiyat, size göre işler değil. Boyunuzu geçen sularda kulaç atmak neyinize? Siz önce kaybolan yerel değerlerimize sahip çıkın! Örneğin, ev sahipliği, konukseverlik, insan ağırlamak bize özgü, geleneksel kültürümüzü oluşturan değerler. Bu güzel geleneğe hakkıyla sahip çıkmayı öğrenin. O zaman kültürümüze belki hizmet etmiş olursunuz. Geleneksel kültürümüze yabancılaşarak, kültür şovları yapmak, olsa olsa sizi yukarıda anlattığım örneklerdeki karikatürlere dönüştürür.

Atilla Atalay

BİRGÜN ZİMZALABİM

Zaman akar, zaman geçer,
Zaman zindan içinde;
Biz mapusta gürül gürül
yatardık
Yılan çıyan içinde.
Getirdiler ite kaka bir yiğit
Ayak çıplak
Ak bir mintan içinde
Zaman zaman içinde
Işık duman içinde
Ve râviyan-ahbar
Ve muhaddisân-ı rûzigar
Şöyle rivayet
Ve hikâyet ederler kim:
Beni âdem, zor bezirgân
içinde
Vardı bir Balaban
....
Enver GÖKÇE - Yusuf ile Balaban

Sabah, gün mü ağarıyor, yoksa akşamüstüde, güneş henüz mü batmış; gökyüzünde anlaşılmaz bir mavi... Karlar altındaki ovada, yüz türlü çam ağacının arasında ilerleyen bir trenin camından dışarı bakıyor Turan... Öylece bakıyor... Koridor boyunca, trenin soluk perdeleri rüzgârın koluna girip, eteklerini savurarak, uzun bir halaya karışmış dans ediyorlar... Turan, elini pencereden uzatıp akıp giden çamlara dokunuyor, elinin değdiği yerde oluşan küçük beyaz patlamaları hayranlıkla izliyor. Her patlamada yüzüne yağan kar tozları gözüne kaçıp ışığı yedi renge kırıyor... Mavi bir tünele giriyorlar sonra... Tünel çıkışında tren filan yok. Ama çamlar aynı hızda akmaya devam ediyor... Şimdi, belki de kendiliğinden süzülen bir kızağın üstünde Turan... Kızak yavaşlayıp dev bir çam ağacının dibinde duruyor. Orada, anlatılmaz güzellikteki esmer kız, hiç duyulmadık bir şarkı mırıldanıyor. Şarkısını bitirip, gülüyor. Elini Turan'a uzatıyor...

Son günlerde, kendisine ait olmayan bu rüyayı sık sık görüyordu Turan. Tabii, rüyaların sahibi olmazdı ama, bu rüyayı kelimesi kelimesine bir körden dinlemişti. İş gereği birlikte seyahat ettikleri Feridun adındaki bu doğuştan görmez arkadaşı, gerçekten böyle bir rüya görmüş olabilir miydi? Diyelim ki görmedi, bu kadar güzel anlatabilir miydi? Uzun süren seyahatler boyunca Feridun'la bu konuyu tartışmışlar, daha sonra Feridun'un bir önceki yaşamında film yönetmeni olduğuna karar vermişlerdi.

Görmezlerle sahil kasabalarını dolaşıp, yazlık sitelerde, kasaba meydanlarında konserler veriyorlardı. Ekibin tek göreni Turan, minibüs kiralıyor, gittikleri yerde konser için izin işlemlerini kovalıyor, konser zamanı jenaratörü, amfiyi kurup, müzik aletlerini görmez müzisyenlere hazırlıyordu. Doğrusu seviyordu bu işi Turan... Yok yere hapiste geçiriği yılların, daha 19 yaşındayken kurbanı olduğu "Münferit işkence hadiselerinin" ardından, kasaba kasaba gezerek aradaki yaşanmamış zamanı kapattığını düşünüyordu. Bir ara, dönüp okulunu bitirmeyi düşünmüş, kampuse artık neredeyse başka bir dilde konuşan bir kantin geyiği sürüsünün dadandığını görünce, oralardan fersah fersah kaçmaya karar vermişti... Hem, artık dört duvar arasında duramıyordu. Yoksa, babası olup bitenin kahrına dayanamayıp öldüğünde öylece boş kalan çiçekçi dükkânına dönmeyi de düşünmüştü... Dükkâna girince, cenazesini bile göremediği babasından kalan çay markalarına, kültablasındaki yırtık piyango biletine, çekmecede duran düzgünce kesilmiş gazete kuponlarına, solup gitmiş çiçeklere... Hepsine, hepsine gözünden tek damla yaş akıtıp iç geçirmeden dayanmayı becermişti. Ama dükkânın arkasındaki lavaboyu çevreleyen ışıksız küçük bölme... Orası üstüne üstüne gelmişti işte... Annesi, "yıkıverelim oğlum orayı, caminin helasına gidersin, dükkânın da lavobosu olmayıversin" demişti ama olmazdı.

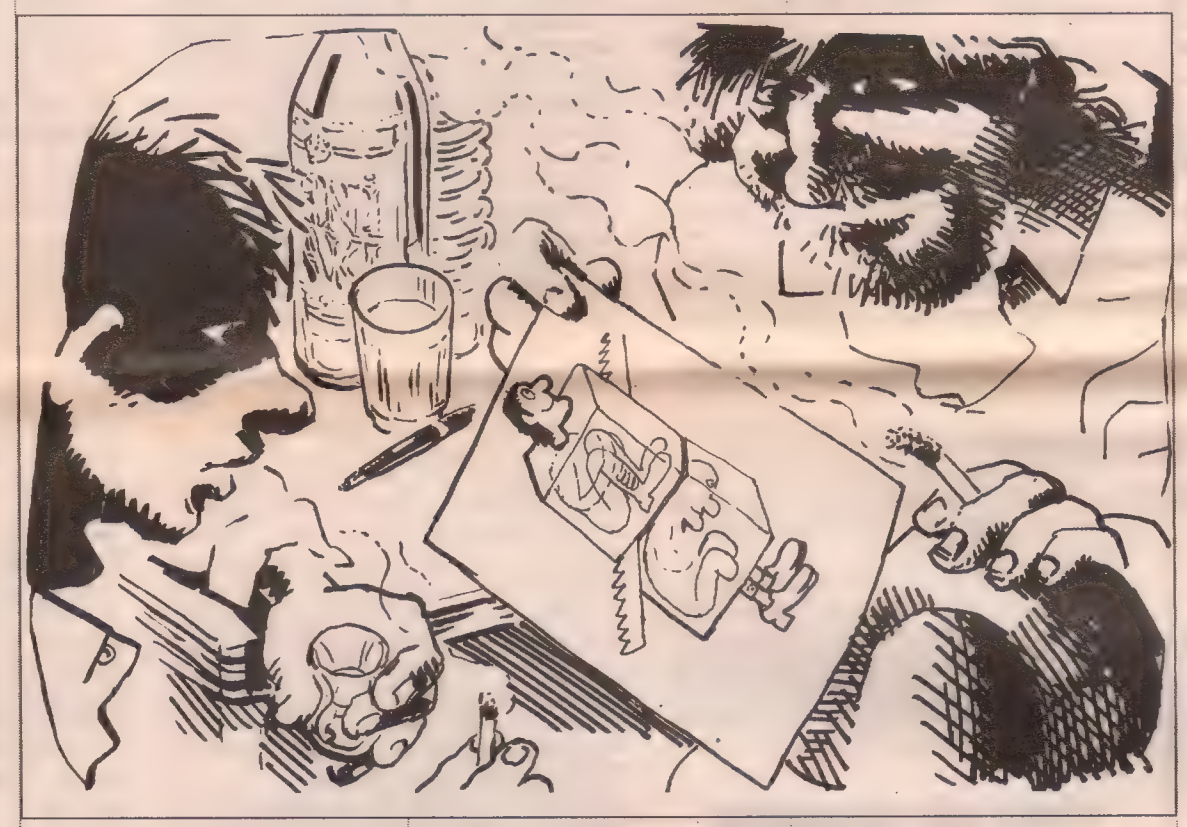

Şimdi iyiydi ama... Çay bahçeleri, deniz kenarındaki yazlık siteler, kasaba festivalleri... Akıp giden yollarda, tren otobüs seyahatleri, yemyeşil mola yerleri, tavşan kanı çaylar, bazen müziğe eşlik eden birkaç bardak buzlu rakı. Gerçi arada bir "geliyorlardı". Kendinden bile ufak lise öğrencilerini televizyonda, "gördükleri iddia olunan kötü muamele" nedeniyle yarı deli konuşurken görüp çok kötü oluyordu. Bir türlü yakalanamayan zebanilerin, tosuncukların serüvenlerini elinde olmadan izliyor, gözünün önünde, kızılcık sopalar, "Haydarlar" gözbağları, demir çubuklar uçuşuyordu... Böyle gecelerde kabuslarında içinden bir türlü çıkamadığı bir kutuda görüyordu kendini... Debelenip kalkmak istiyor, biri göğsüne, karnına, ayağıyla basıp "Gıpraşma ulan... Hiç şansın yog oolumm, hiç şansın yog" diye bağırıyordu... Zaten sırf bu düşleri görüp kalan aklını ziyan etmemek için, bir körün rüyalarını görmeye karar vermişti...

Birgün Zimzalabim... O bir sihirbazdı. Çay bahçelerinde, iskambil ve güvercinlerle tuhaf numaralar yapıyordu. Keçi sakalı ve silindir şapkası vardı. Turan'la konser için kasaba yetkililerinden izin alma işlemleri sırasında tanıştılar. Zimzalabim, Sardunya Aile Çay Bahçesi'nde gösteriye çıkmak ve bu gösterinin afişlerini ilgili yerlere yapıştırmak için "harç ve rüsum paralarını" yatırıyordu. Fakat asistanı olarak çalışan kızının "herhangi bir zührevi hastalığı olmadığına dair belge" eksikti. Zimzalabim, yetkiliye önce boş avcunu gösterip, sonra tuhaf bir el hareketiyle avcunda beliren beşmilyon liralık banknotu havada salladı. Yetkili bir süre hayran hayran Zimzalabim'e bakıp, banknotu cebine koydu, sonra gerekli izni sihirbaza uzattı. Kendilerinin izin işini halleden Turan, bir koşu yetişip Zimzalabim'e "O beşmilyon hâlâ herifin cebinde mi, istesen geri alırsın ruhu bile duymaz di mi?" diye sordu. Yaşlı sihirbaz, "Şimdilik cebinde. Ama kasabadan ayrılırken bir teşekkür ziyaretine giderim elbet" diyerek anlamlı anlamlı güldü. Böylelikle arkadaş oldular... Turanlar konser bitiminde Zimzalabim'e gittiler. Feridun'un cebinden güvercin çıkınca çok güldüler. Ertesi gece Zimzalabim bizimkilerin konserine geldi, istek üzerine Feridun O'na "Bir kızıl koncaya benzer dudağın, açılan son gülüsün sen bu bağın" adlı parçayı tek keman eşliğinde söyledi...

O gece Turan, Zimzalabim'e kutu işini açtı. Hani sihirbazlar asistanlarını bir kutuya sokuyorlardı, sonra asistan kayboluyordu. Nasıl oluyordu... Asistan kimseler görmeden çıkıp gidebilir miydi o kutudan... Zimzalabim rakısından bir fırt alıp, "meslek sırrı" diye böbürlendi. Sonradan Turan durmadan aynı soruyu sormaya başladığında Zimzalabim sinirlenip "Çok içti bu oğlan" diyerek masayı azarladı. Götürüp Turan'ın yüzünü yıkarlarken, Feridun Zimzalabim'e konuştu... "Sarhoşluktan değil üstad" dedi. "Arada bir kutuyla bozar O..." Sonra olup bitenı, Turan'ın "kalan aklını ziyan etmekten korktuğu kabuslarını anlattı". Zimzalabim'in yüreği yumuşadı, içten içe çocuğa kanı ısındı... Sonra sabaha kadar O'na kutular, dekler dolaplar, gizli bölmeler, aynalı optik oyunlar anlatıp şekiller çizdi. Gün doğarken, çocuğun donuk bakışları yüzünden aklına bir kurt düşürüp, uyumaya gitti.

O sabah, iskelede oynayan çocuklar, içine bir insanın sığabileceği büyüklükte tahta bir kutu, içinde birkaç bira şişesi buldular. Zimzalabim, Feridun'un gözlerindeki yaşı göremiyceğinden emin bir şekilde "Esasen, gizli ilimlerde olur böyle şeyler. Kutunun görünmeyen bir kapağı manevi aleme açılır. Kişi açıp gider o kapağı. Mesela Hindistan'da sepetten yılan çıkarırlar ve bunu pozitif ilim açıklayamaz" dedi. Feridun mendereğe vuran dalgaları dinledi. Zimzalabim de onun kara gözlüklerinin arkasını göremezdi nasılolsa.

Silivri-1996-
Yalnızlık Aletleri.

Desen: Kemal Aratan

hasinesen@ttnet.net.tr

Hasine Şen Balkanlar ROMANYA

1956'da Bükreş'te doğan Mirça Kartaresku 1980 yılında Bükreş Üniversitesi Romen Dili ve Edebiyatı Fakültesi'nden mezun olur. 1999'da Romen Postmodernizmi konulu doktora tezini tamamlar. Almanya, Hollanda, Avusturya ve ABD üniversitelerinde okutmanlık yapan yazar şimdi Bükreş Üniversitesi'nde edebiyat dersleri vermektedir. 2004 yılında yayımladığı ve o yıl Romanya'da en çok okunan kitapların başına gelen *Kadınları Neden Severiz* başlıklı öykü kitabı ile yazar günümüz Romen edebiyatı alanındaki önemini yeniden kanıtlamıştır. Öykü dışında kendini şair ve makale yazarı olarak da ispatlamıştır.

Akşam Çökerken

Mirça Kartaresku

Yıllar önce tuhaf bir gece yaşadım. Hayatım renkli olaylarla dolu değildir, hatırladığım birkaç daha ilginç olayı ise kitaplarımda son damlasına kadar sıkarak kullandım. Ama yine de, farklı nedenlerden dolayı hakkında yazamadığım bazı olaylar var, çünkü yazar için "her şey satılıktır" düşüncesi sadece teoride geçerlidir. Aslında bin bir baskı ve kısıtlama altında olduğundan önemsiz gibi görünen bir olayı atlamak zorundasın, halbuki tam da bu olay gönlünün hassas katmanlarına giden tüneldir (baskı ve kısıtlamalar da zaten bunun kanıtıdır). "Kendi benliğimiz" dediğimiz toplumsal bir vitrin değiliz biz yalnızca: düşünce ve davranışlarımızı daha geniş, eşi benzeri olamayan bir varlık kontrol ediyor, biçimlendiriyor, sık sık da sansürlüyor.

O Paris ikindisinde büyük bir Andre Breton sergisini gezdim, Pompido merkezindeydi, bir arada ender olarak görülebilecek sürrealist eserleri sergileme vesilesiydi aslında. Bana yanlarında kaldığım dostlarım eşlik etmişti, genç melez bir çift, birkaç anlamda melez sayılırdı, çünkü iki ırkı, iki dini, iki sanatı ve her şeyden önemlisi birbirine zıt olan iki yüzü birleştiriyordu. Kadının bir Delvo camına yansıyan yüzüne bakıyordum ve tam da oraya ait olduğunu düşünüyordum, ıssız bir tren istasyonuna, etrafı gayet doğal bir şekilde bekleyen (kimi acaba?) çıplak sarışın kadınlarla dolu. Neredeyse tıraş edilmiş ensesi ve elbiseleri de tabii ki, her şeyden önce de onlarda kaldığım bir haftanın çoğu boyunca kendisini içinde gördüğüm siyah erkek gömleği hariç aynen onlara benziyordu. Bu Sibiu'lu Romen kadının birlikte yaşadığı Cezayir'li adamı nasıl bulduğuna dair hiçbir fikrim yok. Doğal olarak kadını tanıyordum, yine müzisyen olan ortak bir arkadaşımız tanıştırmıştı. Adam, soyundan gurur duyuyordu ve bunun altını kanaatimce uyurken bile çıkarmadığı vişne renginde kadife, üstü mavi atlas kaplı şapkasıyla da çiziyordu. Yoksa aynen karısı gibi eğlenceli, vurdumduymaz, biraz da miskindi... Hayatını nasıl kazandığını söylemem imkansız. Kendisinin de belirttiği gibi oyunculukla kazandığı şüpheliydi: Othello'nun - kendisine bir ölçüde yakıştırdığım tek rol buydu- o günlerde Paris'te sık sık oynandığını sanmıyorum... Tüm sergiden zihnimde tek bir tablo kalmış. Biraz kaçık biriyim sanırım. Bazen bir tabloya o kadar bağlanıyorum ki kelimenin tam anlamıyla müzeye hücum edip onunla çıkmak geliyor içimden. Magritte'in "Le soir qui tombre"siydi: kırık bir pencere, arkasından çıkan uzun cam parçaları, ve farklı açılardan onlara yansıyan gün batımı...

Daha sonra hayat dolu şehre çıktık (Paris'in idrar koktuğu mevsimdi), birkaç "tati" gezdik, ve oldukça erken bir saatte "Le Levant" restoranında yemek yedik (dostlarımın bir sürpriziydi bu çünkü "Levant" başlıklı eserim daha yeni çıkmıştı), kocaman sarı tabelasının altında resmimi bile çektiler, metro labirentlerinde keyifli bir yolculuktan sonra eve döndüğümüzde pencereden çoktan akşam çökmüştü...

Hep şu soruyu sorarım kendime: Acaba o gece karıma ihanet ettim mi? Bugün bile hiçbir fikrim yok. Ertesi gün beni Bükreş'e götüren uçakta veya havaalanında karıma sarılırken, veya, daha da kötüsü, ertesi gece, onunla sevişirken her şeyi yeniden hatırlayıp neredeyse ağladığım zaman hissettiklerime göre

bunu çok daha az umursuyorum şimdi. Karıma (olmayan) her şeyi anlatmak üzereydim ki, bir anda, aynı şey olmasa da, Cortasar'ın bir öyküsünü hatırladım, öyküde bir çift (birbirini seven bir kadım ve erkek) eski bir fantezilerini gerçekleştirir: denize giderler ve bilinçli olarak her biri yabancı biriyle yatar. Ne ertesi gün, ne daha sonra bu geceyi ima edecek söz söylemezler, ama onu asla unutamazlar ve ilişkileri bozulur...

Onlarla geçirdiğim son geceyi seçmişlerdi, belki bunu aralarında uzun uzun konuşmuşlardı. Belki daha önceki geceler de, karanlıkta sevişip fanteziler kurarken her şeyi planlamışlardı. Belki de bunu sık sık yapıyorlardı. O haziran gecesi bayağı içmiştim ve normalden farklı olarak masanın tam üstüne inen lambayı yakmadıklarının hesabını yapmamıştım. Birbirimizin yüzünü artık ayırt edemediğimiz noktadan uzun bir süre sonra, bardaklarımızı alıp yatak odasına gittiğimizde bile - o ana kadar yarı aralık kapıdan gördüğüm bir odaydı bu: sarı ve mavi kareli, kırışık çarşaflı bir yatağın bölümü – hiçbir şeyden şüphelenmedim. Brassens ve Bernard Buffet hakkında konuşmaya devam ediyorduk ki o (bir anda gerçek adını yazmamak için zor tuttum kendimi), artık hangi koreograftan söz ettiğini hatırlamıyorum, bluzunu iyice açıp meme uçlarını gösterdiği an neler olduğunu kavradım. Cezayirli, yüzünde tebessümle bana döndü ve benimle birlikte karımla sevişmek ister misin diye sordu. Her halde yanıtın kendiliğinden anlaşıldığını düşündü ki onu duymak için beklemedi bile. Bluzunu tümüyle çıkardı ve kadını yatağın üzerine uzattı, sonra yanına yattı ve elini kısa eteğinin altına soktu. Sarışın kadın, o ana kadar görmediğim bir şaşkınlıkla, gözlerime bakıp bana Romence "Hadi...Salaklık yapma..." demek için sevgilisinin kucağından koptu.

Katılamadım, ama orada, ipek bir şalla örtülü lambanın kehribar ışığı altında, o yatağın üzerinde olan her şeye aç gözlerini dikmiş, bana verilen tuhaf karanlık bu hediye için kime borçlu olduğumu bilmeden saatlerce kaldım. En itaatkâr pozları kasten nasıl aradığını gördüm, en tatlı işkence halinde çömmüş, gözlerime davetkârca baktığını gördüm. Arzudan kabarmış dudaklarla ona yaklaşmam için yalvardığını gördüm. Parmak izlerinin altın teninde al çiçekler açtığını gördüm. Karın deliğinden bir ter damlasının süzüldüğünü gördüm. Onun Romence konuştuğunu duydum, artık bağırmamasının imkânsız olduğu anda haykırdığı kaba ve ayıp sözler... Bir tarafına dönmüş yatarken gördüm onu, hâlâ içindeydi, kızgın asfaltın üzerinden yavaşça buharlaşan bir leke gibi örtülerin içine gömülmüştü... Sonunda yavaş yavaş doğrulduğunu ve eli nemli bacaklarının arasında banyoya giderken gördüm onu...

Döndüğünde artık orada değildim.

Ertesi sabah onları kahvaltı masasında buldum, kahvelerini içiyorlardı, aynen kısa Paris seyahatimin diğer altı sabahında olduğu gibi. Aynı gazete – sayfalarının birçoğu yere atılmış -, pencereden aynı koşuşturan insanlar görünüyor. Doğal görünmek için onlar da çaba harcıyorlar mıydı yoksa umurlarında bile değil miydi? Kadınla kardeş gibi ayrıldık. Kapıda onu yanaklarından öptüm (ama aynı anda hayatımda bu kadar yakından ne kadar az kadın tanıyacağımı düşünüyordum), adam beni bebek pembesi Fiat' ıyla Orli Havaalanı'na kadar götürdü. Orada tokalaştık, birbirimizin omuzlarına vurduk... Bla bla bla. Paris'e geldiğimde onları mutlaka arayacakmışım. Au revoir. Au revoir.

Bu işler böyle olur işte, diyorum her zaman. Ya olur, ya olmaz. Seninle de hiç alakası yoktur, alakası olan şey... Tanrı bilir, belki de şartlardır... O gece daha çok içmiş olsaydım neler olurdu hiçbir zaman bilemeyeceğim, veya karımı daha az sevseydim, veya, kim bilir, birkaç saat önce güneşin cam uçlarının kestiği pencerede kaydığı Magritte tablosunun büyüsü karşısında donup kalmasaydım...

Çeviren: Hasine ŞEN

Yükte hafif,
pahada ağır
yeniHarman
Bol dumanlı,
hususi kokulu,
filtresiz gazeteniz

Gündemi
harmanlamaya
devam ediyor

LeMan Dergi Grubu

BİZ HEYBELİDE...

Eflatun Nuri'den öykü tadında anılar

Osmanbey Matbaası'nın bir kanadı aralık kapısını biraz itip bahçeye girdim. Bahçenin orta yerindeki havuzun yanındaki tahta bankta mürettip Haşim Efendi oturuyordu. Bana doğru başını çevirdi:

"Şu kapıların menteşelerini yağlayın," diye belki on kez söyledim; kimse oralı olmadı. Valla eşşek gibi anırıyor, şu gıcırtıyı duyunca, gıcık oluyorum."

Gidip yanına oturdum. Evinden getirdiği yemeğini yemiş. Sefertasını, kaşığını bir gazete kâğıdına sarıp, üzerinde yemek yediği örtüsündeki ekmek kırıntılarını havuza silkeledi. Kalan ekmek parçasıyla birlikte her şeyi örtüye koyup bağladı, filesine yerleştirdi. İçini yırtarcasına öksürmeye başladı!

"Haşim amca şu sigarayı bırak artık, dedim."

"Sigaradan değil oğlum!"

"Ya neden, üşüttün mü yoksa?"

"Yok be! Nasıl söyliyeyim bilmem ki... Günahı boynuna. Rıfat Bey iyi kalpli, hâşâ, evliya gibi bir adam; ama bu güzelim insan biliyoruz, verem; verem de bulaşıcı bir hastalık. Mürettiphanede kimse onun yazılarını dizmiyor; yazılarını yazdığı kâğıtlara bile dokunmuyorlar.

Onu seviyorum, ona değer veriyorum, çünkü o yazdığı yazılarla yoksul halkın acılarını dile getiriyor. Kelle koltukta, kendisini hiç düşünmeden, korkusuzca garibanları savunuyor. Benim için onun yazılarını dizmek şereftir, onur duyuyorum. Bana, 'Sen ayvayı yedin Haşim! O adam, o kâğıtlara yazı yazarken öksürüyor, tıksırıyor, sonra sen o kâğıtlardaki yazıları dizerken verem mikrobunu soluyorsun!' diyorlar. Valla ben aldırış etmiyorum, ama tedbiri de aldım! Ne de olsa evde çoluk çocuk var. Tabağımı, çanağımı, bardağımı, havlumu, kendime ait ne varsa ayırdım. Allah seni inandırsın, üç aydır çocuklarımı kucağıma alamıyorum, onları öpemiyorum, ama sakın yanlış anlama hiç de pişman değilim. Nereden inceyse oradan kopsun," dedi.

Haşim Amca'nın sağ elinin, matbaa boyası hiç çıkmayan simsiyah üç parmağına gözüm takıldı. O üç parmağıyla yıllardır ters harfleri, sağdan sola kelimeleri, cümleleri, satırları sol elindeki kumpasa dizerdi. Biraz evvel havuza silkelediği ekmek kırıntılarını kapışan kırmızı balıkları seyrettim.

Emektar mürettip Haşim Amca yanımdan sessizce kalkmış gitmişti!..

Başım önümde merdivenleri çıktım, odaya girdim. Pencerenin kenarındaki masa boştu.

Mim Uykusuz'la göz göze geldik, bana:

"Rıfat Ağbi'yi sabahleyin Heybeliada'ya gönderdik," dedi.

Yanındaki sandalyeye çöktüm.

"Geçen seferki gibi mi?"

"Aynen öyle. Gece çok öksürmüş, sabah kalktığında bakmış yastık kan içinde; matbaaya telefon etmiş, Haşim Efendi'yle Cavit'i aldım, otele gittik, onu toparlayıp Cavit'le beraber Adalar vapuruna yetiştirdik. Biz Haşim Efendi'yle döndük. Biliyorsun Cavit'in eniştesi Heybeli Sanatoryumu'nda on beş yıllık hademe, doktorları cebinden çıkarır, her zaman o yardımcı oluyor zaten. İyi yerde torpilimiz var; ama Allah düşürmesin.

Aziz Ağbi ortalıklarda yoktu, Uykusuz'a;

"Yahu Haşim Amca'yla, biraz evvel bahçede havuzun başında beraberdik, bana Rıfat Ağbi hakkında hiçbir şey söylemedi!" dedim.

"Onu biliyorsun, böyle durumlarda herkese yardım için koşar; ama oturup 'şunu yaptım, bunu yaptım' diye anlatmaz. Yalnız bir tarafı var, çok kuruntulu yahu! Otele giderken Cavit'e 'Ben de çok öksürüyorum, bir gün beni de eniştene götür bakalım ciğerlerin durumu nedir?' demez mi?"

"Bana bak! Aziz Ağbi geliyor."

Ayak sesinden tanıdım, o adımlarını kısa atar, çabuk çabuk yürür!

Uykusuz'un yanından kalktım karşı odaya gidip masama oturdum. Çekmeceyi açıp dün başladığım yarım kalan karikatürümü çıkardım. Aziz Ağbi odaya girdi koltuğunun altındaki deri çantasını benim masamda açtı, çantanın içinden bir tomar kâğıt çıkarıp bana uzattı.

"Bunları oku, dört beş tane vinyet, bu sayı için de üç karikatür yap. Bakalım, sayfalarda boşluklar kalırsa, aralara da yarın bir şeyler sıkıştırırız," dedi. Yüzü sarıydı, yorgun gözüküyordu, masasına oturup, başını iki elinin arasına aldı:

"Başım çatlıyor yahu. Bütün gece yazı yazdım, ama Allah kahretsin, yediğim bir şey mi dokundu? Üşüttüm mü acaba? Bir karın ağrısı, bir karın ağrısı, bu kadar olur. Bir taraftan sancıdan kıvranıyorum, bir taraftan yazı yazmaya çalışıyorum, bir taraftan da helaya koşuyorum!"

Sonra masasından fırlayıp, koşar adım odadan çıktı. Biraz sonra elinde büyük bir bardakla geldi, masasına oturdu, bana gülerek baktı:

"Ulan senin yüzünden oldu bu iş. Dün getirdiğin incirlerden oldu. Demin aklıma geldi, bir sepet incir yedirdin bana!

"Ben bir sepet inciri ye mi dedim Ağbi ya? Bir de Osman Bey'e, Orhan Ağbi'ye, Mefkür'e ayırdığın incirleri de yedin, en aşağı yirmi de çay içtin incirlerin üzerine. Tabii ondan olmuştur."

"Ama incirler de yenmeyecek gibi miydi? Ben böyle iri incir ne görmüş ne de yemiştim!

"Bu incir ağacını halamın kızının kocası, Mecit Efendi'nin sarayının bahçesinde görmüş; bir dal kırıp bahçe kapısının yanına ekmiş. O gün de haminnem camiye gidecekmiş, bastonunu bulamamış, gözü evin yanındaki incir dalını görmüş, onu çekip çıkarmış, baston gibi kullanarak camiye gitmiş, eve döndüğünde eniştem ona; 'Kapının yanına incir diktiydim onu gördün mü?' diye sorunca, haminnem de elindeki sopayı gösteriyor. 'Bu mu?' deyince, eniştem de avazı çıktığı kadar, 'Be bunak kocakarı, onu sarayın bahçesinden getirdim. O Sultan Selim inciriydi.' diye bağırınca, haminnem de, 'Senin değneğine kalmadım!' diyerek gidip bahçe kapısının yanındaki eşelenmiş yere, incir dalını sokuyor. Şimdi görseniz koskoca bir ağaç oldu.

"İnanılır gibi değil! Demek incirin bir dalını kırıp toprağa sokunca tutuyor! Şaşılacak şey!"

"Yalnız şubat ayı içinde dikmek gerekiyor Aziz Ağbi."

"Demek milletin ocağına incir dikmek bu kadar kolaymış!"

Sonra önündeki bardağı başına dikti, masanın ucuna koyarken:

"Bu bizim kahveci var ya, adam bu işi biliyor! Bana nane limon kaynattı, valla bıçak gibi kesti mide ağrımı, ohhh!.. Dünya varmış!"

Biraz sonra *Nazım Hikmet* dergisini çıkaran bir grup üniversiteli genç, odaya girdi. Aziz Ağbi onları gülerek karşıladı:

"Ooo! Ne haber gençler? Oturun bakalım," dedi. Gençlerden biri:

"Aziz Ağbi biz yarın **Rıfat Ilgaz**'ı ziyarete gideceğiz. Durumu kötüymüş. Yine Heybeliada Sanatoryumu'na yatırmışlar. Sizden de bir mesaj iletmek istiyoruz; ama dargın olduğunuzu biliyoruz. Buna da hepimiz çok üzülüyoruz!"

"Valla çocuklar hastaneye kaldırıldığını sizden öğreniyorum, haberim yoktu. Yahu ben ona küs değilim, o benimle konuşmuyor! Üç ay evvel bizim Mefkür'e, *Marko Paşa*'daki taşlamalarımı derle de, *Aziz Name* adında bir kitapçık yapalım,' dedim, o da sağ olsun paldır küldür kitap hazırladı. Biz kitabı bastırdık, eşe dosta bu arada Rıfat Ilgaz'a da imzalayıp verdim. Birkaç gün sonra Rıfat bana geldi, allak bullaktı, sinirli bir tavırla, *Aziz Name* kitabını elinde sallayarak, 'Bu kitapta benim yazdığım taşlamalar da var, bunları kendine mal etmen, senin gibi bir adama yakışır mı?' diye bağırdı, kitabı masaya atıp odadan çıktı gitti. Konuşmama fırsat vermedi. Ben hapisteyken bir süre benim yerime taşlamaları o yazmıştı. Tabii Mefkür de ne yapsın? Taşlamalara imza da atmıyorduk, ben de gözden geçirmedim, vaktim yoktu. Sonra bütün kitapları dağıtımdan alıp, giyotinde doğrattım."

Gençler gitmek üzereydi, Aziz Ağbi;

"Ben onu çok severim, çok üzüldüm, geçmiş olsun, sağlıklı bir şekilde aramıza dönmesini dilerim, selamlarımı söyleyin, dedi.

Bir hafta sonra Beyoğlu'na yolum düştü. Çiçek Pasajı'na girdim, arkadaşlardan birine belki rastlarım diye sağa sola bakınarak arka kapıdan çıktım. Görünürlerde kimse yoktu. Nevizade Sokağı'na saptım, hemen soldaki Lefter'in Meyhanesi'ne bir uğrayalım dedim. Kapıdan içeriye adım attım atmadım, içerden **Özdemir Asaf**'ın; "Eflatun, buraya gel!" diye bağırdığını duydum. Dipteki köşede **Orhan Kemal, Sait Faik**, Özdemir Asaf oturuyorlardı. Ben de bir sandalye çekip oturdum.

Orhan Kemal omuzuma elini koydu:

"Hayrola Eflatun, geçen gün burada rehin kalmışsınız, ne iş bu?"

Meyhanenin sahibi beni görünce, elinde rakı kadehi, gülerek masamıza gelip oturdu:

"On beş yirmi gün evvel **Rıfat Ilgaz, Zeki Özkan, Vedat Akın, Zafer Sülek** buraya geldiler. Şu orta masaya oturdular. Zeki Bey yanıma gelip, 'Masayı donatın tüm hesap benden,' dedi. Dediği gibi masayı donattık. Hepsi içki olarak ayrı ayrı şeyler söylediler, rakı şarap, votka, bira masaya geldi. Sıcaklar söylendi, bardaklar yeni doldurulmuştu ki, kapı açıldı içeriye bir sürü polis doldu. Arama, tarama yapıyorlardı. Zeki Bey'in üzerinden bir tabanca çıkmaz mı? İki polis hemen koluna girip alıp götürdüler. Biraz sonra Rıfat Ilgaz, Eflatun'un kulağına bir şeyler söyledi. Eflatun bana gelip: "Izgaralardan vazgeçtik!" dedi. Ben de "Ateşe attık," dedim. O da elini yanağına koyup 'Yandık' diyerek masaya döndü. Halbuki ızgaraları ateşe atmamıştık, olabilir, insanlık hali bu, sonra sevdiğim değerli insanlar bunlar, tabii aramızda para sorun olmaz, ben ızgaraları ateşe attırdım. Onlara çaktırmadan bakıyordum. Zafer Sülek hariç, hiçbiri ne içkiye ne de mezelere dokunuyordu, adeta taş kesilmişlerdi. Yanlarına gidip, 'Yahu hesabı dert etmeyin, soğuklar aynen duruyor, hadi canlanın yer açılsın, birer buçuk ızgaralar yolda, geliyor,' dedim."

Masada gülüşmeler takılmalar oldu. Herkes neşe içindeydi, şişelerin boşu gidiyor, dolusu geliyordu! Orhan Kemal, Sait Faik'e;

"Yahu sen oradasın. Rıfat'a bir uğrasana, durumu nasıl?"

Sait Faik:

"Daha dün yanındaydım, iyi gördüm. Yanına da Osman Bey Matbaası'ndan mürettip Haşim Efendi'yi yatırmışlar, o da veremmiş..."

Gelin Odası

Gotik çizgi tiyatrosu ••• Perker

Bu cuma akşamı Berberyan ailesi için her zamankinden daha önemliydi. Biricik kızları Melisa, Sultanahmet Piyasasındaki ticari muvaffakiyetiyle meşhur iş adamı Vahey Kipikyan ile nişan yüzüklerini takıyorlardı. Askerliğini bahriyeli olarak yapan ailenin ortancaoğlu Ephraim, sırf bu mühim gece münasebetiyle bir haftalık izne gelmişti.

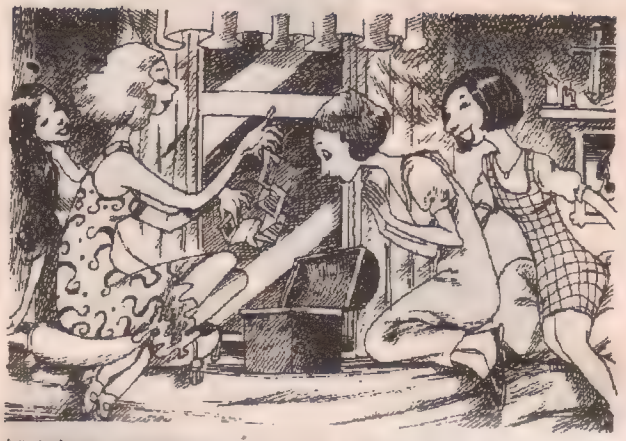

Melisa, odasında kuzenlerine müstakbel eşinin kendisine İsviçre'den gönderdiği tebrik kartı numunelerini gösteriyordu. Bu mütevazi koleksiyonu, akordiyon gibi açılanlarıyla, iyice zenginleşmişti ki bu eşitlerinden bulmak hakikaten zordu. Ancak, Ecnebi memleketleri ziyarete gidan akrabalarınız ya da anbaplarınız münasebetiyle tedarik edebiliyordunuz.

Büyük hala Kakanus, karesini kapıdan içeri uzatıp seslendi. "Kızlar, Kızlar! Bırakın gevezeliği. Vahey beyin otomobili kapıda." Kızlar telaşlanmış gibi görünen bir sürmarıklıkla yerlerinden fırladılar. Nişan saatine az kalmıştı. Enteresandır, Melisa 'nişan' kuzenleri 'Vahey bey' lapıyla heyecanlanıyorlardı.

Ailenin beyleri Şişli'ye çıkan yola bakan pencerenin önüne toplanıp Vahey beyin otomobilini tenkit ettiler. Mevzuu üzerine hatırı sayılır bir birikime sahip olan küçük enişte Eli karşısına çıkan fırsatı bir konferansla değerlendirerek kadınlar ve sözlü eşcinselleri kaçırdı. Büyük enişte Arto beyin ilgisizliğinin nedeni ziyadesiyle farklıydı.

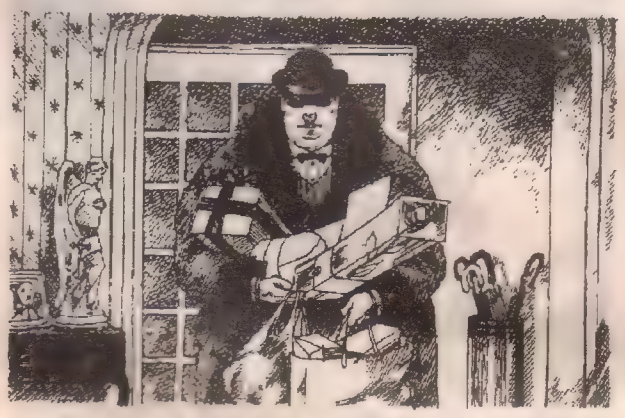

Zira bütün aile içinde bu evliliğe tek karşı çıkan oydu. Vahey bey kapıdan içeri kucağı hediye dolu girdiğinde en çok henüz bekar olan kızlar utandılar. Bu uzun boylu, uzun parmaklı, müteşaddiyen siyah giyinen adamın garip bir hâlesi vardı üzerinde, hayır mı şer mi pek belli olmayan. Kızları cezbeden de bu yönüydü muhtemelen.

Orta yaşlarını sürmekte olan Vahey beyin daha önceki evliliklerinden üç eşinin hayli geniş varlıklı olmaları pek mühim bir hadise idi ama pek üstünde durulmuyordu. Sultanhamam'da iki hanı, Şişli'de sekiz yazıhanesi olan pek saygıdeğer bir beyefendiydi. Tefecilik yapması için büyük enişteninönden hoşlanmadığı sanılsa da, bu doğru değildi.

Büyük enişte Arto beylerin temizlikcisi Cavidan'ın görümcesi Vahey bey'e temizliğe gidiyordu. Arto bey eski adamdı, istihbarata önem veriyordu. Cavidan'ı görümcesi aracılığıyla Vahey beyin özel hayatı konusunda havadisler getirmeye ikna etti. Allah için, Vahey bey pek meşgale ve meşgul bir adamdı ve Cavidan'ın görümcesine bir kez bile yan gözle bakmamıştı.

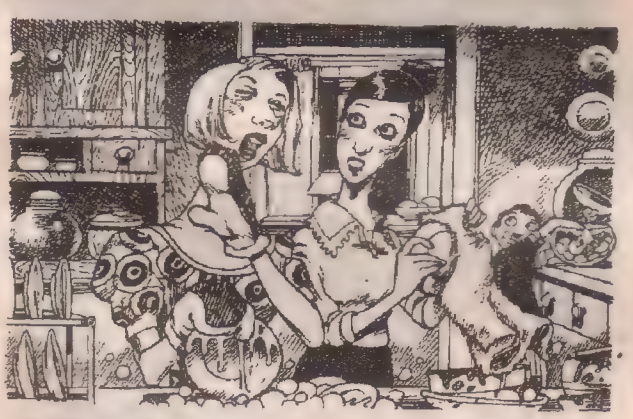

Amma velakin, görümcenin bir aile gezmesinde naklettiği anekdot ziyadesiyle şüphe vericiydi. Vahey beyin yatağının başucu duvarına yapıştırılmış çıkletlerle doluydu. Genç görümceler bundan bir anlam çıkaramamıştı. Arto bey görmüş geçirmiş adamdı. Bu demekti ki müstakbel damat, hafif kadınlarla çok afedersiniz, pantşelerle düşüp kalkmaya pek meraklı olmalı idi.

Geceğin en mühim zamanına gelinmişti artık. Nişan yüzükleri çıkarıldı. Büyük enişte Arto bey görevden kendini kibarca diskalifiye ettiğinden, ikinci büyük enişte Agos takdi yüzükleri. Yaptığı konuşma da pek dokunaklı idi, hizmetkarlar hüngür hüngür ağladılar...

Vahey bey evden ayrılırken ailenin hanımları ile düğün hazırlıkları ve evin döşenmesi detaylarını fazlaca bir sectiler. Ailesi olmadığı için bu konularda bizzat müdahil olmak zorunda kalıyordu. Gerçi tek bir rıcası vardı. "Yatak odasını ben kendim yapacağım" diyordu. Ve inşaat süresince kadınlardan odaya girmemelerini rica ediyor, onun dışındaki tüm kararları pas geçiyordu.

Vahey bey sittikden sonra kritiklerle bulunmak üzere beyler tavlaya, hanımlar mutfaka çekildiler. Beyler daha ziyade adamın kefiliyyetiyle ilgilenirken, hanımlar cinsel düşkünlüğünden dem vurdular. Lakin Kakanus hala, Cavidan'dan edindikleri istihbarata değinmedi. Körpe gelin adayını üzmenin bir anlamı yoktu...

Nişan günü üzerinden haftalar geçmişti. Müstakbel çiftin Arnavutköy üzerindeki üç katlı evlerinde hazırlıklar sürüyordu. "Ah insanın bu kadar çok halası, teyzesi olması ne talih" diye düşündü Melissa. Zira henüz yirmisinde bile değildi. Şu hayatta bir kaç mütevazi koleksiyondan başka ne gibi bir tecrübesi vardı ki?

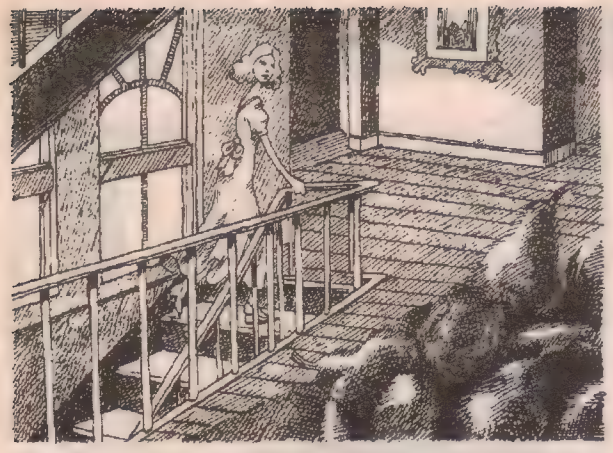

Hazırlıklar sürerken evin bir köşesinde yalnız kalmaktan hoşlanıyordu en çok. Bu evin hanım-efendisi olacaktı pek yakında. Bu çatının altında yıllar geçirecekti kocasıyla. 'Kocam' kelimesini aklından geçirdiği zamanlarda bile kasıklarından aşağı bir haz halesi yayılıyordu. Kıpkırmızı kesiliyordu yanakları.

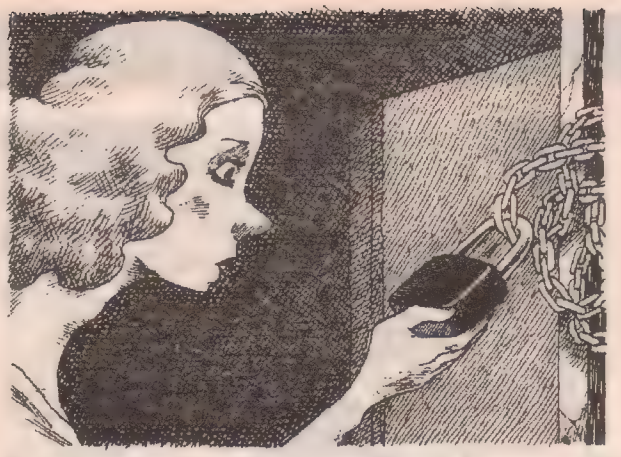

Her gece bu yatak odasına uyumaya girecekler. Her sabah burada uyanıp güne başlayacaklardı. "Görünüşe göre bu yatak odası meselesini bizim sandığımızdan daha çok ciddiye alıyor" diye düşündü Melisa. O bile meseleyi kapıya kilit vuracak kadar ileri götüreceğini tahmin etmemişti.

Bütün kadınlar Vahey beyin müstakbel eşiyle süreceği mahrem hayatı bu kadar önemsemesinden bir netice çıkarıyordu. Bir sürü oğlan çocuğu. Enteresandır, kimse kız çocuk ihtimali üzerinde durmuyordu. Bilinçaltı olsa gerek, kadınlar 'tehdit' hissettikleri erkeklerin erkek evlat sahibi olacağı kanaatindeler zannediyorum.

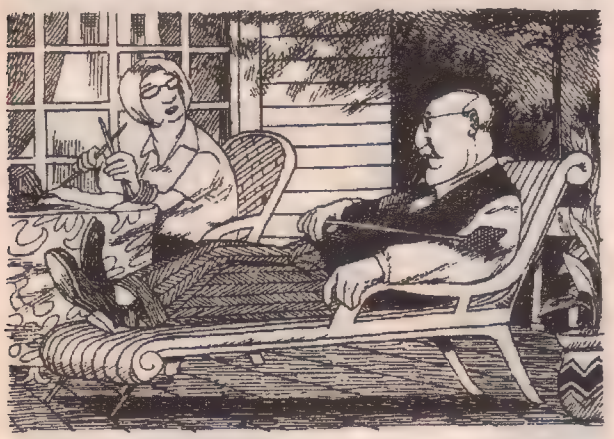

Büyük hala, akşam yemeği üzerine keyif kahvelerini içerlerken kilit takılı gelin odasını çıtlattı büyük enişteye hafifçe. Herhangi bir rahatsızlık duyduğundan değil, ama kadınların oynamayı en sevdiği oyunlardan biri, başka erkeklerin cinsel meraklarını dedikodu maskesiyle kocalarına aktarmak değil midir?

Arto bey dünkü çocuk değildi. İçinden ölü balık sürüsü geçmiş gibi bir rahatsızlık hissetti midesinde. Ciddi sağlık sorunları yüzünden son bir kaç yıldır yakacağı her sigaranın yarısını kırar, atar, yarısını içerdi. Üç yıldır ilk defa bir bütün sigarayı bitirdi. Yine de büyüklük yaptı, Melisa için duyduğu endişeyi içine gömdü. Sustu.

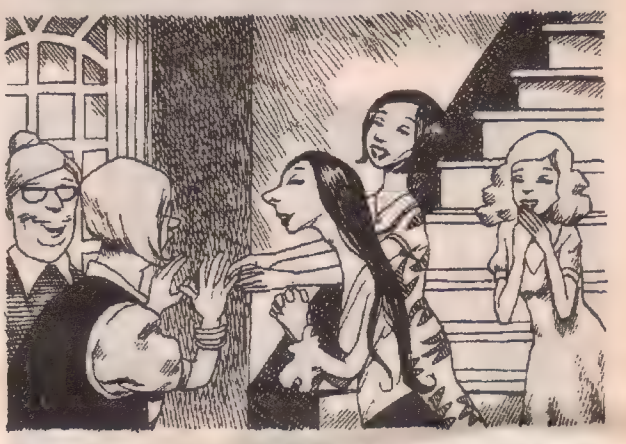

Temmuzun ortasıydı artık. Düğüne üç, beş gün vardı. Evin tüm hazırlıkları tamamlanmıştı aşağı yukarı. Ailenin kadınları pink turları atıyorlardı. Derken Melisa'nın kuzenleri tutturuldular "hadi, yatak odasına girip bakalım" diye. Büyükler "olmaz," dediler, "ayıp" dediler. Kızlar çok heyecanlıydılar. Hiç kimseyi duymuyordu kulakları.

Kızların bu heyecanına Melisa'nın tek dul teyzesi Alis'de katıldı. Teyzelerini de yanlarına alan genç kızlar artık ne hava, ne teyze, ne anne sözü dinlediler. Hanedana baskınlar yeniçeriler gibi üst kata koştular. Kıkırdaşa, kıkırdaşa...

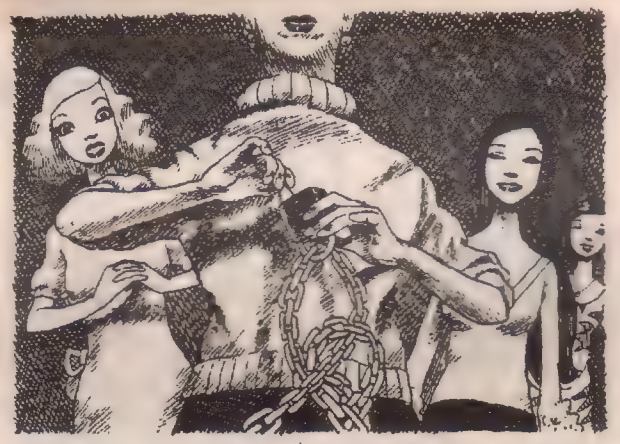

Alis teyze "içeri bir söz atıktan sonra kilidi yerine takarız, ruhu bile duymaz" dedi. Doğrusu merak diğer kadınların da içini yiyordu. Alis, kocasını kaybettiğinden beri kısa saçlı olduğundan küçük kızlardan birinin saç tokası ile açtı kilidi. Ah o hırslı ve kederli kadınlar ki saç tokası ile adam bile öldürürler...

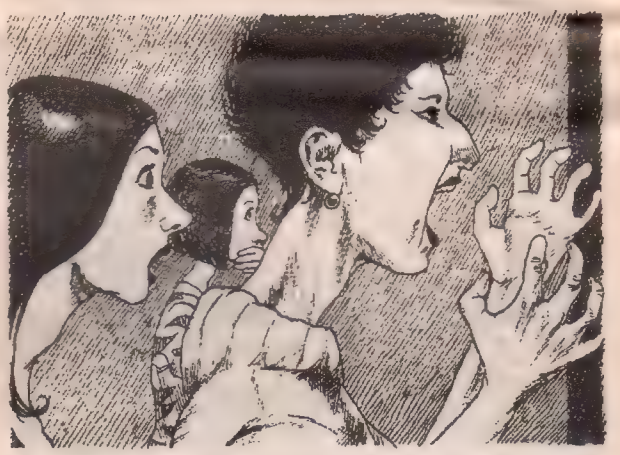

Velakin kilidi döndürüpte kapıyı açtıklarında dünya da böyle bir etraflarında döndü. Kadınlar odadaki görüntü karşısında öyle bir ürktüler ki birbirlerine bile değmemek istediler. Zira ancak insan bu kadar hain olabilirdi. Herkes kendine sarıldı.

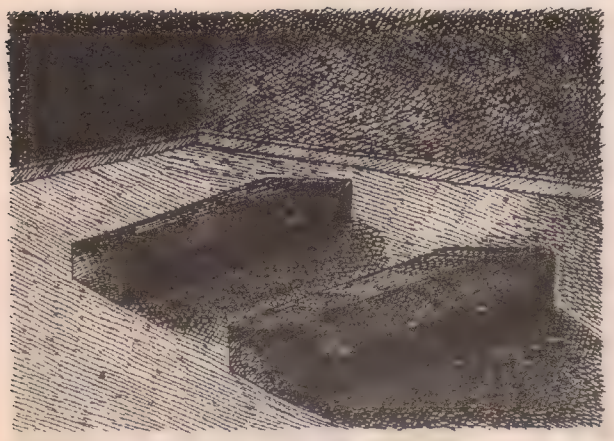

Vahey bey yatak odasını komple siyaha boyamıştı. Odada ne bir pencere ne de bir eşya vardı. Bu manzarayı gören kadınlar ocak ayında bile boyle üşünemişlerdir. Yerler de kapkaraydı. Ve odanın ortasında iki tane tabut duruyordu. Tabutlar da (tövbe estağfirullah) siyaha boyanmıştı. Melisa oracıkta bayıldı.

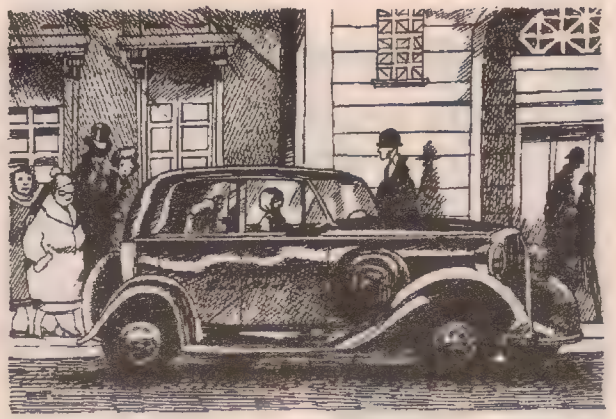

Büyük hala Kakanüş'un kollarını iki şişe kolonyayla ovdular. Küçük kuzenlerden birisi evi yakmak için perdeleri tutuşturmaya kalktı. Erkeklere haber gönderildi, Melisa'nın babası bir otomobil göndertip kadınları aldırdı. Yine de komşuların duymaması iyi olurdu, odanın kapısına tekrar kilit vurdular. Aradan yıllar geçti. Vahey beyden bir daha haber alınamadı.

Yalnız bir kez, rivayete göre bir doktor ahbapları ile Anadolu expresinde görüp teşhis etmiş Vahey beyi, yanında kız elbisesi giymiş bir oğlan çocuğu varmış. Melisa'ya gelince, Vahey beyin takmış olduğu yüzüğü bir kediye zorla yuttuktan sonra kediyi de yakmış. Bir daha değil evlilik lakırdışı, hiç bir erkeğin yüzüne dahi bakmamış. Hatta derler ki ömrünün sonuna kadar bacaklarını bile tıraş etmemiş. Hiç bir erkek onu beğenmesin diye. Beni bunları nereden mi biliyorum? Benim adım Halit Cavidan'ın oğluyum ben...

Akşamcafası

K'AYIP FİLMLER KUŞAĞI

Osman Cavcı "VAY ANASINA 17"

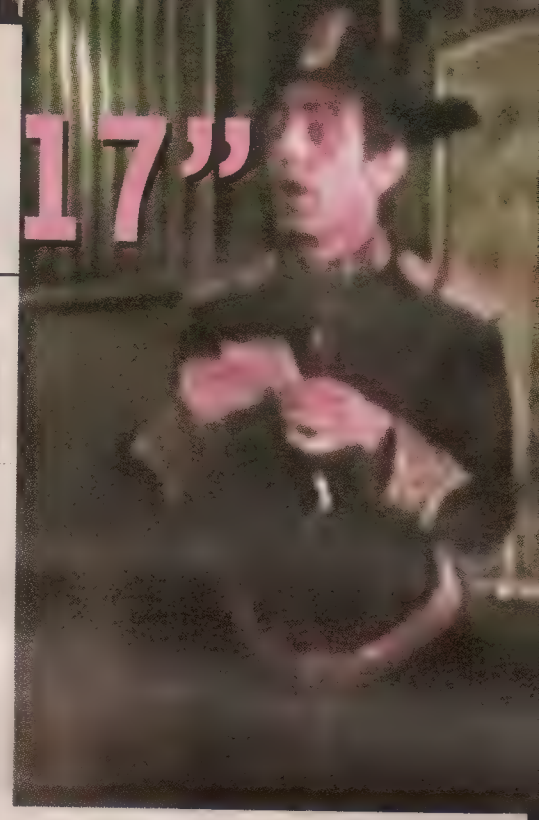

Bir zamanlar İstanbul gecelerini pavyonlar süslüyordu. Kulüp 12, Olimpia, Şanzelize bunlardan birkaçıydı. Ben son anda tramvaya asılmak yasaktır pozisyonunda yakalayabildim bu muhabbetleri. İzmir'de ki Brodway pavyonu ve son derece kaliteli Rus revülerini unutamam. Ahhhhhh nerde eski pavyonlar, teker tekçr kapandı ya da batakhaneye dönüştü.

İşte bu **Aydemir Akbaş**'ın *Vay Anasına 17* adlı filmiyle 70'li yılların pavyon tadına biraz olsun varıyorsun. Film pavyonun orta yuvarlağında bir dansözün kıvır kıvır dans etmesinle başlıyor. Dansöz dönemin seks ve aventür film starlarından **Aynur Akarsu**. Filmin jeneriğinde 2. rol gibi yazılsada filmde fazla yok. Filmde bir sürü kız var. Bunlar bu dönemde pavyon aleminden sinemaya fırlamış kızlar. Mesela **Şeyda Senem**. Mutlaka gerçek ismi değildir. Bu isim afiş için bulunmuş, yapay ve seksi olmasına özen gösterilmiş duygusuna kaptırıyor. Kızın ismi **"Fatma"** olabilir ya da **"Hacer"**. Pavyonda her şey sahtedir zaten. Makyajlar abartılı, saçlar sarıya boyatılmış, rakılar sahte ve sulu, pislik kartılıp loş tutularak gizlenmiş, tuvalet kokusu naftalinle ve gül spreyi ile bastırılmış, dün geceki cinayatin kanları talaş tozuyla örtülmüştür. Pavyonun gerçeği bu iken film olduğunda sahtelik iki katına çıkmıştır. Ama bu sahte dünya, ya da yapay cennet bana nedense şiirsel gelir.

Aydemir Akbaş pavyonda ayakçı, yani -her işi yaparım abi- gibi bir adam. Orospuların makyaj çantalarını taşıyor, sutyenlerinin kopçalarını açıyor, çay getiriyor, pas pas, masaj, on parmağında on marifet şeklinde takılıyor bu hayata.

Filmin birinci sahnesinde dansözü röntgenleyerek başlıyor zevzekliğe. Röntgenin zevki başka. Oysa bu kadınları zaten devamlı çıplak görmekte. Zaten kadınlarında bir şey sakladığı yok. Aydemir'i uvertür şarkıcı yakalıyor ve fena halde fırçasını kayıyor. Pavyon sahibi keçi sakal geliyor ve "bir daha olursa kovarım" gibilerinden uyarı yapıyor. Bizim ayakçı başka bir uvertürün kapısını tıklatmadan açıyor. Şeyda Senem çırılçıplak yatmakta. Bir havlu poposunu gizliyor. "Dün akşam çıplak yatmışım da, sırtım tutulmuş" Ortalıkçı Aydemir mesajı doğru algılamış ve masaja başlamıştır. İşi bu zaten. Bu filmde bu tür sahneler bolca olmak zorunda. Tarz bu. Masaj masaj gibi değil, sevişme sevişme gibi değil. Mıncıklama, çiğ köfte yoğurma, balonu patlatmaya çalışma gibi tuhaf hareketler. Bu masaj iyi geliyor şarkıcı **Şeyda Senem**'e ve sesi **Ajda Pekkan** gibi çıkıyor, bir şarkı okuyor pavyonun orta sahasında. "Bazen sebep bir aşksa çoğu zaman para... hiç bunları kendine dert etmeye değer mi?" Biz yemiş gibi görünüyoruz ama Ajda'nın plak bu tarz filmlerin şarkıcılarını kurtarıyor. Tak iki adam geliyor pavyona. Biz bunları böcek tarzı komedyenlerden zannediyoruz, kafada komik şapkalar, falan. Komik olmazsa olmaz, dansöz, striptiz, şarkıcı, komikler şeklindeki program akıyor. Yoooo yanılmışız bunlar mafyaymış meğer. Ama çok komikler. Şarkıcı Şeyda Senem'i kaçıracaklarmış. Karşı gazinonun adamlarıymış. Meğer o dönemin mafyaları gayet sevimli komik adamlarmış (iki gariban Yeşilçam figüranı). Aydemir Akbaş hapşırıyor, öyle bir hapşırıyor ki gök gürültüsü ya da Amerikan bombardımanı sesi çıkıyor. İki mafya zaten açlıktan ayakta zor duruyorlar, duvara yapışıyor adamcağızlar. Aydemir iki aç figüranı süpürgeyle dövüyor. Şarkıcı kız kurtarılıyor. Ortalıkçı, ayakçı Aydemir kahraman oluyor. Aydemir pavyon kapasında **Napolyon kıyafetleriyle** "buyrun abi program başlamak üzere.. dansöz var, revü var" şeklinde de takılıyor. Şeyda Senem, Murat 124'e biniyor.. Kızı evinde bir kez daha kaçırmaya teşebbüs ediyorlar. Aydemir hapşırıyor adamlar ölüyorlar... Film bu espriyle sürmekte ve bize pavyon dünyası hakkında ve o dünyada çalışan vampir insan karışımı, sadece geceleri ortaya çıkan acayip bir tür hakkında detaylar vermekte. Bunları Aydemir Akbaş filmleri geyik estetiği ve "Tadilatdan dolayı görülmemiş ucuzluk kampanyası" seviyesinde işlemekte.

Adam öldürüp, hapse girince, yamuk yumukluktan "TARKAN" seviyesine yükselir. Pavyonun bütün kadınları ona vermek ister. Yattığı kadınlardan biri Aydemir'in 17 kere yaptığını diğer kızlara duyurur. Kadınların ağızında bakla ıslanmaz. "Neeee on yedi mi? 17, 17, 17" fiskosu dolaşıyor. Aydemir sünnet çocuğu gibi yatakta... 17 metrelik bir fil hortumu uzanıyor. İşte bu. Komiklik adına yapılan bu abartılar hiç komik olmamakla birlikte yine de o dönemin komedileri hakkında bizi bilgilendirmektedir. Ne yazık ki komedi filmlerinin en komik sahnesi genelde en ciddi sahnesi oluyor. Şöyle bir cümleye ne dersiniz? "Dünya teşkilatından para aldım... Sinyor Domalios'un öldürülmesi gerek, uzun boylu gözlüklü bir adamdır" Film bitince psikolojik tedavi için Bakırköy'ün yolunu tutarız.

SON

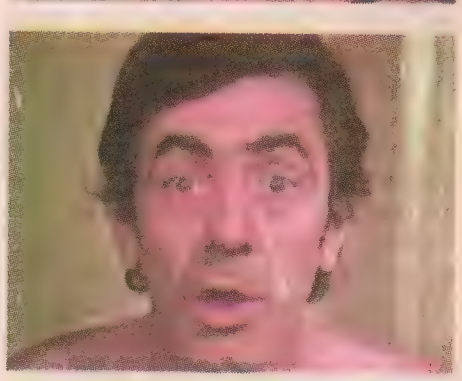

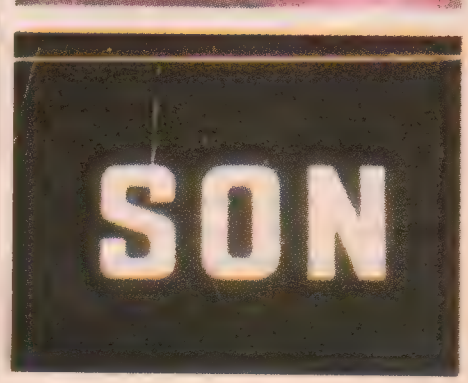

Çev.: **Yiğit Yavuz**

MABEL APPLEGARTH'A

962 Doğu 16. Sok.
30 Kasım 1898

Çevirenin Notu: *Jack London'ın sonradan derlenerek basılan mektupları, üç kalın kitap cildini dolduracak kadar çoktur. Okuyacağınız mektup, yazarın ilk aşkı Mabel Applegarth'a hitaben yazılmış. İyi eğitimli, müzik ve sanat düşkünü bir genç kadın olan Mabel, Jack London'ın ünlü romanı Martin Eden'daki "Ruth" karakterine esin kaynağı olmuştur. London'la Applegarth arasındaki aşk ilişkisi, sonunda toplum baskısına yenik düşmüş ve iki genç insanın yolları ayrılmıştı. London'ın mektubu, daha yolun başındaki büyük yazarın iç dünyasına ve yaşam zorluklarına ışık tutar nitelikte.*

Sevgili Mabel,

Sana hemen yanıt yazıyorum. O ilaç hakkında: Planlarım kesinleşmediği için, sanırım en iyisi bana para göndermen ve Owl İlaç Şirketi'ne sipariş vermen. Bir an önce gönder ki, Frank onu sana getirebilsin. Cumartesinden önce gitmeyecek, belki daha uzun da kalabilir.

İşlerime ilgi göstermenden memnunum -lakin ortak nokta bulamıyoruz. Genel, çok genel olarak, arzularımı biliyorsun. Ama gerçek Jack, onun düşünceleri, duyguları vs. hakkında kesinlikle cahilsin. Evet, bildiğin az şey bile, hakkımda başkalarının bildiğinden fazla. Ama kavgamı verirken, hep olduğu gibi yine yalnızım.

Ablama (1) gitmekten söz ediyorsun: Onun beni ne şekilde sevdiğini iyi biliyorum; ya sen biliyor musun? Ya da neden? Oakland'da yıllarca kaldım ve birbirimizi hiç görmedik -belki yılda bir kez birbirimizin yüzüne baktık. Onun tavsiyelerine uysam, kırk dolar aylık alan bir kâtip, bir demiryolcu ya da benzeri bir şey olurdum. Kışlık giysiler alırdım, tiyatroya giderdim, meslektaşlardan oluşan bir arkadaş grubu edinir, W.R.C (2) gibi korkunç bir derneğe üye kaydolunur, onlar gibi konuşur, onlar gibi düşünür, onlar gibi davranırdım -kısacası, midem dolu, gövdem sıcak, vicdanım rahat, yüreğim ferah, hırslarımdan kurtulmuş, edineceğim gayrımenkule mobilya seçmek ve evlenmekten başka hedefim olmadan yaşardım. Bir kukla gibi yaşayıp ölmek bana yeterdi. O zaman ablam beni, şimdikinin yarısı kadar bile sevmezdi. Çünkü sıradan bir işçiden, bir kukladan fazlasıyım, ya da öyle olmak istiyorum. Çünkü avantaj ve dezavantajlarıma bakılınca olması beklenenden daha iyi bir beyne sahibim. Çünkü benimle aynı durumdaki insanlardan farklıyım. Bütün bunlardan ötürü benden hoşlanıyor. Ama aslında bu sebeplerin hepsi ikincil; esasen, yalnız olduğu, çocuk edinemediği, kocası Ona kocalık yapmadığı için ve benzer sebeplerle birisini sevmeyi istedi. Aynı duygunun etkisiyle W.R.C.'ye sarıldı.

Yarın dünya ayağımın altına serilse, ondan mutlusu bulunmaz ve böyle olacağını hep bildiğini söyler. Ama o zamana kadar, bunu aklımdan çıkarmamı, kırk yıl boyunca endişesizce midemi doldurup, yaşadığım gibi ölmemi tavsiye eder; yani bir hayvan gibi. Şiir okumaktan zevk alayım diye bu kadar çalışmaya ne gerek var? O hiçbir şeyin özlemini çekmiyor; Tom Dick ve Harry de; hepsi mutlu. Niye beynimi geliştireyim ki? Bunun mutluluğa katkısı yok. Biraz gevezelik, küçük skandallar, aptalca boş işler bana yeter. Tom Dick ve Harry'ye yetiyor; onlar mutlu.

Annem hayatta olduğu sürece bunu yapmam; ama yarın bir gün annem ölür de, böyle bir hayatım olacağını, Oakland'da yaşayıp sabit bir işte çalışmaya mecbur kalacağımı ve orada öleceğimi bilirsem, o gün gırtlağımı kesip bütün bu lanet olası sorunlardan kurtulurum. İstersen buna gençliğin taşkınlığı deyip, zamanla yumuşayacağımı söyle; ben daha fazla yumuşayamam.

Mektubunda ortaya koyduğun sorumlulukları yerine getirseydim bugün ne olurdum? Bir işçi. Fazlası olmayı hak etmiyorum anlamına gelirdi bu. Çocukluğumu biliyor musun? Anlatacağım şey, ben yedi yaşımdayken, San Pedro'daki okulumda oldu. Et yemeyi o kadar özlemiştim ki, bir kızın sepetini açıp bir parça et çaldım -iki parmağım kadar, küçük bir parça. Onu yedim ama bir daha aynı şeyi yapmadım. O günlerde, Esav (3) gibi, doğuştan gelen hakkımı bir kâse çorba, bir parça et için satacak durumdaydım. Ulu Tanrım! O çocuklar tıka basa doyduktan sonra koca et parçalarını yere attıklarında, o parçaları pisliğin içinden toplayıp yiyebilirdim. Ama yapmadım. O maddi koşullar içinde zihnimin ve ruhumun nasıl geliştiğini tasavvur et hele.

Bu et olayı bütün hayatımı özetliyor. Bir dükkândan alınmış ilk fanilamı giydiğimde sekiz yaşımdayım. Sorumluluklar -on yaşımda sokakta gazete satıyordum. Her bir senti aileme veriyordum ve ne zaman okula gitsem, şapkam, ayakkabılarım ve elbiselerimden utanıyordum. Sorumluluklar -o zamandan sonra çocukluk yaşamadım. Sabah üçte gazeteleri taşımak için ayaktaydım. İşim bittiğinde eve dönmeyip, okula gidiyordum. Okul çıkışında, akşam gazetelerini dağıtmam gerekiyordu. Cumartesileri bir buz arabasında çalışıyordum. Pazarları bir bovling alanına gidip, sarhoş Hollandalılar için lobut diziyordum. Sorumluluklar -her bir senti aileme verirdim; kıyafetim korkuluklarınkine benzerdi.

Peki bunların karşılığında elime ne geçti?

Fred, kısa bir yaz tatilinde konserve fabrikasında çalıştı -ödülü, üniversiteye gönderilmekti. Ben de aynı fabrikada çalıştım; tatil süresince değil, yıl boyunca. Aylar boyu sabah altıda işbaşı yaptım. Yarım saatlik yemek aram vardı. Akşam yemeği için de sürem yarım saatti. Her gece ona, on bire ve on ikiye kadar çalıştım. Ücretim azdı, ama o kadar uzun saatler çalışıyordum ki, bazen ayda elli dolara kadar para kazanıyordum. Sorumluluklar -her senti aileme verdim. Sorumluluklar -o cehenem deliğinde tam otuz altı saat bir makinanın başında çalıştım, ve daha çocuktum. Sekiz dolarlık bir kayık almak için para biriktirmeye çalıştığımı hatırlıyorum. Bütün o yaz para biriktirdim. Sonbaharda ancak beş dolarım olmuş ve hevesim kursağımda kalmıştı. Annem çalıştığım makinenin başına geldi ve bu parayı istedi. O gece kendimi öldürebilirdim. Bütün bir yıl uğruna cehhennem azabı çektiğim küçücük, zavallı mutluluğu benden çalmıştı.

Sorumluluklar -senin sorumluluk tasarımını uygulasaydım, liseye gidemezdim; hele üniversiteye asla. Bir işçi olarak kalırdım.

Çocukken bedenim ve ruhum açlıktan ölüyordu; oyunun bu aşamasında bazı küçük lükslerden yoksun kalsam ne çıkar?

Sonunda o işten kurtulduysam da, sorumluluklarım bitmedi. Aileme para götürmeyi sürdürdüm. Yedi ay denizde kaldıktan sonra (4) döndüğümde, ücretimle ne yaptım? Kullanılmış bir şapka, birkaç tane kırk sentlik gömlek, elli sentlik iki takım iç çamaşırı, kullanılmış bir ceket ve yelek satın aldım. Denize açılmadan önce tanış olduğum insanlarla tam yetmiş sentlik içki içtim. Paranın gerisi, babamın borçlarına ve aileme gitti. Kenevir imalathanesinde çalışırken ücretim kırk dolardı ve bir edebiyat yarışmasından da yirmi beş dolar kazanmıştım. (5) On dolarlık bir takım elbise satın aldım ve saatimi rehinden kurtardım. Bütün harcamam bu oldu. İki gün sonra, tütün parası bulmak için saatimi yine rehine verdim.

Okulda (6) sınıfları süpürürken babam kaç kez gelip benden yarım dolar, bir dolar ya da iki dolar aldı? Ama biliyorsun kazandığım her şeyin gittiği bir yer vardı. Babam geldiğinde bir sentim bile yoksa, Ægis'teki (7) arkadaşlara gidip, sonraki ayın maaşından düşülmek üzere onlardan borç alıyordum.

Lise ve üniversite döneminde çektiklerimi biliyor musun? Cehennemin alaycı şeytanları bile ağlardı halime. Bunu bilen var mı? Kim bilebilir ki? Ah, acıyla içim içimi yiyerek geçirdiğim o saatler! Sorumluluklar -aralıksız iki yıl sürdü mücadelem; şimdi buna memnunum. O iki yıl öncesinden tanıyorsun beni -bu sürenin faydasını gördüm mü sence?

Diyorsun ki, "İnsanların onay ve dostluğunu önemsiyorsan, sorumluluk almalısın." Söylediğin şekilde davransaydım, seninle tanışabilir miydim? O zaman, dostluğunu önemsediğim kimse olur muydu çevremde? Çocukluğumdan beri söylediğin şekilde davransaydım, kimin dostluğundan hoşlanmaya başlardım? Tennyson'ın mı? Yoksa sokağın köşesindeki bir avuç kaba saba külhanbeyinin mi?

Çırılçıplak kalamam, kalbimdekileri kâğıda dökemem, ama hayatımın bazı maddi gerçeklerini ifade ettim. Bunlar, duygularımın ipuçları olabilir. Ama bunları hangi enstrümanla çalacağını bilemezsen, müziği duyamazsın. Beni -

Jack London

MEKTUP

tüm bu mücadele boyunca ne hissetiğimi, ne düşündüğümü- bilmiyor, tanımıyorsun. Açtım! Açtım! Aç! O eti çaldığımdan beri midemin sesi hiç susmadı, hep arttı; açlığımın çağrısından başka bir şey duyamaz oldum.

Bunu anlamıyorsun, asla anlayamayacaksın.

Kimse de anlamadı zaten. Hep aynıydı. Sorumluluk diyordu ki: "Vazgeç; işe git." Ablam da, yüzüme karşı söylemese de, aynı düşüncedeydi. Herkes işkilliydi; konuşmasalar da ne düşündüklerini biliyordum. Tek bir onay gelmedi onlardan; hep tenkit ettiler beni. Keşke biri olsun, "Anlıyorum," deseydi. Aç çocukluk günlerimden bu yana, soğuk gözlerle baktılar bana, sorguladılar, arkamdan gülüp alay ettiler. Ne acı ki bazıları arkadaşımdı -yapmacıktan değil, gerçek arkadaşlar. Kabuğumu nasırlandırıp, darbeleri yok saydım; ama benden başka kimse, ruhumun nasıl incindiğini bilemez.

Öyle olsun. Daha her şey bitmedi. Öleceksem, zorlu olsun ölümüm. Sonuna kadar dövüşeceğim; kendimden iyi dostum yok. Sonu nereye varırsa varsın, yine eskisi gibi yalnız olacağım.

Mabel, şunu unutma: John Halifax ahlakıyla işim yok benim. (8) Bugün sahip olduğum her şeyi kaybetsem de umurumda değil -yeni bir bugün kuracağım; yarın çıplak ve aç kalacak olsam da - vazgeçmektense, çıplak ve aç kalmaya razıyım. Kadın olsaydım, bütün erkeklerle para karşılığı yatar, ama başarırdım. Kısacası, başaracağım.

Kendime bu kadar çok yer ayırdığım için kusura bakma; senin daha iyi olduğuna sevindim. Oraya gelmeyi çok isterdim ve işlerim yoluna girerse geleceğim.

Ben bunları yazarken, Frank keman çalıyor ve afacan Johnny de odada; bu yüzden sözlerimdeki kopukluğu mazur gör.

Ted'e birkaç gün içinde yazacağımı söyle ve ilişikte gönderdiği o ilahinin ne demek olduğunu daha iyi açıklamasını iste.

Sevgilerle, Jack

(1) Eliza London Shephard (1867-1939), London'ın üvey ablası ve James H. Shephard'ın karısıydı.

(2) The Woman's Relief Corps; E.L. Shephard sonradan bu örgütün başkanlığını yürütmüştü.

(3) İshak Peygamber'in oğlu. Kardeşi Yakup'a kanarak, doğuştan gelen hakkını satmıştır (Kitab-ı Mukaddes, Başlangıç, xxv, 21-24,xxvii).

(4) Jack London 20 Ocak 1893'te, Sophie Sutherland adlı üç direkli yelkenliyle Japonya'ya doğru yola çıkmıştı. 26 Ağustos 1893'te eve döndü.

(5) Yazar, "Japonya Açıklarında Tayfun" adlı yazısıyla, 22 yaş altı yazarlar için düzenlenen bir yarışmada birinci gelmişti.

(6) London 1895'te Oakland High School'a girmiş, burada hem okuyup hem hademelik yapmaya başlamıştı.

(7) London'ın bazı yazılarının da basıldığı bir okul dergisi.

(8) Dinah Mulock'un romanı John Halifax'da, fakir bir yetim oğlan, çok çalışarak, dürüst ve soylu davranışlarıyla başarı kazanır.

CAMBAZ SELAMİ İLE LİZ TAYLOR ALEV'İN AŞKI

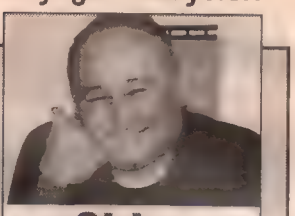

Oktay Güzeloğlu

Beyoğlu'nda bir sokak arasında, eski model arabamla giderken bir ses duydum. Elinde bira şişesi ile sarhoş, dişleri dökük, iri menekşe gözlü kadın: "Bak arkadaş, ben başkent sosyetesinden geli-yorum. Amerikan Kız Koleji'ni bitirdim. Altı lisanı, anadilim gi-bi konuşurum. Ben bu duruma düşecek kadın değildim. Şerefsiz karı, babamı kandırdı evlendi, o alçak kocam da beni bıraktı, ba-bam da evden ve evlatlıktan attı, kaldık, ortada."

Bunları anlatan Alev'di, Sosyetede namı diğer, --menekşe gözlerinden dolayı-- "Liz Taylor Alev..." Kendisi söyledi.

Alev sonraları çok sevdiğim eski tel cambazı Selami Abi ile be-raber oldu. Selami Abi'nin Beyoğlu sokaklarından birinde küçük bir kebapçı dükkânı vardı. Karınca kararınca geçinirken Alev devreye girdi. Ben de bu beraberliğe ve sonlarına şahidim.

Üvey annesi, babasını etkileyerek sorumsuz ve re-zil bir hayat sürerken, Liz Alev, evinden ve evlatlıktan atıldıktan sonra elin-deki az bir para ve üzerinde birkaç küçük mücevheriyle sokakta kalır. Başkentte barınamaz. Ver elini Istanbul ve Beyoğlu... Her türlu çılgınlığa açık kapısıyla. Hem de nereye? Kadın çalıştıran, düşük sınıf bir restorana.

Önceleri orada müşteri olarak takılır. Kumar ve uyuşturucu alış-kanlığından dolayı kısa zamanda elindekileri tüketir ve aynı restoranda sermaye olarak devam eder. Gündüzleri bitirim kahvele-rinde kumara dadanır. Bir gun bir bitirimle içkili yemeğine zar atar. Kaybeder. Bitirim onu küçük içkili bir kebapçı dükkânına götürür. Oturdukları masada attıkları zarın hilesini tartışırken tartışmanın arasına dükkânın sahibi cambaz eskisi Selami 'Afiyet olsun," diyerek girer.

Hoş geldiniz, nasılsınız... gibi klasik sözlerden sonra, Alev'le Selami göz göze gelir, kısa bir an bakışırlar. İhtiyar delikanlı Liz Alev'in iri menekşe gözlerinin ateşinden alevlenir.

Selami diğer müşterilerle meşgul olurken, gözleri sürekli Alev'in gözlerini arar. Bir ara Alev'lerin masasında bir patırtı ko-par. Alev'in elindeki rakı şişesi bitirimin kafasına inmek üzeredir. Küfürler havada uçuşur. Bitirimden Alev'e okkalı bir tokat... Ardından, "Siktir lan, orospu!" diyerek masanın üzerindekileri devirir. Mey-haneyi terk eder. Bu olaylar üç-beş dakika içinde oluşup sönmüş-tür. Meyhanedekiler için bu tür olaylar olağandır. Herkes yine mu-habbetine döner. Alev masada, başı ellerinin arasında ağlarken, "Nasılsın bebeğim?" sözlerine kafasını kaldırdığında ıslak iri me-nekşe gözleri, cambaz eskisinin yaşlı gözleriyle buluşur. Bu bakış-ta "oturur musun?" daveti vardır. İşte bu ıslak davet ileriye dönük arkadaşlığın başlangıcıdır. Çünkü Beyoğlu batakhanelerinde kısa zamanda yediği darbelerin arasında, kendisine ilk defa "bebeğim" diyen birisine sığınma ihtiyacı duymuştur.

Meyhaneyi kapattıktan sonra Selami'nin, meyhanenin karşısın-daki evine giderler. Alev oturdukları andan eve gelişlerine kadar bütün hayatını Selami'ye anlatmıştır, ikisi de çok sarhoştur. Bir ara Alev çantasından küçük bir plaka esrarı çıkararak Selami'den sar-masını ister. Selami kendisine sunulan esrarın hiç yabancısı olma-dığından, soru dahi sormadan bir çift kâğıtlı yapar. Bittiğinde ken-di zulasını patlatarak bir çift kâğıtlı daha yapar. Sabahın ilk ışıklarına kadar içki-esrar karışımı içerler, ikisinin de kımıldayacak ha-li yoktur. Birbirlerine sarılarak sızarlar.

İkindi vakti uyandıklarında Selami ve Liz Alev'in ilk işi yeni gün yarım kalan içkileri aç karnına içmek olur. Selami ve Alev yataktan hiç kalkmadan yirmi dört saat uyuyup, uyanıp aç karnına içip içip sevişirler. Geçen gunler, birbirinden farklı değildir. Dükkânı birlikte çalıştırmaya başlarlar. Birbirlerine öylesine tutkuludurlar ki, gündüz aşçıyı mutfak kapısına nobetçi dikerek sevişirler. Birbirlerine "Aloş" ve "Seloş" diyerek elleşmişlerdir. Gözle görü-len bir şey vardır ki, cambaz eskisi, Liz Alev' i el üstünde tutmakta, onu seyrederken, kültürlü, altı lisan biliyor, diye reklam etmekte-dir. Liz Alev' i kendi sınıfından üstün gördüğünden saygıda kusur etmemeye çalışmaktadır. Zaman zaman bu tavrı kendi aleyhine işlemekte, Alev onu bazen, "sen de kimsin, alt tarafı eski bir ip cambazısın" diye aşağılamaktadır. Bu aşağılamalar karşısında Selami ezilmekte ise de, ses çıkartmamakta kararlıdır. Dükkânın idaresi de tamamen Alev'in elindedir. İstediği müşteriyi almakta, istemedi-ğini kovmaktadır. Müşteriler azaldıkça, kazık atmalar çoğalmak-tadır. Her kazık atmada da müşteri azalmaktadır. Artık dükkânda, cambaz eskisinin yerine sosyete eskisinin borusu ötmektedir.

Liz Alev'le cambaz eskisi, gidişe hiç aldırış etmeden, belki de farkında olmadan kendi âlemlerinde yaşamaktadırlar.

Bu yaşam içinde Liz Alev'in güzelliği eksilmektedir. Dışsizli-ğin getirdiği kötü diksiyondan başka, bozulan hormonal dengesin-den ötürü bıyık ve sakalları çıkmış, yüzünde yalnızca iri menekşe gözleri ferini muhafaza etmeye çalışmaktadır.

Bazen Selami "Bebeğim Aloş, sevişelim," dediğinde Aloş, "On beş dakika müsaade şekerim," derdi. Meyhanenin tuvaletinde sa-kal tıraşı olduktan sonra, "Haydi Seloşçuğum" diyerek çıkar, sevişmek için, evlerinin yolunu tutarlardı.

Dükkân artık para kazanmamaktadır. Kazandıkları ise içki ve esrarlarına yetmez. Sonunda dükkânı yok pahasına devrederler. Aldıkları parayı da kısa bir zamanda bitirirler. Para tükenince ara-larındaki bağlar da yavaş yavaş gevşer. Liz Alev de, gözlerinin fe-rini kaybetmektedir. Kendine bir şişe içki ısmarlayanlarla birlikte olmaya başlamıştır. Bu durumları cambaz eskisi duydu-gunda "Benim karı, uçkuruna sağlamdır," deyip kestirip atmakta-dır.

İnanıp inanmadığı belli değildir. Fakat belli olan bir şey varsa o da Selami'nin Alev'i kaybetmek istemediğidir. Çünkü Liz Alev, cambaz eskisinin gözünde erişilmesi zor bir sınıfın kadınıdır.

Kendisi cahil, sıradan bir ip cambazı, kabadayı, gençliğinde ha-raşla yaşamış, evlenmemiş, yalnızca hayat kadınları ile sevgili ol-muştur. Sosyeteden düşmüş, altı lisan bilen bir zengin kızı onun için bir değerdir. Kım ne derse desin, Aloş'un bir ayrıcalığı vardır. Anlı şanlı başkent sosyetesinin Liz Taylor'udur o. Kimin vardır bu Beyoğlu âleminde böyle sosyete sevgilisi?.. Bunun için Selami her dedikoduya "Beni kıskanıyor orospu çocukları. Kendilerinin böyle bir sevgilileri yok," diye söylenip, kendini teskin ederdi.

Aylar ayları kovalayarak geçer. Ekonomik durum daha da kötüleşir. Selami'ye, eski bir arkadaşı, Taksim civarında küçük bir sermaye vererek, üç-beş kasalı manav açar. Çok kısa bir süre sonra orada da sermayeyi kediye yüklerler ve tamamen ortada kalırlar.

Evsiz barksız, parasız ortada kalmak en çok Selami'yi yıkar. Sevdiği kadının isteklerini de yerine getiremez olmuştur. Liz Alev onu bir şişe içkiye satmaktadır. Cambaz eskisi artık bedensel gü-cünü de kaybetmiştir. Liz Alev'e sözünü geçirememektedir.

Son çare olarak, yeğeninin Boğaz sırtlarında işlettiği kahve-nin yanındaki bir göz barakaya sığınır.

Aradan çok geçmeden, bir şişe kötü şarap fiyatının da altına dü-şen iri menekşe gözlerinin ferini tamamen kaybetmiş Liz Alev de, sakal ve bıyıkları daha da gürleşmiş bir durumda cambaz eskisinin tek göz barakasına atar kendini.

Kısa bir süre sonra da, birer hafta ara ile yaşamdan göçerler...

Metin Fındıkçı

ENDÜLÜSE BAKAN PENCERE: MUHAMMED BENNİS

Bugün, Arap edebiyat çevrelerinde Fas dendi mi ilk akla gelen kişi, **Muhammed Bennis** olur. Bennis niteliğinde _çalışkanlığında_ çok az şair yetişir. Fas'ın dışında genelde Avrupa'da özellikle Fransa'da çok iyi tanınan bir şairdir ayrıca. Otuzun üzerinde şiir kitabı, edebiyat üzerine yazdığı araştırma ve denemeler, dört ciltlik "Arap Şiirine Bakış" adlı dev yapıtının yanı sıra, şarabın Müslümanlardaki yerini anlatan "Şarap" adlı (özellikle Arap hayranı İslamcıların ve herkesin okumasını isterim bu nefis yapıtını) yapıtları, vazgeçilmezler arasındadır.

Muhammed Bennis ile, eylül ayının ilk haftasında davet edildiğim kadim şiir festivallerinden biri sayılan Casablanka (Fas'taki Şiir evi) adlı şiir festivalinde tanıştım. Yeri gelmişken söyleyeyim, Casablanka'nın Fas'taki adı: "Dar El Bayda'dır," "Beyaz Ev" anlamına geliyor. "Dar El Bayda Şiir Evi"ne veya Fas'taki "Şiir Evi" festivaline Faslı şairler ve edebiyat çevreleri çok önem veriyorlar, Kültür Bakanlığı'nın desteklediği bu festivale her yıl on beşe yakın yabancı şair davet edilmektedir. Bu yıl, Meksika'dan, Arjantin'den, Portekiz'den, Mısır'dan, İngiltere'den, Yunanistan'dan, İtalya'dan, Fransa'dan, Cezayir'den, Tunus'tan ve Türkiye'den vs. olmak üzere bu festival hayli kalabalık ve zengin bir kültürü barındırdı. Medyanın ilgisi dışında havanın sıcak olmasına rağmen dinleyici kitlesi de azımsanmayacak düzeydeydi.

Festivalin ikinci gününde katılan bütün şairlerden, "Günümüz Şairi" adı altında bir bildiri istenmişti. Şiir okuma akşamlarının dışında tutulan Muhammed Bennis, Günümüzün Şairi hakkındaki bildiri okumaya dahil edilmişti. Bildiriler okunduktan sonra; kendisiyle tanıştık. Gerek Arap şiirine gösterdiğim çaba için, gerekse bildiride söylediğim tutarlı sözler için teşekkürlerini sundu. Ertesi gün yayıncısına götürüp, neredeyse kitaplarının tamamını armağan etti. Günümüzde benzeri az rastlanır candan, şiire âşık bir şairdir.

Faslı şair Muhammed Bennis, az da olsa Türkçe'ye çevrilmiş bir şair. Daha yakından tanınması dileğiyle aşağıda son dönem şiirlerinden örnekler sunuyorum.

Fas'ta Riki'nin Barını bulamadım ama rivayete göre; Nazım Hikmet'in Casablanka'ya geldiğinde, bugün eski Casablanka denen Muhammediye bölgesinde dolaştığı sokakları dolaştım, oturduğu salaş kahvede oturdum. Nâzım'ı oralarda aradım...

Aşkı arayanların şehri Casablanka güzel bir şehirdir... hele oralara gidip de aşkı bulanlar için ayrı bir tadı vardır.

MUHAMMED BENNİS

Mahammed Bennis 1942 yılında Fas'ta doğdu. Fas'ın en çok tanınan şair ve yazarıdır. Ayrıca kendi ülkesi dışında; Fransa, İtalya ve İspanya'da yakından tanınmaktadır ve bu ülkelerin dillerine bir çok kitabı çevrilmiştir. Başlıca kitapları: Şiir- Sözden Önce, 1969. Hüzün ve Sevincin Şeyleri, 1972. Uzayan Zamanda Ağlayan Yüz, 1974. Doğunun Mevsimi, 1980. Esen Yapraklar, 1988. Boşluktan Esen, 1992. Arap şiir ve edebiyatı hakkındaki kitapların bazıları: Kuşatılan şiir Fas'ta göründü. Soruların Konuşmak. Arap Şiirine Bakış (Dört cilt) ve Şarap.

TOZDAN BİR GÜL

1
Mekânında durup mis kokularını
sabahın alacakaranlığı
havasına yayar

2
Bana yardımcı olan bulutlarla
kollarım yayılır sonunda
sonsuzda parlamadan

3
Yankısından ağaçlar solar mı
ama
bu kör durumda
elleri
suyun içinde

4
Şair gözlerini
tozdan bir
güle
kapatır

5
Sinekler pencereme vurur
badem ağaçları
sallanır hafifçe
kar külleri arasında

6
Okşadığım bu su
hangi ışıltıdan
dönmüş
rüzgâr sudaki yakamoza batar

7
Kovulması mümkündür
bu kıvrımlı
yoldan kurtulması şart
sarhoşların
yattığı
ancak her şey ölümün anlamındaki
sorularla çevrilmiş
duru sultanım önümde ışıldadı
dilsiz

8
Gece burada uluyor
yollar suyun yüzeyinde
ve ben
Hölderlin'in şarabından içiyorum

9
Bir parladı
iki parladı
büyülenmeye bu yeter
elifin zamanı gerçekleşmesi
ve şiirin nidası
için

10
Kimse beni görmüyor
ve ben yavaşça testileri açıyorum
görmek için
benliğimin nerede ezildiğini

11
Kemiklerimi ayaz ısırıyor
sonraki adı nedir bunun
gece benden önce söner

12
Bulutlar bulutlar
titredi
savruldu
ellerimin yağmuru yağdı
bulutlardan

13
Eriyen saçlarımla oynarım
dedim
ben fanusum
karın ve
duvarın
oluğunda

14
Ellerim iki yıldız kopardığı
an
titreyip
hıçkırdım
ve ağladım
bu ben
ben miyim

BELKİDE

Belki de her şeyden geçtim
kanını görmek için
belki de ellerime akan ırmakla
karşılaştım
balkonun
da
sultanımın tokasını aradım
ancak bu yalnızlık yalnızlık değil?
Bütün yanıtlar evetin iniltisinde ve
kan
sözcüklerin oluşumunda durur
ve ben
Nil'de
uzanmış kadınları gördüm
önümde ölümün marşlarını
yazıyorlardı
gölgeleri yastık yaparak

Bizim ardımıza seslenen bir
çocuk musun
ama
sen bu süzülen
buluttan eskisin?

Sen gece misin
ömrü olmayan gece
den
çıkan
ama sen bizlere
susuzluk
inişimize yakın bir veda?

Sen salıncakta sallanan mısın
ama sen rüzgârsın?

Arapça'dan Çeviren: Metin Fındıkçı

Türkçe'ye çeviren: Gamze Deniz
Fotoğraflar: Gamze Deniz

Kencho Wangmo Deniz

HİMALAYALAR'DAN KAPADOKYA'YA: Karma Döngüsü

Yolda rehber bize mitolojideki sanat ve güneş tanrısı Apollon'un bir öyküsünü anlatıyor:

"Efsaneye göre Apollon ormanda gördüğü bir genç kıza âşık olmuş. Kız da yakışıklı tanrı Apollon'dan hemen etkilenmiş. Bu ikisi, kısa sürede büyük bir aşk yaşamışlar. Ancak ayran gönüllü Apollon, sevgilisinden sıkılmış ve onu terk etmiş. Kız da acıdan erimiş, en sonunda da ölmüş. Bu ölüm haberini alan Apollon'un içi sızlamış. Eski sevgilisinin cenazesine gelmiş ve onun ölü bedenine sarılmış. Ona seslenerek, "Bütün bunlar benim suçum. Beni affet", demiş. "Sen hep beni görmek istedin, beni gördüğünde yüzün güldü, beni göremeyince de boynunu büktün. Bundan sonra sen bir çiçek olarak yeryüzündeki varlığını sürdürmelisin." Ve Apollon eski sevgilisini 'günebakan' çiçeğine dönüştürmüş. Bu nedenledir ki, günebakan çiçeği hem Apollon'un simgesi olan güneşi izler. Güneşi görmediğinde de boynunu büker. Ayrıca günebakan, çiçeklerin dilinde 'umutsuz aşk' demektir..."

Biz Bhutan'da katmerli zakkum çiçeğinin 'umutsuz aşk'ı simgelediğini düşünürüz. Bhutan'da bu çiçeğin böyle bir hikâyesi var mı, bizim tanrılarımızla ilişkili midir, bilmiyorum. Ama nedense, özellikle başkent Thimphu yakınlarındaki son Himalaya geçidi Dochu La'nın aşağısındaki yemyeşil vadide sıkça karşımıza çıkan katmerli zakkumları hem umutsuz âşıkların simgesi olarak görürüz.

Eylül'ün ilk haftası annemle Türkiye'de ilk kez tatile çıktık. Nereye gideceğimize ben karar verdim. Çoktandır fotoğraflarına bakıp durduğum peri bacalarını merak ediyordum. Annem

de bir Kapadokya turuna rezervasyon yaptırdı. Böylece o ve ben kısa bir süreliğine İstanbul'dan ayrıldık ve İç Anadolu'ya gittik.

Kapadokya, bir Bhutanlı için çok farklı bir coğrafya. Bhutan'ın %70'inden fazlası ormandır. Oysa Kapadokya bölgesi çok çorak. Eski volkanlar Erciyes ve Hasan Dağı'nın tüfleri Kapadokya toprağına benim daha önce başka bir yerde hiç görmediğim sarı beyaz bir renk vermiş. Elimdeki Kapadokya kitabından bölgedeki peri bacalarının nasıl oluştuğunu öğreniyorum. Rehber o kaya oluşumlarının doğal olduğundan şüphe edip etmediğimi soruyor. Batılı ziyaretçiler hep doğallıklarından şüphe edermiş. Hayır, ben şüphe etmiyorum. Yüksek dağlarda doğayla içiçe büyümüş biri olarak doğanın elinden her şeyin gelebileceğini biliyorum.

Kapadokya'da ilk durağımız Ihlara Vadisi. Oradaki birkaç kaya kilisesini geziyoruz. Annem rehberin anlattıklarını bana aktarıyor, ben hayatımda ilk kez gördüğüm fresklere bakıyorum ve yüzlerce yıl önce çizilen sahnelerin anlamlarını aklımda tutmaya çalışıyorum. Ama bilmediğim çok şey var. Annem Hıristiyanlık hakkında ne bildiğimi soruyor. Hemen hemen hiç bir şey bilmiyorum. Hıristiyanlık, misyonerlik faaliyetlerinin yerel kültürümüze zarar verdiği gerekçesiyle, Bhutan'da yasaklanmış bir din. Müslümanlık hakkında daha çok şey biliyorum. Bhutan'da budistler ve Hinduistler yaşar. Orada, İsa, Meryem gibi çoğu isme tamamen yabancıyız. Göreme Açık Hava Müzesi'nin efsunlu ortamına girdiğimizde artık pek yabancılık çekmiyorum gerçi. Oradaki yerleşim Budist manastırlardaki yerleşimi andırıyor. Yüzyıllar önce burada bir tür münzevi hayatı süren Hıristiyan keşişlerin yemekhane ve yatakhane düzenleri bana dinlerin daha önce düşündüğümden çok daha fazla ortak yönü olduğunu gösteriyor. Güneş artık ölmüş peri bacalarının gölgelerini vadiye düşürürken, kaya tozları hafifçe savruluyor ve bizi kayalara oyulmuş kiliselere çekiyor.

Kapadokya bölgesinde, doğup büyüdüğüm Güney Asya topraklarından çok farklı bir coğrafi yapı içinde, çok önemli ortak noktalar görüyorum. Hristiyan keşişlerin yalın yaşamlarda kendilerini inzivaya çekmelerinin yanı sıra, Hacı Bektaş Veli'nin türbesinden de çok etkileniyorum. Türbenin avlusundaki şifalı su, bizim Himalayalar'daki şifalı sularımız gibi herkese açık, herkesin susuzluğunu giderecek biçimde özgürce akıyor. Aşevi duvarındaki sözler, bizim Himalayalar'da *gewa chu* dediğimiz, Buda'nın insanlara verdiği on büyük öğüde ne kadar çok benziyor: "Ara bul! / Her ne ararsan kendinde ara! / İncinsen de incitme!..."

Çilehanede günahkârların geçemediğine inanılan delikli kayanın önünde büyük bir kalabalık görüyoruz. Hacı Bektaş'ın çilehanesindeki kayada Hacı Bektaş Veli dua etmek için bulunurmuş. O kayanın bir benzeri ise, Bhutan'ın Bumthang kentindeki eski tapınakta bulunuyor. Oradaki kayanın da ikinci Buda, Guru Rinpoche'nin kötülükten savaşmak için meditasyon yaptığı yer olduğu söyleniyor.

Kapadokya benim küçük gözlerim için çok büyük bir dünya. Yeraltı şehirlerinden Kızılırmak'a kadar her şeyiyle etkileyici. Orada gezip gördüğüm her şey beni şaşırtıyor, çünkü gördüklerimin bir kısmı aslında bana çok tanıdık geliyor. Halı dokuyan kadınlara bakınca, yıllar önce ölen ablamı görüyorum. Ablam Pema çok yetenekli bir kadındı. Evlendikten sonra kocasının aksiliği yüzünden mutsuz oldu ve bir gün nedeni tam anlaşılmayan biçimde öldü. Kapadokya'nın halı dokuyan kadınlarının yüzlerinde Pema'yı arıyorum. O dikkatli bakışlar ve özenli elleri çok iyi tanıyorum. Motifler, renklerin dağılımı o kadar çok benzer ki, bir an için nerede olduğumu şaşırıyorum.

Rehber bize Kapadokya'nın en ünlü peri bacaları olan Üç Güzeller'in hikâyesini anlatırken annem ve ben fotoğraf çekiyoruz. Üç Güzeller'deki anne peri bacasının yanına yapışık duran peri bacasını kendime benzetiyorum. Sonra bütün fiziksel mesafelerin, insanlar için ayrılığa neden olmadığını fark ediyorum. Kültürlerin farklılığı dedikleri, aslen çok göreceli. Dağlarımız birbirinden farklı olsa da, farklı zamanlarda, farklı tanrılara inanmış da olsak, biz bütün insanlar aslen aynı şeyin, doğruluğun ve huzurun peşine düşmüşüz. Biz, Himalayalar'da bu ortak noktaları, kesişen yolları ve bütünlüğü "karma döngüsü" olarak nitelendiriyoruz. Bu bütünlüğün Anadolu topraklarındaki karşılığını ise Kapadokya çok güzel anlatıyor.

Deneme

Alper Çeker

TARİHİ KURGUDAN, KURGUSAL TARİHE

Kemal Tahir'in *Devlet Ana* ve **Tarık Buğra**'nın *Osmancık* adlı romanları, Osmanlı Devleti'nin kuruluş devresinde geçen kurgulardır. Bu bağlamda her ikisi de "tarihi roman" türüne girmeyi hak eder.

Bu iki roman, aynı dönemi bambaşka biçimlerde kurgulamıştır.

Devlet Ana'da **Ertuğrul Bey**'in en yakın adamlarından Demircan'ın Hıristiyan bir kızla evlenmesi beklenmektedir. Bu kızın kardeşi, "İster mi bakalım, yakın adamının, bir Hıristiyan karısıyla evlenmesini, Ertuğrul?" sorusunu; "Karışmaz Ertuğrul Bey kimsenin dinine imanına... Savaşçı derviş mi bu, gaza savaşçısı mı" (1) diye yanıtlar.

Devlet Ana, pek çok konuda tarihi belgelere gönderme yapmaktadır. Örneğin romanda, *Âşıkpaşazade Tarihi*'nde Ahiler, Rum Gazileri, Rum Abdalları ve Rum Bacıları şeklinde adlandırılan toplumsal katmanlara sadakat gösterilir. Metin aynı zamanda **Ömer Lütfi Barkan**'ın meşhur "İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler" (*Vakıflar Dergisi*, 1942) adlı makalesine ve **Mehmed Fuad Köprülü**'nün Anadolu'daki popüler İslam anlayışı ile ilgili görüşlerine de sadıktır. Romanda bir uç beyliği olan Kayı, sürekli olarak Doğu'dan gelen Abdallar, Kalenderiler, Cavlaklar ile takviye edilmektedir. Bu Cavlaklar'ın apış araları dışında her yeri çıplaktır. Saçlarını, sakallarını, bıyıklarını ve kaşlarını kazıtırlar (cehar darp), çıplak başlarına geçirdikleri ak deriden takkenin iki yanında manda boynuzu takılıdır. Üzerlerinde ziller vardır, aynı zamanda yanlarında dümbelek de (mazhar kastediliyor olsa gerek) bulunur ve bu dümbeleğin vuruşlarıyla hoplar, uzun uzun böğürürler (burada da zikir kastedilse gerek). (2)

Devlet Ana, **Dede Korkut**'tan *Orkun-Yenisey Yazıtları*'na kadar pek çok klasik metne gönderme içermektedir. Romanın kurguladığı Cavlaklar afyona ve şaraba düşkündür. **Osman Bey** de şarap içmekte, Bizanslı Filatyos'a "Şarabımızdan iç, serinle!" (3) diyerek ikramda bulunmaktadır. Hatta romandaki Müslümanların çoğu şarap içmektedir.

Aynı dönemi ele alan bir diğer kurgu da, Tarık Buğra'nın *Osmancık* adlı romanıdır. Bu roman, *Devlet Ana*'nın aksine günümüzün muhafazakârlık anlayışı ile örtüşen bir toplum manzarası çizmektedir: "Yemek çoktan bitmiş, saz faslı başlamıştır.

Osman ve arkadaşları içmez. Ötekiler, Mihail ile dört Rum arkadaşı ve ev sahibi, İnönü beği Mahmud ile iki misafiri şarap yudumlamayı sürdürüyor." (4)

Devlet Ana'da Abdalların dinden haberi yoktur, oysa *Osmancık*'ta Kumral Abdal bir cenazede Kur'an okur. (5) *Osmancık*'ta Osman Bey'in vuruşması, gerekçelerini ekonomik nedenlerden almaz; o, soyu ve dini hakkı için vuruşmaktadır. (6) Oysa *Devlet Ana*'da Kayı Boyu, uzun süren barış yüzünden çok yoksullaşmış ve bu, beylikte huzursuzluk yaratmıştır. Refahın geri gelmesi, akınların başlamasına bağlıdır.

Tüm farklılıklarına, dünyayı iki ayrı biçimde anlamlandırmalarına rağmen, *Devlet Ana* ve *Osmancık* romanlarının ortak bir paydası vardır: Sınır boyunun bir tarafında Bizans, yozlaşmış ve giderek çöken bir toplumdur. Sınırın diğer tarafında ise Kayı Boyu, adalet sahibi ve yükselen bir toplumdur.

Osmancık'ta düşlerin, görüntülerin, seslerin, hatıraların arasında, içe dönük bir Osman Bey betimlenmektedir. Oysa *Devlet Ana*'nın Osman Bey'ini toplumsal gelişmeler biçimlendirir. *Osmancık*'ta Osman Bey psikolojik bir tip iken, *Devlet Ana*'da toplumsal bir tiptir.

Berna Moran, Kemal Tahir'in 1965'ten sonraki romanları için şu saptamayı yapar: "Bununla birlikte 1965'den sonraki romanlarına (*Yorgun Savaşçı, Devlet Ana, Kurt Kanunu, Yol Ayrımı*) bakacak olursak şunu gözlemleriz: Tarihsel bakımdan önemli ve karışık bir dönem seçilmiş, bu dönemin dramı anlatılırken bireyin serüveni yerine toplumun serüveni yansıtılsın diye roman bir tek kahraman üzerine değil birkaç kişi üzerine oturtulmuştur. Bu insanların dramı toplumun dramından ayrılmaz derken Kemal Tahir bu özdeşleşmeden ne anlıyor ve bu iç içeliği nasıl sağlıyor yapıtlarında? Kanımca yaptığı şu; roman kişinin aile çevresi, çocukluğu, aşkları gibi kendine özgü olan özel yaşamına eğilmek ya da uzaktan değinmek, buna karşılık bu kişileri belli bir partinin, topluluğun ya da grubun bir üyesi olarak ele almak ve özel yaşamları yerine parçası oldukları bütün içindeki yaşamlarını yansıtmak." (7)

Gerçekten de *Devlet Ana*, Osman Bey'in, Kerimcan'ın ve daha pek çoğunun dramıdır. Buna karşılık *Osmancık*, bir kişinin, Osman Bey'in dramıdır.

Berna Moran, *Devlet Ana* için "Denebilir ki, romanda öykü tarihe uygun şekilde yazılmamış, tarih öyküye uydurulmuş" (8) diye yazar. Moran, **Tahsin Yücel**'in bir yazısına atıfta bulunarak, romanın düştüğü tarihsel yanlışlara yer verir. (9) Tahsin Yücel, söz konusu yazısında tarihe ters düşmekle suçladığı (10) *Devlet Ana* için şöyle yazmaktadır: "... 'gerçek Türk romanı'ndan söz etmek için neden *Devlet Ana*'yı beklediler? Pehlivan tefrikalarının günahı neydi?" (11)

Bir roman filolojik olarak gerçekçi olmamakla suçlanabilir, ama tarihe ters düşmekle suçlanamaz. İki filolog, bir kurgu olan *Devlet Ana*'yı tarihe ters düşmekle suçlarken, bir tarihçi olan **İlber Ortaylı** *Devlet Ana* için şöyle yazmaktadır: "Bu eser Türk aydını için kendini bulma yolunda yeni bir umut olmuş, yeni bir çığır açmıştır. Kemal Tahir'in başarısının büyüklüğü ve saygıdeğerliği de buradadır." (12)

Bir romanın tarih ile çelişmesi suç mudur? Bu sorunun yanıtını, *Hacivat Karagöz Neden Öldürüldü* (Yön. Ezel Akay, 2006) adlı filmin bir sahnesini izlerken buldum. Söz konusu filmde Hacivat, huzurda "Benim kadım, işini bilir." diyordu. Bu cümleyi duyduğumda tarihi bir kişilik olan Pervane yerine, çağdaşlarım olan **Turgut Özal** ve **Erasian Özkaya'yı hatırladım. Demek** ki tarihi roman, tarihin temsili olmayabilir; o halde onu tarihe ters düşmekle suçlamak, filolojik değil, ideolojik bir tepkidir.

Devlet Ana ve *Osmancık*, birer dünyayı anlama tarzının temsilidir. Cumhuriyet'in ideolojisine karşı, yazarların ülküsel toplum düzenlerinin temsili. *Devlet Ana* ve *Osmancık*, Cumhuriyet'in ideolojisinin antitezi olarak birer karşı romandır. Bir sanat eseri "doğru" ya da "yanlış" olamaz; ancak "güzel" ya da "çirkin" olmakla nitelenebilir.

Tarihi kurgu yanlış olamaz... ama kurgusal tarih de doğru olamaz.

Doç. Dr. Bedri Noyan Dedebaba, Bektaşilik'te demlenme konusunda şunları yazar: "Bektaşiler arasında kırmızı renkli şaraba da 'Kızıldeli' denilir. Rakı'ya da 'Akyazılı' derler. *Zaten Hz. Pir zamanında Bektaşilikte içki yok idi.* Ak-

yazılı Sultan *ile*, Kızıldeli *Sultan'ın sadece bir üçleme miktarınca (yani üç yudum) içki alınması usulünü muhabbet sofralarına getirdikleri oy ve söz birliği ile söylenir.* Aslında içki (dem) bu kadar, yani üç yudum alınmak lazımdır." (13)

Ahmet Refik'in *Türkiye Tarihi* (1923) adlı kitabında yayımladığı bir metne göre, Orhan Gazi, Geyikli Baba'ya "meyhordur" deyu iki yük rakı, iki yük de şarap göndermiştir. (14) Bu metin sürekli olarak istismar edilmiş, çarpıtılmış olması nedeniyle çok önemlidir. *Devlet Ana* ve *Osmancık*'tan sonra iki tür kurgusal tarih yazılmıştır. Birincisinde, Ahmet Yaşar Ocak, dönemin derviş zümrelerine karşı bir kampanyaya girişmiştir: "Birincisi bunların fetihlerdeki rolleri. Bu, son derece önemli, ayrı bir monografi konusu olabilecek enteresan bir konudur. Elimizde oldukça yeterli malzeme vardır diyebilirim. Hatta son zamanlarda da daha başka değişik şeyler ortaya çıkıyor. Bu insanlar gönüllü olarak, fetihlere katılıyorlar. Niçin katılıyorlar? Bunun sebebini de 16. yüzyılda İbni Kemal *Tevarih-i Ali Osman*'da gayet iyi açıklıyor. Diyor ki orada, kısaca mealen: 'Bursa'nın fethinden sonra burada nimet çoğalınca, ne kadar abdal taifesi varsa hepsi hücum ettiler.' Demek ki birincisi bana göre bu insanlar önce geçim sağlamak için gazalara katılıyorlar. Osmanlı beyliğine geliyorlar, burada sultanlarla ilişki kuruyorlar ve yanlarındaki derviş gruplarıyla beraber yerine göre 50-60 kişilik yerine göre 150-200 kişilik veya daha fazla derviş gruplarıyla Bizans topraklarında bir takım fetihlere katılıyorlar. Bunun çok önemli örneklerinden biri Geyikli Babadır. Geyikli Baba ile ilgili metinler ilk kroniklerde de yer alır. Ayrıca elimde bir arşiv metni var. Bu, Ahmet Refik'ten alınmak suretiyle daha önce Hilmi Ziya Ülken tarafından yayınlanmış kısa bir pasajdan ibaret. ... Bursa'nın erken döneme ait bir tahrir defterinin başında bu metin bulunuyor. Burada Geyikli Baba'nın dervişleri ile beraber Kızıl Kilise'yi fethinden sonra, baba meyhordur diye Orhan Gazi'nin ona iki yük şarap, iki yük rakı gönderdiğini söylüyor. Ben bu belgeyi bir kitabımda kullandım. Bir kısım meslektaştan şiddetli itirazlar aldım. 'Sen ne yapmak istiyorsun, bu mübarek dervişlere rakı, şarap içirmek suretiyle nereye varmak istiyorsun' gibi bir takım tepkiler geldi, ama realite budur." (15)

Ahmet Yaşar Ocak bu alıntıyı, *Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Sufilik: Kalenderiler* (Türk Tarih Kurumu, 1992) adlı kitabında kullanmıştır. Sonu eksik olan metin, bir menkıbeyi içermektedir (s. 90-91). Bu menkıbeden *Yunus Emre ve Tasavvuf* (Remzi, 1961) adlı kitabında **Abdülbaki Gölpınarlı** da bahsetmektedir. Söz konusu menkıbe, **Ahmet Yesevi**'den **Ebul Vefa**'ya, **Taptuk Emre**'den Geyikli Baba'ya kadar pek çok dervişe atfedilmiştir. Mevlana'nın *Mesnevi*'sinden **Aziz Mahmud Hüdayi**'nin *Vakıat*'ına kadar pek çok yerde de bu eksik menkıbenin devamı vardır. Menkıbenin tüm türevlerinde gönderilen içki fıçıları herkesin önünde açılmış ve içindeki şarap ve rakı, bal ve yağa dönüşmüştür. Abdülbaki Gölpınarlı kitabında menkıbenin farklı kaynaklardaki devamından bahseder, ama Ahmet Yaşar Ocak bu konuda sessiz kalır.

Ahmet Yaşar Ocak bir başka kitabında da **Sarı Saltık**'tan "büyük bir ihtimalle okuma yazma dahi bilmeyen, iddiasız bir Türkmen babası" (16) diye bahsetmektedir. İhtimallerle tarih yazılmaz, Ahmet Yaşar Ocak açıkça görülüyor ki boşlukları belge yerine kurgu ile doldurmaktadır.

İkinci tür kurgusal tarih ise, aynı dönemi günümüzün muhafazakar değerlerine uydurmak için çarpıtmaktadır. Bunun en güzel örneği, **Fahameddin Başar**'ın yayına hazırladığı, yine Ahmet Refik'e ait *Bizans Karşısında Türkler* adlı kitaptır. Ahmet Refik, Geyikli Baba konulu metne bu kitabında da yer vermiş; ama Fahameddin Başar kitabı hazırlarken aslı "Baba meyhordur" şeklindeki cümleyi, "Baba mı hürdür" (17) olarak değiştirmiştir.

Her iki örnekte de aynı menkıbe, tarihçiler tarafından kendi ülküsel tarihleri adına çarpıtılmaktadır.

Kemal Tahir'in *Devlet Ana*'da ne yaptığını tek fark eden, onu Asya Tipi Üretim Tarzı'nın bakış açısıyla yorumlayan İlber Ortaylı olmuştur (bkz. *Gelenekten Geleceğe*, 2001, s. 123-128). *Osmancık* ise Türk-İslam sentezinin bakış açısından kapsamlı bir yorumu beklemektedir.

Sonuç olarak, yukarıda da görüldüğü üzere tarihi kurgu yanlış olamaz, buna karşılık kurgusal tarih de doğru olamaz. Bir tarihi kurgunun, dünyayı anlamlandırma tarzına katılmayabilir, bu yüzden de o romanı sevmeyebiliriz. Ancak ülkemizdeki eleştirmenler böyle durumlarda gerçek nedeni belirtmek yerine, romanda tarih ile çelişen bölümler bulunduğu için onu yerdiklerini yazarlar. Böylece aslında romanın misyonuna yönelik eleştiri, kendisini farklı gösterecek bir kılıf bulmuş olur.

Dipnotlar

1- Kemal Tahir, *Devlet Ana* (İthaki, 2005), s. 20
2- a.g.e., s. 38, 3- a.g.e., s. 200
4- Tarık Buğra, *Osmancık* (Ötüken, 2005), s. 61
5- a.g.e., s. 79, 6- a.g.e., s. 85
7- Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*, Cilt II, (İletişim, 1996), s. 134-135
8- a.g.e., s. 174, 9- a.g.e., s. 175
10- Tahsin Yücel, *Yazın Ve Yaşam* (Yol, 1982), s. 98,
11- a.g.e., s. 103
12- İlber Ortaylı, *Gelenekten Geleceğe* (Ufuk Kitapları, 2001), s. 128
13- Doç. Dr. Bedri Noyan Dedebaba, *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik*, Cilt I, (Ardıç, 1998), s. 250
14- Ahmet Refik, *Türkiye Tarihi* (1923), s. 349
15- Ahmet Yaşar Ocak, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunda Dervişlerin Rolü", *Osmanlı Devletinin Kuruluşu-Efsaneler ve Gerçekler* (Ortak kitap, İmge, 2000), s. 70-71
16- Ahmet Yaşar Ocak, *Sarı Saltık* (Türk Tarih Kurumu, 2002), s. 88
17- Ahmet Refik, *Bizans Karşısında Türkler* (Haz. Fahameddin Başar, Kitabevi, 2005), s. 109

Eleştri

Necati Güngör

BUYRUKÇU ÖLDÜ MÜ, SAHİ?

Kimi insan, zaman zaman ölümü aklından geçirir; hasta ve güçsüz düşmenin de yaşamın içinde yer aldığı gerçeğini gözden uzak tutmaz... Hele inançlı insanlar, her şeyi yazgıya bağladıkları için, "mütevekkil", hüküm sahibine karşı boyun eğicidir bu konularda.

Ama bütün bunlar, **Muzaffer Buyrukçu** için geçerli değildi! Hastalık da, ölüm de ondan uzak, aklının ucundan bile geçmeyen olaylardı sanki... Ölümü, dostları adına bile kabul etmez, arkadaşlarının cenazelerine gitmeyi, içe sindirilmez bir şey gibi görürdü. Orhan Kemal öldüğü zaman Buyrukçu'yu tanımıyordum henüz; ama tanıyanlardan dinledim, onca yıllık arkadaşının son yolculuğuna tanık olmaktan kaçınmış... **Aydın Emeç**'in ölüm haberini acı dolu bir ses tonuyla bana kendisi vermiş; gel gelelim cenazesine katılmayı reddetmişti. **Cemal Süreya**'nın cenazesinin kaldırıldığı gün de kendini evine kapatmamış mıydı?

Buyrukçu yaşamak için vardı; yaşamın içindeki insanlarla ilgiliydi. Çok sevdiği, çokça bağlandığı, ölçüsüzce övdüğü, yere göğe sığdıramadığı yakın dostlarını, yaşayan yüzleriyle belleğinde korumak istiyordu... Belki de o, hiç yitirmediği çocuksu saflığıyla, ölümün karanlığından korkuyordu, kim bilir...

Eskiler doğru söylemiş: Korkunun ecele faydası yok!

Önce hastalıklar gelip yapıştı yakasına! O, yıllar yılı, yelek cebinden Birinci sigarasını eksik etmeyen Buyrukçu, sonunda soluk darlığı çekmeye başladı! Et köftelerine, ızgara balıklara, pastırmalı sucuklu yumurtalara, hafif ateşte helmelenmiş kuru fasulyeye, peynirin bin bir çeşidine, barbunya pilakisinin taze, böreğin çıtır olanına, bir **Yahya Kemal** iştahıyla bakan bu lezzet avcısı, kaçınılmaz biçimde "gut" hastalığına yakalandı encam! Hastanelere düştü, hekimlerle tanıştı; perhizlere girdi, sigara içilen yerlerden kaçar oldu... Sigara dumanından kaçayım derken, meyhane masaları çevresinde lafın ballandığı o anason kokulu söyleşilerden uzaklaştı... Hastalıklarla boğuşma sürecinde Buyrukçu, ihanet etmediği tek sevgilisi, daktilosuyla daha çok zaman geçirmeye başladı.

Onu asıl yaralayansa, ikinci eşi Mualla Hanım'ın zamansız ölümü oldu! Mualla Hanım'la birlikte Buyrukçu, mutluluğunu, yaşama sevincini de toprağa verdi denilse yanlış olmaz sanırım. Onu yaşama bağlayan çivi kopmuştu sanki! Hastalıkları hızla ilerledi. Oksijen tüpüne bağlı olarak yaşamaya başladı. Yüzünden sağlık, gözlerinden cinlik, dilinden espri fışkıran adam gitti, yerine, ses tonu bile yaralanmış biri geldi! Bir ara bilincinin kapalı olduğu haberi geldi. "Eyvah!" dedik, "Buyrukçu gidiyor..."

Yoğun bakım biriminde kendine gelince, ziyaretine gittik hemen: Kadim arkadaşlarından **Halil İbrahim Bahar**, kadeh arkadaşlarından **Eray Canberk**, yaşarken de ölürken de bütün sırlarını paylaştığı **Melisa Gürpınar**... Odasına tek tek alınıyor, üçer dakika görüşebiliyorduk.

Beyaz hastane nevresiminin altında bir yumak ak saç, ağarmış ve incelmiş bir yüz, şişmanlıktan eser kalmamış bir beden yatıyordu! Ölümün kapısından dönmüş biriyle ne konuşursunuz ilk karşılaşmada? Ne sorarsınız ona? Nasılsın, iyi misin? Sorusu anlamını yitirmiş bir söz, hatta saçmalık değil mi? Bile bile yalana sığınırsınız böyle durumlarda. Öyle yaptım: "Muzaffer abi, iyi gördum seni," dedim. "Bak, zayıflamışsın da!"

Kırık, nazlı bir sesle: "Zayıfladım ama, ayaklarım tutmuyor Necati! Felç gibi bir şey geldi" diye açıkladı. Sonra hemen arkasından: "Sen ne yapıyorsun? İçiyor musunuz? Benim için de için!"

(Ölüler, dirilerin her gün helva yediğini sanırmış!)

Birkaç gün sonra hastaneden evine yollandı Muzaffer Buyrukçu. Bundan sonraki yaşamı oğlu Erdem'e, gelini Bahar'a, ilk eşi Misli Hanım'a emanetti artık. Melisa Gürpınar da, kendi hastalıklarını, sorunlarını bir yana koyup, aziz arkadaşının hastalığıyla ilgileniyordu boyuna. Gelişmeleri ondan öğreniyorduk. Son öğrendiğim haberse, Buyrukçu'nun öldüğü, birkaç gün Misli Hanım'ın ölüyle birlikte kaldığı, yayılan koku üzerine komşuların polise başvurduğu idi!

Toprağa verilirken, Necati Tosuner ve Melisa Gürpınar'la yan yana izliyorduk üzerinin örtülüşünü. "Kadere bak yahu," dedi Melisa. "Hayatı boyunca Taşlıtarla'da yaşadı, ölünce, çok taşlı bir toprağa gömüldü! Ama iyi, yattığı yer güzel. Karşıdaki evlere, yani hayata bakıyor. Öyle mezarlık gibi değil. Muzo için böylesi daha uygun."

Evet, artık arayanlar Zincirlikuyu'da bulacaktı Buyrukçu'yu. Yeni adresi burasıydı. Hayatı boyunca Taşlıtarla'dan kurtulamamıştı ama, Zincirlikuyu'da, İstanbul sosyetesinin arasındaydı! Orada kendini yalnız hissetmeyecekti hem. Kimler yoktu ki çevresinde: En başta Orhan Kemal, **Sait Faik, Ömer Seyfettin, Behçet Necatigil, Sevgi Soysal, Fakir Baykurt**... daha niceleri.

Oktay Güzeloğlu

ZAMAN VE YAHYA

Kaç yıldır İstanbul'dasın Yahya?

1974'ten beri buradayım.

Aslen nerelisin?

Trabzon'danım.

Hemşeriyim. Ben de Karadenizliyim.

Ha, evet!

Sen ne iş yapardın Trabzon'da?

Yine aynı. Müzik işi.

Nerde çalıyordun?

Ona göre işti... Müzik evrensel bir olaydır.

Doğru.

Her yere çıkardık. Bayağı geniş bir düğün salonu da olabilir. Müziksiz olmaz. Olmaz, müzik felsefesi ayrı konular

Doğru.

İşte böyle.

Eee Trabzon'dan niçin ayrıldın?

Öyle icap ediyordu. Biz gezginciliği sevdiğimiz için, gezginci, göçmen kuşlara benzeriz.

Evet, göçmen kuşlara benzersiniz. Sebebi ne?

Öyle icap ediyor.

Nasıl icap ediyor Yahya?

Demek ki...Demek kii... Bazı konular vardır... Konular vardır... Görülecektir.

Neymiş o?

Hayatı daha güzel anlamak. (Hep ağır ağır duraksayarak anlatıyor.)

Evet.

Gezgincilik insana çok şey öğretiyor.

Abi yüksek sesle konuş birazcık!

Duymuyor musun kulağın mı hasta?

Evet.

Yani, ee, bu şeye benzer. Bir ormanın en yüksek ucuna çıkıp kuşbakışı seyretmeye benzer. Yani bir ormanın taa tepelerine çıkıp oradan doğayı seyretmeye benzer gezgincilik.

Evet, nereleri gezdin abi?

Hemen hemen her tarafı.

Nereyi mesela?

Her tarafı işte. Kuşadası, Bordum, Marmaris.

Abi sen, Türkiye'yi mi, yazlıkları mı gezdin?

Yani bu... Dedik ya az evvel, her şeyden bir nem kapmak, önemli olan bu yani.

Anladım. Zaten o yerler çok nemli değil mi?

Evet, bir yerde kapanıp kalsan ne olur? (Tekrar) Olduğum yerde kapanıp kalırsam ne olur?

Bilmiyorum ki ne olur?

Eee ne olsun... Hiç yani... Eee.. İşte... topraktan farkın olmaz, hatta toprak bile bir işe yarıyor ama sen olduğun yerde kalıyorsun. Hiçbir şeyden haberin olmaz.

Anladım, evet.

Hiçbir şeyden haberin olmaz o bakımdan.

Yaş kaç abi?

Elli bir.

Maaşallah, hiç göstermiyorsun, çok gezmekten galiba. Sakalların bol, maşallah, hiç kesmedin mi?

Bu bir karizma karizma.

Haa... Şapka...

(Zaman araya girdi) Şapkayla da tamamlıyor işte.

Güzel ya, çok kıyak, eh Yahya Abi, sen şimdi bu nemli yerleri gezdin, artık İstanbul'dasın, burada ne iş yapıyorsun?

İstanbul'da şimdi... İşte bildiğiniz gibi, müzik olayı var.

Nerde çalıyorsun abi?

Önemli yerler var.

Nereleri mesela?

Çok yer var efendim. Eeee düğün salonları olabiliyor, ee, veya şenliklerde...

Sen keman çalıyorsun değil mi abi?

Keman... Tabi yerli çalgılar. Yerli tambur.

Çok güzel. Bir akşam bir yere çağır da dinleyeyim seni

Ne demek ne demek. Ya nasip ya nasip.

Şimdi çalmıyorsun galiba?

Çalacağız, zamanı var. Şimdi aletimiz biraz hasta, aletimizde tipik bir sorun var.

Ne var?

Eee, sesi bir yoğun bakıma yatırmam gerekiyor. Güzel bir ustanın elinden, anladın mı? Hemen hemen bir ay kalması gerekiyor. Bir ay.

Ne yapacak o usta?

Ses tonunu ayarlaması gerekiyor.

Bir ay sürüyor mu abi o?

Sürüyor. Ses tonunun güzel bir yankı yapması için. Biliyorsun müziğin kulağa hoş gelmesi gerekir en güzel şekilde.

Haa onun için yoğun bakıma girmesi lazım! Bayağı insan gibi bir şey!

Tabii.

Yani bir keman çalacan, bir ay beklemek mi lazım? Peki keman sırtında geziyor?

Biz ondan vazgeçemiyoruz, biz bıraksak, o bizi bırakmıyor.

Abi o zaman yatır onu yoğun bakıma?

Zamanı var, ustanın bazı önemli işleri var.

Hangi ustanın?

O ustanın. Ermeni ustasının yoğun siparişleri olduğundan, biz biliyorsun Türkler bir şeyi başaramıyoruz

Evet.

Zaman: Başlasa da yarım yamalak olur adam Ermeni ustası

Daha iyi başarır diyorsun Zaman Abi.

Ne demek! Şu minarelere baktığımız zaman diyoruz vay canına be böyle şey olur mu hiç! Âlemde tutamayız.

Peki Yahya Abi, keman yoğun bakımdan çıkana kadar nereden geçineceksin?

Dedik ya şeydir...

Abi... Ne yiyeceksin, nerede yatacaksın, para nereden gelecek?

İşte sır... sırdır.... her şey söylenmez, söylenmez.

Ama abi, şimdi hepimizin bir mesleği var, çalışmasak geçinemeyiz, yemek yemenin yatmanın sırrı olmaz ki!

Şöyle bir şey var. Şimdi öyle insan vardır ki, der ki... Ben şu adamı nasıl bulsam da ondan bir kelime öğrensem der, ben ona der, adamın içinden gelir, çıkarır koyar cebine bir harçlık.

Anladım.

Paranın hiçbir önemi yoktur. O insanlar sezebilir. Karşısında öyle kelimeler duyar ki... Der ki... Ben bu adamın yanına nasıl gitsem, randevu alsam, bu adamdan bir şeyler öğrensem, der adam ha... İşte biz...biz... insanlığın trilyonlarca sene arkasından, kavgasında kalmışız, sokakta yürümesini bile bilmiyoruz. İşte o adam bu konuyu sezer...sezer... gelir bir randevu alır, konuşur, şoke olur ve memnuniyetle, laf lafı açar konu konuyu açar, sonra ben doydum der...

Abi şimdi seninle konuşan adam doydum mu diyor?

Buna benzer... evet.

Yani sen konuşmayı parayla mı satıyorsun?

Hayır... onunla alakası yok...şimdi... nasıl burda oturuyoruz.

Evet.

Çay içiyoruz.

Tamam.

Şimdi bende para yok, n'olacak?

Anladım, anladım, bak şimdi Zaman'ı uzun yıllardır tanırım, çiçek satar sokaklarda. Ama sen şimdi ne satıyorsun da geçiniyorsun abi?

Az evvel bir şey demiştim ben... Kulak vermiyorsun mevzuya...

Hangi mevzuya?

Zaman Bey'in de... Eee....konularımız hemen hemen eşittir. Ona da aynı işler çatıyor. Ben Zaman Bey'i bulayım da bir muhabbet edeyim. Para konusu hiç önemli değildir. Konu bu ya!..

Zaman Abi, bu Yahya Efendi'nin dedikleri, sinyale girmiyor mu?

Z: İstemeden oluyor bu. Sinyal olmaz bu. Yani insanın gönlünden kopar, yani bir insanlık şeyidir bu....

İyi de abi, diyor ki, kemanı yoğun bakıma yatıracam diyor. İyi de bu arada nasıl geçinecek?

Z: Vardır... Ona göre bir çevresi seveni vardır, yardım ederler.

Ha anladım, dostları vardır.

Y: (Lafa girdi.) Efendim leb demeden leblebiyi anlamak... Konu zaten, konuşmak üstüne,

Vallaa Yahya Abi, kıyak adamsın.

Z: Entel entel.

Evet fazla.

Z: O tarih tarih.

Peki Zaman sana, konuşurken nereden tanışıyorsun, sokaklardan mı diye sordum, sen dedin ki ben onu Adana'dan görüyordum. Ne demek o?

Z: Rüya gibi bir şey...

Sen Yahya Abi'yi rüyanda mı gördün?

Z: Hayal; hayal gibi bir şey.

Sonradan kendini gördün, nasıl oldu?

Z: Eh işte tanıştık. Arkadaş olduk.

Ciddi misin?

Z: Tabii ya, niye yalan söyliim.

İnsanın inanası gelmiyor?

Z: Öyle oldu.

Haydaa!

Z: Ondan sonra sokakta tanıştık oturuyoruz...

Eee Zaman, Paris'te tanışacak haliniz yok. Tabii ki sokakta...

Z: Ben onu gerçekte ruhumu, kendisini... Var oldu yok oldu.

Kaç sene evvel, nerde yahu?

Z: Adana'da. Otuz sene falan oldu.

İyi ama o Trabzonlu?

Z: Olabilir, insan rüya görür ya, karşısına çıkar o rüya...

Sen mi gidip tanıştın?

Z: Evet, tesadüf oldu yani.

Allah Allah! Neyse. Yahya Abi, ne zaman dinleyeceğiz kemanı, yoğun bakıma yatırmadan?

Y: Sabır her şeyin ilacıdır.

Çalmak istemiyor musun?

Y: Dedik ya, hasta ses. Ses çok önemli müzikte, demin bahsettik... O ses tonunu bulduktan sonra artık devam edeceğiz.

Z: Yahya Bey, bir tane de kedi alalım şey yapsın, vokal yapsın, o da sokakta yaşıyor, yani farkı yok.

Y: O da olur Zaman Bey.

Çok bilge bir zatsın Yahya Abi.

Y: Hee efendim, dolu dolu konuşmak gerekir.

İyi de bir saattir bir şey konuşmadık, sadece kemanı hastaneye yatırmaktan başka.

Y: Şimdi her şey zamanla, zaman her şeyi halleder.

Z: Ben kendimi halledemedim ki... Zaman hasta. Sizleri nasıl tedavi edecek, sizlere nasıl yön verecek, yani yol gösterecek, Zaman rahatsız.

Zaman'ın rahatsızlığı ne zaman?

Z: Var bir şeyler var, anlatsam şimdi haybeye deminki hikâye gibi inanmazsın.

Benim mantığım alırsa inanırım.

Z: Ordan benim de rahatsızlığım var.

Geçmiş olsun.

Z: Biraz biraz.

Hastaneye gittin mi, istersen gideriz Zaman.

Z: Abi anlamazlar, sanmıyorum, benim allerji olayım var, negatif enerji var vücudumda, ters düşüyor bana, yaramıyor.

Rahatsız mı ediyor? Her zaman mı oluyor, ne gibi etki yapıyor?

Z: Rahatsız ediyor ya.

Ne yapıyor?

Z: Gaz gibi hücrelerime dağılıyor, rahatsız ediyor, hazımsızlık yapıyor.

İlaç aldım sana, içkiyle aran nasıl?

Z: Ara ara içerim.

Bak bende bir ilaç var, belki iyi gelir.

Z: Gerçekten gaz için mi, yoksa kafa hapı mı?

Yok be, bende de olur bazen, sen beni iyi tanırsın.

Z: İçelim bakalım, (içer).

Yahya Abi bak, Zaman'ın rahatsızlığı varmış, hiç sordun mu arkadaşına? Nasılsın, geçmiş olsun falan. Bak bana söyledi, tak diye ilaç verdim, ya sen ilgilendin mi sinyalci arkadaşınla?

Y: Ben şimdi Zaman Efendi'ye çok güzel öneride bulundum. Hatta onun ilacını cebimde taşıyorum. Sarımsak dedim, kırk derde devası vardır, fazlası vardır dedim, onun için taşıyorum cebimde, (cebinden bir baş sarımsak çıkardı) Lokman Hekim bile ölüme çareyi bundan buldu. İşte o bakımdan. (araya Zaman girdi) ver Oktay Bey'e de, ver yesin (Zaman yerken, ortaya bir sarımsak kokusu yayıldı)

Sağ ol, ben yemem, siz akşam yemeği yediniz mi?

Z: Yok yok yedik.

Pardon lafını kestim Yahya Abi. Bir diş sarımsak verdin, yiyen şimdi ne olacak Zaman?

Y: Tamam işte, ilacı aldı kurtuldu. fakat ağacın kovuğuna dahi girse insana ölüm var. Bunların hepsi vesile. Yani sarımsak marımsak olayı vesile. Ömrün bir şekilde sona erdi mi, tamam, iş biter, bunlar yaşamın öyküleri işte, başka bir şey değil. Biz yine de Lokman Hekim'in peşinden gidelim, evet...

Kaç sene oldu tanışalı?

Z: Bir sene var.

Ben hiç rastlamadım size birlikte.

Y: Buralarda oturuyorum, şey var su konusu vardır, bazan insan yanından geçer, görünmez

Z: Evet o da var.

Y: İnsan yok olur, çıkar

Z: Olur abi, insan bazan yok olur, bazan hiç ummadığınız yerde çıkarım.

Zaman bu konuşmaları cıgaralıkçılar yapar, ben şimdi kafayı mı yiyorum, yoksa sizin mi kafanız dolu, yahut patlama mı yaptın?

Z: Yok öyle bir şey.

Yahya Abi sen ne diyorsun? Sen açıkla.

Y: Ne demek, ben onu görüyorum.

Z: Benim ikizim var.

Haydaa, bir de ikiz çıktı, ben niye hiç görmedim?

Z: Ben de görmüyorum, karşı karşıya gelmeyiz.

Oh Allah Allah, sen yoksa bey, görüyor musun ikizini?

Y: Ben de karıştırıyorum.

Yav, sen bazan Zaman Kazım Efendi diyorsun!

Y: Evet, ben Zaman Efendi'yle Kazım Efendi'yi karıştırıyorum, acaba hangisi Zaman, hangisi Kazım Efendi, anlamıyorum

Peki, oturduğunuz zaman, demiyor musun seni dün gördüm şurda burda diye konuşmuyor musunuz?

Y: Bu boş kelimedir, bu boş kelimedir, ses tonları da aynı olduğu için.

Z: Biz gelmeyiz karşı karşıya, kesinlikle hiçbir zaman olmuyor.

Yani bir ikizin var, inanıyorsun?

Z: Tabii.

Ya sen, Yahya Efendi?

Y: Hımmm, elbette... Çünkü her insan bunu çözemez, ben çözebilirim.

Bak sana verdiğim fotoğrafı kaybetme.

Z: Yaa ben bunu nereye asacağım, evin var mı senin?

Var.

Z: Sen bunu evin bir köşesine as, bir faydası olur belki yani.

Ne faydası olur? Yahya Abi, ne faydası olur bu Zaman'ın resminin?

Y: Ben şimdi resim konusunda mı? Aynen dediği gibi olabilir.

Sen de işin içinden çıkamayınca Zaman'a tasdik ediyorsun.

Z: Bir eve gittim, tavanda kendiliğinden bir yuva var, oldu böyle.

Ne yuvası? Kuş yuvası mı?

Z: Yok yok, mağara gibi, çamurdan, çatallı matallı bir yuva, yoktan var oldu.

Allah Allah! Nasıl olmuş, senin yanında mı oldu?

Z: Olmuş... Onlar da bilmiyorlar yani... Ben gittikten sonra etrafını yeşile boyadılar, türbe gibi yaptılar, mağara gibi olmuş.

Yahya Efendi sen ne diyorsun bu Zaman'ın dediklerine?

Y: Katılıyorum, bu konular kozmik konular

Ne?

Y: Kozmik konular bunlar, çözülmesi zordur, bu da bir şeydir.

Aklımı karıştırıyorsun. İkiniz de, üflemiş de konuşuyor gibisiniz.

Z: Olmaz, daha ne yapabiliriz ki? O resim sende de işe yarar, sizi var eden o küçücük yuvayı var edemez mi?

Bilemem.

Z: Senin inancın yok.

Y: Aynen katılıyorum.

Sen de her şeye katılıyorsun be Yahya Efendi! Peki senin böyle bir şeyin oldu mu?

Y: (çok düşündü) Hatırlamıyorum.

Buna benzer oldu mu?

Y: Buna benzer şeyler olmuştur, ama şimdi hatırlamıyorum.

Hangi oteldesin Yahya Abi?

Y: Belli olmaz, bazan, Bostancı, bazan Kadıköy, bazan Beyoğlu.

Oralarda ne işin var?

Y: Çağırıyorlar... Gönül fethetme konusu vardır.

Yani seni özel çağırıp, 'gönlümüzü fethet' mi diyorlar?

Y: Şimdi alet hasta diye, hiç mi sohbet etmeyelim? Dostlar, ayrı kalmayalım, muhabbet edelim, çilingir sofrası var, diyorlar. Efendim ordan, bakarsın birisi gelir, keman getirir.

Neyse, ramazan nasıl geçti, oruç falan tuttun mu?

Y: O söylenmez.

Niye?

Y: Ne tutun denir, ne tutmadım denir, o söylenmez, o da bir sır.

Ekonomi zorladı mı ramazanda.

Y: Ekonominin ramazanla ilgisi yok.

İftar yarın bitiyor değil mi?

Z: Öyle diyorlar.

Y: Hayat şartları ne kadar zorlaşırsa zorlaşsın, en güzeli sağlık, bu bize yeter. Hayat, nasıl yaşarsan öyledir.

Şimdi ben arkadaşlar, sırra ermiş iki insanla mı oturuyorum, onu söyleyin?

Z: Allah bilir sırdır.

Zaman ne sırrı bu yahu?

Z: Öyledir, ben sırrımı dostuma verdim zamanında, o da beni yaraladdı.

Y: Şimdi sır insanın hazinesidir, esiridir, verirsen sen onun esiri olursun.

Abi sizin önemli ne sırrınız olabilir, ikiniz de sanatçısınız? Zaman gitar çalar, sen keman. Memleketi mi idare ediyorsunuz?

Y: Olabilir, her insan dopdoludur, insan bir kitaptır, sen onun gidişini değiştiremezsin.

Bu gece ben kafayı yemezsem çok iyi. Bayramdan sonra birlikte bir çilingir kurup daha uzun sohbet edeceğiz. Bu gece ya sizin kafalar çok iyi, ya benim kafam boş.

Y: Bir kitabı bir kere okuyarak anlayamazsınız.

Z: Ben kalkiim, şu çiçekleri satmam lazım, otel parası.

Yaa! İşte yaşamın gerçeğine döndük, hadi kalkalım abiler...

MODERN ÇAĞIN MEDDAHLARI
SÖZ DÜELLOSUNDA

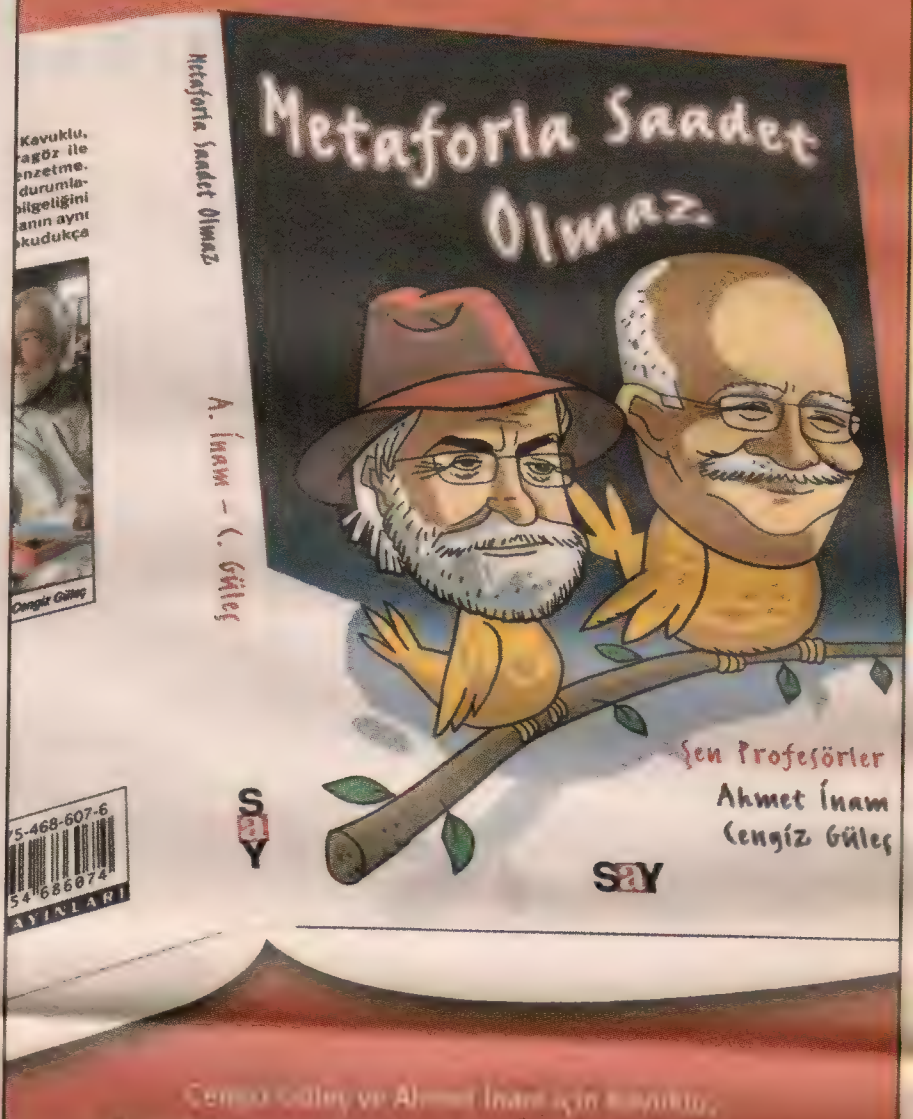

Cengiz Güleç ve Ahmet İnam için söylüyor, Piyasada benzetmesi yapılıyor. Karagöz ile Hacivat gibi de diyor bir bu benzetme. Çünkü onların sohbetleri, en karmaşık oluşumları bile bir iki cümleyle özetleyen halk bilgeliğini temsil ediyor. Onları tanıdıkça yalın olanın aynı zamanda derin olabileceğini, onları okudukça profesör cümlenin "büyük" cümleler kurmak demek olmadığını anlıyorsunuz. Sohbetlerin kesiştiği ortak bir nokta var: Yaşama ustalığı. Bu yüzden sohbet esnasında havada uçuşan metaforlar, mutlaka bir yaşam deneyimiyle somutlanıyor. Ama yaşam "şen" insanlar için o kadar sürprizlerle dolu ki, bir yerden sonra bu metaforlarını ya da somut deneyimlerin de yetersiz kaldığı görülüyor. Kitabın ismi de bu noktadan hareketle bulundu. Evet, metaforla saadet olmaz, yaşamaklazım.

Emrah Serbes

ve diğerleri... TÜM SEÇKİN KİTABEVİ VE MARKETLERDE

PSİKİYATRİNİN A-B-C'si
Cengiz Güleç

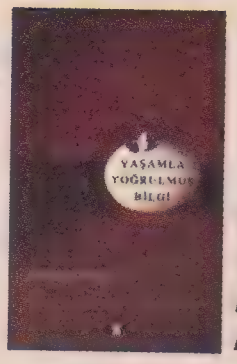

YAŞAMLA YOĞRULMUŞ BİLGİ
Ahmet İnam

SAY Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti. • Faks: (0212) 512 50 80
E-posta: dagitim@saykitap.com – Online satış: www.saykitap.com

KANAT ALIŞTIRANLAR

ŞİİR ATÖLYESİ

HASAN ÇAPİK

BİR AŞK VAR BENDE

Bir aşk var bende
Cemali sen
Yağmur mu yoksa
Yağdığın sen.

Hangi çiçeğe dokunsam
Ellerim kelebek
Uçtuğum sen.

AÇMA YÜREĞİNİ

Açma yüreğini:
Kasap olan hesap eyler
Acep kaç okka et çıkar.

Açma yüreğini:
Kuyumcu ise diler ince ince
Ki inci bulup getire teraziye.

Açma yüreğini:
Sofu bakar da söz bulamaz
Onca söylenen arasından.

Açma yüreğini:
Çöl yağmur sanır
Hancı müşteri
Kör renk sanır
Sakı kadeh.
Açma yüreğini:
Çocuklar uçurtma sanır düşer peşine
Cahiller çiklet sanır da çiğner işince.

Açma yüreğini:
Yareylemezler hakkıyla
Bilişmezler davasıyla.

Açma yüreğini!

DEĞİŞİM

Eskiden dünya
Boynuzundaymış öküzün
- Ol hikayat!
Şimdiyse dünya
Ellerinde öküzlerin
- Ol hakikat!

ÖYKÜ DEĞERLENDİRMELERİ — **Hürriyet Yaşar**

BAŞLANGIÇLAR VE BİTİRİŞLER, AYRICA EMEK İSTER

Dükkânların sabah hazırlıklarını gördüğünüz olur mu hiç? Ya da her akşam kapanmadan önce yapmak zorunda oldukları işleri? Kepenklerden sergenlere, sigortalardan musluklara değin birçok şey sabahları silinir, açılır, serilir, çalıştırılır; akşamları da durdurulur, toplanır, kapatılır, örtülür, kaldırılır... (Gündüz kapalı, gece çalışan bir işyeri ise, sabahla akşam yer değiştirir.) Bu işler hiç bıkmadan, usanmadan her gün yinelenir.

Her gün başka bir gündür.

Her öykü, başka bir öykü.

Tarık Dursun'un, işbilgisinden yoksun olan öykü başlangıçları için örneklediği "Hava bulutluydu ve yağmur yağıyordu," tümcesi, altımızda iğneli minder varmış gibi uyarmalı bizi, bir öyküye başlarken.

İlk ve son tümcelerimizle hiç uğraşmamışsak, o öykümüze pek güvenmememiz, unutacak denli soğuttuktan sonra şöyle bir okumamız neler gösterecektir bize? Daha ilk tümcede kalem ararız çizip değiştirmek için.

İlk tümce.

Tünel gibidir yazı. İçindekileri yalnızca siz biliyorsunuzdur da, okuru içine çağırırsınız. İstediğiniz yerlerine istediğiniz miktarda ve nitelikte ışıklar, sesler, kokular, tatlar hatta dokunuşlar koymuşsunuzdur. Neler koyduğunuzu bilmese de, bir şeyler koyduğunuzu bilir okur. Bakar dışarıdan, tünelin ağzına... Dolaşır kimi okur, girmeden; uzun uzun dolaşır. Kimi de düşünür, dolaşmasa da.

Dışarıda güneş var, hava var, su var. Dışarıyı biliyor okur, orda güvende; çünkü başkalarının davranışları arasında yaşıyor olsa da, kendi de davranıyor. Yazı ise, "Bir süre sen hiç davranma, yalnızca beni dinle, beni izle, verdiklerimi al, vermediklerimi isteme!" der, okur onun tüneline girmeden önce. Diyeceğim, kendimizi okutmaya çalıştığımız kişi, yazılarımızı arayan, onları dört gözle bekleyen biri değildir. Bu yüzdendir okumayanların okuyanlardan çok olmasının nedeni. Yazarın bize ne yapacağını bilmediğimiz bir serüvendir okuma.

İlk tümce, çekivermeli okurun ayağını içeriye. İkinci tümce, bir adım daha attırmalı. Dışarıyı unutturmuş olmalı üçüncüsü. Değil mi ki, başkasını etkilemek için bir şey hazırlıyoruz; ne denli uğraşılsa yeridir.

"Bez Bebek," Şükran Eker / BURSA

"Ablamın başka bir şehirdeki meslek okulunu kazanması nedeniyle evimizde yaşanan sevinç havası yersiz sayılmaz ki."

Eylül sayımızda yayımlanan "Bez Bebek"in ilk tümcesini, bu sayımızda parçalarına ayırarak irdeleyelim.

"Ne?" sorasunun yanıtı: "Ablamın başka bir şehirdeki meslek okulunu kazanması nedeniyle evimizde yaşanan sevinç."

Bunu da parçalayalım. "Niçin?" sorusunun yanıtı: "Ablamın başka bir şehirdeki meslek okulunu kazanması nedeniyle."

Onu da parçalayalım: "Nerdeki?" Başka bir şehirdeki.

Şimdi bu son yanıtla ilgili yeni bir soru: Abla, yaşadıkları yerde bir okulu kazansaydı sevinmeyecek miymiş aile? Ya da daha mı az sevinecekmiş? Hayır. "... sevinç havası yersiz sayılmazdı," açıklamasından anlaşılıyor ki, söylenmek istenen, "Ablamın başka bir şehirden de olsa bir meslek okulunu kazanması," gibi bir şey. İki tümce sonra, "Mutluluktan havada uçuyorduk," deyişinizde de bir tutumluluk çabasına girelim. Uçmak yalnızca havada yapılabilecek bir şey olduğuna göre, "Mutluluktan uçuyorduk," demekle yetinseniz, yazar olarak bir eksiklik duygusu yaşar mısınız? Ben, okurun eksiklik duygusu yaşamayacağını söyleyebilirim.

"Kalbim küt küt çarpıyorken..." Şimdiki zaman kipinin bu kullanımı Türkçede 'çarparken' biçimine dönüşmüş durumda. 'Gidiyorken, geliyorken, uyuyorken' örneklerindeki yanlış kullanımların yaygınlaşması kaygı verici.

"O an satılığa çıkarmak istedim kutuğume kayıtlı korkularımı," gibi tümcelerden uzaklaşmak için, kimsenin eleştirisini bek[illegible] Türünün büyük sanatçısı olmuş hiçbir usta yazarda, **edebiyat paralay**[illegible] böyle bir tek tümce bulamazsınız. Anlatımınız öy[illegible] **çalıştığınız** [illegible] başarılısınız; duygularınıza **bıraktığınızda, şairaneleşip** [illegible] **uzaklaşıyorsunuz.**

Gönderdiğiniz **öteki öykülerin** de ilk tümcelerine bakmanızı öneririm. "[illegible]," ya da "Yoruldum, **Bunaldım dedirten nedir ki dilimin ucuna?" gibi ilk tümcel**[illegible], okuru alıştığı güvenli yaş[illegible] **ensiz yolculuğa** çekemezsiniz **bence.**

Başka öykülerden ye[illegible] Ama ne olur, on tane öykü birden göndermeyin öyle! **İki, bilemediniz üç öykü** yeter bir seferde. Acıyın bana. Öykü okumak, hele eleştirmek için [illegible], hiç de öyle kolay ya da kısa bir iş değil.

"Ağız Tadıyla Seyredilecek Bir Mücadele"nin Yazarına / İSTANBUL

Öykünüz mizahın sulandığı nerede ayrıldığı sorusunu yanıtlamak için, sulandırmaya örnek olarak gösterilebilir. Çünkü bakışınızın ve yazışınızın hiçbir inandırıcılığı yok.

Bir minibüste yaşlı biri _olasılıkla_ kalp krizi geçiriyor. O adamın kızı dışındaki tüm yolcular, aralarında rastlantıyla bulunan doktorun hastaya müdahale için kalkmasıyla boşalacak yere oturmaya atılırken, birbirlerini ezi eziveriyorlar. Evet; mizahın çizisi de yazısı da abartıyla yapılıyor ama, ölçüsü bu değil. Demek sulandırmada/abartıda ölçüyü kaçırınca sanatı sel alıyor.

Başarılı, yol gösterici örnekler için, bizden Aziz Nesin, Muzaffer İzgü ve Rıfat Ilgaz'dan başka, yabancılardan Mihail Zoşçenko, Leonid Lenç, Boccaccio, ilk anımsadıklarım.

Birbirine çok yakın düşen sözcük yinelemelerine de dikkat! ("sırada," "çekti," "hastanın")

"Depolarize Olmuş Hafıza," Burcu Bakır / ANKARA

Birilerine mektup yazmayı (mesaj yollamayı) değil, öykü dilinde herkese konuşmayı/yazmayı deneyin.

"Sevgili Sevgilim," Aze Azize Koç / ANKARA

Yazınız kişisellikten kurtulamamış gibi duruyor. Siz mektubu, yazınızın biçimi olarak kullanmışsınız. Öyle bile olsa, öykü niyetine yazılan yazı, öykü olmak zorunda. Yani okur ona en sonunda, "bu mektup değil, öykü," demeli.

Ekin Güneş Saygılı / İSTANBUL

Aynı imzaların "Kanat Alıştıranlar"da yer tutabilmesinin bizim için sevindirici bir yanı var: Yazı yolculuğunuzun ilk bölümlerindeki birlikteliğimiz.

"Hep Burada mıydım?" adlı öykünüzün değinilerini bu sayıya yetiştirecek, yer de kalmadı, zaman da...

HEP BURADA MIYDIM?

Ekin Güneş Saygılı

'Bütün ömrümü burada mı geçirdim? Arkadaşlarım, evimizin dar koridoru, mahallenin eğri büğrü sokakları... Tümü bir sanrı olabilir mi? En garibi de, tüm hayatımı bu akıl hastanesinde geçirmişim gibi bir duygu içinde olmamın bana bu kadar normal, kabul edilebilir gelmesi.'

İçine tıraş malzemeleri, birkaç çamaşır ve bir kitap koyduğu sırt çantasıyla iki, bilemedin üç haftalığına gelişinin üstünden aylar geçmişti ve kendini burada doğmuş, hep burada yaşamış gibi hissediyordu.

Bahçe lambasının ışığı karanlık odaya sızarken oda arkadaşlarının horlamaları, derinden nefes alışları, dışarıdan gelen böcek cırıldayışlarına karışıyordu. Sırtüstü uzanmış, sağ kolunu başının altına doğru kıvırmıştı. Sol elinde tutuğu sigarayı yavaş yavaş dudaklarına götürdü, derin bir nefes alıp, uzun süre içinde tuttuktan sonra üfledi. Kalkıp camı açmak, odayı havalandırmak geldi aklına. Ama üşenip, vazgeçti. Tam uyumaya karar vermişti ki, servis kapısı ısrarla vuruldu. Hemşirenin terlikleriyle koridoru adımlayışının ardından kilitte dönen anahtarın sesini duydu. Açılan kapıdan dört ya da beş kişi içeri girmişti. İçlerinden bir erkek, hemşireye sakince bir şeyler anlatmaya başladı. Bu saatte böyle bir hareketlilik, hiç de normal değildi. Seslere kulak kabarttı ama ne konuşulduğunu anlayamadı. Uyuma isteği, yerini meraka bırakarak kayboldu. Tuvalete gitmek bahanesi ile odadan çıkıp, neler olduğunu anlamaya karar verdi. Sigarası ağzında ranzadan doğruldu. Yere değen ayakları karanlıkta terliklerini arayıp bulurken, yatağın başucunda katlanmış duran yeleğini aldı, sırtına geçirdi. Ayağa kalktı. İki adımda ulaştığı kapıyı açtı. Karanlık odaya hücum eden koridor ışıklarına gözleri alışana kadar bekledi. Gelenlerle hemşirenin konuşmaları şimdi daha net duyuluyordu. Sigarayı ağzından aldı. Yere atıp, üstüne bastı. Bir ayak vuruşuyla ranzasının altına yolladı. Koridora çıktı.

Kapısı açık hemşire odasının önünde tek başına bekleyen ufak tefek, eşofmanlı genç adamı hemen tanıdı. Adı Yusuf'tu ve bu servisin hastalarından biriydi. Odadan çıkmasıyla o da kafasını çevirmiş, kendisini fark etmişti. Diğerleri hemşire odasındaydı. Daha da artan merakını bastırma isteğiyle koridor boyunca ilerledi. Yaklaştıkça Yusuf'un yüzündeki gülümsemeyi görüyor, şaşkınlığı artıyordu. Yolunda gitmeyen bir şeyler vardı.

Genç adamın yanına geldiğinde, ilk olarak çiçek bozuğu yüzünün kızarıklığını ve gözlerindeki baygın bakışları fark etti. İçki içtiği, birazcık da çakırkeyif olduğu belliydi. Hemşire ile konuşanlar ise hastanenin güvenlik görevlileriydi. Odadakilerin dikkatini çekmemek için fısıldayarak sordu:

"Yusuf, hayrola lan?"

"Kafam bozuldu tüydüm," dedi Yusuf, hovardaca

"Hah.. İyi halt yedin"

Yusuf oralı olmadı hiç, heyecanla anlatmaya başladı:

"Yattıktan sonra sıkıntı bastı, duramadım. Pencereden çıktım. Bakırköy sahiline kadar yürüdüm. Biraz da param vardı. Bira aldım, içtim kayalıklarda. Hem de kiminle, tahmin et?"

Yusuf'un heyecanla açılmış gözlerine bakarken düşündü ama verecek yanıt bulamadı. Karşısındaki daha fazla dayanamadı.

"Benim amcaoğluyla..." derken bir mucizeyi haber verme, duyduğu mutluluğa karşısındakini de ortak etme isteği o kadar belliydi ki yüzünde.

Cevabı önce algılayamadı. Duydukları kafasının içinde bir o yana bir bu yana çarptı sanki. Başına sert bir şeyle vurulan birinin sersemliği gibiydi bu. Kendisine heyecanla bakan Yusuf'a bir şeyler söylemek istiyor ama ne olduğuna karar veremiyordu. Konuşmak için aldığı nefesler kelimelere dönüşecekken, ağzının içinde düğümleniyordu.

Yusuf devam etti:

"Demedim mi ben yapmadım diye? Üstelik de yaşıyor oğlum, yaşıyor. Yarın doktorlara da anlatacağım."

Koridordakilerin, odadakilerin seslerini duymaz oldu. Aklında tek bir şey vardı: Karşısında gülen yüzün, parlayan gözlerin sahibine ne cevap vermeliydi? Tam bir çıkmazdaydı. Bu sanrıya ortak olup, mucizeli haberle sevinçten çılgına dönmüş gibi boynuna mı sarılmalı, yoksa şizofren arkadaşının gözlerinin içine bakarak 'O öldü. Dört sene önce onu ve yengeni evlerinde kör bir bıçakla öldürdün,' mü demeliydi?

Neyse ki odadan gelen ses yetişti.

"Ne işin var senin ayakta? Bak... Sabah kalkmıyorsun sonra. Lütfen yatağına gider misin?" diyen hemşire, Yusuf'u da odaya çağırdı.

İçinden derin bir 'oh' çekti. Hemşireye hiçbir cevap vermeden, Yusuf'a döndü.

"Sabah anlatırsın," dedi sevecen bir yüzle.

"Tamam. Sigaran var mı?"

Yeleğinin cebindeki sigara paketini çıkarıp, çakmakla beraber uzattı.

"Görüşürüz," diyerek, göz kırptı paketi cebine koyan Yusuf'a. Odasına doğru yürümeye başladı. Koridoru adımlarken tek bir şey düşünüyordu: Kaçmak... Bu hastaneden olabildiğince uzaklara kaçmak...

Yusuf, uzun süre hastalığını ve iki kişiyi öldürdüğünü kabul etmemişti. Tedavi ilerledikçe bazı şeylerin farkına varmış, kendisi hatırlamasa da cinayetleri işlediğine ikna olmuştu. İyileşmek için elinden geleni yapacağını, bir gün tekrar dışarı çıkacağını söylerken gözlerinde umut vardı. Oysa şimdi amcasının oğlunun yaşadığına o kadar emindi ki, sabah olunca doktora da aynı şeyleri anlatacaktı. Hepsi teker teker aklından geçti. Ne olacaktı peki?

Odasına girdiğinde, uyuyan üç hastanın homurtularıyla beraber keskin bir ayak kokusu karşıladı kendisini. Yeleğini çıkardı, aldığı yere koymadan önce bir sigara çıkarmak istedi ama elini cebine atınca, paketi Yusuf'a verdiğini hatırladı. Yeleğini yerine koydu, yatağa sırtüstü uzandı. Dışarısı, buraya gelişi, aylardır yaşadıkları ve daha pek çok şey düzensiz, hayal meyal gözünün önünde dolaştı; nihayet uykuya daldı.

O geceden sonra hastanede kalacağı aylar boyunca Yusuf'u bir daha görmedi. Ama arasının iyi olduğu bir hademeden, o gece yattıktan sonra ve ertesi gün neler olduğunu öğrendi.

Gelen nöbetçi doktor, Yusuf'u dinleyip, sakinleştirici bir iğne yapmış, hastalığının nüksetmesi ve birilerine zarar verme ihtimaline karşı, daha ağır hastaların kaldığı, daha sıkı korunan bir servise göndermişti. Ertesi gün, gördüğünü sandığı şeyleri aynı heyecanla, aynı coşkuyla diğer doktorlara da anlatmıştı. Görmüştü, konuşmuştu onunla... Ölmemişti o. Öldürmemişti amcasının oğlunu. Defalarca anlattı, anlattıkça coştu. Ama kimseyi ikna edemediğini görünce, belki de başına gelecekleri anlayarak, hırçınlaşmaya başladı. "Hani deli kuvveti derler ya, aynı onun gibi," diye anlatıyordu hademe. Anlattıklarının gerçek olduğunun anlaşıldığını, amcasının oğlunun biraz önce hastaneye geldiğini, diğer odada kendisini beklediğini söyleyene kadar zaptedememişlerdi. Önce inanmamış, sonra tedirginliğini ve hırçınlığını atarak yavaş yavaş çıkmış, bulunduğu yerden. Gösterdikleri odaya yaklaşırken, yüzünde saf bir çocuğun gülümsemesi ile haklı çıkmanın mutluluğu, arkasında ise tetikte bekleyen mavi önlüklü hademeler varmış.

Odaya girip amcasının oğlu yerine elektroşok makinesi ile karşılaşınca yüzündeki ifade usul usul akıp gitmiş. Ne kendisi için yeni şarj edilen alete, ne de kollarına atılan hademelere en ufak bir tepki vermiş. Sedyeye yatırılıp, elleri ayakları soğuk demirlere bağlanırken, tek direnişi elmacık kemiklerine, oradan da kulağının arkasına doğru süzülen birkaç damla gözyaşı olmuş. Dilini ve dudaklarını ısırmaması için ağzına verilen deri kayışı ısırırken gözleri tavanda bir noktaya odaklanmış. Hemşirenin, makinenin düğmesini çevirmesiyle şakaklarından giren şok dalgası, tüm vücudunu kasıp belinde birleşerek, müthiş bir acıya dönüşmüş. Ufak tefek bedeni bağlandığı sedyede çırpınırken, açılmış gözlerinin sadece akı gözüküyormuş. Çırpınmış... çırpınmış... Makine durduğunda ölü bir serçe gibi düşmüş sedyenin üstüne.

Tüm bunları dinlerken, anlatılanları, oradaymış gibi gözünde canlandırırken kendini zor tutuyordu. Sorular soruyor, tırnaklarını eşofmanına geçiriyor, göz pınarlarına hâkim olmaya çalışıyordu. Yusuf şimdi nasıl mıymış? Şok tedavisinin ardından dozu kat kat artırılan ilaçların etkisiyle bütün gün, yaşayan ölü gibi dolaşıp, kimse ile konuşmadan etrafa bakınıyormuş.

"Doktorlar durumunun birkaç ay içinde düzelebileceğini düşünüyor," diyen hademe anlatacaklarını bitirip, yanından ayrıldı.

Yalnız kaldığında, kendini tam anlamıyla yenik ve yorgun hissediyordu. Ayakları talimat beklemeksizin odasına doğru yönelirken, gözyaşları özgür kaldı sonunda. Yanından geçtiği hastaların yüzlerinde, koridorun duvarlarında, odasının kapısında hep aynı sorunun cevabını aradı:

'Hep burada mıydım?'

KAÇAK YAYIN

Sayı 41

Ekim 2006

Aylık yerel süreli yayındır

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına
Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazıişleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Grafik Tasarım
Tanzer Ercanpolat

Fotoğraf Editörü
Sinan Göksel

Dizgi Duygu Yavuz

Düzelti Nafer Ermiş

Müessese Müdürü Ali Yavuz

Baskı Sorumlusu Ali Polat

Abone-Reklam Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119
E-Posta kacak@leman.com.tr
Tel: 0.212.292 94 50/51
Fax: 0.212.292 44 91

Adres Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu
No:47 Beyoğlu / İst.

Baskı LeMan Matbaası

Telefon 0212-858 00 93 (Pbx)

Dağıtım BBD Merkez

BİZE GELEN KİTAPLAR

FANNY DAVIS
OSMANLI HANIMI
YKY

HÜRRİYET YAŞAR
Bir Tersine Yürüyüş
CAN

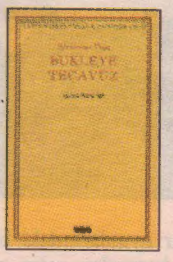

ALEXANDER POPE
Bukleye Tecavüz
YKY

ADNAN BİNYAZAR
Duyguların Anakarası
CAN

MICHEL SCHNEIDER
Hayali Ölümler
YKY

ÜMİT YAŞAR IŞIKHAN
NETEKİM
Aştan Sonra Hüzün
ETKİ

METİN YEĞİN
Patronsuzlar
VERSUS

METİN YEĞİN
Topraksızlar
VERSUS

"Topraksızlar", Neoliberalizme karşı Latin Amerika'daki direniş öykülerini anlatan üçlemenin ilk kitabıdır. Bu kitapla birlikte yayınlanan, Brezilya, Urugay, Arjantin işgal fabrikalarını anlatan kitap ve filmleriyle 'Patronsuzlar', hemen ardından gelecek olan Bolivya, Venezüella kitabı ve filmleri bu üçlemenin diğer ikisidir. Üç kitap ve on bir bilgesel film ve birlikte, Latin Amerika gerçeğini, "Dünyanın Sokakları" ile buluşturuyoruz.

"Bu kitap-röportaj (Patronsuzlar) bütün işçi sınıfınındır. Metin Yeğin'in bu kitabı bizi de yüreklendiriyor. Çünkü işgal fabrikası mücadelesinin, tarihsel olarak kolektifi zafere taşımasında ki payını yansıtıyor. Metin Yeğin'in bu çalışmasını mutlaka okunması gerektiğini söyleyebilirim."

Brezilya İşgal fabrikaları konseyi koordinatörü Serge Goulart

Akşamsefası

Mine Akverdi

65'lik Bob Dylan yeni albümü "Modern Times"da tam formunda

Bir başyapıt daha

Hızlı parlatan, çabuk tüketen MTV kültürü için 30'unu geçen müzisyenler artık rafa kaldırılması gereken isimler. Tek istisna olan **Madonna**'yı saymazsak, günümüzde müzik dünyasında çıtırlar saltanat sürüyor. Ama geçen ay piyasaya çıkan yeni **Bob Dylan** albümü bu yeni düzeni alaşağı etti. Çünkü 65'lik efsanevi müzisyen, beş yıl aradan sonra çıkardığı yeni albümü **"Modern Times"** ile torunu yaşındaki **Justin Timberlake** ve türevlerini sollayıp müzik listelerinin zirvesine kuruldu. Belli ki, rock müziğinin en bilge, en karizmatik ve otantik adamlarından biri olan Bob Dylan'ın hâlâ söyleyecek sözü var!

Bob Dylan 'rock'ın efsane ismi' gibi bildik sıfatların ötesinde biri. 2004 yılında yayınladığı günlüğü **Chronicles**'da 45 yıllık kariyerinde kendisine yakıştırılan sıfatları şu sözlerle anlatıyordu Dylan: "Aktör **Tony Curtis** bir defasında bana şöhret olmanın kendi başına bir meslek olduğunu söyemişti. Ve son derece haklıydı... Bugüne kadar pek çok farklı sıfat yakıştırıldı... Efsane, ikon, enigma (benim favorim Avrupai giyinen Buda'ydı)... Bu tür sıfatlar saf ve zararsızdı. Ama bir de peygamber, mesih, kurtarıcı gibileri vardı ki, bunlar taşımak için fazla ağırdı." İşin aslı 45 yıllık müzikal kariyerine bakılırsa ona en çok yakışan iki sıfat var: Ozan ve filozof.

Folk ve blues'un klasikleşmiş kalıplarıyla örülü müziğini, zengin dil, yoğun imgeler, şaşırtıcı metaforlarla dolu sözleriyle derinleştirerek özel bir tarz yaratan Bob Dylan "Hurricane"den, "A Hard Rain's A-Gonna Fall"a, "The Times They Are A-Changin"den "One More Cup Of Coffee"ye binlerce muhteşem şarkıya imzasını attı. Amerikan yargı sisteminden ırkçılığa kadar pek çok politik konunun yanında, çılgına dönmüş bir dünyadan, aşktan, seksten, inançtan, hayata dair hemen her şeyden dem vurdu.

44. albümü olan yeni çalışması **"Modern Times"** beş yıllık çok uzun bir aradan sonra karşımıza çıkıyor şimdi. Albüm, Dylan'ın tur grubuyla birlikte geçen kış kaydettiği 10 yeni şarkıdan oluşuyor. 1998'de Grammy kazanan **"Time Out of Mind"** ile başlayıp, 2001 tarihli **"Love and Theft"** ile devam eden üçlemenin son halkası **"Modern Times."** Ancak ismiyle alay edercesine bağlı Dylan'ın müzikal köklerine. Yine bildik blues, rock, pop ve folk çalınıyor kulağımıza. 45 müzik yılını ve 65 yaşını deviren dev ikon yine inanç, aşk ve seks konusunda yüzyıllardır sorulan cevaplanmamış sorularla cebelleşiyor. Tabii yılların etkisi olsa gerek, şarkılar ölüm, anılar, olgunluk gibi kişisel temalardan ve günümüz genç nesil müzisyenlere yönelik olumlu ve olumsuz eleştirilerden de payını alıyor. Ama Dylan sıkıcı bir yaşlı amca gibi değil. Aksine, derin, esprili, zeki ve güzel şarkılarıyla günümüzün modern kültürüne, yaşam tarzına ve hayata bakışına ışık tutmayı başararak 60'lı yıllardaki kadar formda olduğunu kanıtlıyor. "Modern Times" tam anlamıyla zamansız bir album. Tekrar tekrar zevkle dinlenebilecek, muhteşem bir Dylan şaheseri. Ünlü müzik dergisi **Rolling Stone**'a göre ise üstadın "üçüncü başyapıtı."

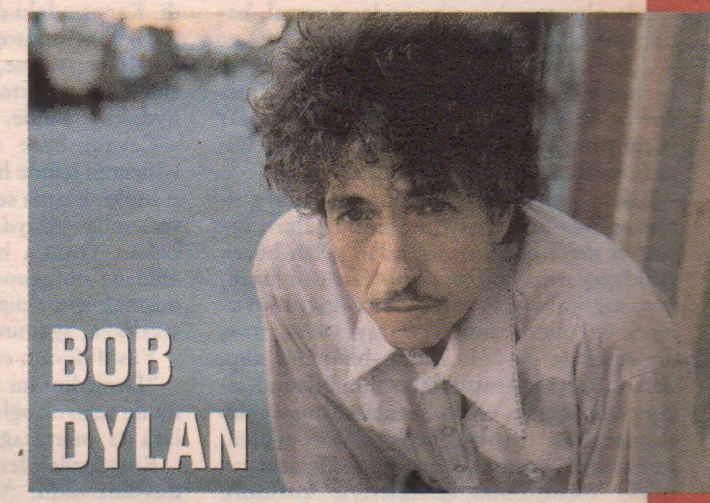

"Benim inişe geçtiğimi düşünüyorsunuz / Işıltılı zamanları geride bıraktığımı sanıyorsunuz / Sizin elinizde neler var, bir göreyim / Birlikte haykırıp iyi vakti geçirebiliriz" diyor Dylan albümde yer alan "Spirit on the Water" parçasında. Anlayacağınız çakı gibi dimdik durmuş yeni jenerasyona meydan okuyor **"Modern Times"** ile. Dylan'ın devrimci müziği, entelektüel söylemleri, dönemin ruhuna, yaşam tarzına, politik tavırlarına ve kültürüne ayna tutan, kendini ve çevresini dürüstçe sorgulayan tarzının kıyısından bile geçemeyecek yüzeysel pop yıldızcıkları arasından Dylan'la aşık atacak birinin çıkması zor. Zaten kimse yeni nesil Bob Dylan'lar da beklemiyor. Çünkü eskisi sapasağlam ve tüm ihtişamıyla yoluna devam ediyor; edecek de. Bob Dylan, **Rolling Stone** dergisi için kendisiyle röportaj yapan romancı **Jonathan Lethem**'e şöyle diyor çünkü: "Şu anda kariyerimde henüz yolun yarısındaymış gibi hissediyorum. Emekli olmaya ise hiç niyetim yok."

Bob Dylan, "Modern Times" (SONY BMG)

Sevgilisinin kurbanı oldu

Bizde Hepsi, Bomba gibi kız ve oğlan çocuklarından oluşan pop grupları yeni parlıyor. Batı dünyası ise bu tarzı çoktan tüketti. Hemen hepsinde içlerinden en yetenekli, en güzel/yakışıklı, karizmatik ve tabii en hırslı olanı ceketini kapıp solo kariyer için grubu terk etti, arkasında bıraktıklarına bakmadan koşar adım zirveye tırmandı. Üç yetenekli kızdan kurulu R&B grubu **Destiny's Child**'da da aynı hikaye yaşandı. Grubun en güzel sesli, en seksi, en cesur ve en iddialı kızı **Beyonce** 2003 yılında yayınlanan ilk solo albümü *Dangerously in Love* ile muhteşem bir solo kariyere yelken açtı. Bu albümle 5 Grammy ödülü kazandı, sadece parlak bir pop yıldızı olmakla kalmayıp oyunculuğa da soyundu. **Beyonce** şimdi ikinci albümüyle geliyor. Geçen ay, seksi şarkıcının 25. yaş gününde piyasaya sürülen albüm doğumgünü anlamına gelen *B'Day* adını taşıyor. Ancak pek çok ünlü yapımcının el attığı albüm ne yazık ki **Beyonce**'un güçlü sesi ve yeteneğini harcıyor. Beyonce albümünde iki şarkıya da vokal yapan sevgilisi ünlü rapçi ve prodüktör **Jay–Z**'nin kurbanı olmuş gibi. Çünkü altın kız, *B'Day* albümünde pop ve R&B'den daha ağır bir tarza, gangster rap'e uzanmayı deniyor. Seks, para ve gansaster tarzı serin kanlık albümün odak noktası ama maalesef bu tarz Beyonce'ye uymuyor; *B'Day* monotonluktan kurtulamıyor. Ama merak etmeyin, bu durum **Beyonce**'nin müthiş popülaritesini baltalamayacak. Çünkü kızımız Aralık'ta gösterime girecek **"Dreamgirls"** adlı filmde başrolü oynayarak açığını hemen kapatacak.

Beyonce "B'Day" (SONY BMG)

Thom Yorke harikalar diyarında

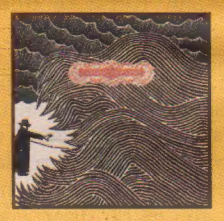

İngiliz rock grubu **Radiohead** 21. yüzyılın en büyük gruplarından biri. Creep ile tutunamayanların sesi olan, elektronik ile rock'ı harmanladığı *OK Computer* albümüyle müzikte devrim yapan Radiohead'in ismi artık **Beatles** ve **Rolling Stones** gibi devlerle birlikte anılıyor. Ancak sadece müziği değil, duruşu da grubu eşsiz kılıyor. Çünkü onlar bildiğimiz havalı, serseri, ihtişamlı ve seksi rock starlardan değil. Onlar naïf rock'çılar. Bu imajın yaratıcısı ise grubun arızalı, hassas ve de dahi solisti **Thom Yorke**. Güvensiz, çekingen, ürkek, içe kapanık, silik bir adam Thom Yorke. Ama iş müzik yapmaya geldiğinde dinleyen herkesin kanına damardan sızmayı başarıyor. Kırılgan sesi, güneşli bir günü bile bulutlandırabilen müziği, melankolinin doruklarında gezinen şarkılarıyla dinleyeni bağımlı yapıyor. Bu naïf adamın karmaşık iç dünyası şimdi bir solo albümle huzurumuzda. **Thom Yorke**'un *The Eraser* adını taşıyan albümü **Radiohead**'in rock'ı bolca elektronik öğeyle yoğurduğu *Kid A* ve *Amnesiac* albümlerinden çok uzak değil. Ancak bu kez grup arkadaşları yerine bir lap top eşlik ediyor müzisyene. Canlı gitarlar yerinde albümün her

köşesinden bilgisayar oyunlarındaki bip'lemelere ya da internete bağlanırken telefon hattından gelen cızırtılara benzer elektronik sesler yükseliyor. Ama bütün bu sentetik ses yağmuruna rağmen Thom Yorke'un etrafta uçuşan kırılgan vokali albümü organik kılmayı başarıyor. Büyülü bir atmosfer yaratan *The Eraser* olağanüstü güzellikle bir başka evrene açılan bir kapı gibi. **Thom Yorke**'un zihnindeki harikalar diyarına yolculuk etmek isteyenler bu şahane albümü mutlaka dinlemeli!

Thom Yorke "The Eraser" (EMI)

Unutulmaz sesler klasik eserler

'Eski değerlere sahip çıkalım' furyası sağolsun son yıllarda kaliteli ve önemli çalışmalarda birer birer yeniden hayat buluyor. EMI plak şirketi bünyesinde yer alan ve geniş bir kataloğa sahip Harika Plak da bir döneme damgasını vurmuş isimleri yaşatmak amacıyla dikkat çekici bir seri albüm yayımladı. Bunların ilki Türk müziğinin 'yaşayan efsane'si **Müzeyyen Senar**'ın *Ölürsem Yazıktır* albümü.

Albümde *Ormancı*, *Sen Sanki Baharın Gülüsün*, *Ömrüm Seni Sevmekle*, *Avare Gönül*, *Ömrümün Şu Biten Neşvesi*, *Gel Ey Saki* gibi klasikleşmiş 23 eser yer alıyor. Aynı seriden çıkan ikinci albüm de **Behiye Aksoy**'a ait. *Gözlerin - Ölmeyen Nağmeler* isimli albümde *Kıskanırım Seni Ben*, *Kemancı*, *İntizar*, *Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldızlar*, *At Kadehi Elinden*, *Bir Garip Yolcu* gibi hâlâ dillerde dolaşan 20 eser var. Türk müziğinin en önemli ve güçlü seslerinden biri olan **Hamiyet Yüceses**'in *Makber* albümü de yine aynı seri içerisinde karşımızda. Albümde *Olmaz İlaç*, *Doymadım Sana*, *Makber*, *Geceler*, *Herkes Gitti Yalnız Kaldım Meyhanede*, *Ada Sahillerinde Bekliyorum* gibi toplam 13 parçayı zevkle dinleyebilirsiniz. Bu albümler arşivciler için de kaçırılmayacak bir fırsat.

Müzeyyen Senar "Ölürsem Yazıktır" / Behiye Aksoy "Gözlerin - Ölmeyen Nağmeler" / Hamiyet Yüceses "Makber" (Harika Plak – EMI)

Akşamsefası

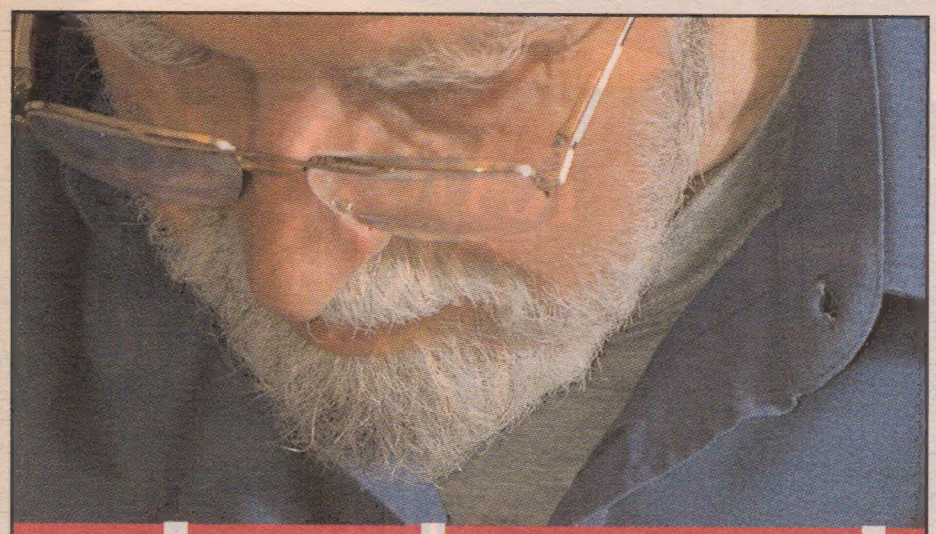

MİHRİ BELLİ

Yunus Emre'den Bill Gates'e

90 yılına armağan

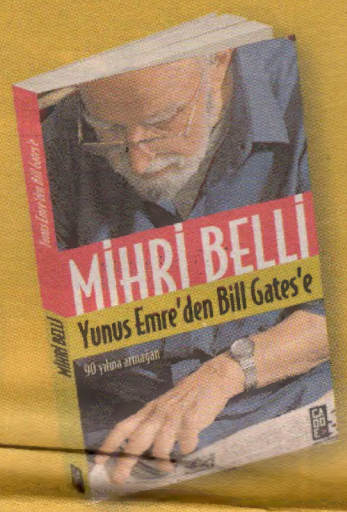

CADDE

Oktay Taftalı

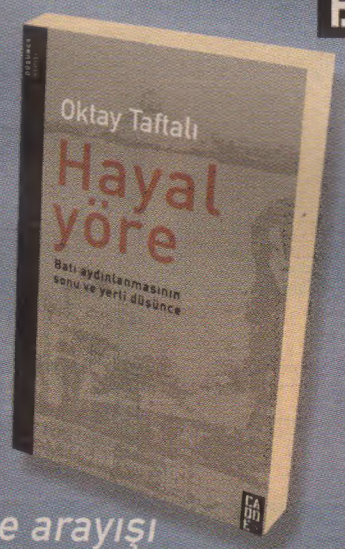

yerli bir düşünce arayışı

CADDE

Akşamsefası

Boşuna mı Çiğnedik?

Anılar Sevim Belli

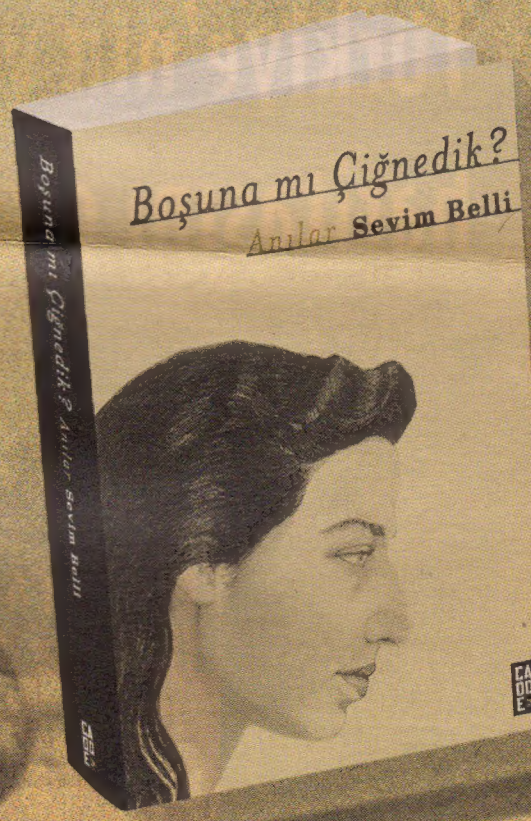

Sosyalizm yolunda yarım asırlık dimdik bir yürüyüşün tanıklıkları

CADDE

Defterdar Yokuşu No: 47
Cihangir-İstanbul Tel: 0.212.292 95 65 •
cadde@leman.com.tr (Toplu sipariş alınır)

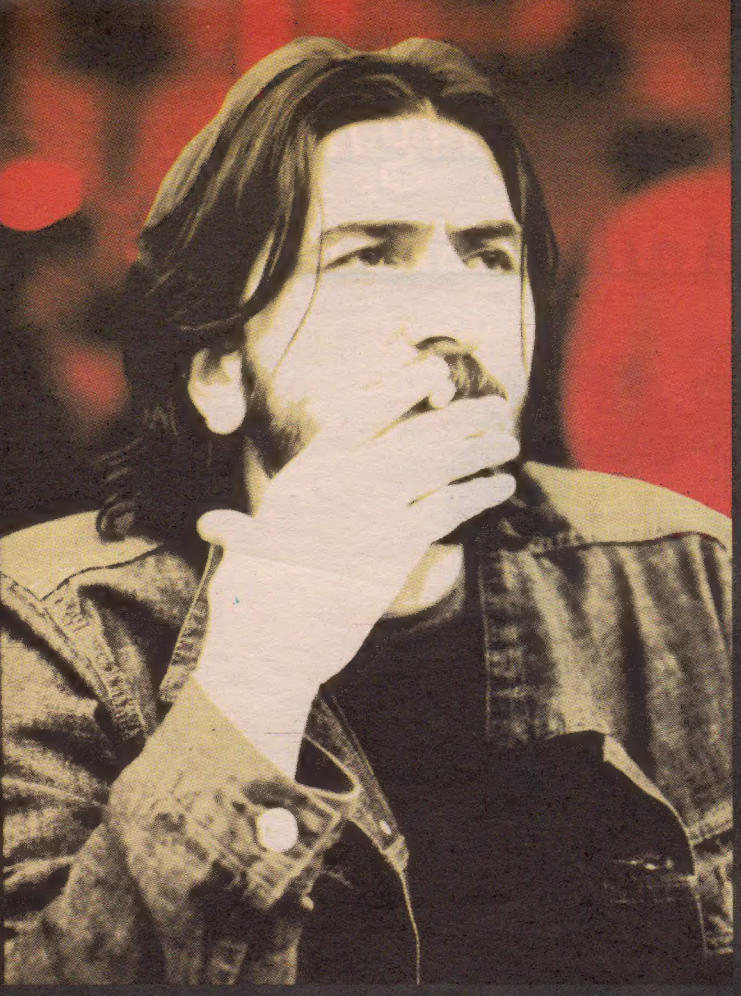

Globalizmin en çıplak sorgulamasını yapan büyük bir "insanileşme" destanı!..

Nihat Genç

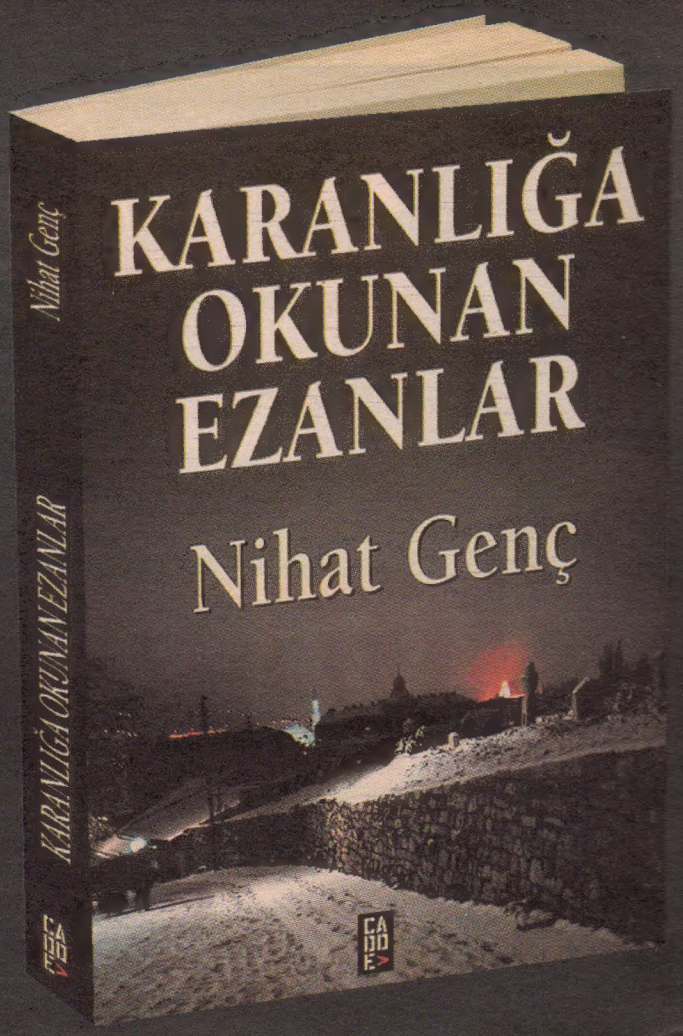

Türkiye'nin vicdan haritasını çiziyor

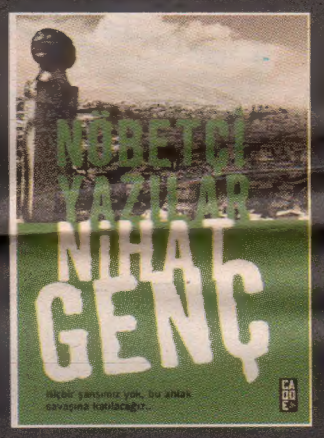

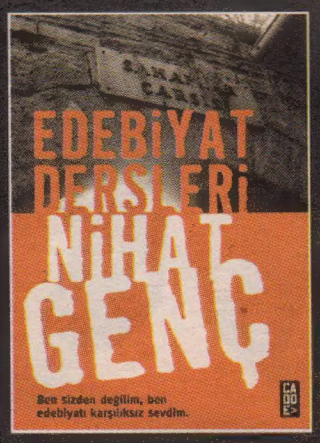

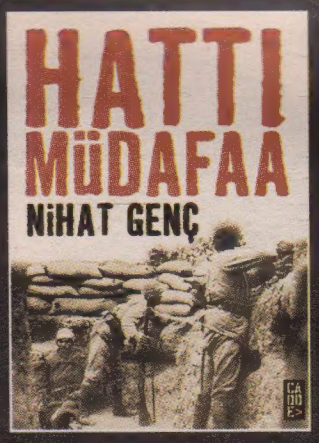

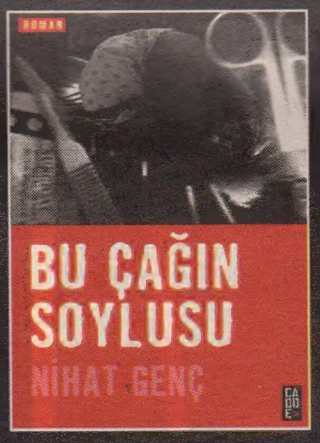

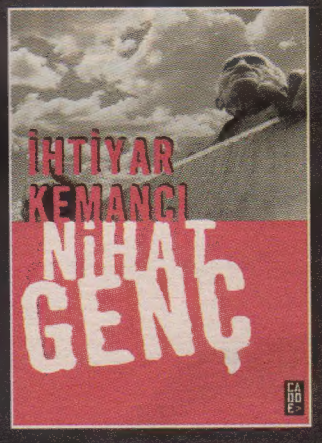

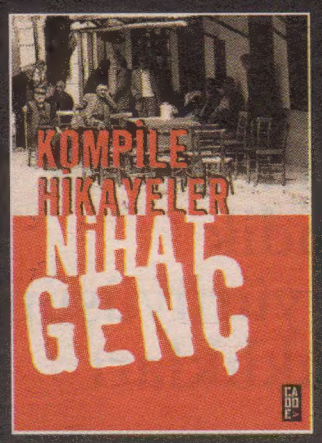

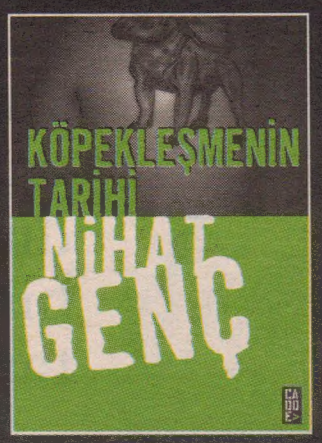

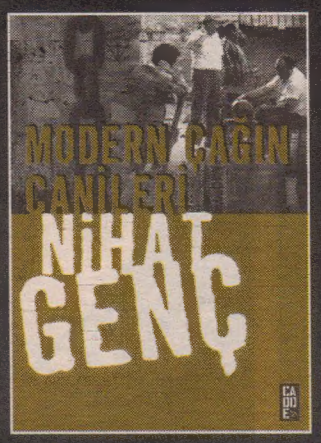

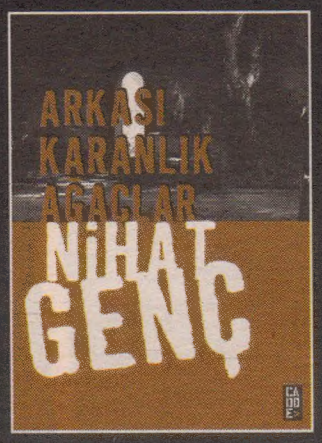

Firuzağa Mah. Defterdar Yokuşu No: 47 Cihangir / İstanbul Tel: (0212) 292 94 50/51-292 44 89-292 44 92 Faks: (0212) 292 44 91

Akşamsefası